

30/-

ਬ੍ਰਹਮ ਦੀਸ਼ਿ ਬ੍ਰਹਮ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥
ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣੀਐ ॥

ਆਤਮ ਸਾਰਗ

Monthly Issue "Atan Mary"

ਸਤੰਬਰ (September) 2014

ਸੰਪਾਦਕਵਾਲੀ ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਕਲੀਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਰਵਾਰਾ ਲਲਿਤ
(ਮਾਤਾ ਸੰਤ ਚਾਚਾ 8 ਅਕਤੂਬਰ 1916 ਤੋਂ 1 ਨਵੰਬਰ 2013)

ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ 13ਵੀਂ ਅਤੇ
ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ
ਨਿੱਘੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ
ਸਾਲਾਨਾ
ਸਮਾਗਮ

ਸੰਪਾਦਕਵਾਲੀ ਸ੍ਰੀ ਮਨ ਸੰਤ ਭਾਬਾ ਬਲਿਕਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਕਰਵਾਰਾ ਲਲਿਤ
(ਮਾਤਾ ਸੰਤ ਚਾਚਾ 17 ਜੂਨ 1916 ਤੋਂ 31 ਅਕਤੂਬਰ 2001)

30-31
ਅਕਤੂਬਰ
1 ਨਵੰਬਰ

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਸਵੇਰੇ 4.00 ਤੋਂ ਰਾਤ 11.00 ਵਜੇ ਤੱਕ

ਆਤਮ ਮਾਰਗ

ਸਾਲ ਵੀਹਵਾਂ, ਮਹੀਨਾ ਸਤੰਬਰ, 2014
ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰਸਟ
ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ
ਬਾਨੀ

ਸਚਖੰਡ ਵਾਸੀ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ
ਸੰਤ ਮਾਤਾ (ਬੀਜੀ) ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ
ਚੇਅਰਮੈਨ ਐਡੀਟਰ-ਇਨ-ਚੀਫ
ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਮੁੱਖ ਐਡੀਟਰ
ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਐਡੀਟਰ ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ
ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਫੋਨ ਨੰ: - 9779816909

Postal Address for any Enquiry, Money Order,
Cheque and drafts :

**VISHAV GURMAT ROOHANI MISSION
CHARITABLE TRUST**

Gurdwara Ishar Parkash, Ratwara Sahib

(Near Chandigarh) P.o. Mullanpur Garibdas, Teh.

Kharar, Distt. S.A.S Nagar (MOHALI) - 140901, Pb. India

Exemption U/S 80-G vide Cir. No. 7/2010
[F.No. 197/21/2010-ITA-II]

Registration Under Foreign Contribution
(Regulation) Act 1976 R.No.115320023

SUBSCRIPTION - ਚੰਦਾ - (ਦੇਸ਼)

ਸਾਲਾਨਾ	ਜੀਵਨ ਕਾਲ	ਫੀ ਕਾਪੀ
300/-	3000/-	30/-
320/-	3020/-	(For outstation cheques)

SUBSCRIPTION FOREIGN (ਵਿਦੇਸ਼)

ਸਾਲਾਨਾ	ਜੀਵਨ ਕਾਲ
\$ 60/-	\$ 600/-

Please visit us on internet at :-

Email : atammarg1@yahoo.co.in,

http:# www.ratwarasahib.org

http:# www.babalakhbirsinghbalongi.org

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੰਪਰਕ ਨੰਬਰ

98146-12900, 94172-14382, 94172-14381,
96461-01996, 98889-10777, 9417214384,
9417214383

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਦੇ ਸਭ ਹੱਕ ਰਾਖਵੇਂ ਹਨ।

ਪ੍ਰਿੰਟਰ, ਪਬਲਿਸ਼ਰ ਤੇ ਐਡੀਟਰ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ
ਨੇ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਜੈ ਆਫਸੈਟ ਪ੍ਰਿੰਟਰਜ਼, 905 ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਏਰੀਆ,
ਫੇਜ਼-2, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਛਪਵਾ ਕੇ ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ', ਰਤਵਾੜਾ
ਸਾਹਿਬ, ਡਾਕਖਾਨਾ ਮੁੱਲਾਂਪੁਰ ਗਰੀਬਦਾਸ, ਤਹਿਸੀਲ ਖਰੜ, ਜ਼ਿਲਾ -
ਐਸ.ਏ.ਐਸ ਨਗਰ (ਮੋਹਾਲੀ) ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ।

ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨਾ ਪਹੁੰਚਣ ਸੰਬੰਧੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ

ਜੇਕਰ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਮਹੀਨੇ ਦੀ 15 ਤਰੀਕ ਤੱਕ
ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦਾ ਤਾਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨੰਬਰਾਂ ਤੇ
ਦਫਤਰੀ ਸਮਾਂ ਸਵੇਰੇ 10.00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 6.00
ਵਜੇ ਤੱਕ ਫੋਨ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ।

ਫੋਨ :- 9417214391, 9592009106, 9417214379

Email : atammarg1@yahoo.co.in

ਅਮਰੀਕਾ - ਬਾਬਾ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ

ਫੋਨ ਅਤੇ ਫੈਕਸ : 001-408-263-1844

ਕਨੇਡਾ - ਭਾਈ ਸਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂੰ, ਵੈਨਕੂਵਰ

ਫੋਨ : 001-604-433-0408

ਭਾਈ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ - ਮੋਬਾਇਲ 001-7788389135

ਭਾਈ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ - ਮੋਬਾਇਲ : 001-604-862-9525

ਫੋਨ : 001-604-288-5000

ਭਾਈ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਰਾਣੂ ਫੋਨ : 001-604-589-9189

ਇੰਗਲੈਂਡ - ਬੀਬੀ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਕੌਰ ਅਤੇ ਭਾਈ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ

ਫੋਨ : 0044-121-200-2818 ਫੈਕਸ : 0044-121-200-2879,

ਭਾਈ ਅਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਰਾਜ) ਮੋਬਾਇਲ : 0044-7968734058

ਆਸਟਰੇਲੀਆ : ਬੀਬੀ ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ : ਮੋਬਾਇਲ - 0061-406619858

ਭਾਈ ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ : ਮੋਬਾਇਲ - 0061-469927233

ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਅਦਾਰੇ - ਸੰਪਰਕ ਨੰਬਰ

*ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ (ਪੰਜਾਬੀ, ਹਿੰਦੀ, ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ)

9417214391, 9417214379, 9814612900

* ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ
ਸਕੂਲ (CBSE) - 0160-2255003

* ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਪਬਲਿਕ ਸੀਨੀਅਰ
ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ (PSEB) ਇੰਗਲਿਸ਼ ਮਾਧਿਅਮ
95920-55581, 01602255004

* ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਹਸਪਤਾਲ
9814801860

* ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਕਾਲਜ ਆਫ ਨਰਸਿੰਗ -
94172-14382

* ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਡੀਵਾਇਨ ਕਾਲਜ ਆਫ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ (ਬੀ.ਐੱਡ)
94172-14382

* ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਅਕਾਲ ਬਿਰਧ ਆਸ਼ਰਮ (ਫਰੀ)
98157-28220, 98146-12900

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ

ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਜੀ - 98551-32009

ਸ਼੍ਰੀ ਅਖੰਡਪਾਠ ਸਾਹਿਬ ਸੇਵਾ - 94172-14386

ਆਡੀਓ-ਵੀਡੀਓ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ - 98728-14385,

98555-28517, 94172-14385

ਤੱਤਕਰਾ

1. ਸੰਪਾਦਕੀ 4
ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ
2. ਬਾਰਹਮਾਹਾ 8
ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ
3. ਸੰਤ ਬਚਨ 11
ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
4. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ - ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਦਿਵਸ 16
ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ - ਗੁਰਗੱਦੀ ਪੁਰਬ
ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ
5. 'ਧੰਨੁ ਧੰਨੁ ਧੰਨੁ ਜਨੁ ਆਇਆ' 27
ਸੰਤ (ਬੀਜੀ) ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਨ ਤੇ
ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗੁਰਮਿਤ ਸਮਾਗਮ
6. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦਾ 44
ਭਾਈ ਮੱਦੂ ਤੇ ਭਾਈ ਢੀਂਗਣ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼
ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
7. ਪੰਜਵੇਂ ਰਤਨ ਬਾਬਾ ਮਹਾਰਾਜ ਸਿੰਘ ਜੀ 48
ਗਿਆਨੀ ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ ਜੀ
8. ਸਟੀਕ (ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ) 52
ਸੰਤ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਰੰਧਾਵੇ ਵਾਲੇ
9. ਬਾਲਮ ਸਾਖੀਆਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ 57
ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ
10. ਉਤਸ਼ਾਹ ਭਰਪੂਰ ਸਹਿਜ ਮਾਰਗ-ਭਾਗ 2 59
ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ
11. ਸਿਹਤ ਵਿਗਿਆਨ 62
ਵੈਦ ਚਰਨ ਕਮਲ ਸਿੰਘ,

ਸੰਪਾਦਕੀ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ 410ਵਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਉਤਸਵ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਵਿਚ ਵਿਚ ਸਤੰਬਰ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਮਨਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ੧੯ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਨੇ ਦੇਸ ਪ੍ਰਦੇਸ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਤਕ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ 230 ਤੋਂ ਵੱਧ ਅੰਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮਹਾਨ ਸੰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਆਦਰਸ਼ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸੁਣਨਾ, ਮੰਨਣਾ ਅਤੇ ਨਿਧਿਆਸਣ ਸੀ, ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਪ੍ਰਸਾਰ ਹਿਤ ਹੀ ਉਹ ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਕਿਰਿਆਸ਼ੀਲ ਰਹੇ। ਹੁਣ ਇਹ ਪਰੰਪਰਾ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾਹੀਂ ਨਿਰੰਤਰ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਸੈਗਜ਼ੀਨ ਅਤੇ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਰਾਹੀਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸੰਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਦੇਸ ਪ੍ਰਦੇਸ ਵਿਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਵਲੋਂ ਨਿਰੰਤਰ ਸਜਾਏ ਜਾਂਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਦੀਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਅਤੇ ਵਿਆਖਿਆ ਰਾਹੀਂ ਅਣਗਿਣਤ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਰੂਹਾਨੀ ਭੁੱਖ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਤੰਬਰ ਅੰਕ ਦੀ ਸੰਪਾਦਕੀ ਰਾਹੀਂ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੰਪਾਦਨਾ ਅਤੇ ਵੀਚਾਰਧਾਰਾ ਸਬੰਧੀ ਕੁਝ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਲਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੰਪਾਦਨਾ ਰਾਮਸਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ 1601-1604 ਵਿਚ ਸਪੰਨ ਹੋਈ। ਸੰਪਾਦਨਾ ਉਪਰੰਤ ਇਸ ਦਾ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ 30 ਅਗਸਤ 1604 ਈ. ਨੂੰ ਹੋਇਆ। ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਇਸ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਥਾਪੇ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਫਰਮਾਨ ਸੀ -

*ਸੰਤਾ ਕੇ ਕਾਰਜਿ ਆਪਿ ਖਲੋਇਆ
ਹਰਿ ਕੰਮੁ ਕਰਾਵਣਿ ਆਇਆ ਰਾਮ ॥
ਧਰਤਿ ਸੁਹਾਵੀ ਤਾਲੁ ਸੁਹਾਵਾ ਵਿਚਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਜਲੁ ਛਾਇਆ
ਰਾਮ ॥ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਜਲੁ ਛਾਇਆ ਪੂਰਨ ਸਾਜੁ ਕਰਾਇਆ
ਸਗਲ ਮਨੋਰਥ ਪੂਰੇ ॥
ਜੈ ਜੈ ਕਾਰੁ ਭਇਆ ਜਗ ਅੰਤਰਿ ਲਾਥੇ ਸਗਲ ਵਿਸੁਰੇ ॥
ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ ਅਚੁਤ ਅਬਿਨਾਸੀ ਜਸੁ ਵੇਦ ਪੁਰਾਣੀ ਗਾਇਆ ॥
ਅਪਨਾ ਬਿਰਦੁ ਰਖਿਆ ਪਰਮੇਸਰਿ ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ ॥
ਅੰਗ - ੭੮੩*

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰੋਵਰ ਵਿਚ ਸਥਿਤ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਅਦੁੱਤੀ ਦੇਣ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਚਾਰ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਨਾ ਕੇਵਲ ਹਿੰਦੂ ਸਮਾਜ ਦੇ ਸਭ ਵਰਗਾਂ - ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਖਤਰੀ, ਸੂਦਰ, ਵੈਸ ਨੂੰ ਸਾਂਝੇ ਧਰਮ-ਅਸਥਾਨ ਵਿਚ ਜੀ-ਆਇਆਂ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੂਫੀ ਫਕੀਰ ਹਜ਼ਰਤ ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਜੀ ਤੋਂ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰਖਵਾਉਣ ਦੀ ਕਿਰਿਆ ਨੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਵੀਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਮੰਦਰ ਦੀ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਵਿਚ

ਜੀ-ਆਇਆਂ ਕਿਹਾ। ਇੰਜ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਈਰਖਾ, ਦ੍ਰੈਤ, ਵੈਰ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਵੰਡੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਲਈ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਗਰਦਾਨਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਅੰਦਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਮਈ ਰੂਹਾਨੀ ਰੱਬੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਗਾਇਨ ਸੰਕੀਰਣ ਵੰਡਾਂ ਨੂੰ ਉਲੰਘ ਕੇ ਸਰਬ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਤਪਦੇ ਹਿਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਠਾਰਣ ਦਾ ਇਕ ਮਹਾਨ ਕਾਰਜ ਸੀ। ਗੁਰਵਾਕ ਇਸ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਸੀ, ਮਾਨੋ ਰੱਬੀ ਮੁਹਰ ਸੀ ਕਿ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਹਿਤ ਸੰਤਾਂ-ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਆਰੰਭੇ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਕਾਰਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰੋਵਰ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਬਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਮਹਾਨ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਦਕਾ ਸੰਪੰਨ ਹੋਏ ਹਨ। ਸਰਬ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਅਤੇ ਮਾਨਵ ਜਾਤੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਹਿਤ ਕੀਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਜਾਂ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਵਿਚ ਜੈ ਜੈਕਾਰ ਹੋਈ, ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਲਹਿਰ ਦੌੜ ਗਈ ਅਤੇ ਲੋਕ-ਮਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਈਰਖਾ, ਦ੍ਰੈਤ, ਵੈਰ-ਵਿਰੋਧ ਦੇ ਝੋਰੇ ਖਤਮ ਹੋਣ ਲੱਗੇ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਬੋਹਿਥ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਗੁਰੂ-ਸਰੂਪ ਨਾਲੋਂ ਉਚ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਸਥਾਪਤ ਕਰਕੇ ਇਹ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿਤਾ ਕਿ ਗੁਰੂ-ਸ਼ਬਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਸਤੀ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਹੈ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸੁਖ-ਆਸਨ ਪਲੰਘ ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਆਪ ਜੀ ਥੱਲੇ ਫਰਸ਼ ਤੇ ਹੀ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੁੰਦੇ। ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਸੀ ਕਿ ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ 'ਪੋਥੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਕਾ ਥਾਨੁ' ਲਵੇਗੀ ਅਤੇ ਦਸਵੀਂ ਜੋਤਿ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਹੀ 'ਜੁਗੋ ਜੁਗ ਅਟੱਲ' ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਹੋਣਗੇ।

ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਐਸਾ ਹੀ ਹੋਇਆ। 7 ਅਕਤੂਬਰ 1708 ਈ. ਵਿਚ ਨਾਦੇੜ (ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ) ਵਿਖੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਦਸਵੇਂ ਸਰੂਪ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਜੋਤੀ-ਜੋਤਿ ਸਮਾਉਣ ਸਮੇਂ ਆਪਣੀ ਜੋਤਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਵਲੀਨ ਕਰ ਦਿਤੀ, ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਤੇ 'ਸਭ ਸਿਖਨ ਕੇ ਹੁਕਮ ਹੈ ਗੁਰੂ ਮਾਨਿਓ ਗ੍ਰੰਥ' ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ। ਇਵੇਂ ਸਮੁੱਚੇ ਮਾਨਵ-ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਨੂੰ ਜੁਗੋ ਜੁਗ ਅਟੱਲ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਛਤਰ ਛਾਇਆ ਹੇਠ ਕਰਕੇ 'ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਹੈ ਬਾਣੀ' ਦਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਤੇ ਜੋ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਉਹ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ -

*ਖੁਲਿਆ ਕਰਮੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਭਈ ਠਾਕੁਰ ਕੀਰਤਨੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਗਾਈ॥
ਸੁਮੁ ਥਾਕਾ ਪਾਏ ਬਿਸੁਆ ਮਿਟਿ ਗਈ ਸਗਲੀ ਧਾਈ ॥ ੧ ॥
ਅਬ ਮੋਹਿ ਜੀਵਨ ਪਦਵੀ ਪਾਈ ॥
ਚੀਤਿ ਆਇਓ ਮਨਿ ਪੁਰਖੁ ਬਿਧਾਤਾ
ਸੰਤਨ ਕੀ ਸਰਣਾਈ ॥ ੧ ॥ ਰਗਾਉ ॥
ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਲੋਭੁ ਮੋਹੁ ਨਿਵਾਰੇ ਨਿਵਾਰੇ ਸਗਲ ਬੈਰਾਈ ॥
ਸਦ ਹਜੁਰਿ ਹਾਜਰੁ ਹੈ ਨਾਜਰੁ ਕਤਹਿ ਨ ਭਇਓ ਦੁਰਾਈ ॥ ੨ ॥
ਸੁਖ ਸੀਤਲ ਸਰਧਾ ਸਭ ਪੂਰੀ ਹੋਏ ਸੰਤ ਸਹਾਈ ॥
ਪਾਵਨ ਪਤਿਤ ਕੀਏ ਖਿਨ ਭੀਤਰਿ ਮਹਿਮਾ ਕਥਨੁ ਨ ਜਾਈ ॥੩॥*

ਨਿਰਭਉ ਭਏ ਸਗਲ ਭੈ ਖੋਏ ਗੋਬਿੰਦ ਚਰਣ ਓਟਾਈ ॥
ਨਾਨਕੁ ਜਸੁ ਗਾਵੈ ਠਾਕੁਰ ਕਾ ਰੈਣਿ ਦਿਨਸੁ ਲਿਵ ਲਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੦੦

ਇਹ ਫੁਰਮਾਨ ਵੀ ਮਾਨੋ ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਵਲੋਂ ਸਰਬ ਮਾਨਵਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਹਰਿ-ਕੀਰਤ ਜਸੁ ਗਾਉਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ। ਜਗਿਆਸੂ ਦੀ ਨੱਠ ਭੱਜ ਅਤੇ ਘਾਲਣਾ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ, ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਨੇ ਬਿਸਰਾਮ ਟਿਕਾਉ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਜੀਵਨ-ਪਦਵੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਈ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਚਿਤੁ ਵਿਚ ਆ ਵਸਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਵੈਰ ਵਿਰੋਧ ਝਗੜੇ ਖਤਮ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਗੁਰ-ਸ਼ਬਦ ਨੇ ਸਦ-ਹਜ਼ੂਰੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਦੂਰੀਆਂ ਮੁੱਕ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਪ੍ਰਭੂ ਨਿਕਟ, ਪ੍ਰਤੱਖ, ਹਾਜ਼ਰ ਨਾਜ਼ਰ ਦਿਖ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਹਾਇਕ ਹੋਏ ਹਨ, ਸਭ ਇਛਾਵਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਅੰਦਰ ਸੁਖ ਸੀਤਲਤਾ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ-ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਦੱਸੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ ਜਿਸ ਨੇ ਪਤਿਤ ਨੂੰ ਪਲ ਭਰ ਵਿਚ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਦਿਤੀ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਭੈ ਖਤਮ ਕਰਕੇ ਨਿਰਭੈ ਪਦਵੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਟਿਕੇ ਹੋਏ ਮਨ ਵਿਚ ਦਿਨ ਰਾਤ ਪ੍ਰਭੂ ਜਸੁ ਗਾਇਨ ਕਰਨ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਬਣ ਆਈ ਹੈ। ਐਸਾ ਮਹਾਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੰਗਤ ਨੂੰ, ਸਾਰੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ।

ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਦਾ ਅਥਾਹ ਸਮੁੰਦਰ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਜਾਤੀ ਜਿਨਸੀ ਨਸਲੀ ਭੇਦ ਭਾਵ ਤੋਂ ਸਰਬ ਮਨੁੱਖਤਾ ਚੁੱਭੀ ਲਾ ਕੇ ਚੌਥੇ ਪਦ ਅਰਥਾਤ ਪਰਮ ਪਦਵੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। 'ਏਕ ਪਿਤਾ ਏਕਸ ਕੇ ਹਮ ਬਾਰਿਕ' ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੀ ਗੁਰਬਾਣੀ, 'ਨਾ ਕੋ ਬੈਰੀ ਨਹੀ ਬਿਗਾਨਾ ਸਗਲ ਸੰਗਿ ਹਮ ਕਉ ਬਨਿ ਆਈ ॥' (ਅੰਗ-੧੨੯੯) ਦਾ ਜਾਪ ਜਪਾਉਂਦੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵੈਰ ਵਿਰੋਧ ਦੀਆਂ ਵਿੱਥਾਂ ਨੂੰ ਸਮੇਟ ਕੇ ਸਰਬ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਇਕ ਪ੍ਰਭੂ-ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦੇ ਕਲਾਵੇ ਵਿਚ ਲੈਂਦੀ 'ਬੇਗਮਪੁਰੇ' ਦਾ ਵਾਸੀ ਬਣਨ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਰਬ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ 6 ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ (ਪਹਿਲੀਆਂ ਪੰਜ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀਆਂ ਅਤੇ ਨੌਵੇਂ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ) ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ 30 ਹੋਰ ਭਗਤਾਂ, ਸੰਤਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਵੀ ਓਹੋ ਸਤਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ ਜੋ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਭਗਤ ਜਨ ਉਚੀਆਂ ਜਾਤੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਸਨ, ਅਖੌਤੀ ਨੀਵੀਆਂ ਜਾਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਸਨ। ਜਿਥੇ ਹਿੰਦੂ, ਖਤਰੀ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਜੱਟ, ਛੀਂਬੇ, ਨਾਈ ਭਗਤ ਜਨਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋਈ, ਓਥੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਪੀਰਾਂ ਫਕੀਰਾਂ ਦਰਵੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਕਲਾਮ ਨੂੰ ਵੀ ਸਨਮਾਨ ਮਿਲਿਆ।

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਿਰਜਨਾ ਵਿਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਭਗਤ ਜਨਾਂ ਨੇ ਹਿੱਸਾ ਪਾਇਆ ਉਹ ਭਾਰਤ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਇਲਾਕਿਆਂ, ਫਿਰਕਿਆਂ, ਧਰਮਾਂ, ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ, ਅਕੀਦਿਆਂ ਤੇ

ਸਮਾਜਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਹਿਲੇ ਰਚਨਹਾਰੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ (1469-1539) ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ (ਰਾਇ ਭੋਇ ਦੀ ਤਲਵੰਡੀ) ਜ਼ਿਲਾ ਸ਼ੇਖੂਪੁਰਾ (ਪਾਕਿਸਤਾਨ) ਦੇ ਵਾਸੀ ਸੀ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ 17 ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ 974 ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੇ। ਮਰਦਾਨਾ ਰਬਾਬੀ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ੨੪ ਸਾਲ ਦੇ ਲੰਬੇ ਅਰਸੇ ਵਿਚ 4 ਉਦਾਸੀਆਂ (ਲੰਮੇ ਸਫਰ) ਕੀਤੀਆਂ। ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਸਮੂਹ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਬਰਮਾ, ਸ੍ਰੀ ਲੰਕਾ, ਨੇਪਾਲ, ਭੂਟਾਨ, ਤਿੱਬਤ, ਚੀਨ, ਮੰਗੋਲੀਆ, ਤੁਰਕੀ, ਇਟਲੀ, ਰੂਸ, ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ, ਈਰਾਨ ਆਦਿ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਸੱਚ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ, ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਜੋੜਿਆ, ਫੋਕਟ ਕਰਮਕਾਡਾਂ, ਰੀਤੀ ਰਿਵਾਜਾਂ, ਭਰਮਾਂ ਵਹਿਮਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਿਆ। ਦੂਜੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ (1504-1552) ਮਤੇ-ਦੀ-ਸਰਾਇ ਜ਼ਿਲਾ ਮੁਕਤਸਰ ਦੇ ਵਾਸੀ ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਮੂਰਤ ਸਨ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ 62 ਸਲੋਕ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹਨ। ਤੀਜੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ (1479-1574) ਨੂੰ ਦੂਜੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਨੇ ਨਿਮਾਣਿਆ ਦਾ ਮਾਣ, ਨਿਤਾਣਿਆ ਦਾ ਤਾਣ, ਨਿਓਟਿਆਂ ਦੀ ਓਟ, ਨਿਆਸਰਿਆਂ ਦੇ ਆਸਰੇ ਵਰਗੇ ਵਰ ਦੇ ਕੇ ਸਤਿਕਾਰਿਆ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੇ 907 ਸ਼ਬਦ 18 ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਸੁਭਾਇਮਾਨ ਹਨ। ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸਿਰਮੌਰ ਬਾਣੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ (1534-1581) ਚੂਨਾ ਮੰਡੀ ਲਾਹੌਰ ਵਾਸੀ ਸਨ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ਬਦ-ਗੁਰੂ ਦੀ ਪਰਪੱਕਤਾ ਹਿਤ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ-

ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਹੈ ਬਾਣੀ ਵਿਚਿ ਬਾਣੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਸਾਰੇ ॥

ਗੁਰੁ ਬਾਣੀ ਕਹੈ ਸੇਵਕੁ ਜਨੁ ਮਾਨੈ ਪਰਤਪਿ ਗੁਰੂ ਨਿਸਤਾਰੇ ॥

ਅੰਗ - ੯੮੨

ਆਪ ਜੀ ਵਲੋਂ 30 ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੇ 679 ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਸਸ਼ੋਭਤ ਹਨ। ਪੰਜਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ (1563-1606) ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸ਼ਹਿਰ ਅਤੇ ਦਰਬਾਰ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰੋਵਰ ਦੇ ਨਿਰਮਾਤਾ, ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਰਚਨਹਾਰੇ, ਮਹਾਨ ਸ਼ਹੀਦ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸੰਪਾਦਕ ਹਨ। ਆਪ ਜੀ ਵਲੋਂ 30 ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਰਚਿਤ 2219 ਅਮੋਲਕ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਸੰਮਿਲਤ ਹਨ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੰਪਾਦਨਾ ਸਮੇਂ ਪੰਜ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ, 15 ਭਗਤ ਜਨਾ, 4 ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਅਤੇ 11 ਭੱਟ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਬੜੀ ਸੁਚੱਜੀ ਤਰਤੀਬ ਵਿਚ ਸੰਮਿਲਤ ਕੀਤੀ। ਸਾਰੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ 30 ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਜਦੋਂ ਇਸ ਬੀੜ ਦਾ ਪੁਨਰ ਸਰੂਪ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਨੌਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ (1621-1675) ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ 116 ਸ਼ਬਦ ਤੇ 57 ਸਲੋਕ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਰਾਗ 'ਜੈਜਾਵੰਤੀ' ਵਿਚ ਬਾਣੀ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੁਲ 6 ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਬਾਣੀ ੩੧

ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ।

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਭਗਤ ਜਨਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ, ਉਹ ਸਭ ਇਕ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਉਪਾਸ਼ਕ ਤੇ ਸੱਚ ਦੇ ਧਾਰਨੀ, ਜਾਤ-ਪਾਤ ਅਤੇ ਵੈਰ-ਵਿਰੋਧ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁਕਤ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਰਨੀ ਬਾਰੇ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਭਗਤਾ ਕੀ ਚਾਲ ਨਿਰਾਲੀ ॥

ਚਾਲਾ ਨਿਰਾਲੀ ਭਗਤਾਹ ਕੇਰੀ ਬਿਖਮ ਮਾਰਗਿ ਚਲਣਾ ॥

ਲਬੁ ਲੋਭੁ ਅਹੰਕਾਰੁ ਤਜਿ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਬਹੁਤੁ ਨਾਹੀ ਬੋਲਣਾ ॥

ਅੰਗ - ੯੧੮

ਇਨ੍ਹਾਂ ਭਗਤ ਜਨਾਂ ਦਾ ਕੁਝ ਸੰਖੇਪ ਵੇਰਵਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ।

ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਸ਼ਕਰਗੰਜ (1173-1266)

ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ੧੨ਵੀਂ ੧੩ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਮਹਾਨ ਵਿਦਵਾਨ ਸੂਫੀ ਫਕੀਰ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਵਿ ਦੇ ਮੋਢੀ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਸ ਭਿੰਨੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ੪ ਸ਼ਬਦ ਅਤੇ ੧੧੨ ਸਲੋਕ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਸੁਭਾਇਮਾਨ ਹਨ। ਇਹ ਪਾਕ ਪਟਨ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸਨ।

ਭਗਤ ਜੈਦੇਵ ਜੀ (1201-1273)

ਬੰਗਾਲ ਪ੍ਰਾਂਤ ਦੇ ਦੱਖਣੀ ਭਾਗ ਦੇ ਇਕ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਜਨਮੇ, ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਅਤੇ ਪਰਾਕਿਰਤ ਦੇ ਪੰਡਿਤ ਤੇ ਸੰਤ ਕਵੀ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਕੇਵਲ ਦੋ ਸ਼ਬਦ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ।

ਭਗਤ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ (1267-1335)

ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਧਰਤੀ ਦੇ ਜੰਮ-ਪਲ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ੪ ਸ਼ਬਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ।

ਭਗਤ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ (1270-1350)

ਸੂਦਰ ਜਾਤੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਛੀਂਬੇ ਸਨ ਪਰ ਅਥਾਹ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਭਗਤੀ ਕਾਰਨ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਤੇ ਰਾਜ ਕੀਤਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਚ ਨੀਚ ਦੇ ਭੇਦਾਂ ਨੂੰ ਨਾਂਹ ਮੰਨਦਿਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ੬੧ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ।

ਭਗਤ ਰਾਮਾਨੰਦ ਜੀ (੧੩੬੬-੧੪੬੭)

ਕਾਸ਼ੀ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸਨ। ਰਾਗ ਬਸੰਤ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਇਕੋ ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ।

ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ (1398-1495)

ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਕਿਤੇ ਵਜੋਂ ਜੁਲਾਹੇ ਜਾਤੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਨ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ 541 ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਸੰਮਿਲਤ ਹਨ।

ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ (1378-1529)

ਚਮਾਰ ਜਾਤੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਦੇ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ ਦੇ ਰਹਿਣ

ਵਾਲੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ 41 ਸ਼ਬਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ। ਭਗਤ ਬੇਣੀ ਜੀ (ਬਿਹਾਰ) ਦੇ ਤਿੰਨ ਸ਼ਬਦ, ਭਗਤ ਧੰਨਾ ਜੀ (ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੇ ਜੱਟ) ਦੇ 4 ਸ਼ਬਦ, ਭਗਤ ਭੀਖਨ ਜੀ (ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ ਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸੰਤ) ਦੇ ਸ਼ਬਦ, ਭਗਤ ਸੈਣ ਜੀ, (ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਨਾਈ) ਇਕ ਸ਼ਬਦ, ਪੀਪਾ ਜੀ (ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ) ਇਕ ਸ਼ਬਦ, ਸਧਨਾ ਜੀ (ਸਿੰਧ ਦੇ ਕਸਾਈ) ਇਕ ਸ਼ਬਦ, ਪਰਮਾਨੰਦ ਜੀ (ਯੂ.ਪੀ. ਦੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ) ਇਕ ਸ਼ਬਦ, ਸੂਰਦਾਸ (ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ) ਦੇ ਸ਼ਬਦ, ਭਗਤ ਸੁੰਦਰ ਜੀ (ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਖੱਤਰੀ) 6 ਸ਼ਬਦ, ਮਰਦਾਨਾ ਜੀ (ਮਿਰਾਸੀ) ਤਿੰਨ ਸ਼ਬਦ, ਸੱਤਾ ਜੀ (ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਡੂਮ) ਅਤੇ ਰਾਇ ਬਲਵੰਡ ਜੀ (ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਾਅ ਭੱਟ) ਪੰਜ ਸ਼ਬਦ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋਏ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 11 ਭੱਟਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋਈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਹਨ - ਕਲਸਹਾਰ, ਜਾਲਪ, ਕੀਰਤ, ਸੱਲ, ਭੱਲ, ਕੱਲ, ਭਿਖਾ, ਪਰਮਾਨੰਦ, ਬੱਲ, ਹਰਬੰਸ ਅਤੇ ਮਥਰਾ। ਸਾਰੀ ਬਾਣੀ ਦੀ ਕੁਲ ਗਿਣਤੀ 5867 ਸ਼ਬਦ ਬਣਦੀ ਹੈ।

ਬਾਣੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਕਸਵੱਟੀ ਇਕੋ ਸੀ -

ਮਨੁ ਸਚ ਕਸਵਟੀ ਲਾਈਐ ਤੁਲੀਐ ਪੂਰੈ ਤੋਲਿ ॥ ਅੰਗ - ੨੨

ਜੋ ਸੱਚ ਦੀ ਕਸਵੱਟੀ ਤੇ ਪੂਰੇ ਉਤਰੇ, ਸਤਿਕਾਰੇ ਗਏ। ਆਸ਼ਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਬਾਣੀ ਰਾਹੀਂ ਰੱਬੀ ਪਿਆਰ, ਸੱਚ, ਸ਼ਾਂਤੀ, ਸਹਿਜ, ਨਿਮਰਤਾ, ਮਿਠਤ, ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਅਤੇ ਮਾਨਵਤਾ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ, ਆਤਮਿਕ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਉਥਾਨ ਹੋਵੇ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦਿੱਤਾ ਕਰਵਾਇਆ। ਸਾਂਝੇ ਮੰਦਰ, ਸਾਂਝੀ ਸੰਗਤ, ਸਾਂਝੀ ਪੰਗਤ, ਕਿਰਤ ਕਰੋ, ਨਾਮ ਜਪੋ ਤੇ ਵੰਡ ਛਕੋ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ ਅਰਦਾਸ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਉਚੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਤੰਗ ਦਿਲੀਆਂ, ਸੰਕੀਰਣਤਾ, ਫਿਰਕਾ ਪ੍ਰਸਤੀ, ਜਾਤ ਅਤੇ ਪਦਵੀ ਅਭਿਮਾਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਕੇ ਸਰਵ-ਹਿਤਕਾਰੀ ਤੇ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਮਨੁੱਖ ਬਣਨ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਦਿਤਾ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਨਬੇੜਾ ਚੰਗੇ ਅਮਲਾਂ ਰਾਹੀਂ ਹੋਣਾ ਹੈ ਨਾਕਿ ਉਚੀ ਜਾਤਿ ਜਾਂ ਕੁਲ ਵਿਚ ਜਨਮ ਲੈਣ ਕਾਰਨ -

ਸਾ ਜਾਤਿ ਸਾ ਪਤਿ ਹੈ ਜੇਹੇ ਕਰਮ ਕਮਾਇ ॥

ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੁਖੁ ਕਾਟੀਐ ਨਾਨਕ ਛੁਟਸਿ ਨਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੩੦

ਮਾਇਆਧਾਰੀ ਅਭਿਮਾਨੀ ਨੂੰ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਿਤੀ ਕਿ ਪਾਪਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਧਨ ਇਕੱਠਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਧਨ ਕਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ -

ਇਸੁ ਜਰ ਕਾਰਣਿ ਘਣੀ ਵਿਗੁਤੀ ਇਨਿ ਜਰ ਘਣੀ ਖੁਆਈ ॥

ਪਾਪਾ ਬਾਝਹੁ ਹੋਵੈ ਨਾਹੀ ਮੁਇਆ ਸਾਥਿ ਨ ਜਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੪੧੭

ਸੱਚੀ ਸੁੱਚੀ ਕਿਰਤ ਕਰਕੇ ਨਿਰਬਾਹ ਕਰੋ ਅਤੇ ਇਸ ਕਿਰਤ ਵਿਚੋਂ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰੋ। ਇਹੋ ਠੀਕ ਰਸਤਾ ਹੈ -

ਘਾਲਿ ਖਾਇ ਕਿਛੁ ਹਬਹੁ ਦੇਇ ॥

ਨਾਨਕ ਰਾਹੁ ਪਛਾਣਹਿ ਸੋਇ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੪੫

ਲੁੱਟ ਖਸੁੱਟ ਕਰਕੇ, ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਤੇ ਛਾਪਾ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ਮਨੁੱਖ ਕਦੀ ਧਰਮੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ -

ਹਕੁ ਪਰਾਇਆ ਨਾਨਕਾ ਉਸੁ ਸੁਅਰ ਉਸੁ ਗਾਇ ॥ ਗੁਰੁ ਪੀਰੁ
ਹਾਮਾ ਤਾ ਭਰੇ ਜਾ ਮੁਰਦਾਰੁ ਨ ਖਾਇ ॥ ਅੰਗ - ੧੪੧

ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਮਾਰਗ ਸੱਚ ਦਾ ਮਾਰਗ ਹੈ। ਸੱਚੀ ਕਿਰਤ, ਸੱਚਾ ਵਿਹਾਰ, ਸੱਚਾ ਕਿਰਦਾਰ ਅਤੇ ਸੱਚੀ ਬਾਣੀ। ਸੱਚਾ ਅਮਲ ਚੰਗੇਰਾ ਤੇ ਉਚੇਰਾ ਦਸਿਆ ਹੈ ਪਰ ਸੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਸਰਵੋਤਮ ਹੈ-

ਸਚਹੁ ਓਰੈ ਸਭੁ ਕੇ ਉਪਰਿ ਸਚੁ ਆਚਾਰੁ ॥ ਅੰਗ - ੬੨

ਸੱਚ ਦੀ ਅਰਾਧਨਾ ਕਰਦੇ ਆਪਣੇ ਅਸਲ ਸਰੂਪ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨੀ ਹੀ ਜੀਵਨ ਕਰਤਵ ਹੈ -

ਮਨ ਤੂੰ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪੁ ਹੈ ਆਪਣਾ ਮੂਲੁ ਪਛਾਣੁ ॥ ਅੰਗ - ੪੪੧

ਸਭਨਾਂ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਜੋਤਿ ਵਿਦਮਾਨ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਚਾਨਣ ਹੀ ਸਭ ਪਾਸੇ ਪਸਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਜੋਤਿ ਗੁਰੂ ਦੀ ਲਿਖਿਆ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ -

ਸਭ ਮਹਿ ਜੋਤਿ ਜੋਤਿ ਹੈ ਸੋਇ ॥

ਤਿਸੈ ਚਾਨਣਿ ਸਭ ਮਹਿ ਚਾਨਣੁ ਹੋਇ ॥

ਗੁਰ ਸਾਖੀ ਜੋਤਿ ਪਰਗਟੁ ਹੋਇ ॥ ਅੰਗ - ੧੩

ਨਾਮ, ਜਪ, ਸਿਮਰਨ ਨੂੰ ਸਰਵੋਤਮ ਧਰਮ ਮੰਨਿਆ ਹੈ -

ਸਰਬ ਧਰਮ ਮਹਿ ਸ਼੍ਰੇਸਟ ਧਰਮੁ ॥

ਹਰਿ ਕੇ ਨਾਮੁ ਜਪਿ ਨਿਰਮਲ ਕਰਮੁ ॥ ਅੰਗ - ੨੬੬

ਇਸ ਲਈ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦੀ ਪਰੀਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਸ਼ਰਤ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਹੈ -

ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਜੋ ਸਿਖੁ ਅਖਾਏ

ਸੁ ਭਲਕੇ ਉਠਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥ ਅੰਗ - ੩੦੫

ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਜਾਣਨ ਦੀ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ -

ਬਾਣੀ ਗੁਰੁ ਗੁਰੁ ਹੈ ਬਾਣੀ ਵਿਚਿ ਬਾਣੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਸਾਰੇ ॥

ਗੁਰੁ ਬਾਣੀ ਕਹੈ ਸੇਵਕੁ ਜਨੁ ਮਾਨੈ ਪਰਤਖਿ ਗੁਰੁ ਨਿਸਤਾਰੇ ॥

ਅੰਗ - ੯੮੨

ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਜੀਵਨ-ਮੁਕਤਿ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੀ ਸਰਵੋਤਮ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ਹੋਣ ਲਈ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਆਗਿਆ ਆਤਮ ਹਿਤਾਵੈ ॥

ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ਸੋਊ ਕਹਾਵੈ ॥

ਤੈਸਾ ਹਰਖੁ ਤੈਸਾ ਉਸੁ ਸੋਗੁ ॥

ਸਦਾ ਅਨੰਦੁ ਤਹ ਨਹੀ ਬਿਓਗੁ ॥

ਤੈਸਾ ਸੁਵਰਨੁ ਤੈਸੀ ਉਸੁ ਮਾਟੀ ॥

ਤੈਸਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਤੈਸੀ ਬਿਖੁ ਖਾਟੀ ॥

ਤੈਸਾ ਮਾਨੁ ਤੈਸਾ ਅਭਿਮਾਨੁ ॥

ਤੈਸਾ ਰੰਕੁ ਤੈਸਾ ਰਾਜਾਨੁ ॥

ਜੋ ਵਰਤਾਏ ਸਾਈ ਜੁਗਤਿ ॥

ਨਾਨਕ ਓਹੁ ਪੁਰਖੁ ਕਹੀਐ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ॥ ਅੰਗ - ੨੨੫

ਗੁਰਬਾਣੀ ਈਰਖਾ ਦ੍ਰਿੜ ਦੀ ਅਗਨ ਵਿਚ ਜਲਦੇ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਕਲਿਆਣ ਮੰਗਦੀ ਹੈ। ਵਿਸ਼ਵ ਦੀ ਸਰਬ ਮਨੁੱਖਤਾ ਲਈ, ਸੁਖ, ਸ਼ਾਂਤੀ ਲਈ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਰਾਹ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾਵੇ -

ਜਗਤੁ ਜਲੰਦਾ ਰਖਿ ਲੈ ਆਪਣੀ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰਿ ॥

ਜਿਤੁ ਦੁਆਰੈ ਉਬਰੈ ਤਿਤੈ ਲੈਹੁ ਉਬਾਰਿ ॥ ਅੰਗ - ੮੫੩

ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਸਰਬ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਰਵੋਤਮ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿਚ ਨਿਰੋਲ ਰੁਹਾਨੀਅਤ ਦਾ ਰੱਬੀ-ਗੀਤ-ਸੰਗੀਤ ਹੈ, ਜੋ ਸਭ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਗ੍ਰੰਥ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਬ ਮਨੁੱਖਤਾ ਲਈ ਹੈ।

ਸਤੰਬਰ 2014 ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੋਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦਿਵਸ ਇਹ ਹਨ -

ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ (22 ਸਤੰਬਰ 2014) ਅਤੇ ਗੁਰਗੱਦੀ ਦਿਵਸ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ (16 ਸਤੰਬਰ 2014)। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਪੁਰਬਾਂ ਸੰਬੰਧੀ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਡਾਕਟਰ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਲੇਖ "ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ-ਅੰਤਰ ਧਿਯਾਨ" ਦਿਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਸੰਸਾਰ ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਅੰਤਲੇ ਦਿਨਾਂ ਅਤੇ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪਰੀਵਰਤਨ ਅਤੇ ਗੁਰਗੱਦੀ ਤੇ ਸਸ਼ੋਭਤ ਹੋਣ ਦਾ ਅਨੁਭਵੀ ਬਖਾਨ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। 16 ਸਤੰਬਰ 2014 ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਗੱਦੀ ਦਿਵਸ ਹੈ। ਏਸੇ ਦਿਨ ਹੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਗੱਦੀ ਦਿਵਸ ਹੈ। ਦਸੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਅੰਦਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਜੋਤਿ ਸੁਭਾਇਮਾਨ ਸੀ -

ਜੋਤਿ ਓਹਾ ਜੁਗਤਿ ਸਾਇ ਸਹਿ ਕਾਇਆ ਫੇਰਿ ਪਲਟੀਐ ॥

ਝਲੈ ਸੁ ਛਤੁ ਨਿਰੰਜਨੀ ਮਲਿ ਤਖਤੁ ਬੈਠਾ ਗੁਰੁ ਹਟੀਐ ॥

ਅੰਗ - ੯੬੬

ਸਮੁੰਹ ਬਾਣੀ ਰਚੇਤਾ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ 'ਨਾਨਕ' ਨਾਮ ਹੇਠ ਹੀ ਬਾਣੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ। ਸਭਨਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ। ਸਭਨਾਂ ਨੇ ਜਾਤ-ਪਾਤ, ਛੂਤ-ਛਾਤ, ਉਚ-ਨੀਚ, ਅਮੀਰੀ-ਗਰੀਬੀ ਦੇ ਭੇਦ ਭਾਵ ਅਤੇ ਕਰਮਕਾਂਡ ਦੀ ਨਖੇਧੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇੱਕੋ ਸੰਗਤ, ਇੱਕੋ ਪੰਗਤ, ਇੱਕ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਆਰਾਧਨਾ ਅਤੇ ਧੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ। ਐਸੇ ਆਦਰਸ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸੰਚਾਲਕ ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਇਸੇ ਲੀਹ ਤੇ ਚਲਦੇ ਹੋਏ ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸਾਰ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਿਰੰਤਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੈਗਜ਼ੀਨ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਇਸ ਪਰੰਪਰਾ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਗੁਰਮਤਿ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਲੈ ਕੇ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਅੱਗੇ ਇਹੋ ਅਰਦਾਸ ਹੁੰਦੀ ਹੈ - 'ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਤੇਰੇ ਭਾਣੇ (ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 63 'ਤੇ)

ਅਸੂ ਸੁਖੀ ਵਸੰਦੀਆ ਜਿਨਾ ਮਇਆ ਹਰਿ ਰਾਇ ॥

(ਅਸੂ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਸੰਗਰਾਂਦ : 16 ਸਤੰਬਰ, ਦਿਨ ਮੰਗਲਵਾਰ)

ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਬਾਰਹ ਮਾਹਾ ਮਾਂਝ ਮਹਲਾ ੫ ਘਰੁ ੪

ਅਸੁਨਿ ਪ੍ਰੇਮ ਉਮਾਹੜਾ ਕਿਉ ਮਿਲੀਐ ਹਰਿ ਜਾਇ ॥
ਮਨਿ ਤਨਿ ਪਿਆਸ ਦਰਸਨ ਘਣੀ ਕੋਈ ਆਣਿ ਮਿਲਾਵੈ ਮਾਇ ॥
ਸੰਤ ਸਹਾਈ ਪ੍ਰੇਮ ਕੇ ਹਉ ਤਿਨ ਕੈ ਲਾਗਾ ਪਾਇ ॥
ਵਿਣੁ ਪ੍ਰਭ ਕਿਉ ਸੁਖ ਪਾਈਐ ਦੂਜੀ ਨਾਹੀ ਜਾਇ ॥
ਜਿੰਨੀ ਚਾਖਿਆ ਪ੍ਰੇਮ ਰਸੁ ਸੇ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਰਹੇ ਆਘਾਇ ॥
ਆਪੁ ਤਿਆਗਿ ਬਿਨਤੀ ਕਰਹਿ ਲੇਹੁ ਪ੍ਰਭੁ ਲੜਿ ਲਾਇ ॥
ਜੇ ਹਰਿ ਕੰਤਿ ਮਿਲਾਈਆ ਸਿ ਵਿਛੁੜਿ ਕਤਹਿ ਨ ਜਾਇ ॥
ਪ੍ਰਭ ਵਿਣੁ ਦੂਜਾ ਕੇ ਨਹੀ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਸਰਣਾਇ ॥
ਅਸੂ ਸੁਖੀ ਵਸੰਦੀਆ ਜਿਨਾ ਮਇਆ ਹਰਿ ਰਾਇ ॥

ਅੰਗ- ੧੨੪

ਜਿਵੇਂ ਪਿਛਲਾ ਭਾਦਰੋਂ ਦਾ ਮਹੀਨਾ, ਭਰਮਾਂ ਭੁਲੇਖਿਆਂ ਦਾ ਅਤੇ ਅਤਿ ਗਰਮੀ ਦੇ ਤ੍ਰਾਟਕੇ ਤੇ ਘੁੰਮੇ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਘਬਰਾਹਟ ਅਤੇ ਬਿਹਬਲਤਾ ਹੋਣੀ ਵੀ ਇਕ ਕੁਦਰਤੀ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰਮੁਖੀ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਜੀਵ-ਇਸਤ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੂ ਪਤੀ ਪਿਆਰ ਤੋਂ ਟੁੱਟ ਕੇ ਮਾਇਕ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਪਦਾਰਥਾਂ ਪਦਵੀਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਭਟਕਣਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੁਝ ਵੀ ਪੱਲੇ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। (ਭਾਦੁਇ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਣੀਆ ਦੂਜੈ ਲਗਾ ਹੇਤੁ ॥ ਲਖ ਸੀਗਾਰ ਬਣਾਇਆ ਕਾਰਜਿ ਨਾਹੀ ਕੇਤੁ) ਪਰ ਜਿਹੜੇ ਮਨੁੱਖ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਗੁਰੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਾਖਾ ਤੇ ਹਿਤੁ ਬਣ ਕੇ ਨਰਕੀ ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਬਚਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ (ਸੇ ਭਾਦੁਇ ਨਰਕਿ ਨ ਪਾਈਅਹਿ ਗੁਰੁ ਰਖਣ ਵਾਲਾ ਹੇਤੁ ॥)

ਅਸੂ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਭਾਦਰੋਂ ਵਾਲਾ ਤ੍ਰਾਟਕਾ ਤੇ ਹੁੰਮਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਰੁੱਤ ਮਿੱਠੀ ਤੇ ਸੁਹਾਵਣੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸੁਹਾਵਣੀ ਰੁੱਤ ਵਿਚ ਜੀਵ-ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਮਨ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਭੂ-ਪਤੀ ਦੇ ਸੱਚੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਬਲਵਾਨ ਉਮੰਗ ਉਠਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਅ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਅਸੂ ਮਹੀਨੇ ਰਾਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ -

ਅਸੁਨਿ ਪ੍ਰੇਮ ਉਮਾਹੜਾ ਕਿਉ ਮਿਲੀਐ ਹਰਿ ਜਾਇ ॥
ਮਨਿ ਤਨਿ ਪਿਆਸ ਦਰਸਨ ਘਣੀ ਕੋਈ ਆਣਿ ਮਿਲਾਵੈ ਮਾਇ॥

ਅੰਗ - ੧੨੫

ਅਰਥਾਤ ਅਸੂ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਜੀਵ-ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ-ਪਿਆਰ ਦੇ ਉਛਾਲੇ ਉਠਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ-ਮਿਲਾਪ ਲਈ ਤੜਪ ਤੀਬਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਤੜਪ ਵੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮਿਲਾਪ ਕਿਵੇਂ ਸੰਭਵ ਹੋਵੇਗਾ? ਹਰੀ-ਰੂਪ-ਪਤੀ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਮਿਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਮਨੁੱਖ ਹਰ

ਸੁਖ ਦੁਖ ਮਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮੁਸ਼ਕਲ ਵੇਲੇ ਹਰ ਪ੍ਰਾਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਸੰਬੋਧਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬਿਰਹਾ ਕੁੱਠੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਮਨ ਅਤੇ ਤਨ ਵਿਚ ਮਿਲਾਪ ਦੀ ਤੀਬਰ ਤਾਂਘ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਆਪਣਾ ਦੁਖ ਮਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਕਰਦੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹੇ ਮਾਂ! ਕੋਈ ਐਸਾ ਪ੍ਰਭੂ-ਪਿਆਰ ਵਾਲਾ ਸੰਤ ਜਨ, ਭਗਤ ਜਨ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਜੋ ਮੇਰਾ ਮੇਰੇ ਪਤੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਕਰਵਾ ਦੇਵੇ। ਜਿਸ ਮਿਲਾਪ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਬਿਰਹਾ ਦਾ ਦੁਖ ਦੂਰ ਹੋਵੇ, ਮਨ ਸ਼ਾਂਤ, ਸੀਤਲ ਤੇ ਸਹਿਜ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਰੂਹਾਨੀ ਅਨੰਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ।

ਅਸੀਂ ਜੀਵ-ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਪ੍ਰਭੂ-ਪਤੀ ਤੋਂ ਵਿਛੁੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਾਂ। ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ (ਪਤੀ-ਪ੍ਰਭੂ-ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ) ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ, ਅੰਗ-ਸੰਗ ਪਰ ਸਾਡਾ ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਗਵਾਚ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੀ ਹਉਮੈ (ਮੈਂ, ਮੇਰੀ ਦਾ ਸੰਸਾਰ) ਏਨੀ ਬਲਵਾਨ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡਾ ਸੱਚ, ਸਾਡੀ ਅਸਲੀਅਤ, ਸਾਡਾ ਮੂਲ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਇਕ ਥਾਂ ਹੀ ਵਸਦੇ ਹਨ ਪਰ ਵਿਚਾਲੇ 'ਹਉਮੈ' ਦੀ ਦੀਵਾਰ ਖੜ੍ਹੀ ਹੈ ਜੋ ਮਿਲਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ। ਇਸ ਕਰਤੀ ਦੀਵਾਰ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਹੀ ਤੋੜ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਪਨ ਪਿਰ ਕਾ ਇਕ ਹੀ ਸੰਗਿ ਵਾਸਾ
ਵਿਚਿ ਹਉਮੈ ਭੀਤਿ ਕਰਾਰੀ॥

ਗੁਰਿ ਪੂਰੈ ਹਉਮੈ ਭੀਤਿ ਤੋਰੀ ਜਨ ਨਾਨਕ ਮਿਲੇ ਬਨਵਾਰੀ

ਅੰਗ - ੧੨੬੩

ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਛੋੜੇ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਜਾਗਦਾ ਹੈ। ਬਿਰਹਾ ਦੀ ਤੜਪ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਰਾਹੀਂ, ਸੰਤਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵਚਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਆਪੇ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਜਗਿਆਸਾ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਵਿਛੋੜੇ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਤੀ ਅਤੇ ਬਿਰਹਾ ਦੇ ਦੁਖ ਨਾਲ ਐਸੀ ਹਾਲਤ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਨਾ ਨੀਂਦ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਭੁੱਖ ਲਗਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਤਨ ਤੇ ਕਪੜੇ ਚੰਗੇ ਲਗਦੇ ਹਨ-

ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਨੀਦ ਭੂਖ ਕਹੁ ਕੈਸੀ ਕਾਪੜੁ ਤਨਿ ਨ ਸੁਖਾਵਏ ॥
ਨਾਨਕ ਸਾ ਸੋਹਾਗਣਿ ਕੰਤੀ ਪਿਰ ਕੈ ਅੰਕਿ ਸਮਾਵਏ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੦੮

ਬਸ ਇਕੋ ਹੀ ਲਗਨ ਲੱਗੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਮੇਰਾ ਬਿਰਹਣੀ ਦਾ, ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਪ੍ਰੀਤਮ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਕਰਵਾ ਦੇਵੇ। ਬਿਰਹਾ ਕਾਰਨ ਨੈਣਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨੀਰ ਵਹਿੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਕੁਝ ਵੀ ਮਨ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ -

ਹਰਿ ਹਰਿ ਸਜਣੁ ਮੇਰਾ ਪ੍ਰੀਤਮੁ ਰਾਇਆ ॥

ਕੋਈ ਆਣਿ ਮਿਲਾਵੈ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਾਣ ਜੀਵਾਇਆ ॥

ਹਉ ਰਹਿ ਨ ਸਕਾ ਬਿਨੁ ਦੇਖੇ ਪ੍ਰੀਤਮਾ

ਮੈ ਨੀਰੁ ਵਹੇ ਵਹਿ ਚਲੈ ਜੀਉ ॥

ਅੰਗ - ੯੪

ਬਿਰਹਾ ਦੀ ਐਸੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਜਗਿਆਸੂ ਦੀ ਪ੍ਰਭੂ ਪਾਸ ਕੀਤੀ ਅਰਦਾਸ ਸੁਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਪਿਤਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅੰਦਰ ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ, ਇਹ ਪ੍ਰੀਤੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਿਤ੍ਰੁ ਮੇਰਾ ਬਾਲ ਸਖਾਈ ॥

ਹਉ ਰਹਿ ਨ ਸਕਾ ਬਿਨੁ ਦੇਖੇ ਮੇਰੀ ਮਾਈ ॥

ਹਰਿ ਜੀਉ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਹੁ ਗੁਰੁ ਮੇਲਹੁ

ਜਨ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਧਨੁ ਪਲੈ ਜੀਉ ॥ ੪ ॥ ਅੰਗ - ੯੪

ਐਸੀ ਬੇਨਤੀ ਹੀ ਅਸੁਨਿ (ਅਸੂ) ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਬਿਰਹੁ-ਕੁੱਠੀ ਜੀਵ-ਰੂਪੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਰਦੀ ਹੈ -

ਸੰਤ ਸਹਾਈ ਪ੍ਰੇਮ ਕੇ ਹਉ ਤਿਨ ਕੈ ਲਾਗਾ ਪਾਇ ॥

ਵਿਣੁ ਪ੍ਰਭ ਕਿਉ ਸੁਖੁ ਪਾਈਐ ਦੂਜੀ ਨਾਹੀ ਜਾਇ ॥

ਅਰਥਾਤ ਵਿਛੋੜੇ ਦੇ ਅਹਿਸਾਸ ਵਿਚ ਜਾਗ੍ਰਤ ਹੋਈ ਜੀਵ-ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਇਹ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇਵਲ ਸੰਤ ਰੂਪ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਾਪ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਹੋਣ ਤੇ ਜੀਵ-ਇਸਤ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨੀ ਲਗ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦਾ ਪਾਲਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਐਸਾ ਅਨੁਭਵ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਦੀਵ ਸੱਚੇ ਸੁੱਖ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਐਸੀ ਥਾਂ ਨਹੀਂ, ਐਸਾ ਟਿਕਾਣਾ ਨਹੀਂ, ਜਿਥੋਂ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਾਪ ਦਾ, ਬਿਰਹਾ ਦਾ ਦੁਖ ਦੂਰ ਹੋਵੇ, ਸੱਚਾ ਸੁਖ, ਸਹਿਜ, ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ।

ਪ੍ਰਭੂ ਪਤੀ ਦੀ ਅਪਾਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਦਕਾ ਹੀ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ 'ਪੁਰਖ ਬਿਧਾਤਾ' ਉਸ ਦੇ ਚੇਤੇ ਵਿਚ ਆ ਵਸਦਾ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਹਰਿ-ਜਸ (ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ-ਕੀਰਤਨ) ਵਿਚੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸ ਆਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਮਾਇਕ ਬਿਰਤੀਆਂ ਵਲ ਦੌੜ ਭੱਜ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਮਨ ਟਿਕਾਉ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਜੀਵਨ-ਪਦਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

ਖੁਲਿਆ ਕਰਮੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਭਈ ਠਾਕੁਰ ਕੀਰਤਨੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਗਾਈ ॥

ਸੁਮੁ ਬਾਕਾ ਪਾਏ ਬਿਸੁਆ ਮਿਟਿ ਗਈ ਸਗਲੀ ਧਾਈ ॥ ੧ ॥

ਅਬ ਮੋਹਿ ਜੀਵਨ ਪਦਵੀ ਪਾਈ ॥

ਚੀਤਿ ਆਇਓ ਮਨਿ ਪੁਰਖੁ ਬਿਧਾਤਾ ਸੰਤਨ ਕੀ ਸਰਣਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੦੦

ਗੁਰੂ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦਾ ਘਰ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਗਇਆਂ ਸ਼ਾਂਤੀ ਅਤੇ ਸੁਖ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅੰਦਰ ਅਨਹਦ-ਧੁਨੀਆਂ ਦੀ ਝੁਨਕਾਰ ਸੁਣਦੀ ਹੈ, ਆਤਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ

ਹੈ, ਪ੍ਰਮਾਤਮ ਮਿਲਾਪ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਸਾਂਤਿ ਪਾਈ ਗੁਰਿ ਸਤਿਗੁਰਿ ਪੂਰੇ ॥

ਸੁਖ ਉਪਜੇ ਬਾਜੇ ਅਨਹਦ ਤੂਰੇ ॥

ਅੰਗ - ੯੦੬

ਇਸ ਲਈ ਕੱਚੇ ਸੰਸਾਰੀ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਦੋਸਤੀ ਰੂਹਾਨੀ ਮੰਜਲ ਤੇ ਚੱਲਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਬਾਧਕ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁਖ ਦੀ ਆਸ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ (ਦੂਜੀ ਨਾ ਹੀ ਜਾਇ) ਜਦ ਕਿ ਸੱਚੇ ਸੰਤ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਾਪ ਵਿਚ ਅਤੀ ਸਹਾਇਕ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦੀ ਹੈ -

ਨਾਨਕ ਕਚੜਿਆ ਸਿਉ ਤੋੜਿ ਛੁਵਿ ਸਜਣ ਸੰਤ ਪਕਿਆ ॥

ਓਇ ਜੀਵੰਦੇ ਵਿਛੁੜਹਿ ਓਇ ਮੁਇਆ ਨ ਜਾਹੀ ਛੋੜਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੦੨

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਨਾਮ-ਰਸ ਵਿਚ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਹੈ, ਰੱਜ ਹੈ। ਜੀਵ-ਇਸਤ੍ਰੀ ਹਉਮੈ ਤਿਆਗ ਕੇ, ਨਿੰਮਰ ਹੋ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹੋ ਪ੍ਰਭੂ! ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਲੜ ਲਾ ਲੈ -

ਜਿੰਨੀ ਚਾਖਿਆ ਪ੍ਰੇਮ ਰਸੁ ਸੇ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਰਹੇ ਆਘਾਇ ॥

ਆਪੁ ਤਿਆਗਿ ਬਿਨਤੀ ਕਰਹਿ ਲੇਹੁ ਪ੍ਰਭੂ ਲੜਿ ਲਾਇ ॥

ਅਰਥਾਤ ਜਿੰਨਾਂ ਵਡਭਾਗੀਆਂ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰ ਦਾ ਸੁਆਦ ਮਾਣ ਲਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਸਭ ਦੁਨਿਆਵੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾਵਾਂ, ਭੁੱਖਾਂ, ਲੋੜਾਂ ਮੁਕ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ; ਅੰਤਰ-ਆਤਮੇ ਪੂਰਨ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਮਾਇਆ ਦੇ ਸਭ ਰਸ ਫਿਕੇ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਪ੍ਰੇਮ-ਰਸ ਵਿਚ ਮੁਗਧ ਹੋਏ, ਆਪਾ ਭਾਵ ਛੱਡ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਪਾਸ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੋ ਪ੍ਰਭੂ! ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਲੜ ਲਾਈ ਰੱਖੀ, ਵਿਛੋੜੀ ਨਾ, ਪਿਆਰ ਦੀ ਦਾਤ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਰਹੇ। "ਜਿਹੜਾ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਮਿਲਾਪ ਕਰਵਾ ਦੇਵੇ, ਮੈਂ ਉਸ ਤੋਂ ਆਪਾ ਵਾਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ," ਐਸੀ ਵੇਦਨਾ ਬਿਰਹਣ ਜੀਵ-ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ -

ਕੋਈ ਆਣਿ ਮਿਲਾਵੈ ਮੇਰਾ ਪ੍ਰੀਤਮੁ ਪਿਆਰਾ

ਹਉ ਤਿਸੁ ਪਹਿ ਆਪੁ ਵੇਚਾਈ ॥ ੧ ॥

ਦਰਸਨੁ ਹਰਿ ਦੇਖਣ ਕੈ ਤਾਈ ॥

ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਹਿ ਤਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮੇਲਹਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਈ ॥

ਅੰਗ - ੭੫੭

ਅਨਰਸਾਂ ਦੇ ਭੋਗਾਂ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਪਿਆਸ ਨਹੀਂ ਬੁਝਦੀ, ਹਰਿ-ਰਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਤੇ ਹਰੀ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਖੁਦ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਆ ਵਸਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਬਾਣੀ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਏ ਰਸਨਾ ਤੂ ਅਨ ਰਸਿ ਰਾਚਿ ਰਹੀ ਤੇਰੀ ਪਿਆਸ ਨ ਜਾਇ ॥

ਪਿਆਸ ਨ ਜਾਇ ਹੋਰਤੁ ਕਿਤੈ ਜਿਚਰੁ ਹਰਿ ਰਸੁ ਪਲੈ ਨ ਪਾਇ ॥

ਹਰਿ ਰਸੁ ਪਾਇ ਪਲੈ ਪੀਐ

ਹਰਿ ਰਸੁ ਬਹੁੜਿ ਨ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਲਾਗੈ ਆਇ ॥

ਏਹੁ ਹਰਿ ਰਸੁ ਕਰਮੀ ਪਾਈਐ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਿਲੈ ਜਿਸੁ ਆਇ ॥

ਕਹੈ ਨਾਨਕੁ ਹੋਰਿ ਅਨ ਰਸ ਸਭਿ ਵੀਸਰੇ

ਜਾ ਹਰਿ ਵਸੈ ਮਨਿ ਆਇ ॥

ਅੰਗ - ੯੨੧

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੁਹਾਗਣਾਂ ਨੂੰ ਪੁਛਣਾ ਲੋੜੀਏ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਿਹੜੇ ਗੁਣਾਂ ਨਾਲ ਅਰਾਧਨਾ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਭੂ-ਪਿਆਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ -

ਜਾਇ ਪੁਛਹੁ ਸੋਹਾਗਣੀ ਤੁਸੀ ਰਾਵਿਆ ਕਿਨੀ ਗੁਣੀ ॥

ਸਹਜਿ ਸੰਤੋਖਿ ਸੀਗਾਰੀਆ ਮਿਠਾ ਬੋਲਣੀ ॥ ਅੰਗ - ੧੭

ਅਸੂ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਅਗਲੀ ਵਿਚਾਰ ਇਹ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜੀਵ-ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ-ਕੰਤ ਤਰੁੱਠ ਕੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਮੁੜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਵਿਛੋੜੇ ਦਾ ਦੁਖ ਨਹੀਂ ਸਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ -

ਜੇ ਹਰਿ ਕੰਤਿ ਮਿਲਾਈਆ ਸਿ ਵਿਛੁੜਿ ਕਤਹਿ ਨ ਜਾਇ ॥

ਪ੍ਰਭ ਵਿਣੁ ਦੂਜਾ ਕੇ ਨਹੀ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਸਰਣਾਇ ॥

ਅਰਥਾਤ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਾਪ ਉਸ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ-ਕੰਤ ਦਾ ਪਿਆਰ ਹਉਂ ਆਸਚਿਤ ਨਹੀਂ, ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਕੰਤ ਦੀ ਮਿਹਰ ਹੈ ਅਤੇ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਦੀ ਆਖਰੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਹੈ। ਜੀਵਨ-ਖੇਡ ਦਾ ਆਖਰੀ ਪੜਾਅ ਹੈ ਜਿਥੇ ਪੁੱਜ ਕੇ ਮੁੜ ਵਿਛੋੜਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਭਟਕਣਾ ਮੁੱਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸਦਾ ਸੁਹਾਗ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਪੂਰਨ ਤੌਰ ਤੇ ਇਹ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਨਿਸ਼ਚਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਦੀਵੀ ਮਿਲਾਪ ਲਈ, ਸੁਖ, ਸਹਜ, ਅਨੰਦ ਲਈ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਲਈ ਸਦਾ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਹੀ ਅਸਲ ਜੀਵਨ ਹੈ, ਜੀਵਨ ਆਦਰਸ਼ ਹੈ, ਮਿਲਾਪ ਦਾ ਸਹੀ ਮਾਰਗ ਹੈ।

ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੰਤਲੇ ਵਾਕ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਅੱਸੂ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਸਾਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਅਸੂ ਸੁਖੀ ਵਸੰਦੀਆ ਜਿਨਾ ਮਇਆ ਹਰਿ ਰਾਇ ॥

ਅਰਥਾਤ ਅਸੂ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਸੁਹਾਵਣੀ ਰੁੱਤ ਵਿਚ ਉਹ ਜੀਵ-ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਸਦੀਵ ਸੁਖ ਵਿਚ ਵਸਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦਾ ਪਾਤਰ ਬਣਨ ਲਈ 'ਹਉਂ' ਤਿਆਗ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਰਨ ਆਇਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਲਾਜ ਰਖਦਾ ਹੈ, ਗਲੇ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਐਸਾ ਉਸ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਹੈ -

ਜੇ ਸਰਣਿ ਆਵੈ ਤਿਸੁ ਕੰਠਿ ਲਾਵੈ ਇਹੁ ਬਿਰਦੁ ਸੁਆਮੀ ਸੰਦਾ ॥

ਬਿਨਵੰਤਿ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਕੰਤੁ ਮਿਲਿਆ ਸਦਾ ਕੇਲ ਕਰੰਦਾ ॥

ਅੰਗ - ੫੪੪

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਵਲੋਂ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਰਾਗ ਤੁਖਾਰੀ ਬਾਰਹਮਾਹਾ ਵਿਚੋਂ ਅਸੂ ਦਾ ਮਹੀਨਾ

ਰਾਗੁ ਤੁਖਾਰੀ ਛੰਤ ਮਹਲਾ ੧

ਅਸੁਨਿ ਆਉ ਪਿਰਾ ਸਾ ਧਨ ਝੁਰਿ ਮੁਈ ॥

ਤਾ ਮਿਲੀਐ ਪ੍ਰਭ ਮੇਲੇ ਦੂਜੈ ਭਾਇ ਖੁਈ ॥

ਝੁਠਿ ਵਿਗੁਤੀ ਤਾ ਪਿਰ ਮੁਤੀ ਕੁਕਹ ਕਾਹ ਸਿ ਫੁਲੇ ॥

ਆਗੈ ਘਾਮ ਪਿਛੈ ਰੁਤਿ ਜਾਡਾ ਦੇਖਿ ਚਲਤ ਮਨੁ ਡੋਲੇ ॥

ਦਹ ਦਿਸਿ ਸਾਖ ਹਰੀ ਹਰੀਆਵਲ ਸਹਜਿ ਪਕੈ ਸੇ ਮੀਠਾ ॥

ਨਾਨਕ ਅਸੁਨਿ ਮਿਲਹੁ ਪਿਆਰੇ ਸਤਿਗੁਰ ਭਏ ਬਸੀਠਾ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੦੮

ਅਸੁਨਿ ਆਉ ਪਿਰਾ ਸਾ ਧਨ ਝੁਰਿ ਮੁਈ ॥

ਤਾ ਮਿਲੀਐ ਪ੍ਰਭ ਮੇਲੇ ਦੂਜੈ ਭਾਇ ਖੁਈ ॥

ਭਾਦਰੋਂ ਦਾ ਘੁੰਮਾ ਤੇ ਤ੍ਰਾਟਕਾ ਖਤਮ ਹੋਇਆ। ਰੁੱਤ ਫਿਰ ਗਈ। ਹੁਣ ਅੱਸੂ ਦੀ ਮਿੱਠੀ ਸੁਹਾਵਣੀ ਰੁੱਤ ਆ ਗਈ ਹੈ। ਅੱਸੂ ਦੀ ਇਸ ਮਿੱਠੀ ਰੁੱਤ ਵਿਚ ਜੀਵ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਪਤੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਤੀਬਰ ਤਾਂਘ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਪਤੀ! ਮੇਰੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਆ ਵਸ। ਮੈਂ ਤੈਥੋਂ ਵਿਛੜ ਕੇ ਹਉਕੇ ਲੈ ਲੈ ਕੇ ਆਤਮਿਕ ਮੌਤੇ ਮਰ ਰਹੀ ਹਾਂ, ਮਾਇਕ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਮੋਹ ਵਿਚ ਫਸ ਕੇ ਮੈਂ ਔੜੜ ਪਈ ਹੋਈ ਹਾਂ। ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਲਈ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਸਮਰਥਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਤੈਨੂੰ ਤਦੋਂ ਹੀ ਮਿਲ ਸਕੀਦਾ ਹੈ ਜੇ ਤੂੰ ਆਪ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਮਿਲਾਪ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੇਂ। ਹਉਂ ਆਸਰੇ ਇਹ ਮਿਲਾਪ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ। ਗੁਰੂ-ਆਸਰੇ, ਪ੍ਰਭੂ ਆਸਰੇ ਹੀ ਮਿਲਾਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਝੁਠਿ ਵਿਗੁਤੀ ਤਾ ਪਿਰ ਮੁਤੀ ਕੁਕਹ ਕਾਹ ਸਿ ਫੁਲੇ ॥

ਆਗੈ ਘਾਮ ਪਿਛੈ ਰੁਤਿ ਜਾਡਾ ਦੇਖਿ ਚਲਤ ਮਨੁ ਡੋਲੇ ॥

ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਮੈਂ (ਜੀਵ ਇਸਤ੍ਰੀ) ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਝੂਠੇ ਮੋਹ ਵਿਚ ਫਸ ਕੇ ਖੁਆਰ ਹੋ ਰਹੀ ਹਾਂ, ਤਦੋਂ ਤੋਂ ਹੀ, ਹੇ ਪਤੀ! ਮੈਂ ਤੈਥੋਂ ਵਿਛੜੀ ਹੋਈ ਹਾਂ। ਪਿਲਛੀ ਤੇ ਕਾਹੀ (ਕੁਕਹ/ਕਾਹ) ਦੇ ਸਫੈਦ ਬੂਰ ਵਾਂਗ ਮੇਰੇ ਕੇਸ ਚਿੱਟੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ, ਜੀਵਨ ਨਿਸਫਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਘਾਮ, ਜਵਾਨੀ ਦੀ ਤਪਸ਼, ਨਿੱਘ ਘਟ ਗਈ ਹੈ। ਹੁਣ ਉਸ ਦੇ ਪਿਛੇ ਪਿਛੇ ਸਿਆਲ ਭਾਵ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਤਮਾਸ਼ਾ ਦੇਖ ਕੇ ਮੇਰਾ ਮਨ ਘਬਰਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਜੇ ਤਕ ਤੇਰਾ ਦੀਦਾਰ ਨਸੀਬ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ।

ਦਹ ਦਿਸਿ ਸਾਖ ਹਰੀ ਹਰੀਆਵਲ ਸਹਜਿ ਪਕੈ ਸੇ ਮੀਠਾ ॥

ਨਾਨਕ ਅਸੁਨਿ ਮਿਲਹੁ ਪਿਆਰੇ ਸਤਿਗੁਰ ਭਏ ਬਸੀਠਾ ॥

ਪਰ ਹੁਣ ਅੱਸੂ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਹਰ ਪਾਸੇ ਬਨਸਪਤੀ ਦੀਆਂ ਹਰੀਆਂ ਸਾਖਾਂ ਦੀ ਹਰਿਆਵਲ ਵੇਖ ਕੇ ਧੀਰਜ ਬੱਝਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਹਰਵਾਨ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਜੀਵ ਸਹਿਜ ਵਿਚ, ਅਡੋਲ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ, ਧੀਰਜ ਵਿਚ ਨਿਰੰਤਰ ਪ੍ਰਭੂ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰ ਮਿਲਾਪ ਦੀ ਮਿਠਾਸ (ਖੁਸ਼ੀ) ਅਵੱਸ਼ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅੱਸੂ ਦੀ ਮਿੱਠੀ ਰੁੱਤ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰੀਏ, ਗੁਰੂ ਵਿਚੋਲੇ ਰਾਹੀਂ ਪਿਆਰੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਮਿਹਰ ਰਾਹੀਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਮਾਇਆ ਦੇ ਮਾਰੂ ਹੱਲਿਆਂ ਤੋਂ ਅਡੋਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਾਪ ਦਾ ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸੰਤ ਬਚਨ

(ਭਾਗ ਤੀਜਾ)

(ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ - ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ)

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ

1961, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਦੀਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਰੌਣਕ ਹੋਈ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਅਸਾਡੇ ਵਲੋਂ ਭਾਵੇਂ publicity ਬਹੁਤ ਹੀ ਘਟ ਸੀ, ਅਸੀਂ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਛਪਾ ਕੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੰਡ ਭੀ ਨਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਾ ਸਕੇ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸਾਨੂੰ ਤਜਰਬਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਨਾ ਹੀ ਦਫਤਰੀ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵਿਹਲ ਹੀ ਸੀ ਪਰ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਦੂਰ-ਦਰਾਜ਼ ਤਾਂਈਂ ਪਤਾ ਲਗ ਗਿਆ ਅਤੇ ਜਗਿਆਸੂ, ਭੌਰਿਆਂ ਵਾਂਗੂੰ ਫੁਲਾਂ ਦੀ ਸੁਗੰਧੀ ਲੈਣ ਲਈ ਪੂਰੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਠੀਕ ਸਮੇਂ ਦੀਵਾਨ ਅਸਥਾਨ ਵਿਚ 19 ਸੈਕਟਰ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਗਰਾਊਂਡ ਵਿਚ ਬੈਠ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸ. ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ, ਦਸ ਸੈਕਟਰ ਵਾਲੀ ਕੋਠੀ ਤੋਂ ਆਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਕੁਝ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਚਰਨ ਪੁਆਉਣੇ, ਫੇਰ ਠੀਕ ਅੱਠ ਵਜੇ ਦੀਵਾਨ ਅਸਥਾਨ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਣਾ। ਦੀਵਾਨ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਉਪਰੰਤ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਹੀ ਦੱਸ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੇ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਇਕਾਂਤ ਵਿਚ ਕਰਨੇ ਹੋਣ ਅਤੇ ਕੋਈ ਰੂਹਾਨੀ ਅੜਚਣਾਂ ਦੂਰ ਕਰਨੀਆਂ ਹੋਣ ਅਤੇ ਕੋਈ ਰੂਹਾਨੀ ਬਚਨ ਕਰਨੇ ਹੋਣ; ਉਹ ਸਵੇਰੇ ਅੱਠ ਵਜੇ 10 ਸੈਕਟਰ ਕੋਠੀ ਵਿਚ ਪੁਜ ਕੇ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸਮੇਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਸਾਰੀ ਕ੍ਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਬੜੀ ਭੁੱਲ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਸਮਾਂ ਲੰਘ ਜਾਣ ਉਪਰੰਤ ਵੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਕੇ ਮਿਲਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਵਾਧੂ ਸਮਾਂ ਲੈਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਆਪ ਜੀ ਐਨੇ ਦਿਆਲੂ ਸਨ ਕਿ ਸਮਾਂ ਲੰਘ ਜਾਣ ਉਪਰੰਤ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਕੱਲ੍ਹ ਜਦੋਂ ਸੰਗਤ ਨੇ ਰੂਹਾਨੀ ਪ੍ਰਵਚਨ ਸੁਣੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੇਮੀ, ਬਚਨਾਂ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੋ ਜਾਣ ਉਪਰੰਤ ਮਿਲਣ ਲਈ ਆਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ, ਅੰਦਰ ਕੋਠੀ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਏ, ਬਾਬੂ ਰਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਜਲ ਪਾਣੀ ਛਕਾਇਆ। ਉਸ ਉਪਰੰਤ ਮੈਂ ਮਿਲਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕ-ਇਕ ਕਰਕੇ ਭੇਜਦਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਮਿਲਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਲਾ ਕੇ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਸਭ ਨੂੰ ਸਮਾਂ ਮਿਲ ਜਾਵੇ, ਕੋਈ ਵਾਂਝਾ ਨਾ ਰਹਿ ਜਾਵੇ ਪਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਦੂਰ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਤੋਂ ਆਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਉਹ ਵਾਰੀ-ਵਾਰੀ ਮਿਲਦੇ ਰਹੇ। ਬਾਬੂ ਜੀ ਕਈ ਵਾਰੀ ਆਏ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਣਾ ਹੈ, ਅਰਾਮ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਛੇਤੀ-ਛੇਤੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਦੇਵੋ ਪਰ ਉਹ ਤਾਂਤਾ ਤਾਂ ਮੁਕਣ ਵਿਚ ਹੀ

ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਂਦਾ। ਪੂਰਾ ਡੇਢ ਵਜ ਗਿਆ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਦਾ ਸਮਾਂ ਜੋ ੧੨ ਵਜੇ ਨੀਯਤ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਵੀ ਲੰਘ ਗਿਆ। ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਕਾਹਲ ਸੀ ਕਿ ਛੇਤੀ-ਛੇਤੀ ਸਾਰੇ ਮਿਲ ਜਾਣ ਪਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਨਾ ਸਕਿਆ। ਮੈਂ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਵਲ ਵੀ ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਪਰ ਦਿਆਲਤਾ ਦੇ ਭੰਡਾਰ, ਸਮੇਂ ਦੀ ਚਾਲ ਤੋਂ ਉਪਰ, ਸਮੇਂ ਬਾਰੇ ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸਨ। ਅੰਤ ਪੌਣੇ ਦੋ ਵਜੇ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਅਜ ਆਪ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਖੇਚਲ ਦਿਤੀ ਹੈ, ਢੀਠਤਾਈ ਕਰੀ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਅਤੇ ਅਰਾਮ ਕਰਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਲੈ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਦਿਆਲ ਮੂਰਤੀ ਮੁਸਕਰਾਏ ਅਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਅੱਜ ਤੁਸੀਂ ਪੂਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ। ਅਜੇ ਰਹਿ ਗਏ ਹਨ, ਜਾਓ ਦੇਖੋ।” ਮੈਂ ਕਮਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਕੇ ਪਿਛਲੇ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਬਰਾਂਡੇ ਦੇਖੇ, ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਨਜ਼ਰ ਨਾ ਆਇਆ; ਸਾਰੇ ਜਾ ਚੁਕੇ ਸਨ, ਵਿਛੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਦਰੀਆਂ ਵਿਚ ਵਲ ਪਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਵਾਪਸ ਜਾ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਕੋਈ ਵੀ ਬੰਦਾ ਜੋ ਮਿਲਣ ਦਾ ਅਭਿਲਾਸੀ ਹੋਵੇ, ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਆਪ ਜੀ ਪੂਰਨ ਯੋਗੀ ਸਨ, ਅੰਤਰਜਾਮਤਾ ਆਪ ਵਿਚ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਹੀ ਸੀ। ਕੋਈ ਅਵਾਜ਼, ਕੋਈ ਖਿੱਚ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਆਪ ਨੇ ਫੇਰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖ ਕੋ ਆ। ਮੈਂ ਫੇਰ ਜਾ ਕੇ ਕਮਰੇ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਚੱਕਰ ਕੱਟ ਆਇਆ, ਇਧਰ-ਉਧਰ ਜਾਣੇ-ਪਛਾਣੇ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਦੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਜਥੇ ਦੇ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕ ਕੇ first floor ਵਿਚ ਬਿਰਾਜ ਗਏ ਸਨ। ਬਾਬੂ ਜੀ ਬਹੁਤ ਕਾਹਲੇ ਹੋਏ ਹੋਏ ਥਾਲ ਤਿਆਰ ਕਰਾ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਦਾ ਤਾਂ ਧਿਆਨ ਰੱਖਿਆ ਕਰੋ? ਮੈਂ ਕਿਹਾ, “ਬਾਬੂ ਜੀ ਮੈਂ ਵੀ ਕੀ ਕਰਾਂ, ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤੋਂ ਜਗਿਆਸੂ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਰੋਕਾਂ? ਮੈਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਦੀਵਾਰ ਕਿਵੇਂ ਬਣਾਂ? ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਦੇਖ ਰਹੇ ਸੀ ਕਿ ਅੱਜ ਕਿੰਨੀ ਸੰਗਤ ਮਿਲਣ ਆਈ ਹੈ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਥੋੜਾ ਸਮਾਂ ਇਕ-ਇਕ ਨੂੰ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਹੁਣ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਦੋ ਵਾਰੀ ਕਹਿ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਕਿ ਮਿਲਣ ਵਾਲੇ ਅਜੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਦੋ ਵਾਰੀ ਵਰਾਂਡੇ ਦੇਖ ਲਏ ਹਨ, ਏਥੇ ਕੋਈ ਵੀ ਓਪਰਾ ਬੰਦਾ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ, ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਾਂ ਹੁਣ?”

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਂ ਅੰਦਰ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਫੇਰ ਓਹੋ ਬੇਨਤੀ

ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਆਪ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਿਆ ਕਿ ਬਾਹਰਲੇ ਬਰਾਂਡੇ ਦੇ ਕੋਠੇ ਵਿਚ, ਬਾਹਰਲੇ ਪਾਸੇ ਇਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਚਿੱਟੇ ਕਪੜੇ ਦੀ ਬੁੱਕਲ ਮਾਰੀਂ ਬੈਠਾ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਮਿਲਾਂਗਾ ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪ ਬੁਲਾ ਕੇ ਸਮਾਂ ਬਖਸ਼ਣ। ਜਾਹ ਉਸਨੂੰ ਲੈ ਆ। ਬਾਹਰਲੇ ਪਾਸੇ ਥਮਲੇ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ, ਬਹੁਤ ਹੌਲੀ ਰੋਣ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਸਕੀਆਂ ਭਰਨ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਸੁਣੀ। ਮੈਂ ਹੱਥ ਲਾ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਸਾਵਧਾਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਪ੍ਰੇਮੀ ਉਚੀ-ਉਚੀ ਵੈਰਾਗ ਦੇ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਰੋਣ ਲਗ ਗਿਆ ਅਤੇ ਆਖੀ ਜਾਵੇ ਕਿ ਤੂੰ ਕਿੱਡਾ ਦਿਆਲੂ ਹੈਂ, ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਗਰੀਬ ਦੀ ਵੀ ਸਾਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈਂ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਅੰਦਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਡੰਡਉਤ ਬੰਦਨਾ ਕਰਦਾ ਉਚੀ-ਉਚੀ ਰੋ ਕੇ ਵੈਰਾਗ ਕਰਕੇ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਮਾਲਕ! ਆਖਿਰ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਬੁਲਾ ਹੀ ਲਿਆ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਜਾਣ ਕੇ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਬਾਹਰ ਬੈਠੇ ਨੂੰ ਉਤਰ ਭੇਜਦਾ ਰਿਹਾ। ਮੈਂ ਪ੍ਰਤੱਖ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਨਿਰਾ ਨੂਰ ਹੀ ਨੂਰ ਹੈਂ। ਸਰੀਰ ਦਾ ਭੁਲੇਖਾ ਤੈਂ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਮਾਲਕ! ਮੈਥੋਂ ਇਹ ਨੂਰੀ ਝਲਕ ਜੀਵਨ ਭਰ ਨਾ ਖੋਹੀਂ, ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਤੂੰ ਵਸਦਾ ਰਹੋਂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਚਰਨਾਂ ਦਾ ਭੋਰਾ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣਾ ਆਪਾ ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਨਿਛਾਵਰ ਕਰਾਂ।

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦਿਤੀ ਅਤੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਕਿ ਸੰਤ ਸਰੀਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ। ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੱਪੜਾ ਹੀ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਪ੍ਰਮ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਲੈਅ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪਰਾਲਬਧ ਵਸ ਗਿਣਵੇਂ ਸੁਆਸ ਲੈਂਦੇ, ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਦੀ ਪਰਾਲਬਧ ਅਨੁਸਾਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸਰੀਰ ਦੀ ਪਰਾਲਬਧ ਮੁਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ - ਸੰਤ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਗਏ, ਬ੍ਰਹਮ ਲੀਨ ਹੋ ਗਏ ਆਦਿ। ਸੰਤ ਨਾ ਕਿਤੋਂ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਨਾ ਕਿਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਦੁਨੀਆਂ ਭੁਲੇਖਿਆਂ 'ਚ ਪਈ ਹੋਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਨਮ ਉਤਸਵ ਅਤੇ ਬਰਸੀਆਂ ਮਨਾਉਂਦੀ, ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਅਸਲੀ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੀ। ਇਹ ਪ੍ਰੇਮੀ ਕਾਲਕਾ ਰੇਲਵੇ ਵਰਕਸ਼ਾਪ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੀ ਅਤੇ ਆਮ ਪ੍ਰੇਮੀ ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਜਾਣਦੇ ਸਨ, ਉਹ ਮਸਤਾਨਾ ਜੀ ਕਹਿ ਕੇ ਬੁਲਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਰੰਗ ਰੱਤੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਆ ਕੇ ਮੈਂ ਵੀ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ ਕਿ ਪਿਆਰਿਆ! ਤੂੰ ਧੰਨ ਹੈਂ, ਜੋ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੂਰੀ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਤੱਕ ਕੇ ਜੁੜਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈਂ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਬੇਅੰਤ ਘਟਨਾਵਾਂ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਹੀ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਵੀ ਅਤੇ ਨਿਵਾਸ ਅਸਥਾਨ ਉਤੇ ਵਾਪਰਿਆ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ।

ਅੱਜ ਪ੍ਰਵਚਨਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਇਕ ਵਿਦਵਾਨ ਪੰਡਤ ਮਹਿਮਾਂ ਸੁਣ ਕੇ 10 ਸੈਕਟਰ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਬਚਨ

ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਹ ਪੰਡਤ ਕੇਸਾਧਾਰੀ ਸੀ। ਵੇਸ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਵਾਲਾ ਸੀ, ਆ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਦੋਨੋਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਮੈਂ ਰਾਤ ਆਪ ਦੇ ਦੀਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਬਚਨ ਸੁਣੇ ਅਤੇ ਆਪ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੀ। ਮੈਨੂੰ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਬਲ ਕਰਕੇ ਇਹ ਅਨੁਭਵ ਹੋਇਆ ਕਿ ਆਪ ਦੇ ਬਚਨ ਸਭਨਾਂ ਸਰੀਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਆਰ-ਪਾਰ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਸ ਅਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪਸਰ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਸਭ ਨੂੰ ਮੋਹਿਤ ਕਰਕੇ ਇਕਾਗਰਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਕੱਠ ਸੜਕ ਤੋਂ ਵੀ ਪਾਰ ਲੰਘ ਕੇ ਸਕੂਲ ਦਾ ਗਰਾਊਂਡ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਪਰ ਆਪ ਦੇ ਬਚਨ ਅਮੋਘ ਬਾਣ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਅਰਜਨ ਦੇ ਬਾਣ, ਭੀਸ਼ਮ ਪਿਤਾਮਾ ਤੇ ਦਰੋਣਾਚਾਰੀਆ ਦੇ ਬਾਣ, ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਦੇ ਜੁੱਧ ਵਿਚ ਅਮੋਘ ਚਲ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਆਪ ਦਾ ਇਕ-ਇਕ ਬਚਨ ਜੋ ਕਿ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲ ਆਵਾਜ਼ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਹਿਰਦਿਆਂ ਦੀਆਂ ਗਹਿਰੀਆਂ ਅੰਧਕਾਰ ਨੁਕਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਜਾਂਚਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਪ੍ਰਮ ਬੀਤਰਾਗ ਯੋਗੀ, ਬ੍ਰਹਮ ਬੇਤਾ, ਬ੍ਰਹਮ ਬਕਤਾ, ਨੂਰੀ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਸ਼ਸ਼ੋਭਤ ਹੋ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੇ ਪੁੰਨ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਫਲ ਰੂਪ ਉਜਾਗਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਵੀ ਆਪ ਦੇ ਪ੍ਰਵਚਨ ਸੁਣੇ, ਹੁਣ ਮੇਰੀ ਇਕੋ ਬੇਨਤੀ ਹੈ, ਆਪ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟਤਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ।

ਇਸ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦਾ ਕੱਦ ਛੇ ਫੁੱਟ ਦੇ ਕਰੀਬ, ਭਰਵਾਂ ਸਰੀਰ ਅਤੇ ਚਿਹਰੇ ਉਤੇ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਹੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਨਜ਼ਰੀਂ ਪੈ ਰਹੀ ਸੀ, ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਲਾਲੀ ਮਿਲੀ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਚਿਹਰਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਾਂਤ ਸੀ। ਇਸਨੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਨਿਮਰਤਾ ਨਾਲ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ -

1. ਦਿਸ਼ਟੀਗੋਚਰੇ ਹੋਈ ਸੀ, ਪਰ ਦੇਖ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਇਆ?

2. ਸੁਣਿਆ ਸੀ, ਸੁਣ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਇਆ?

ਐਨਾ ਹੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ। ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਹੈਰਾਨ ਸਾਂ ਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੀ ਹੋਇਆ? ਇਹ ਤਾਂ ਗੁਪਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਰਾਜੇ ਜਨਕ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਭ ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਮੁਨੀਆਂ, ਪੰਡਤਾਂ ਅੱਗੇ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ -

‘ਇਹ ਸੱਚਾ ਜਾਂ ਉਹ ਸੱਚਾ’

ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉਤਰ ਦੇਣ ਲਈ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਦੇ ਸਮੂਹ ਵਿਦਵਾਨ, ਰਿਸ਼ੀ-ਮੁਨੀ ਅੱਠ ਸਾਲ ਤਕ ਰਾਜਾ ਜਨਕ ਜੀ ਪਾਸ ਰਹੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਬਿਨਾਂ ਉਤਰ ਦਿਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਜਾਣ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੰਦਾ। ਅੰਤ ਇਕ ਕੁਬੜਾ ਬਾਲਕ ਰਿਸ਼ੀ ਜਿਸਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਅੱਠ ਵਲ ਪੈਂਦੇ ਸਨ, ਜੋ ਸਿਰਫ ਅੱਠ ਸਾਲ ਦਾ ਸੀ, ਆਇਆ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਜਨ! ਤੇਰਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਗੁਪਤ ਹੈ, ਸੋ ਮੈਂ ਵੀ ਗੁਪਤ ਹੀ ਉਤਰ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ

ਇਉਂ ਹੈ -

‘ਇਹ ਵੀ ਝੂਠਾ, ਉਹ ਵੀ ਝੂਠਾ।’

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਅੱਜ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਸਨਮੁੱਖ ਉਸ ਵਿਦਵਾਨ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੇ ਆ ਕੇ ਕੀਤਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ -

‘ਅਭਿਆਸ ਦੀ ਕਮੀ ਸੀ।’

ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਸ ਨੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਅਸੀਸਾਂ ਦਿੰਦਾ ਹੋਇਆ, ਵਿਦਾ ਹੋਣ ਸਮੇਂ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਆਪ ਪੂਰਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਹੋ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਦਾ ਭਰਮ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਗੁਰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉਤਰ ਇਕੋ ਹੀ ਬਚਨ ਵਿਚ ਦੇ ਦਿਤਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਮੈਨੂੰ ਅਸੀਸ ਦੇਵੋ ਕਿ ਮੈਂ ਹੁਣ ਅਭਿਆਸ ਕਰਾਂ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸੱਜਾ ਹੱਥ ਉਪਰ ਚੁੱਕਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅਸੀਸਾਂ ਦਿੰਦਾ ਹੋਇਆ ਵਿਦਾ ਹੋ ਗਿਆ।

ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਜੋ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣਨ ਵਾਸਤੇ ਆਈ ਸੀ, ਹੈਰਾਨ ਸੀ ਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਉਤਰ ਦਿਤਾ ਹੈ; ਨਾ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੀ ਸਮਝ ਆਈ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੁਝ ਉਤਰ ਦਾ ਭੇਤ ਲਗ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਰ ਰੋਜ਼ ਦੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਘਾਲ ਕਮਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤੇ ਸਿਵਲ ਸੈਕਟਰੀਏਟ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਤੇ ਅਫਸਰ ਸਨ। ਰਾਧਾ ਸੁਆਮੀ ਵੀਰ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਇਕ ਜੱਥੇ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਆਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਚਾਚਾ ਜੀ ਕਹਿ ਕੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਅਸਾਡੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਸੀ, ਕਦੇ ਕੋਈ ਤਰਕ-ਵਿਤਰਕ ਆਪਸ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਉਹ ਵੀ ਸੱਚ ਦੇ ਢੁੰਡਾਊ ਸਨ। ਅਸਾਡੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸੰਗਤ ਬਾਬਾ ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਰਖੋਵਾਲ ਵਾਲੇ, ਬਾਬਾ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਹਾਰਪੁਰੀਏ, ਬਾਬਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਥਲਪੁਰ ਵਾਲੇ, ਬਾਬਾ ਵਸਾਖਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲੇ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਡਾ. ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਹਾਤਮਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰਖਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਮਸਤੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਲਗਾਤਾਰ ਪ੍ਰਵਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਸੰਤ ਰਣਪੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਵੀ ਆਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਅੰਦਰਲੀਆਂ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਸੁਣ ਕੇ ਸ਼ਰਧਾ ਵਿਚ ਆ ਗਏ ਸਨ।

ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਵਲ ਦੇਖ ਰਹੇ ਸਾਂ ਕਿ ਉਸ ਪੰਡਤ ਦਾ ਕੀ ਸਵਾਲ ਸੀ ਅਤੇ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਵਲੋਂ ਉਤਰ ਦੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆ ਰਹੀ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਮਨੋ-ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲਿਆ ਅਤੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਕਿ

ਕੀ ਸੋਚ ਰਹੇ ਹੋ? ਸਾਰੇ ਹੀ ਅਦਬ ਭਰੀ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਵਿਚ ਆ ਗਏ ਅਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸੀਸ ਝੁਕਾ ਦਿਤਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਉਹ ਜੋ ਪੰਡਤ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਤੋਂ ਆਇਆ ਸੀ, ਉਹ ਨਾ ਹੀ ਬੈਠਿਆ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਪਾਣੀ ਛਕਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਆ ਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ, ਆਪ ਨੇ ਉਤਰ ਦੇ ਦਿਤਾ। ਨਾ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੀ ਸਮਝ ਆਈ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਤਰ ਦਾ ਕੁਝ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਇਆ ਦੇ ਘਰ ਆ ਕੇ ਫੁਰਮਾਉਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਪਿਆਰਿਓ! ਉਸਨੇ ਬਹੁਤ ਗੁਰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਹ ਪੰਡਤ ਜਿਥੇ ਵਿਦਵਾਨ ਹੈ, ਉਥੇ ਸਾਧਨਾ ਸੰਪੰਨ ਵੀ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਇਕ ਲਾਈਟ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਏ ਪਰ ਛੇਤੀ ਹੀ ਉਹ ਚਲੀ ਗਈ। ਦੂਸਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿਚ ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਪੂਰੇ ਸਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਘਨਘੋਰ ਅਨਹਦ ਧੁਨ ਸੁਣਾਈ ਦਿਤੀ ਪਰ ਉਹ ਛੇਤੀ ਹੀ ਮੱਧਮ ਪੈ ਗਏ। ਅਸਾਡਾ ਉਤਰ ਸੀ ਕਿ ਅਭਿਆਸ ਘੱਟ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਆਈ ਤੇ ਚਲੀ ਗਈ।

ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਸੁਣ ਕੇ ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਨਹਦ ਸ਼ਬਦਾਂ ਬਾਰੇ ਅਤੇ ਅੰਦਰਲੀਆਂ ਰੋਸ਼ਨੀਆਂ ਬਾਰੇ ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਆਪ ਨੂੰ ਦੱਸ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ; ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੇ notes ਲਏ ਹੋਣ, ਉਹ ਮੁੜ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਲੈਣ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸੂਝਵਾਨ ਜਗਿਆਸੂ ਉਪਸਥਿਤ ਹਨ, ਆਪਸ ਵਿਚ ਮਿਲ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਲੈਣਾ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਨਹਦ ਸ਼ਬਦ ਜੋ ਪੰਜ ਧੁਨਾਂ ਵਿਚ, ਭਜਨ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਹੇਠਲੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਸੁਣਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਸਹਿਨ -ਯੋਗ ਹਨ ਅਤੇ ਅੰਦਰ ਟਿਕੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਕਦੇ-ਕਦੇ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਗਹਿਰੀ ਇਕਾਗਰਤਾ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਧੁਨ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਇਤਨਾ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਹੈ ਕਿ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਸਹਿਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ; ਸਰੀਰ ਝੁਣ-ਝੁਣੀ ਖਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਈਆਂ ਦਾ ਸਰੀਰ balance ਛੱਡ ਕੇ ਉਪਰ ਨੂੰ ਉਡ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਸਰੀਰ ਰੱਤੀ-ਰੱਤੀ ਕਰਕੇ ਉਡ ਜਾਵੇਗਾ, ਉਹ ਅਸਹਿ ਹੈ; ਉਹ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਧੁਨ advanced ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਨੂੰ ਸੁਣਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਵਿਚ ਅਨੇਕ ਵਾਜੇ ਇਕੱਠੇ ਸੁਣਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਕਰਦਿਆਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ -

ਤਾਰ ਘੋਰ ਬਾਜਿੰਤ੍ਰ ਤਹ ਸਾਚਿ ਤਖਤਿ ਸੁਲਤਾਨੁ॥

ਸੁਖਮਨ ਕੈ ਘਰਿ ਰਾਗੁ ਸੁਨਿ

ਸੁੰਨਿ ਮੰਡਲਿ ਲਿਵ ਲਾਇ॥

ਅਕਥ ਕਥਾ ਬੀਚਾਰੀਐ ਮਨਸਾ ਮਨਹਿ ਸਮਾਇ॥

ਉਲਟਿ ਕਮਲੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤਿ ਭਰਿਆ

ਇਹੁ ਮਨੁ ਕਤਹੁ ਨ ਜਾਇ॥ ਅੰਗ - 1291

ਇਹ ਅਨਹਦ ਦੀ ਧੁਨ ਬਹੁਤ ਹੀ ਨਿਰਾਲੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬਾਣੀ

ਵਿਚ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ-

ਅਨਹਤ ਬਾਣੀ ਥਾਨੁ ਨਿਰਾਲਾ॥

ਤਾ ਕੀ ਧੁਨਿ ਮੋਹੇ ਗੋਪਾਲਾ॥ ਅੰਗ - 186

ਦਿੱਤ੍ਰ ਲਗਨ ਦੇ ਨਾਲ ਸਮ ਅਤੇ ਦਮ ਦੀਆਂ ਪੂਰੀਆਂ ਰਹਿਤਾਂ ਰੱਖ ਕੇ ਜੋ ਸਾਧਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸੀ ਕਿ 'ਦਿਸ਼ਟੀਗੋਚਰੇ ਹੋਈ ਸੀ, ਪਰ ਦੇਖ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਇਆ?' ਉਹ ਸੀ ਪੂਰੀ ਸ਼ੁਧਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ਪ੍ਰਕਾਸ਼; ਜੋ ਐਨਾ ਸ਼ਕਤੀ ਭਰਪੂਰ ਹੈ ਕਿ ਸਰੀਰ ਇਕ ਦਮ ਸਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਵੀ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਲਗਾਤਾਰ ਅਭਿਆਸ ਨਾਲ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਲਗਾਤਾਰ ਦਿਸਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ advanced ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਦੀਆਂ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਓਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਈਆਂ ਹੋਣ।

ਇਕ ਦੋ ਸੈਕਿੰਡ ਲਈ ਜੇ ਓਅੰਕਾਰੀ ਧੁਨ ਸੁਣ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮਹੀਨਿਆਂ, ਸਾਲਾਂ ਬੱਧੀ ਉਸਦਾ ਨਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਉਤਰਿਆ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਇਹ ਲਾਈਟ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮਹੀਨਿਆਂ, ਸਾਲਾਂ ਬੱਧੀ ਮਸਤੀ ਨਹੀਂ ਉਤਰਿਆ ਕਰਦੀ। ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਝੁਣ-ਝੁਣੀਆਂ ਆਉਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਪ੍ਰਮ ਅਨੰਦਿਤ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਇਸ ਵਿਦਵਾਨ ਪੰਡਤ ਨੇ ਗੁਪਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਹ ਖੇਡਾਂ ਭਾਵੇਂ ਉਚੀਆਂ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਹਨ ਪਰ ਮੰਜ਼ਿਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤਕ ਤਿੰਨਾਂ ਸਰੀਰਾਂ, ਤਿੰਨਾਂ ਗੁਣਾਂ, ਪੰਜਾਂ ਕਰਮ ਇੰਦਰਿਆਂ, ਪੰਜਾਂ ਗਿਆਨ ਇੰਦਰਿਆਂ, ਪੰਜਾਂ ਤੱਤਾਂ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਮਨ, ਚਿੱਤ, ਬੁੱਧ ਦੇ ਮੰਡਲ ਲੰਘ ਕੇ ਅਹੰਭਾਵ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਜੀਵ-ਆਤਮਾ ਦਾ ਮੰਡਲ ਲੰਘ ਕੇ ਆਤਮ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ; ਇਸ ਜੀਵ ਦਾ ਆਉਣਾ ਜਾਣਾ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਪ੍ਰਤੱਖ ਅਵਸਥਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਕੋਈ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਗਿਆਨੀਆਂ ਨਾਲ ਸੰਸਾਰ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਹੈ ਪਰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ -

ਗਿਆਨੁ ਨ ਗਲੀਈ ਢੂਢੀਐ ਕਥਨਾ ਕਰਤਾ ਸਾਰੁ॥

ਅੰਗ - 465

ਸਾਧਨਾ ਸੰਪੰਨ ਹੋ ਕੇ ਜਦੋਂ ਤਕ ਸ਼ਾਖਸ਼ੀ ਪਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਓਨਾਂ ਚਿਰ ਗਿਆਨ ਕੇਵਲ ਬਾਤਾਂ ਹੀ ਹਨ। ਗਿਆਨ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ - ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲੈਣਾ। ਕੇਵਲ ਜਾਣਨ ਨਾਲ ਕੋਈ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਹੱਲ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਹ ਵਾਧੂ ਖਿਆਲ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਵਿਚ ਇਕ ਹੋਰ ਜਾਣ ਲੈਣ ਦਾ ਮਸਾਲਾ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੋ ਗਿਆ। ਅਸਲੀ ਗਿਆਨ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ

ਹੈ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ -

ਉਪਜੈ ਗਿਆਨੁ ਦੁਰਮਤਿ ਛੀਜੈ॥

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸਿ ਗਗਨੰਤਰਿ ਭੀਜੈ॥

ਏਸੁ ਕਲਾ ਜੋ ਜਾਣੈ ਭੋਉ॥

ਭੋਟੈ ਤਾਸੁ ਪਰਮ ਗੁਰਦੇਉ॥

ਅੰਗ - 974

ਜਦੋਂ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਵਿਚ ਨਾਮ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਲ ਪ੍ਰਮ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਹੋਰ ਜੇ ਵਿਸਥਾਰ ਪੂਰਵਕ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਬੇਣੀ ਜੀ ਦੇ ਰਾਮਕਲੀ ਵਿਚ ਆਏ ਸ਼ਬਦ 'ਇਤਾ ਪਿੰਗੁਲਾ ਅਉਰ ਸੁਖਮਨਾ ਤੀਨਿ ਬਸਹਿ ਇਕ ਠਾਈ॥' (ਅੰਗ - 974) ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਵੇਖ ਲੈਣਾ।

ਸੌ ਗਿਆਨ, ਜਾਨਣ ਦੀ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਪ੍ਰਤੱਖ ਅਨੁਭਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਥੇ 'ਮੈਂ' 'ਮੇਰੀ' ਦਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਗਿਆਨੁ ਨ ਗਲੀਈ ਢੂਢੀਐ ਕਥਨਾ ਕਰਤਾ ਸਾਰੁ॥

ਕਰਮਿ ਮਿਲੈ ਤਾ ਪਾਈਐ

ਹੋਰ ਹਿਕਮਤਿ ਹੁਕਮੁ ਖੁਆਰੁ॥

ਅੰਗ - 465

ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਕਥਨੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਬਹੁਤ ਹਨ ਜੋ ਗਿਆਨ-ਗਿਆਨ ਕੂਕਦੇ ਹਨ ਪਰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਪ੍ਰਤੱਖ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਨਾਮ ਦੇ ਰਸ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੀਨਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ -

ਗਿਆਨੁ ਗਿਆਨੁ ਕਥੈ ਸਭੁ ਕੋਈ॥

ਕਥਿ ਕਥਿ ਬਾਦੁ ਕਰੇ ਦੁਖੁ ਹੋਈ॥

ਕਥਿ ਕਹਣੈ ਤੇ ਰਹੈ ਨ ਕੋਈ॥

ਬਿਨੁ ਰਸ ਰਾਤੇ ਮੁਕਤਿ ਨ ਹੋਈ॥

ਗਿਆਨੁ ਧਿਆਨੁ ਸਭੁ ਗੁਰ ਤੇ ਹੋਈ॥

ਸਾਚੀ ਰਹਤ ਸਾਚਾ ਮਨਿ ਸੋਈ॥

ਮਨਮੁਖ ਕਥਨੀ ਹੈ ਪਰੁ ਰਹਤ ਨ ਹੋਈ॥

ਨਾਵਹੁ ਭੂਲੇ ਥਾਉ ਨ ਕੋਈ॥

ਅੰਗ - 831

ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਬਾਰੇ ਗੋਰਖਨਾਥ ਨੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਤੋਂ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਹੇ ਨਾਨਕ! ਤੇਰਾ ਇਹ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਇਕੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅਨੇਕ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਖੇਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਕਿਵੇਂ ਬਣ ਗਿਆ, ਇਹ ਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੀ ਸੀ? ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਨਾਥ ਜੀ! ਸੰਸਾਰ ਰਚਨਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾ ਤਾਂ ਮਾਇਆ ਰੂਪੀ ਮੱਖੀ ਦੀ ਕੋਈ ਹੋਂਦ ਸੀ, ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਨਾ ਹੀ ਮਾਇਆ ਦਾ ਕੋਈ ਰੂਪ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਿਚ ਸੀ। ਉਸ ਵਿਚ ਦੋਹ ਦੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਆਪੇ ਆਪਣੀ ਮੌਜ ਵਿਚ ਖੇਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਆਪਣੀ ਮੌਜ ਵਿਚ ਹੀ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਕੇ ਅਨੇਕ ਰੂਪ ਧਾਰੇ, ਗੁਪਤ ਤੋਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਗੋਚਰਾ ਹੋਇਆ ਪਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਤੱਤ ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਉਮੈ ਤੱਤ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਸ਼ਿਸ਼ਟੀ ਰਚਨਾ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਜਿਸਨੇ ਸਾਰੀ ਚੇਤਨ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਅਮਰ ਵੇਲ ਵਾਂਗੂੰ ਢਕ ਲਿਆ। ਹਉਮੈ ਤੱਤ ਨੇ ਵਖਰਾਪੁਣ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ ਸਮੁੰਹ ਨੂੰ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਪ੍ਰਤੀਤ ਕਰਾ ਦਿਤਾ। ਇਹੋ ਹੀ ਮਾਇਆ ਹੈ, ਅਗਿਆਨ ਹੈ; ਕੋਈ ਨਾਮ ਦੇ ਲਓ, ਪਰ ਹੈ ਇਹ ਹਉਮੈ ਤੱਤ ਹੀ। ਆਪ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ -

ਕਿਤੁ ਕਿਤੁ ਬਿਧਿ ਜਗੁ ਉਪਜੈ ਪੁਰਖਾ

ਕਿਤੁ ਕਿਤੁ ਦੁਖਿ ਬਿਨਸਿ ਜਾਈ॥

ਹਉਮੈ ਵਿਚਿ ਜਗੁ ਉਪਜੈ ਪੁਰਖਾ

ਨਾਮਿ ਵਿਸਰਿਐ ਦੁਖੁ ਪਾਈ॥ ਅੰਗ - 946

ਜਿਥੇ 'ਮੈ' 'ਮੇਰੀ' ਦਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਭਾਵ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਸਾਰੀਆਂ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਖੈ ਹੋ ਜਾਣ, ਮਨ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਉਨਮਨ ਹੋ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਤਤੁ ਦੇ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਅਸਲੀ ਆਤਮ/ਪ੍ਰਮਾਤਮ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕਰ ਲਵੇ; ਇਹ ਮੰਜ਼ਿਲ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜੋ ਮਰਯਾਦਾ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਚਲੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਦੀ ਦੀਕਸ਼ਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਲੜ ਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਸੰਤ ਦੇ ਲੱਛਣ ਦਸਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਤ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਬਾਰੇ ਗਿਆਤ ਕਰਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸੰਤ ਤੇ ਰਾਮ ਦੋਨੋਂ ਇਕੋ ਹੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਨਾਮ ਜਪਾਉਣਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ -

ਕਬੀਰ ਸੇਵਾ ਕਉ ਦੁਇ ਭਲੇ

ਏਕੁ ਸੰਤੁ ਇਕੁ ਰਾਮੁ॥

ਰਾਮੁ ਜੁ ਦਾਤਾ ਮੁਕਤਿ ਕੋ ਸੰਤੁ ਜਪਾਵੈ ਨਾਮੁ॥

ਅੰਗ - 1373

ਸੰਤ ਦਾ ਦਰਜਾ ਭੀ ਬਹੁਤ ਉਚਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਜਿਨਾ ਨ ਵਿਸਰੈ ਨਾਮੁ ਸੇ ਕਿਨੋਹਿਆ॥

ਭੇਦੁ ਨ ਜਾਣਹੁ ਮੂਲਿ ਸਾਂਈ ਜੇਹਿਆ॥

ਅੰਗ - 397

ਅਜਿਹੀ ਸਾਧਨਾ ਸੰਪੰਨ ਪੂਰਨ ਗਿਆਨਵਾਨ, ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਚ ਅਭੇਦ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਹੀਂ ਭੁਲਦਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਉਮੈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਵਿਰਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲੋਂ ਸੰਤ ਦੀ ਉਪਾਧੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ

ਕੇ ਲੋਕ ਕਲਿਆਣ ਲਈ ਕਿਰਿਆਸ਼ੀਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਜਿਨਾ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਨ ਵਿਸਰੈ

ਹਰਿ ਨਾਮਾਂ ਮਨਿ ਮੰਤੁ॥

ਧੰਨੁ ਸਿ ਸੇਈ ਨਾਨਕਾ ਪੂਰਨੁ ਸੋਈ ਸੰਤੁ॥

ਅੰਗ - 319

ਸੋ ਸਾਧਨਾ ਭੀ ਅਜਿਹੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਹੀ ਛੇਤੀਂ ਫਲੀਭੂਤ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਲਾਦਿ ਖੇਪ ਸੰਤਹ ਸੰਗਿ ਚਾਲੁ॥

ਅਵਰ ਤਿਆਗਿ ਬਿਖਿਆ ਜੰਜਾਲੁ॥

ਅੰਗ - 283

ਅਜਿਹੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਹਰ ਦੇ ਸਦਕੇ ਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ -

ਗਿਆਨ ਅੰਜਨੁ ਗੁਰਿ ਦੀਆ

ਅਗਿਆਨ ਅੰਧੋਰ ਬਿਨਾਸੁ॥

ਹਰਿ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਸੰਤ ਭੋਟਿਆ

ਨਾਨਕ ਮਨਿ ਪਰਗਾਸੁ॥

ਅੰਗ - 293

ਸੰਤ ਆਪ ਕਦੇ ਵੀ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਬਣਦੇ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਬਖਸ਼ੇ ਹੋਏ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਮਿਥਿਆ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਕੇ ਤਤੁ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਾ ਦਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਐਸੀਆਂ ਹਸਤੀਆਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨਾ ਸਾਡਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸੰਸਾਰਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬਦਲ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਥਾਂ, ਹਰ ਸਮੇਂ ਇਕੋ ਹੀ ਭਾਸਦਾ ਹੈ, ਇਕੋ ਹੀ ਕ੍ਰਿਆ ਕਰਦਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਦੇਖਣ ਵਾਲਾ ਵੀ ਆਪ ਹੀ ਹੈ, ਦਿਸਣ ਵਾਲਾ ਭੀ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਹੈ -

ਸੋ ਅੰਤਰਿ ਸੋ ਬਾਹਰਿ ਅਨੰਤ॥

ਘਟਿ ਘਟਿ ਬਿਆਪਿ ਰਹਿਆ ਭਗਵੰਤ॥

ਧਰਨਿ ਮਾਹਿ ਆਕਾਸ ਪਇਆਲ॥

ਸਰਬ ਲੋਕ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ॥

ਬਨਿ ਤਿਨਿ ਪਰਬਤਿ ਹੈ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ॥

ਜੈਸੀ ਆਗਿਆ ਤੈਸਾ ਕਰਮੁ॥

ਪਉਣ ਪਾਣੀ ਬੈਸੰਤਰ ਮਾਹਿ॥

ਚਾਰਿ ਕੁੰਟ ਦਹ ਦਿਸੇ ਸਮਾਹਿ॥

ਤਿਸ ਤੇ ਭਿੰਨ ਨਹੀ ਕੋ ਠਾਉ॥

ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਨਾਨਕ ਸੁਖੁ ਪਾਉ॥ ਅੰਗ - 293

ਐਨੇ ਬਚਨ ਕਰਦਿਆਂ ਸਮਾਂ ਹੋ ਆਇਆ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਠੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜ ਅਸਥਾਨ ਵਲ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ - ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਦਿਵਸ - 22 ਸਤੰਬਰ 2018

ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ - ਗੁਰਗੱਦੀ ਪੁਰਬ - 18 ਸਤੰਬਰ 2018

ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਅੰਤਰ ਧਯਾਨ

ਗੋਰਖਪੁਰ ਵਿਚ ਇਕ ਜੋਗੀ, ਸੰਕਰ ਨਾਮ ਦਾ, ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਗਜਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਡੇਰੇ ਆ ਪੁੱਜਾ। ਆਟੇ ਭਰੀ ਝੋਲੀ ਟਿਕਾਣੇ ਰੱਖ ਕੇ, ਇਕ ਹੋਰ ਜੋਗੀ ਜੀ ਵਲ ਤੱਕ ਕੇ ਕਾਹਲੀ ਨਾਲ ਬੋਲਿਆ - ਗੋਪੀ ਜੀਓ! ਸੁਣਿਆ ਨੇ; ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਚਲ ਬਸੇ?

ਗੋਪੀ - ਮੂੰਹ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਬੋਲੋ ਸੰਕਰ ਜੀ! ਕਲਾਵਾਨ ਤਾਂ ਅੰਤਰ ਧਿਆਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਚਲ ਬਸਨੇ ਲਈ ਦੁਨੀਆਂ ਥੋੜੀ ਹੈ?

ਸੰਕਰ - ਬਈ, ਨਾ ਤਾਂ ਸੀ ਉਹ ਨਾਥ, ਨਾਂ ਸੀ ਸਿੱਧ, ਨਾਂ ਸੀ ਕਿਸੇ ਯੋਗੇਂਦ੍ਰ ਦਾ ਬਾਲਕਾ, ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਬੀ ਅੰਤਰ ਧਿਆਨ ਹੋਯਾ ਕਰਦੇ ਹਨ?

ਗੋਪੀ - ਮਤਿ ਭੇਦ ਨਾਲ ਵਡਿਆਂ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਛੁਟਿਆਈ ਨਹੀਂ ਬਣ ਜਾਂਦੀ।

ਸੰਕਰ - ਅੱਛਾ ਬਈ ਜਿਵੇਂ ਤੂੰ ਆਖੇਂ, ਅੰਤਰ ਧਿਆਨ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ, ਹੁਣ ਖੁਸ਼ ਏਂ?

ਗੋਪੀ - ਜੇ ਦਿਲੋਂ ਆਖੇਂ ਤਾਂ। ਅੰਦਰ ਰਹੀ ਤਾਤ ਵਾਕ ਮਾਤ੍ਰ ਨਾਲ ਸ਼ਾਂਤਿ ਨਹੀਂ ਬਣ ਜਾਂਦੀ।

ਸੰਕਰ (ਹੱਸ ਕੇ) - ਨਹੀਂ ਬਈ ਅੰਦਰੋਂ..... ਮੈਨੂੰ ਚੇਤੇ ਆ ਗਿਆ ਏ। ਹਾਂ ਯੋਗੇਂਦ੍ਰ ਆਖਦਾ ਸੀ - ਅਵਤਾਰ ਏ ਨਾਨਕ। ਤੇ ਨਾਲੇ ਆਖਦਾ ਸੀ - ਕਲਾਵਾਨ ਏ ਪੂਰਾ ਨਾਨਕ। ਮੈਂ ਤੁਸਾਂ ਸਮੇਤ ਉਸ ਦੀਆਂ ਯੋਗ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵੇਖੀਆਂ ਹਨ ਅੱਖੀਂ। (ਹੱਸ ਕੇ) ਤੂੰ ਵੀ ਪਿਆ ਦੱਸਦਾ ਏਂ, ਸਭ ਸੱਚ ਏ, ਗੁੱਸੇ ਨਾ ਹੋ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਐਵੇਂ ਬਿਲਾਸ ਹੀ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਤੋਂ ਆਖਸਾਂ ਅੰਤਰ ਧਿਆਨ ਹੋਏ ਹਨ।

ਗੋਪੀ - ਫੇਰ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੋਰ ਫੇਰ! ਹੈਂ? ਕਹੁ ਅੰਤਰ ਧਿਆਨ ਹੋਏ ਹਨ। ਅੰਤਰ ਧਿਆਨ ਤਾਂ ਨਾਮ ਹੈ 'ਲੋਪ' ਹੋ ਜਾਣ ਦਾ।

ਸੰਕਰ - ਅੱਛਾ, ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਤਾ ਅੰਤਰ ਧਯਾਨ ਤੇ ਅੰਤਰ ਧਯਾਨ ਦਾ ਕੀ ਫਰਕ ਹੈ।

ਗੋਪੀ - ਅੰਤਰ ਧਯਾਨ ਹੈ, ਅੰਤਰੀਵ ਆਤਮੇ ਧਿਆਨ ਨਿਮਗਨ ਤੇ ਅੰਤਰ ਧਾਨ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ, ਗੁੰਮ ਹੋ ਜਾਣਾ, ਸਮਝੇ।

ਸੰਕਰ - ਹਾਂ ਜੀ!

ਗੋਪੀ - ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਥਾਂਵੇਂ ਕੌਣ ਹੋਇਆ ਏ?

ਸੰਕਰ - ਕੰਨੀਂ ਬਲੇਲ ਜੇਹੀ ਪਈ ਸੀ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਜੀ।

ਗੋਪੀ - ਆਪਣੇ ਪੁਤ੍ਰ ਨੂੰ ਥਾਪਿਆ ਨੇ! ਉਹ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਵਰਗੇ ਅਤੀਤ ਹਨ, ਮੂਲੋਂ ਅਤੀਤ।

ਇੰਨੇ ਨੂੰ ਭੰਗਰ ਨਾਥ ਤੇ ਨਾਲ ਹੋਰ ਜੋਗੀ ਆ ਗਏ।

ਭੰਗਰ ਨਾਥ - ਕੀਹ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹੋ? ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਕੌਣ! ਕਿਸ ਦੀ ਥਾਂਵੇਂ ਬੈਠਾ ਕਿਹਾ ਨੇ?

ਸੰਕਰ - ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੀ ਥਾਂਵੇਂ।

ਭੰਗਰ (ਹਰਿਆਨ ਹੋ ਕੇ) - ਹੈ! ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ?

ਸੰਕਰ - ਅੰਤਰ ਧਿਆਨ ਹੋ ਗਏ, ਨਾਥ ਜੀ!

ਭੰਗਰ (ਤੁਬਕ ਕੇ) - ਕਦ?

ਸੰਕਰ - ਥੋੜਾ ਚਿਰ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਭੰਗਰ - ਸ਼ਿਵ, ਸ਼ਿਵ, ਸ਼ਿਵ ਸਦਾ ਰਹੇਗਾ ਸਦਾ ਸ਼ਿਵ।..(ਸਿਰ ਫੇਰ ਕੇ) ਕੈਸੀ ਉੱਤਮ ਮੂਰਤੀ ਸੀ, ਕਲਾਵਾਨ, ਦਿਬਯ ਦਰਸ਼ਨ, ਸੱਚਮੁੱਚ ਅਵਤਾਰਤਾ ਦੇ ਲੱਛਣ ਸਨ। ਅਝੁਕ ਫੇਰ ਨਿੰਮ੍ਰ; ਤਿਆਗੀ ਫੇਰ ਦਾਤਾ, ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਫੇਰ ਨਿਰਬਾਣ, ਦਾਸ ਫੇਰ ਆਪ ਅਲੌਕਿਕ (ਖੰਘੁਰਾ ਲੈ ਕੇ ਤੇ ਨੈਣ ਮੁੰਦ ਕੇ) ਯੋਗੀ ਕਿ ਅਵਤਾਰ, ਕਲਾਵਾਨ ਕਿ ਬੀਤ ਰਾਗ, ਅੰਤ ਜਗਤ ਯਾਤਰਾ ਮੁੱਕਣੀ ਹੀ ਹੋਈ, ਹੋਈ ਜੋ ਮੁੱਕਣੇ ਵਾਲੀ ਸ਼ੈ - ਪ੍ਰਣਾਮੀ ਦੇਹ। ਸ਼ਿਵ, ਸ਼ਿਵ, ਸ਼ਿਵ। ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ) ਹਾਂ ਕਲਾ ਬੀ ਲੈ ਗਏ ਨਾਲ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਰ ਗਏ ਕਲਾਵਾਨ ਤੇ ਥਾਪ ਗਏ ਆਪਣੀ ਥਾਂਵੇਂ?

ਸੰਕਰ - ਬਲੇਲ ਪਈ ਸੀ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਥਾਪ ਗਏ ਹਨ।

ਭੰਗਰ - ਅੱਖੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਮਾਰਗ ਸੀ, ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਉਦਾਸ - ਨਵਾਂ ਮਤ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਹੈ ਅਤੀਤ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਤੁੱਲ ਕਰਕੇ ਦਿਤੀ ਹੋਣੀ ਹੈ ਸੌਂਪਣਾ ਉਸ ਦੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਆਖਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਸੰਗਤਿ। (ਸਿਰ ਫੇਰ ਕੇ) ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਖਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਗੁਰਮੁਖ।

ਸੰਕਰ - ਤੇ ਗੁਰ ਸਿਖ ਬੀ।

ਭੰਗਰ - ਹਾਂ, ਜੋ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹ ਗਏ ਸੋ ਉਸ ਦੇ ਗੁਰਮੁਖ, ਜੋ ਸਾਧਨਾਂ ਵਿਚ ਸੇ ਸੋ ਉਸ ਦੇ ਗੁਰਸਿਖ। ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਸਾਰੇ।

ਅਘੜ ਨਾਥ - ਤੁਸਾਂ ਅੱਗੇ ਬੀ ਇਕ ਵੇਰੀ ਏਹੋ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਆਖੀ ਸੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਆਪ, ਜਦੋਂ ਮੇਲੇ ਹੋਏ ਸਨ...।

ਭੰਗਰ - ਕੀ ਆਖਿਆ ਸੀ?

ਅਘੜ ਨਾਥ - ਅੱਖਰ ਤਾਂ ਚੇਤੇ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਸਾਰ ਚੇਤੇ ਹੈ। ਤੁਸਾਂ ਐਉਂ ਕੁਛ ਉਚਾਰਿਆ ਸੀ, ਇਹ ਅਝੁਕ ਸਿਰ ਝੁਕੇਗਾ ਉਸ ਅੱਗੇ ਜੋ ਇਸ ਦਾ ਆਦਰਸ਼ ਪੂਰਾ ਕਰ ਦਿਖਾਏਗਾ।

ਭੰਗਰ - ਹਾਂ, ਸਿਮਰਨ ਹੋ ਆਇਆ ਏ। ਜ਼ਰੂਰ ਉਸ ਨੇ ਕੋਈ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਸਿਰੇ ਚਾੜ੍ਹਿਆ ਹੋਣਾ ਏ, ਉਸ ਵਿਚ ਸਤਿਆ

ਭਰੀ ਹੋਣੀ ਏ, ਉਸਨੂੰ ਥਾਪਿਆ ਹੋਣਾ ਏ। (ਸੋਚ ਕੇ) ਹਾਂ, ਤੂੰ ਕਿਥੋਂ ਸੁਣਿਆ ਏ ਅਤੀਤ ਦਾ ਥਾਪਣਾ?

ਸ਼ੰਕਰ - ਮੈਂ ਕਲ੍ਹ ਗਜਾ ਕਰਨ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਕ ਘਰ ਅੰਦਰੋਂ ਜਿੱਥੇ ਮੈਂ ਭਿਖਿਆ ਲਈ ਅਲਖ ਜਗਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਦੋ ਚਾਰ ਵਾਕ ਸੁਣੇ ਸੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਪਿਆਨੇ ਦੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਥਾਵੇਂ, ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਦੇ ਹੋਣ ਦੀ ਗੱਲ ਸਮਝੇ ਪਈ ਸੀ। ਐਵੇਂ ਬਲੇਲ ਜਿਹੀ ਸੀ, ਪੱਕਾ ਨਹੀਂ।

ਭੰਗਰ - ਕਿਸ ਘਰ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ?

ਸ਼ੰਕਰ - ਪੰਡਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਰਾਜ ਹੈ, ਗੁਣੀ ਹੈ ਤੇ ਗਿਆਤਾਵਾਨ। ਚਿਰਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਉਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦਾ ਸਿੱਖ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ ਨਾ। ਪੜ੍ਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸਾਰੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਅਜੇ ਨਿਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੋਈ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ, ਸੁਖ ਦੇ ਘਰ ਆਂਦਾ ਏ। ਉਹ ਆਇਆ ਹੈ ਮਦ੍ਰ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ, ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਅੰਦਰ ਕੁਛ ਘੁਰ ਘੁਰ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦੀ।

ਭੰਗਰ - ਅੱਛਾ, ਤਾਂ ਤੇ ਠੀਕ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਏਗਾ, ਪ੍ਰਸੰਨ ਰਾਜ ਤੋਂ ਪੁੱਛਾਂਗੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਤੱਕ ਹੀ ਰਹੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਗੱਲ ਕਿ ਅੱਗੇ ਬੀ ਟੁਰੀ? ਟੁਰੀ ਤਾਂ ਕੀਕੂੰ? ਪ੍ਰਸੰਨ ਰਾਜ ਦੱਸੇਗਾ ਠੀਕ ਠੀਕ ਹਾਲ, ਉਸਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦਿਓ ਸਾਡੀ ਵਲੋਂ।

ਸ਼ੰਕਰ - ਮੈਂ ਕਲ੍ਹ ਨਾਲ ਲਈ ਆਵਾਂਗਾ; ਨਾਥ ਜੀ! ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਬਾਲਕਿਆਂ ਵਿਚ ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾਲ ਦਾਨ ਦਾ ਗੁਣ ਬੀ ਬੜਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਸੰਨ ਰਾਜ ਦੇ ਘਰੋਂ ਖਾਲੀ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਮੁੜੀਦਾ।

ਈਸ਼ਰ - ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਨੇ ਆਪ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਨਾ ਓਦੋਂ.....ਆਪਣੇ ਗੁਰਮੁਖ ਦਾ ਲੱਛਣ - ਨਾਮ, ਦਾਨ, ਇਸ਼ਨਾਨ।

ਵਿਛੁੜੀ ਸੰਗਤਿ

ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਸ਼ੰਕਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਰਾਜ ਦੇ ਘਰੋਂ ਨਾਲੇ ਭਿਖਿਆ ਲੈ ਆਇਆ ਤੇ ਨਾਲੇ ਉਸਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਆਇਆ।

ਪ੍ਰਸੰਨ ਰਾਜ - ਸਤਿ ਕਰਤਾਰ, ਸਤਿ ਕਰਤਾਰ।

ਭੰਗਰ - ਆਓ ਭਾਈ ਪ੍ਰਸੰਨ ਰਾਜ ਜੀਓ! ਆਓ ਬੈਠੋ।

ਇੰਨੇ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਜੋਗੀ ਆ ਗਏ।

ਗੋਪੀ - ਆ ਗਏ ਪ੍ਰਸੰਨ ਰਾਜ ਪੰਡਤ ਜੀਓ? ਜੀ ਆਇਆਂ ਨੂੰ?

ਪ੍ਰਸੰਨ (ਉਠ ਕੇ) ਸਤਿ ਕਰਤਾਰ! ਜੀਓ ਸਤਿ ਕਰਤਾਰ! ਪ੍ਰਣਾਮ ਹੋਵੇ।

ਭੰਗਰ - ਜੀਉਂਦੇ ਰਹੋ। (ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦੇ ਕੇ) ਕੁਸਲ ਹੈ?

ਪ੍ਰਸੰਨ - ਆਪ ਦੀ ਅਨੁਗ੍ਰਹ।

ਭੰਗਰ - ਅਸਾਂ ਨੇ ਬੜੀ ਉਦਾਸੀਨਤਾ ਦੀ ਬਾਤ ਸੁਣੀ ਹੈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਵਾਮੀ ਦੀ।

ਪ੍ਰਸੰਨ (ਨੈਣ ਭਰ ਕੇ) ਜੋਤੀ ਵਿਚ ਜੋਤਿ ਜਾ ਰਲੀ।

ਭੰਗਰ - ਸਾਡੀਆਂ ਚਰਚਾ ਵਾਦ ਰਹੇ, ਰਹੇ ਭੇਦ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿਚ, ਪਰ ਸੱਚ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੋਤਿ ਨਿਰੰਜਨੀ ਸੇ।! ਪ੍ਰਜਾ ਦੇ ਅਭਾਗ! ਛੇਤੀ ਛੇੜ ਗਏ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ। ਅਹੋ ਦੇਵ ਗਤੀ।

ਪ੍ਰਸੰਨ - ਹੁਕਮ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਨ ਗੁਰੂ ਜੀ, ਹੁਕਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਦੱਸਿਆ ਸੀ, ਉਹੋ ਹੁਕਮ ਬੁਝਦੇ ਸਨ, ਹੁਕਮੀ ਵਿਚ ਅਭੇਦ ਸਨ। (ਸਿਰ ਫੇਰ ਕੇ) ਹਉ ਤੋਂ ਅਵਿਦਿਆ ਤੋਂ, ਮੈਂ ਕਹਾਂਗਾ ਲੇਸ਼ਾ ਵਿਦਿਆ ਤੋਂ ਭੀ ਨਿਰਲੇਪ ਸਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ! (ਨੈਣ ਮੁੰਦ ਕੇ) ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ।

ਭੰਗਰ - ਸੰਗਤਾਂ ਵਿਆਕੁਲ ਹੋਣਗੀਆਂ ਬਹੁਤ।

ਪ੍ਰਸੰਨ - ਜਿਉ ਮਛਲੀ ਬਿਨ ਨੀਰ।

ਭੰਗਰ - ਪ੍ਰੇਮਾ ਭਗਤੀ ਦਾ ਮਾਰਗ ਸੀ। ਪ੍ਰੇਮ ਬਿਰਹੋਂ ਦੇਂਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਸੰਨ ਰਾਜ ਜੀ! ਪ੍ਰੇਮ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ, ਹਾਂ ਲੜ ਲਾਈਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਸੱਟ ਗਏ? ਸ਼ਿਵ, ਸ਼ਿਵ, ਸ਼ਿਵ। ਕੁਛ ਕਰ ਗਏ ਉਪਰਾਲਾ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਦਾ ਕੋਈ ਆਪਣੇ ਤੁੱਪ ਟੇਕ ਦੇ ਕੇ?

ਪ੍ਰਸੰਨ - ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਹੀਏ ਵਿਚ ਬਹਿ ਕੇ ਉਹੋ ਆਪਣੀ ਜੋਤੀ ਜਗਮਗ ਕਰ ਦਿਤੀ ਸਾਨੇ।

ਭੰਗਰ - ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਜੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ?

ਪ੍ਰਸੰਨ - ਜੀ ਨਹੀਂ।

ਭੰਗਰ - ਇਹ ਸਾਹਿਬ ਕੌਣ ਹਨ? ਅੱਗੇ ਤਾਂ ਜਸ, ਕੀਰਤੀ, ਨਾਉਂ ਨਹੀਂ ਸੁਣਿਆ ਕਦੇ।

ਪ੍ਰਸੰਨ - ਸ੍ਰੀ ਲਹਿਣਾ ਜੀ, ਜੋ ਥੋੜ੍ਹੇ ਹੀ ਬਰਸਾਂ ਤੋਂ ਚਰਨ ਸ਼ਰਨ ਆਏ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੁਰੂ ਭਗਤੀ ਬੜੇ ਕਮਾਲ ਦੀ ਸੁਣੀ ਸੀ। ਅੱਛਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੀ ਨਾਉਂ ਵਟਾਇਆ ਨੇ, ਅੰਗਦ?... (ਸੋਚ ਕੇ) ਕੀ ਅਰਥ ਹੋਇਆ ਅੰਗਦ ਦਾ?

ਪ੍ਰਸੰਨ - ਜੇ ਪਰਮਾਤਮ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਸਰੀਰ ਦਾ ਮੋਹ ਸੰਪੂਰਨ ਤਿਆਗ ਦੇਵੇ ਸੋ ਅੰਗਦ। ਅੰਗ ਸਰੀਰ। ਦ - ਦੇਣਾ। ਸਰੀਰ ਦਾ ਮੋਹ ਤਿਆਗ ਦੇਣਾ।

ਭੰਗਰ - ਤੁਸੀਂ ਪੰਡਤ ਹੋ ਠੀਕ ਅਰਥ ਕੀਤਾ ਨੇ। ਮੈਂ ਜਾਤਾ ਸੀ ਕਿ 'ਅੰਗਜ' ਅੰਗਦ ਇਕੋ ਗੱਲ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਪੁਤਰ। ਸ੍ਰੀ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਗੁਰੂ ਕੇ ਨਾਦੀ ਪੁਤਰ ਹੋ ਗਏ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਸਨੂੰ ਵਰ - ਅੰਗਦ - ਦਿਤਾ ਹੋਣਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸੰਨ - ਠੀਕ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਵੱਡੇ ਹੋ ਯੋਗੀ ਹੋ ਜਿਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਆਖੋ ਠੀਕ ਹੈ।

ਭੰਗਰ - ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਰੀਝਾਵਣਾ ਸੌਖੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸੱਚਮੁੱਚ ਸ੍ਰੀ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪੇ ਦਾ ਪੁਰਨ ਤਿਆਗ ਕਰਕੇ ਸੰਪੂਰਨ ਪ੍ਰਮਾਤਮ ਅਨੁਭਵਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੋਣੀ ਹੈ, ਤਦੇ ਗੁਰੂ ਰੀਝੇ ਹੋਣੇ ਹਨ, ਤਦ ਗੁਰਿਆਈ ਦਿਤੀ ਹੋਣੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸੰਨ - ਜੀ, ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਨੇ ਤਾਂ ਹਉਂ ਐਉਂ ਮੋਟੀ ਕਿ ਆਪ ਰਹੇ ਹੀ ਨਾਹ, ਨਿਰਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ,

ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਰੂਪ ਹੀ ਹੋ ਗਏ। ਮਨ ਆਤਮਾ ਕਰਕੇ ਤਾਂ ਹੋਣਾ ਹੀ ਸੀ, ਦੇਹੀ ਦਾ ਝਲਕਾ ਬੀ ਐਉਂ ਹੀ ਵਜਣ ਲਗ ਗਿਆ ਜੇ, ਜਿਵੇਂ ਉਹੋ ਕਾਇਆ ਪਲਟੀਜ ਗਈ ਹੈ।

ਹੁਣ ਕੋਲ ਬੈਠਾ ਜੋਗੀ ਸਰਨਾ ਬੋਲਿਆ -

ਗੱਦੀ ਕਿਵੇਂ ਦਿਤੀਓ ਨੇ? ਕੋਈ ਅਨੋਖੀ ਮਰਿਯਾਦਾ? ਜਿਵੇਂ ਆਪ ਅਨੋਖੇ ਸਨ ਤੇ ਜਿਵੇਂ ਟੋਰਿਆ ਸੀ ਮਾਰਗ ਅਨੋਖਾ?

ਪ੍ਰਸੰਨ - ਅਨੋਖੀ ਜੁਗਤਿ। ਪੰਜ ਪੈਸੇ ਨਚੇਲ ਅੱਗੇ ਧਰ ਕੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਓ ਨੇ ਆਪਣੇ ਚੇਲੇ ਅੱਗੇ ਤੇ ਆਖਿਓ ਨੇ ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਅੱਗੇ ਗੁਰੂ ਨਿਉਂ ਗਿਆ ਉਸ ਅੱਗੇ ਸੰਗਤ ਦਹ ਗੁਣ ਨਿਉਂ ਗਈ।

ਸਰਨਾ - ਉਹੋ ਗੱਲ ਹੋਈ।

ਭੰਗਰ (ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ) - ਤਦੇ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਾਲ ਕਈ ਭੇਦ ਰਖਦਿਆਂ ਬੀ ਆਖਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਜੋਤਿ ਨਿਰੰਜਨੀ ਸੇ। ਮੈਨੂੰ ਨਿਸਚਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਗੁਰੂ 'ਨਿਰੰਜਨ' ਆਪ ਹੈ। ਇਹ ਉਸ ਨਿਰੰਜਨ ਅੱਗੇ ਝੁਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਝੁਕੇਗਾ ਉਸ ਅੱਗੇ ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਸਾ ਦੇਵੇਗਾ ਜੋਤਿ ਨਿਰੰਜਨੀ ਆਪਣੇ ਵਾਂਗੂੰ ਪੂਰੀ ਪੂਰੀ। ਪ੍ਰਸੰਨ ਜੀ! ਤੁਸਾਂ ਸੱਚ ਕਿਹਾ ਏ - ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ (ਕੁਛ ਚੁੱਪ ਰਹਿ ਕੇ) ਫਿਰ ਹੁਣ ਸ੍ਰੀ ਅੰਗਦ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰਾ ਵਿਹਾਰ ਡੇਰੇ ਦਾ, ਨਵੇਂ ਟੋਰੇ ਮਾਰਗ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ, ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਨੀ ਦਾ ਓਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਟੋਰ ਲਿਆ ਏ, ਤੇ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਿ ਪ੍ਰਸੰਨ ਏ?

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਦੇ ਨੈਣ ਭਰ ਆਏ, ਪੰਜ ਸੱਤ ਅੱਥਰੂ ਕਿਰੇ, ਬੁੱਲ੍ਹ ਫਰਕੇ ਤੇ ਗਲਾ ਰੁਕ ਗਿਆ।

ਭੰਗਰ - (ਕੋਮਲਤਾ ਨਾਲ) - ਕਿਉਂ ਪ੍ਰਸੰਨ ਜੀ ਸੁਖ ਹੈ? ਤੁਸੀਂ ਵੈਰਾਗਵਾਨ ਹੋ ਗਏ? (ਸਿਰ ਫੇਰ ਕੇ) ਹਾਂ, ਸਾਨੂੰ ਬੀ ਵਿਯੋਗ ਹੈ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਬਿਰਹਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਲਈ ਅਤਿ ਦਾ ਵੈਰਾਗ ਜਨਕ ਹੈ। ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਭਗਤੀ ਮਾਰਗ ਜੋ ਹੋਇਆ - ਪ੍ਰੇਮਾ ਭਗਤੀ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਸਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ। ਭਗਤਿ ਯੋਗ ਕਰਕੇ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਹਠ ਯੋਗ ਧਾਰਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।ਸੋਚ ਕੇ ਪਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਜੀ! ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇ ਨਾਲ ਤੇ ਕਿਉਂ ਵੈਰਾਗੇ ਗਏ ਹੋ, ਸੁੱਖ ਤਾਂ ਹੈ?

ਪ੍ਰਸੰਨ - ਸੁਖ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਜਾਗਤੀ ਜੋਤਿ ਹੈ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਲੋਪ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਿਤੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿੱਥੇ ਹਨ। ਹੈਨ ਏਥੇ ਹੀ ਜਗਤ ਵਿਚ, ਭਾਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਜੋ ਮੋਢੇ ਧਰ ਗਏ ਹਨ, ਨਿਭਾਉਣਗੇ, ਪਰ ਇਸ ਵੇਲੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿਆਕੁਲ ਹਨ ਦਰਸ਼ਨ ਬਿਨ, ਮੈਂ ਬੀ ਨਿਰਾਸ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਉਦਾਸ ਆਇਆ ਹਾਂ।

ਭੰਗਰ (ਹਰਿਆਨ ਤੇ ਉਦਾਸ ਹੋ ਕੇ) - ਐਸਾ ਕਿਉਂ (ਅੱਖਾਂ ਮੀਟ ਕੇ ਕੁਛ ਚਿਰ ਧਿਆਨ ਮਗਨ ਰਹਿ ਕੇ) ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਿਰਹੇ ਦੇ ਕਾਰਣ ਕਿਤੇ ਇਕਾਂਤ ਧਿਆਨ ਮਗਨ ਜਾ ਬੈਠੇ ਹੋਣਗੇ? (ਫੇਰ ਨੈਣ ਮੁੰਦ ਲਏ, ਫਿਰ ਖੋਲੇ) ਪ੍ਰਸੰਨ ਜੀ? ਕਿਸੇ ਹੋਰਸ ਨੇ ਤਾਂ ਗੱਦੀ ਦਾ ਦਾਵਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ! ਤੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਪੂਰਨ ਤਿਆਗੀ, ਬੀਤਰਾਗੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਜੈਸਾ ਕਿ ਤੁਸਾਂ ਨਿਰੂਪਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਕਾਂਤ ਹੋ ਗਏ ਹੋਣ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਕਿਸੇ

ਨਾਲ ਦੁੱਖ ਨਹੀਂ, ਕਿਸੇ ਸ਼ੈ ਦੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਗੁਰਿਆਈ ਕਿਸੇ ਐਸੂਰਜ ਦੀ ਵਸਤੂ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਕੋਈ ਚਾਹੇ ਸਾਂਭ ਲਵੇ। ਹਾਂ ਭਾਈ ਪ੍ਰਸੰਨ! ਜਿਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵਰਗੇ ਮਹਾਨ ਤਿਆਗੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰ ਲਿਆ ਉਸ ਵਿਚ ਪਕੜ ਦੀ ਤਾਂ ਮੁਸ਼ਕ ਨਾਂਹ ਹੋਣੀ ਹੋਈ।

ਪ੍ਰਸੰਨ - ਤੁਸੀਂ ਯੋਗੀਰਾਜ ਹੋ, ਅੰਗਮ ਵਾਚ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਤੁਹਾਡਾ ਖਿਆਲ ਠੀਕ ਹੋਸੀ। ਪ੍ਰੇਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਤਿ ਦਾ ਸੀ, ਬੀਤ ਰਾਗ ਹੋ ਕੇ, ਗੁਰੂ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚ ਸਨਿਘੜ ਸਨ, ਪਰ ਪਲ ਭਰ ਨਹੀਂ ਸਨ ਵਿਛੁੜ ਸਕਦੇ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੱਦੀ ਮਿਲਣ ਤੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੇ ਪਿਆਰ ਨਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਨੂੰ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰੋਂ ਟੋਰ ਦਿਤਾ, ਫੇਰ ਆਪਣੇ ਸਚਖੰਡ ਪਿਆਨੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਚਾਰ ਵਾਰੀ ਆਪ ਜਾ ਕੇ ਮਿਲੇ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਰਤਾਰਪੁਰੇ ਆਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਘੱਟ ਦਿੰਦੇ ਸਨ, ਜੋ ਈਰਖਾ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਨਾ ਕਰਨ।

ਭੰਗਰ - ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਕਿਥੇ ਰਹੇ?

ਪ੍ਰਸੰਨ - ਖਹਿਰਿਆਂ ਦੇ ਖਡੂਰ। ਜੇ ਸੜਕ ਬਿਆਸ ਲੰਘ ਕੇ ਲਾਹੌਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਸ ਸੜਕ ਤੋਂ ਜਰਾ ਕੁ ਲਾਂਭੇ ਹੈ ਪਿੰਡ - ਬਿਆਸਾ ਪਾਰ ਹੋ ਕੇ।

ਭੰਗਰ - ਹੁਣ ਓਥੇ ਨਹੀਂ ਹਨ?

ਪ੍ਰਸੰਨ - ਜਾਣੇ ਗੁਰੂ ਕਿਥੇ ਹਨ। ਸਿੱਖ ਸੰਘਰ ਪਿੰਡ ਬੀ ਹੋ ਆਏ ਹਨ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਹੁਰਾ ਪਿੰਡ ਹੈ। ਖੰਡੂਰ ਬੀ, ਹਰੀਕੇ ਬੀ ਤੇ ਮੱਤੇ ਦੀ ਸਰਾਂ ਬੀ। ਕਿਤੋਂ ਥਹ ਨਹੀਂ ਪਿਆ।

ਭੰਗਰ (ਕੁਛ ਚਿਰ ਫਿਰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ) - ਪ੍ਰਸੰਨ! ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਗਾਦੀ ਦੇ ਗਿਆ ਹੈ; ਉਹ ਛਿਪ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਪ੍ਰਗਟੇਗਾ। ਤੁਸੀਂ ਓਦਰੋ ਨਹੀਂ। ਅਸਾਂ ਬੀ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ ਹਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਪਰਖੇ ਨੂੰ ਪਰਖਣਾ ਬੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਨਿਸ਼ਚੇ ਨਾਲ ਮੰਨ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਕੋਈ ਪਰਖ ਕੇ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਕਿਉਂ ਬਈ ਪ੍ਰਸੰਨ?

ਪ੍ਰਸੰਨ - ਠੀਕ ਹੈ ਜੀਓ! ਅਸੀਂ ਹਾਂ ਸਿੱਖ, ਤੁਸੀਂ ਠਹਿਰੇ ਯੋਗੀ। ਜੀ ਸਦਕੇ ਪਰਖੀਓ। ਜਿਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਕਸਵੱਟੀ ਤੇ ਕਸ ਪੂਰੀ ਦਿਤੀ ਉਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰਸ ਕਸ ਤੇ ਕੱਸਾ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲ ਸਕਦਾ।

ਭੰਗਰ - ਠੀਕ ਕਿਹਾ ਨੇ, ਜੇ ਤੁਸਾਂ ਨੂੰ ਥਹ ਆਵੇ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸ ਦੇਣਾ; ਤੇ ਜੇ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਸੋਝੀ ਪਈ ਤਾਂ ਤੁਸਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸ ਘੱਲਾਂਗੇ। ਉਚੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਲਿਯਾਨ ਰੂਪ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। (ਕੁਛ ਚਿਰ ਚੁੱਪ ਰਹਿ ਕੇ) ਹਾਂ ਭਾਈ ਪ੍ਰਸੰਨ! ਕੁਛ ਤਾਂ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦਾ ਹਾਲ ਬੀ ਦੱਸੋ ਕਿਵੇਂ ਹਨ? ਇਕ ਤਾਂ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਹੈ ਤੇ ਦੂਆ ਸਾਡੇ ਵਾਂਗੂੰ ਅਤਿਤ ਹੈ। ਚਾਹੇ ਮਾਰਗ ਉਸ ਦਾ ਬੀ 'ਨਾਮ' ਤੇ ਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਹੈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵਾਲਾ ਹੀ - ਸਾਧਨ।

ਪ੍ਰਸੰਨ - ਬਾਹਰੋਂ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਜੋ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਕਰਤਾਰਪੁਰੇ ਜਾਣ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਥੇ ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੋ ਕੋਈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਸੇ ਪੁਤ੍ਰ ਨੂੰ ਗੱਦੀ ਮਿਲੀ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਉਥੇ ਸਾਮਾਨ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਓਹੋ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ

ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਦਾਤ ਜੋਤਿ ਹੀ ਲੈ ਕੇ ਗਏ ਹਨ; ਹੋਰ ਥਾਂ, ਡੇਰਾ ਸਾਮਾਨ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਨਾ ਲੈ ਗਏ। ਸੋ ਲੋਕੀ ਜਾ ਕੇ ਦੇਖਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕੰਨੇ ਸੰਨੇ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੱਦੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਦੇ ਗਏ ਹਨ। ਐਉਂ ਸੰਗਤਾਂ ਬਹੁ ਨਾ ਪੈਣ ਕਰਕੇ ਉਦਾਸ ਤੇ ਡਾਵਾਂ ਡੋਲ ਹੋ ਮੁੜਦੀਆਂ ਹਨ, ਭਾਲਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਨਿਰਾਸ ਹੋ ਕੇ ਪਰਤ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਘਰਾਂ ਨੂੰ।

ਭੰਗਰ - ਤਦੇ ਫੇਰ ਇਹ ਗੱਲ ਫੈਲ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਗੱਦੀ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਦੇ ਗਏ ਹਨ।

ਪੁਸ਼ਨ - ਜੀ ਹਾਂ, ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਇਹੋ ਗੱਲ ਹੁੱਲ ਗਈ ਹੈ! ਕੱਲ੍ਹ ਮੇਰੇ ਘਰ ਬੀ ਇਹੋ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਲੋਕੀ ਪੁੱਛਾਂ ਕਰਨ ਆਏ ਸੇ।

ਭਾਲ ਵਿਚ ਸੰਗਤਿ

ਸੁਹਣੀ ਸੁਹਣੀ ਵਗ ਰਹੀ ਏ ਨੈਂ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪੰਜਾਂ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ, ਮਸਤ ਚਾਲ ਚਲਣੇ ਵਾਲੀ, ਰਾਵੀ; ਵਲ ਫੇਰ ਖਾਂਦੀ, ਪਰ ਟੁਰੀ ਜਾਂਦੀ ਏ ਆਪਣੇ ਸਵਾਮੀ ਏਰਾਵਤ ਵੰਨੇ ਦਿਨੇ ਰਾਤੀਂ ਵਹਿੰਦੀ। ਭਾਵੇਂ ਭਰੇ ਭਾਵੇਂ ਭਰ ਉਛਲੇ, ਭਾਵੇਂ ਲਹਿ ਲਹਿ ਨੀਵੀਂ ਤੁਰੇ, ਪਰ ਸਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਹੈ ਇਹ ਭਾਗੇ ਭਰੀ ਰਉਂ, ਜਿਸ ਦੇ ਪੂਰਬਲੇ ਕਿਨਾਰੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਬਾਹਰ ਆ ਨਿਕਲੇ ਹਨ, ਇਕ ਸੁਭਾਗ ਮੂਰਤੀ, ਉਚੇ ਲੰਮੇ ਸੋਹਣੇ ਦੀਦਾਰੇ ਵਾਲੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਡੀਕ ਵਿਚ ਬਾਹਰ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ ਕੁਛ ਸੱਜਣ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪ ਨੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਡਿੱਠਾ, ਜਦੋਂ ਕਿਨਾਰੇ ਵਲ ਪਿੱਠ ਕਰੀ ਨਹਾ ਰਹੇ ਸਨ ਨਦੀ ਵਿਚ। ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦੇ ਹੀ ਉਡੀਕਵਾਨਾਂ ਦੇ ਸੀਸ ਝੁਕੇ, ਆਪ ਨੇ ਬੀ ਸੀਸ ਝੁਕਾਇਆ। ਦਾਸ ਨੇ ਚਾਦਰਾ ਦਿਤਾ ਜੋ ਆਪ ਨੇ ਲਪੇਟ ਲਿਆ। ਫੇਰ ਦਾਸ ਨੇ ਪਰਨਾ ਦਿਤਾ, ਦੁਹਰੇ ਸੂਤ ਦੇ ਖੱਦਰ ਦਾ ਪਿੰਡਾ ਪੁੰਝਣ ਨੂੰ। ਆਪ ਨੇ ਪਰਨਾ ਪਕੜ ਲਿਆ, ਪਰ ਪਿੰਡਾ ਪੁੰਝਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਏ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗੇ, ਪਵਿੱਤਰ ਪਾਵਨ ਸਰੀਰਾਂ ਦੇ ਪਾਦ ਕਮਲ ਦਿਸਣ ਪੂਰਨ ਭਾਗਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਪੁਸ਼ਾਦਿ ਕੀਤੇ ਨੇ ਜੋ ਪਧਾਰੇ ਹੋ.....ਸੁਖ ਹੈ? ਪ੍ਰਭਾਤੇ ਹੀ ਪਹੁੰਚਣਾ ਕੀਤੀ ਨੇ?

ਭਾਈ ਧੀਰੋ - ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ ਦਾ ਪੁਸ਼ਾਦਿ ਹੈ, ਮਿਹਰ ਹੈ, ਪਿਆਰੇ ਚਰਨ ਪਰਸਨ ਆਏ ਹਾਂ, ਆਪ ਪਿੰਡਾ ਪੁੰਝ ਲਵੋ, ਪੁਸ਼ਾਕੀ ਪਹਿਨ ਲਓ। ਪਿਆਰ ਪੁੰਜ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੇ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਸੋਹਲੇ ਤੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਨਗੇ, ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਨ ਆਏ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੇ ਪਾਤ੍ਰ। ਸੁਖਾਂ ਨਾਲ, ਸਹਿਜ ਨਾਲ ਪਹਿਨ ਲਓ ਕਪੜੇ, ਪੌਣ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਪਾਲੇ ਅੰਗ ਵਾਲਾ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਪਰੇ ਕੁ ਵਾਰ ਪਰਾਲੀ ਵਿਛੀ ਪਈ ਸੀ, ਪਿੰਡਾ ਪੁੰਝ ਕੇ ਇਸ ਪਰਾਲੀ ਤੇ ਆ ਪਹੁੰਚੇ, ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਆਤਮਾ ਜੀ ਤੇ ਪਹਿਨ ਲਈਓ ਨੇ ਨਵੀਂ ਪੁਸ਼ਾਕੀ, ਪਾਸ ਆ ਗਏ ਪ੍ਰੇਮੀ ਤੇ ਪ੍ਰਣਾਮ ਕਰਕੇ ਪੌਢ ਗਏ ਪਰਾਲੀ ਉਤੇ। ਹੁਣ ਆਪ ਬੋਲੋ - ਜੀਓ ਆਇਆ ਨੂੰ; ਕਿੱਦਾਂ ਆਏ ਹਨ, ਮੇਰੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਪਿਆਰੇ?

ਅਜਿੱਤਾ - ਆਏ ਹਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਢੁੰਡਦੇ ਆਪ ਦੇ ਦੁਆਰੇ। ਸੁੰਹ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ ਕਿਤੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਆਪਣੇ ਵਰਗੇ

ਕੀਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ। ਸੰਗਤਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਤਿਹਾਏ ਮ੍ਰਿਗਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਥਲਾਂ ਤੋਂ ਮੁੜ ਮੁੜ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਤਿਖਾ ਤਿਖਾ ਕੂਕਦੀਆਂ। ਦੱਸ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ, ਨਾ ਸਾਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਦਸਾਉਂਦੇ ਕਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਿਤੇ ਛੁਪ ਬੈਠਾ ਏ, ਸੀਨੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸੋਹਣੀ ਸੂਰਤ ਵਾਲਾ, ਜਿਸ ਦੀ ਸੂਰਜ-ਜੋਤਿ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਛੁਪਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕੋਈ? ਤੂੰ ਲਾਇਆ ਸੀ ਤਿਲਕ ਸੋਹਣੇ ਅੰਗੂਠੇ ਨਾਲ ਗੁਰਿਆਈ ਦਾ ਜੋਤਿ ਤੋਂ ਜਗੀ ਜੋਤਿ ਦੇ ਮਸਤਕ ਤੇ; ਕਰ ਉਂਗਲੀ ਉਸ ਪਾਸੇ, ਜਿੱਥੇ ਤੇਰਾ ਟਿਕਿਆ ਸੋਹਣਾ ਜਾ ਟਿਕਿਆ ਹੈ।

ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ (ਨੈਣ ਭਰ ਕੇ, ਬੁੱਲ੍ਹ ਟੁੱਕ ਕੇ, ਲੰਮਾ ਸਾਹ ਲੈ ਕੇ ਤੇ ਇਧਰ ਉਧਰ ਤੱਕ ਕੇ) - ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਦਰ ਭਗਤੀ ਦਾ ਹੈ, ਭਗਤੀ ਦਾ ਘਰ ਨੀਵਾਂ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਨੇ ਉਸ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅੱਗੇ ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਧਾਰੀ, ਧਰਤੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਉਸ ਦੀ ਝੋਲੀ ਜਾ ਪਈ। ਗੁਰਿਆਈ ਹੋਈ ਗੁਰੂ ਆਪਨ-ਵਡਿਆਈ। ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਗੁਰੂਆਈ (ਵਡਿਆਈ) ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਪਿਆਰਾ - ਨਿਮਰਤਾ ਦਾ ਅਉਤਾਰ - ਅੰਗਦ। ਮੱਲੇ ਮੱਲੀ ਪਾਈ ਉਸ ਦੀ ਝੋਲੀ ਸੋਹਣੇ ਨੇ, ਹੋਰ ਜੋ ਉਸ ਵਰਗਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੋਈ। ਹਾਂ ਧੁਰੋਂ ਹੁਕਮ ਸੀ ਧੁਰ ਦਾ ਖੇਲੂ ਸੀ ਕੋਈ, ਅਚਰਜ ਖੇਲੂ। (ਸਿਰ ਹਿਲਾ ਕੇ) ਹਾਂ ਬਈ ਗੁਰਮੁਖੋ! ਅਸਲ ਦੁਏ ਇਕੋ ਜੋਤਿ ਦੀਆਂ ਮੂਰਤਾਂ ਸਨ, ਇਕ ਸੀ ਗੁਰੂ ਪੂਰਨ, ਦੂਸਰਾ ਸੀ ਸਿੱਖ - ਪੂਰਨ ਸਿੱਖ, ਦੋਹਾਂ ਵਿਚ ਸੀ ਪੂਰਨਤਾ। ਪਰ ਇਕ ਬਣਿਆ ਦੇਣਹਾਰ ਤੇ ਇਕ ਬਣਿਆ ਲੈਣਹਾਰ। ਖੇਲੂ ਸੀ ਮਾਲਕ ਦਾ ਭੁੱਲੇ ਭਟਕੇ ਜਗਤ ਨੂੰ ਨਮੂਨਾ ਦੱਸਣਾ ਸੀ ਗੁਰੂ ਦਾ ਤੇ ਸਿੱਖ ਦਾ। ਦਿਖਾ ਦਿਤਾ। ਹੋਰ, ਜੋਤਿ ਨਿਰੰਜਨੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਤੇ ਜੋਤਿ ਨਿਰੰਜਨੀ ਹੈ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਖੇਲੂ ਕੀਤੇ ਨੇ। ਹੁਣ ਦੇਖੋ ਚੋਜ; ਉਹ ਬੀ ਛਪ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹ ਬੀ ਛਪ ਗਿਆ ਏ (ਦੋ ਤ੍ਰੈ ਟੇਪੇ ਨੈਣਾ ਵਿਚ ਡਲੁਕਦੇ ਡਲੁਕਦੇ ਹੇਠਾਂ ਢਹਿ ਪਏ।) ਉਹ ਛਪ ਬੈਠਾ ਏ ਅੰਗਦ ਦੇ ਹੀਏ ਤੇ ਅੰਗਦ ਛਪ ਬੈਠਾ ਏ - ਗੁਰੂ ਜਾਣੇ ਕਿਥੇ - ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਪ੍ਰੇਮ ਝੋਲੀ। ਰਜਾ, ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਰਜਾ। (ਸਿਰ ਹਿਲਾ ਕੇ) ਅਸੀਂ ਸਿੱਖ, ਸਾਡਾ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ, ਸਾਡੇ ਲਈ ਹੈ ਰਾਜੀ ਰਹਿਣਾ ਸਿਰ ਧਰ ਕੇ ਮੁਹਾਠ ਉਤੇ ਰਜਾ, ਰਜਾ ਰਜਾ (ਨੈਣ ਮੀਟ ਲਏ)

ਭਾਈ ਧੀਰੋ - ਜੀਓ ਜੀ! ਜੇ ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਛਪ ਹੀ ਜਾਣਾ ਸੀ ਤਾਂ ਗੱਦੀ ਦੇਣ ਦਾ, ਟਿੱਕਾ ਦੇਣ ਦਾ, ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪੈਰੀਂ ਪਾਉਣ ਦਾ, ਹਾਂ ਲੜ ਲਾ ਦੇਣ ਦਾ ਕੀ ਸੀ ਭੇਤ? ਸੀ ਨਾ ਕੋਈ ਮਤਲਬ?

ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ (ਨੈਣ ਖੋਲ ਕੇ) - ਆਪ ਜੋ ਚੱਲੇ ਸਨ, ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਗੁਰੂ ਜੋਤਿ ਜਗਦੀ ਰੱਖਣ ਦਾ ਸੀ ਸਾਰਾ ਖੇਲੂ, ਪਤੰਗਿਆਂ ਲਈ ਜੋਤਿ ਨਾ ਹੋਵੇ ਉਹਲੇ।

ਸੈਦਾ - ਗੁਰੂ ਕੀ ਰਜਾ ਸਿਰ ਮੱਥੇ ਤੇ, ਹੁਣ ਪਤੰਗਿਆਂ ਨੂੰ ਫੇਰ ਹਨ੍ਹੇਰਾ, ਕੌਣ ਸਾਂਭੇ ਭਟਕਦਿਆਂ ਨੂੰ?

ਸਾਧਾਰਣ - ਜਿਸਨੂੰ ਦਾਨ ਕਰ ਗਏ ਸਾਂਭਣ ਤਾਨ।

ਅਜਿੱਤਾ - ਸਾਂਭਣ ਤਾਣ ਵਾਲੇ ਬੈਠੇ ਛੱਡ!

ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ - ਜੇ ਛੱਡ ਬੈਠ ਤਾਂ ਤਾਣ ਹੁੰਦੇ ਤਾਣ ਨਾ ਵਰਤਿਆ। ਪੂਰਨ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੀਓ, ਤਾਣ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਨਿਤਾਣਾ। ਪੂਰਨ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੀਓ, ਤਾਣ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਨਿਤਾਣਾ। ਪੂਰਨ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਨਾ - ਬੇਪਰਵਾਹ!

ਅਜਿੱਤਾ - ਬੇਪਰਵਾਹ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਨਾ ਜੀ ਦੀ ਸੰਭਾਲ।

ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ - ਸੱਚ।

ਅਜਿੱਤਾ - ਕਰਾ ਨਾ!

ਬਾਬਾ ਜੀ - ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਅਜਿੱਤਾ - ਸਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੀਹਦਾ।

ਬਾਬਾ ਜੀ - ਕਰਦਾ ਨਹੀਂ ਦੀਹਦਾ, ਇਹੋ ਬੇਪਰਵਾਹੀ ਹੈ, ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਇਹੋ ਸੰਭਾਲ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਮਗਨ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਇਹ ਬੇਪਰਵਾਹੀ ਹੈ।

ਰੰਗਿ ਹਸਹਿ ਰੰਗਿ ਰੋਵਹਿ ਚੁਪ ਭੀ ਕਰਿ ਜਾਹਿ ॥

ਪਰਵਾਹ ਨਾਹੀ ਕਿਸੈ ਕੇਰੀ ਬਾਝੁ ਸਚੇ ਨਾਹ ॥ ਅੰਗ - ੪੨੩

ਆਪਣੇ ਨਾਹ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚ ਮਗਨ ਹਨ, ਬੇਪਰਵਾਹ ਹਨ, ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਤੋਂ ਜੋ ਅ+ਨਾਹ ਹੈ।

ਅਜਿੱਤਾ - ਠੀਕ, ਪਰ ਬਾਬਾ ਜੀ! ਨਾਂਹ ਦੇ ਦਰ ਆਈਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਚਾਹ ਵਾਲੀਆਂ, ਤਾਂ ਨਾਂਹ ਦੀਆਂ ਹੀ ਹੋਈਆ। ਨਾਹ ਦੀ ਪਰਵਾਹ, ਦਰਸ ਪਿਆਸਿਆਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਤੇ ਨਾਹ-ਅਪ੍ਰੇਮਣਾਂ ਵਲੋਂ ਬੇਪਰਵਾਹੀ, ਇਹ ਤਾਂ ਢੁਕਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹਨ।

ਬਾਬਾ ਜੀ - ਪਹਿਲੋਂ ਤਾਂ ਮੁਸਕਰਾਇਆ, ਫੇਰ ਨੈਣ ਮੀਟ ਗਿਆ, ਫੇਰ ਖੋਲ੍ਹੇ ਤੇ ਬੋਲਿਆ, ਅਰਦਾਸ, ਹੈ ਗੁਰ ਸਿੱਖੋ! ਜੋ ਵਿਛੋੜੇ ਦੀ ਨੈਂ ਦਾ ਪੁਲ ਹੈ। ਆਓ ਅਰਦਾਸ ਦੇ ਪੱਲੇ ਲੱਗੀਏ। ਇਕ ਸਿੱਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਦੋ ਹੋਣ ਤਾਂ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਜੇ ਪੰਜ ਹੋ ਜਾਣ ਤਾਂ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ। ਆਓ ਅਰਦਾਸ ਕਰੀਏ, ਪੰਜੇ ਰਲ ਕੇ ਪਰਮ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ੁਰ ਅੱਗੇ ਜੁੜ ਕੇ, ਤੇ ਫੇਰ ਤੁਰ ਪਈਏ। ਅਰਦਾਸ ਲੈ ਚੱਲੇਗੀ, ਅਰਦਾਸ ਸੁਣਨ ਵਾਲੇ ਦੇ ਕੋਲ। ਇਹ ਆਖ ਕੇ ਬਾਬਾ ਉਠਿਆ, ਬਾਕੀ ਦੇ ਬੀ ਖੜੇ ਗਏ ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ-

ਹੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ! ਸੰਗਤਾਂ ਵਿਆਕੁਲ ਹਨ, ਪ੍ਰੇਮੀ ਵੈਰਾਗ ਵਿਚ ਹਨ, ਲੜ ਲੱਗੇ ਬਿਰਹੇ ਕਰਦੇ ਹਮ ਕਰ ਮਿਹਰਾਮਤ, ਬਹੁੜ ਤੇ ਦੇਹ ਦੀਦਾਰ। ਜਾਮਾ ਪਲਟ ਕੇ, ਸੋਹਣਾ ਜਾਮਾ ਹੋਰ ਧਾਰ ਕੇ ਅਛੁਪੇ ਰਹੇ। ਅਛੁਪੇ ਰਹੇ ਹੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ! ਛੁਪੇ ਨਾ ਰਹੋ ਸਾਥੋਂ। ਤੇਰੇ ਸਿੱਖ ਤੈਨੂੰ ਲੱਭਣ ਟੁਰਨ ਲੱਗੇ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਹਿਨੁਮਾਈ ਕਰੋ, ਓਥੇ ਲੈ ਚੱਲੋ, ਜਿੱਥੇ ਜੋਤਿ ਜਗਾਈ ਬੈਠੇ ਹੋ। ਹੇ ਲੋਕ ਪੁਲੋਕ ਦੇ ਸਹਾਈ! ਰਸਤਾ ਦੱਸੋ ਤੇ ਪੁਚਾ ਲਓ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਜਿੱਥੇ ਲੁਕੇ ਬਿਰਾਜ ਰਹੇ ਹੇ ਲਾਲ ਰੰਗੀਲੇ ਰੰਗ ਰੰਤੜੇ, ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ, ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ!

ਸਭ ਨੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ।

ਬਾਬਾ ਜੀ - ਚੱਲੇ ਹੁਣ ਡੇਰੇ, ਤੁਰਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਤੁਰੰਤ ਕਰ ਲਈਏ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਛਕ ਕੇ ਤੁਰ ਪਈਏ। ਹਾਂ ਜੀ ਗੁਰਮੁਖੋ! ਲਿਵ ਲਾਈਏ ਉਸ ਦੀ, ਲੈ ਚੱਲੇਗਾ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਆਪੇ ਓਹੋ।

ਬਿਰਹੇ

ਇਕ ਛਾਏਦਾਰ ਬ੍ਰਿਛ ਦੇ ਥੱਲੇ ਕੱਚਾ ਥੜਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਪਰ ਇਕ ਟਿਕੇ ਹੋਏ ਤੇ ਪ੍ਰਬੁੱਧ ਚਿਹਰੇ ਵਾਲੀ ਮਾਈ ਝਾੜੂ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਹੁਣ ਬੈਠੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਮਾਨੋ 'ਸ਼ਾਂਤੀ' ਰੂਪਧਾਰੀ ਹੋਈ ਬੈਠੀ ਹੈ। ਇੰਨੇ ਨੂੰ ਇਕ ਹੋਰ ਬੀਬੀ ਜੋ ਇਸ ਤੋਂ ਚੰਗੀ ਛੋਟੀ ਉਮਰਾ ਦੀ ਹੈ, ਆ ਗਈ ਤੇ ਸਿਰ ਨਿਵਾ ਕੇ ਲਾਗੇ ਬਹਿ ਗਈ। ਜਦ ਭੋਗ ਪੈ ਚੁੱਕਾ ਤਾਂ ਪਿਛੋਂ ਆਈ ਨੇ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਹੰਸੋ ਬਾਈ ਸੀ, ਗੱਲ ਬਾਤ ਛੋੜੀ -

ਹੰਸੋ ਬਾਈ - ਮੇਰੀ ਵੱਡ ਵਡੇਰੀ ਗੁਰਮੁਖ ਬੇਬੇ ਜੀਓ! ਮੱਥਾ ਟੇਕਦੀ ਹਾਂ।

ਵਿਰਾਈ - ਜੀਉਂਦੀ ਰਹੁ, ਜੁਆਨੀਆਂ ਮਾਣੋਂ, ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਚੇਤੇ ਰਹੀ।

ਹੰਸੋ - ਤੁਸਾਂ ਦੀਆ ਅਸੀਸਾਂ ਲੱਗਣ। ਭਲਾ ਬੇਬੇ! ਏਥੇ ਆਪ ਕਾਸ ਨੂੰ ਪਏ ਝਾੜੂ ਕਰਦੇ ਹੋ?

ਵਿਰਾਈ - ਏਥੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਏ ਸਨ। ਬੀਬਿਆਂ! ਭਾਗ ਭਰਿਆ ਥੜਾ ਏ।

ਹੰਸੋ - ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ?

ਵਿਰਾਈ - ਹਾਂ ਕਾਕੀ! (ਲੰਮਾ ਠੰਢਾ ਸਾਹ ਲਿਆ, ਹੰਸੋ ਦੇ ਬੀ ਨੈਣ ਭਰ ਆਏ।)

ਹੰਸੋ - ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਿਸ਼ਤਵਾੜ ਗਈ ਹੋਈ ਸਾਂ, ਅੰਤਲੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ, (ਅੱਥਰੂ ਵਗ ਟੁਰੇ) ਭਾਗ!

ਵਿਰਾਈ - ਰਜਾ ਮਾਲਕ ਦੀ।ਹਛਾ, ਬਾਣੀ ਨਾ ਵਿਸਰੇ, ਨਾ ਨਾਮ ਭੁੱਲੇ, ਧਿਆਨ ਰਹੇ ਚਰਨਾਂ ਵੱਲ, ਰਜਾ ਲੱਗੇ ਮਿੱਠੀ, ਹਾਂ ਬੱਚੀ, ਇਹ ਚਾਰ ਅੱਖਰ ਹਨ ਜੋ ਪਕਾਈਏ ਤਾਂ ਵਿਛੜ ਕੇ ਬੀ ਨਹੀਂ ਵਿਛੜਦੀ।

ਪਰ....(ਮੋਤੀਆਂ ਦੀ ਲੜੀ ਵਾਂਗ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਅੱਥਰੂ ਵਗ ਟੁਰੇ)

ਹੰਸੋ - ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਧੰਧਾਲ, ਭਾਦੋਂ ਦੇ ਗਏ.....ਬੇਬੇ ਜੀ, ਹੁਣ ਖਹਿੜੇ ਛੁਟੇ ਨੇ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਘਰ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਪਹਿਲੋਂ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਚੱਲ, ਕਰਤਾਰਪੁਰੇ ਫੇਰ ਪਿੰਡ। ਅਸੀਂ ਗਏ-ਦਰਬਾਰ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ। ਲੋਕੀ ਵੇਖੇ ਓਥੇ, ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਲਖਮੀ ਦਾਸ ਦੇਖੇ, ਮਾਤਾ ਜੀ ਤੱਕੇ ਪਰ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਬਿਨਾ ਹਾਇ..ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਬਿਨ..ਅੰਤਰਾ ਜੀ ਨਾ ਹੀ ਖਲੋਵੇ। ਭੈੜੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਹਨੇਰਾ ਪਿਆ ਛਾਵੇਂ ਨੇ! ਆਖਾਂ ਗੁਰੂ! ਤੂੰ ਤਾਂ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਸੈਂ, ਕਿਵੇਂ ਟੁਰ ਗਿਓ? ਤੂੰ ਜਗਤ ਹਨੇਰਾ ਦੂਰ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਆਪ ਕਿਉਂ ਛਪ ਗਿਓ? ਰੋਵਾਂ...ਪਰ ਕੀ ਬਣੇ। ਸੈਦੋ ਆ ਗਿਆ, ਮੈਂ ਧਾ ਕੇ ਚਰਨੀ ਪਈ, ਵੀਰਾ ਦੱਸ ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਿੱਥੇ ਵੇ? ਮੇਰਾ, ਮੇਰਾ, ਮੇਰਾ ਆਪਣਾ ਗੁਰੂ ਕਿੱਥੇ ਵੇ? ਮਰਦ, ਬੇਬੇ! ਮਰਦ ਦੇ

ਅੱਥਰੂ ਬੀ ਢਹਿ ਪਏ। ਕੁਛ ਚਿਰ ਪਿਛੋਂ ਬੋਲਿਆ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ, ਕਾਕੀ! ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਹਈ ਅੰਗਦ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਿਲ ਸੀਸੇ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਹੋਇਆ। ਬੇਬੇ! ਮੈਂ ਸੋਚਾਂ, ਦਿਲ ਸੀਸਾ ਹੁੰਦਾ ਏ? ਪਿਆਰਾ ਓਥੇ ਬਿਠਾ ਲਈਦਾ ਏ, ਹੈ! ਸੋਚ ਸੋਚ ਮੈਂ ਆਖਿਆ, ਭਾਈਆ! ਲੈ ਚਲ। ਆਖਣ ਲੱਗਾ, ਹੈ ਤੇ ਧਰਤੀ ਤੇ ਪਰ ਕਿਤੇ ਛੁਪਾ ਬੈਠਾ ਏ, ਭਾਲ ਕਰ ਤੇ ਲੱਭ ਲੈ। ਆਪ ਲੱਭਿਆ ਕਦਰ ਪੈਂਦੀ ਏ। ਸੀਂਦੀ ਮਿਲ ਪਏ ਤਾਂ ਪੂਰਾ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਪਾਈਦਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੁਛ ਆਖਦਾ-ਆਖਦਾ ਨੈਣ ਭਰਦਾ ਭਰਦਾ ਭਾਈ ਸੈਦੇ ਟਰ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਫੇਰ ਛੇਤੀ ਕੀਤੀ ਪਿੰਡ ਅੱਪੜਨ ਦੀ। ਸੰਘਰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਆਈ। ਮੈਂ ਜਾਤਾ ਸੀ ਕਿ ਘਰੇ ਹੋਣਗੇ, ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਛੁਪ ਕੇ ਬੈਠੇ ਹੋਏ। ਮੈਂ ਕਾਹਲੀ ਕਾਹਲੀ ਗਈ, ਜਾ ਅੰਮਾਂ ਖੀਵੀ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ। ਪੁਛਿਆ, ਮਾਂ ਜੀ! ਕਿੱਥੇ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਸਾਜੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ, ਤੁਹਾਡੇ ਮਾਲਕ ਤੇ ਮੇਰੇ ਗੁਰੂ ਜੀ। ਨੈਣ ਭਰ ਆਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤੇ ਬੁੱਲ੍ਹ ਫਰਕਣ ਲਗ ਪਏ। ਫੇਰ ਨੈਣ ਮੀਟ ਲਿਓ ਨੇ ਤੇ ਕਿੰਨੀ ਵੇਰੀ ਆਖਿਓ ਨੇ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ, ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ। ਬੇਬੇ! ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਖਣ ਵਿਚ ਕਿੰਨਾ ਸੀ ਵਿਯੋਗ, ਹਾਇ ਮੈਂ ਕੰਬ ਗਈ, ਮੈਂ ਰੋ ਪਈ - ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਿਨ ਜਗਤ ਸੱਖਣਾ। ਫੇਰ ਮਾਂ ਜੀ ਨੇ ਮੇਰੇ ਵਲ ਤੱਕਿਆ - ਕਾਕੀ! ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਦੇਹੀ ਦੇ ਦਿਤੀ ਤੱਤਾਂ ਨੂੰ ਆਪ ਹੋ ਗਏ ਰੱਬ ਰੂਪ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜਯੋਤੀ ਧਰ ਦਿਤਿਓ ਨੇ ਮੇਰੇ ਮਾਲਕ ਵਿਚ, ਉਹ ਬੀ ਹੋ ਗਏ - ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ। ਪਰ ਕੌਣ ਜਾਣੇ ਭੇਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੱਬ ਹੁੰਦਿਆਂ, ਰੱਬ ਨੂੰ ਪਿਆਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ। ਪਿਆਰਾਂ ਦੇ ਖੋਭ; ਅਣੀਆਲੇ ਤੀਰ ਚੁੱਭਣ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗੇ, ਚੁੱਭਣ ਤਾਂ ਪੀੜਾਂ, ਚੁੱਭਣ ਤਾਂ ਪੀੜਾਂ ਦੇ ਰਸ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅੰਦਰ ਲੈ ਕੇ ਮੇਰੇ ਸਾਈਆਂ ਜੀਓ, ਕਿਤੇ ਅੰਤਰ ਧਿਆਨ...ਹੋ ਬੈਠੇ ਨੀ।

ਬੇਬੇ ਜੀ! ਮੈਨੂੰ ਸਮਝ ਨਾ ਪਈ, ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿਉਂ? ਤਾਂ ਮਾਂ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਉਹ ਬੈਠ ਗਏ ਹਨ ਗੁਰੂ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਸਾਰੀ ਸੋਚ ਤੋਂ ਨਿਰ.....ਹੋ ਕੇ। ਮੈਨੂੰ ਮੈਨੂੰ ਚੇਤੇ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਬੇਬੇ! ਉਹ ਕੁਛ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ, 'ਨਿਰ' ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਸੀ 'ਪ' ਅੱਖਰ।

ਵਿਰਾਈ - ਬੱਚੀ! ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਹੋਣਾ ਏ ਨਿਰਵਿਕਲਪ ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਹਾ ਹੋਣਾ ਏ - ਅੰਤਰ ਧਿਆਨ।

ਹੰਸੇ - ਹਾਂ, ਹਾਂ, ਇਹੋ ਜੀ। ਇਹ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਏ? ਵਿਰਾਈ - ਸੋਚ, ਫਿਕਰ ਫੁਰਨੇ ਛੇੜ ਕੇ ਇਕ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਵਿਚ ਲਿਵ ਲਾ ਕੇ ਗੁੰਮ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿਣਾ।

ਹੰਸੇ - ਤੇ ਆਪ ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਹੋ ਗਏ, ਫੇਰ ਕੀ?

ਵਿਰਾਈ - ਤੈਨੂੰ ਜੋ ਕਿਹਾ ਸੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ - ਕੌਣ ਜਾਣੇ ਭੇਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੱਬ ਰੂਪਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ - ਤਰੰਗਾਂ ਦੇ। ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਕੁੜੀਏ ਹੋਰ, ਨੇਹੁੰ ਲੰਗਿਆਂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਵੱਖਰੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਤੋਂ ਵਿਛੁੜਨਾ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਲਈ ਹੈ ਵੱਡੀ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਪੀੜਾ, ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਦੇ ਧਿਆਨ ਤੋਂ ਨਾ ਵਿਛੁੜਨਾ ਓਸ ਪੀੜਾ ਦੀ ਹਈ ਦਾਹੂ। ਸਮਝਿਆ ਈ?

ਹੰਸੇ (ਠੰਢਾ ਸਾਹ ਲੈ ਕੇ ਤੇ ਕੰਬ ਕੇ) - ਹਾਂ ਬੇਬੇ ਕੁਸ਼-ਕੁਸ਼ ਸਮਝਿਆ। ਬੇਬੇ ਜੀ! ਮੈਂ ਅੰਮਾਂ ਖੀਵੀ ਜੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ -

ਬੀਬੀ ਮਾਂ ਜੀ! ਮੈਨੂੰ ਦੱਸ ਦਿਓ ਕਿੱਥੇ ਛੁਪ ਬੈਠੇ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ! ਮੈਂ ਦੂਰੋਂ ਤੱਕ ਕੇ ਠਰ ਜਾਸਾਂ, ਬੁਲਾਉਣ ਨਾਂਹ ਲੱਗੀ, ਮੱਥਾ ਨਾਹ ਟੇਕਣ ਲੱਗੀ, ਦੂਰੋਂ-ਦੂਰੋਂ ਇਕ ਝਾਕਾ ਲੈ ਕੇ ਮੁੜ ਆਸਾਂ। ਹਾਂ, ਮਾਂ ਜੀ! ਬਰਫ ਦੇ ਗੋਹੜੇ ਵਾਂਗੂੰ ਜਾਸਾਂ ਮਲਕੜੇ-ਮਲਕੜੇ ਖੜਾਕ ਨਾਹ ਹੋਣ ਦੇਸਾਂ ਪੈਰਾਂ ਦਾ ਜ਼ਰਾ ਬੀ, ਤੇ ਮੁੜ ਆਸਾਂ ਰੂ ਦੇ ਗੋਹੜੇ ਵਾਂਗ ਛੋਪਲੇ।

ਮੈਨੂੰ ਦੱਸ ਦਿਓ ਬੀਬੀ ਮਾਂ ਜੀ! ਤਾਂ ਲੰਮਾ ਸਾਹ ਲੈ ਕੇ ਬੋਲੇ, ਕਾਕੀ! ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਦੱਸ ਨਹੀਂ ਗਏ। ਨਹੀਂ....ਉਹ ਤਾਂ ਦੱਸ ਦੇਂਦੇ, ਮੈਂ ਹੀ ਕਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜੀ ਜੇ ਤੁਸਾਂ ਨੂੰ ਭਾਉਂਦੀ ਏ ਨਿਰਵਿ...ਪ, ਕੀਹ ਕਿਹਾ ਸਾ ਜੋ ਨਿਰਵਿਲ...ਪ?

ਵਿਰਾਈ (ਮੁਸਕਾ ਕੇ) - ਨਿਰਵਿਕਲਪ।

ਹੰਸੇ - ਹਾਂ ਜੀ; ਸੜ ਜਾਏ ਸਿੱਧੀ ਜੀਭ - ਹਾਂ ਮਾਂ ਜੀ ਆਖਣੇ ਲੱਗੇ, ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੀਓ ਜੀ; ਜੇ ਤੁਸਾਂ ਨੂੰ ਭਾਉਂਦੀ ਏ ਨਿਰਵਿਲਪ ਸਮਾਧੀ ਦੀ ਅਡੋਲ ਬੈਠਣ ਤਾਂ ਜੀ ਸਕਦੇ, ਮੈਂ ਰਜਾ ਵਿਚ ਰਾਜੀ, ਘਰ ਬੈਠੋ ਮੈਂ ਵਿਘਨ ਨਾ ਪਾਸਾਂ। ਹੋਰ ਥੇ ਬੈਠੋ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਾ ਦੱਸਣਾ, ਜੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਆ ਕੇ ਪੁੱਛਸਣ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਦੱਸ ਦਿਤਿਆਂ ਆਪ ਦੀ ਲਿਵ ਵਿਚ ਭੰਗ ਪੈਸੀ।

ਵਿਰਾਈ - ਕਾਕੀ! ਭੁੱਗ ਨਾ ਕਹੋ ਭੰਗ ਕਹੁ।

ਹੰਸੇ - ਤੇ ਜੇ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ, ਤਾਂ ਉਹ ਝੂਠ ਹੋਸੀ ਤੇ ਜੇ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਨਹੀਂ ਦਸਦੀ ਤਾਂ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਦੀ ਬੈ-ਅਦਬੀ ਹੋਸੀ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਬੀਬਿਆ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸ ਨਹੀਂ ਗਏ। ਮੇਰੀ ਹੀ ਇੱਛਾ ਸੀ ਕਿ ਨਾ ਦੱਸਣ।

ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਮਾਂ ਜੀ! ਦਿਲ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਤੜਫਦਾ ਏ ਕਿੰਵ ਕਰਾਂ? ਉਹ ਬੋਲੇ ਸਾਡਾ ਤੜਫਦਾ ਏ, ਕਿ ਨਾ? ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਮੈਥੋਂ ਬਹੁਤ ਵਧੀਕ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਫਿਰ ਨਾਮ ਜਪ, ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹ, ਖਿਆਲ ਰੱਖ ਚਰਨਾਂ ਵਲ ਤੇ ਮੰਨ ਰਜਾ, ਪਰ ਪਿਆਰ ਦੀ ਤਾਰ ਨਾ ਟੁੱਟੇ। ਮਿਲਣਗੇ ਆਪੇ ਜਦੋਂ ਦਿਆਲ ਹੋਣਗੇ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਮਾਂ ਜੀ! ਉਹ ਹੋਏ ਰੱਬ ਰੂਪ, ਤੁਸਾਂ ਕਿਹਾ ਏ, ਜੇ ਛਪੇ ਹੀ ਰਹਿਣ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਮੋਏ! ਫੇਰ ਅੰਮਾਂ ਜੀ ਬੋਲੇ-ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਧੁਰਾਂ ਤੋਂ ਤੂੰ ਸੱਦ ਲਿਆਈ ਸੈ ਕਿ ਮੈਂ ਲੱਭ ਲਿਆਈ ਹਾਂ। ਅਰੂਪ ਵਿਚ ਬੈਠਿਆਂ ਜਦ ਜਲਤੀ ਦੱਸ ਪਈਓ ਨੇ ਪਿਥੀ ਤਾਂ ਆਪੇ ਤਰਸ ਖਾ ਕੇ ਆ ਗਏ ਸਨ, ਕਿ ਨਾ ਬਚਾਉਣ ਨੂੰ? ਏਹ ਓਹੋ ਹੈ ਨਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ? ਜਦੋਂ ਪੁਕਰਾ ਪਹੁੰਚੇਗੀ, ਦੁੱਖੀ ਜਗਤ ਦੀ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਹੁੰਚੇਗੀ, ਤਦੋਂ ਮੋਹਰ ਦੇ ਘਰ ਆ ਜਾਣਗੇ। ਤੇ ਲਾਜ ਪਾਲਣਗੇ, ਬਿਰਦ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ। ਬੇਬੇ ਜੀ! ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਾਕ ਕਹਿ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਪਿਆਰ ਦੇ ਕੇ ਟੋਰਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਪਈ, ਨਾਲੇ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚ ਬਿਹਬਲ ਹਨ ਮਾਂ ਜੀ, ਨਾਲੇ ਰਜਾ ਵਿਚ ਰਾਜੀ ਹਨ ਮਾਂ ਜੀ। ਧੰਨ ਹਨ ਬੀਬੀ ਰਾਣੇ ਮਾਂ ਜੀ।

ਵਿਰਾਈ - ਹਾਂ ਕਾਕੀ! ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਇਹ ਮੱਤ ਦਿਤੀ ਏ, ਜੱਗ ਵਿਚ ਵਸੇ, ਵੈਰਾਗ ਵਿਚ ਰਸੇ, ਜਾਣੇ ਗਿਆਨ ਨਾਲ, ਜੁੜੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਤੇ ਖਿੜੇ ਰਹੋ, ਮਿੱਠੇ-ਮਿੱਠੇ ਉਮਾਹ ਵਿਚ।

ਹੰਸੇ - ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦੇਹ ਨਾ! ਬੀਬੀ ਬੀਬੀ ਬੇਬੇ! ਬਹੁ ਲਾ ਦੇਹ ਨਾ ਕੋਈ! ਕਰਾ ਦਰਸ਼ਨ ਤੇ ਪਵੇ ਠੰਢ, ਚਾਹੋ

ਦੂਰੋਂ ਦੂਰੋਂ! ਲੁਕ ਲੁਕ ਕੇ ਕਰ ਲਾਂ।

ਵਿਰਾਈ - ਦਿਆਲ ਮੂਰਤੀ ਹਨ, ਦੇਣਗੇ ਦਰਸ਼ਨ, ਰਹੀਏ ਰਜਾ ਵਿਚ ਰਾਜੀ।

ਹੰਸੇ - ਮੈਂ ਜਾਤਾ ਸੀ, ਸੰਘਰ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਖਡੂਰ ਹੋਣਗੇ ਜ਼ਰੂਰ। ਪਹਿਲੋਂ ਇਕ ਵੇਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਖਡੂਰ ਹੀ ਟੋਰੇ ਸਨ ਨਾ, ਜਦੋਂ ਤਪ ਕੀਤਾ ਸਾ ਨੇ ਬਹਿ ਕੇ ਬਾਹਰ ਪਿੰਡੋਂ, ਛੰਡ ਲਾਗੇ ਤੇ ਬੇਬੇ ਹੁਣ ਸੁਣਿਆ ਸੀ ਕਿ ਗੱਦੀ ਬਖਸ਼ ਕੇ ਫੇਰ ਖਡੂਰ ਦੀ ਰਹਿਣ ਦੀ ਹੋਈ ਸੀ ਆਗਿਆ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ। ਫੇਰ ਮੈਂ ਤੇ ਏਸੇ ਆਸਾ ਤੇ ਆਈ ਸਾਂ ਕਿ ਸੰਘਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇ ਤੇ ਜਾਂ ਤੇਰੇ ਘਰ ਹੋਣਗੇ ਜਾਂ ਤੈਨੂੰ ਥਹੁ ਹੋਸੀ...ਤੂੰ ਬੜੇ ਕੁਲੇ ਦਿਲ ਵਾਲੀਂ ਏਂ, ਪਤਾ ਹੋਵੀ ਤਾਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾਏ ਨਾ। ਹੈਂ...ਪਰ ਤੂੰ ਆਹਨੀ ਏਂ, ਰਜਾ! ਰਜਾ ਤਾਂ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਤਪੀਆਂ ਨੂੰ ਆਉਂਦੀ ਹੋਊ ਆਸਾਂ ਨਿਆਣਿਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਦਰਸ਼ਨ-ਦੁੱਧ ਦੀ ਭੁੱਖ ਬੋਕਲ ਕਰ ਸੁੱਟਦੀ ਏ। ਬੀਬੀ ਰਾਣੀ ਥਹੁ ਦੱਸ ਦੇਹ ਜੇ ਥਹੁ ਹਈ ਤਾਂ?

ਵਿਰਾਈ - ਕਾਕੀ! ਤੂੰ ਜੇ ਸੁੱਤੀ ਹੋਵੇਂ ਤੇ ਕੋਈ ਜਗਾਵੇ ਤਾਂ ਦੁਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ?

ਹੰਸੇ - ਹਾਂ ਜੀ।

ਵਿਰਾਈ - ਭਲਾ ਜੇ ਤੂੰ ਚਾਈਂ ਚਾਈਂ ਗਾਉਂ ਰਹੀ ਹੋਵੇਂ ਤੇ ਓਸ ਵੇਲੇ ਕੋਈ ਸੰਘੀ ਨਹੁੰ ਦੇ ਕੇ ਆਖੇ ਨੈਣ ਡੋਹਲ ਤੇ ਵੈਣ ਪਾ ਤਾਂ ਸੁਖ ਮੰਨੇ ਕਿ ਨਾ?

ਹੰਸੇ - ਨਹੀਂ।

ਵਿਰਾਈ - ਜੇ ਤੇਰੀ ਮਰਜ਼ੀ ਵਿਚ ਤੂੰ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੀ ਕਿ ਕੋਈ ਹੱਥ ਪਾਵੇ ਤਾਂ ਤੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਜਾ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦੀ ਤੂਤੀ ਵਜਾਵੇਂ?

ਹੰਸ (ਸੋਚ ਕੇ) - ਫੇਰ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਪੂਰੀ ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੇ?

ਵਿਰਾਈ - ਜਿਸ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਉਹ ਮਗਨ ਹਨ, ਓਸੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਲੜ ਲਾਈ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਮਿਲੋ। ਕਾਹਲੀ ਬੀ ਨਾ ਕਰ ਤੇ ਨਿਰਾਸੀ ਬੀ ਨਾ ਹੋ, ਆਸਾ ਰਖ ਆਸਾ ਪੂਰਨਹਾਰ ਤੇ।

ਹੰਸੇ - ਅੱਛਾ ਬੇਬੇ! ਤੂੰ ਵੱਡੀ ਏਂ, ਤੇਰੇ ਆਖੇ ਲਗਣਾ ਏ, ਹਾਲੇ ਨਾ ਕਰਾ ਦਰਸ਼ਨ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂ ਭਾਉਲਾ ਪੈਂਦਾ ਏ ਕਿ ਤੂੰ ਕਰਾ ਸਕਦੀ ਏਂ, ਪਰ ਹੱਛਾ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ.....ਹੱਛਾ ਬੇਬੇ! ਇਹ ਤਾਂ ਦੱਸ ਕਿ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਤਰਸਨਾ ਤੇ ਨੈਣਾਂ ਦਾ ਬਰਸਣਾ ਤੇ ਮਾੜਾ ਨਹੀਂ? ਹਿਆਉ ਉਛਲਦਾ ਏ, ਠਲੀਂਦਾ ਨਹੀਂ ਇਹ ਤਾਂ ਮਾੜਾ ਨਹੀਂ?

ਵਿਰਾਈ - ਨਹੀਂ ਇਹੋ ਤਾਂ ਜੀਵਨ ਹੈ। ਪਿਆਰ ਬਿਨਾਂ ਤਾਂ ਦੇਹੀ ਸੁੰਵੀ ਹੈ।

ਹੰਸੇ - ਤੇ ਇਕ ਗੱਲ ਹੋ ਪੁੱਛ ਲਵਾਂ?

ਵਿਰਾਈ - ਪੁੱਛ।

ਹੰਸੇ - ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸੋਨਾ ਬਨਾ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਸਨ?

ਵਿਰਾਈ - ਇਹ ਕੀ ਗੱਲ ਹੋਏ?

ਹੰਸੇ - ਕਿਸਤਵਾੜ ਇਕ ਗਧੀਲਾ ਸੀ, ਆਖਦਾ ਸੀ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜਾਣਦੇ ਸਨ, ਅ...ਸੀਰ। ਮੈਂ ਪੁਛਿਆ ਇਹ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਏ? ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਰਸੈਣ।

ਵਿਰਾਈ - ਓਹਨੇ ਅਕਸੀਰ ਕਿਹਾ ਹੋਣਾ ਏਂ।

ਹੰਸੇ - ਹਾਂ ਜੀ ਇਹੋ ਭਲਾ ਉਹ ਅਕਸੀਰ ਜਾਣਦੇ ਸਨ?

ਵਿਰਾਈ - ਕਾਕੀ! ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਨਿਗਾਹ ਹੀ ਅਕਸੀਰ ਸੀ। ਨੀਵਿਆਂ ਮਨਾਂ ਨੂੰ ਉੱਚੇ ਕਰਨ ਦੀ ਰਸੈਣ।

ਹੰਸੇ - ਇਹ ਰਸੈਣ ਹੋਈ?

ਵਿਰਾਈ - ਰਸੈਣ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਏ।

ਹੰਸੇ - ਸਮਝਾਓ ਨਾ?

ਵਿਰਾਈ - ਕਾਕੀ! ਨੀਵੀਆਂ ਧਾਤਾਂ ਨੂੰ ਉਚੀਆਂ ਬਣਾ ਦੇਣਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਲੀ ਯਾ ਪਾਰੇ ਨੂੰ ਚਾਂਦੀ, ਯਾ ਤਾਂਬੇ ਲੋਹੇ ਨੂੰ ਸੋਨਾ ਬਣਾ ਲੈਣਾ। ਇਕ ਰਸੈਣ ਇਹ ਦਸਦੇ ਹਨ ਲੋਕੀਂ। ਇਹ ਰਸੈਣ ਬਨਾਉਣਾ ਹੈ ਮੈਲੇ ਦਿਲਾਂ ਨੂੰ ਧੋ ਕੱਢਣਾ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਔਗੁਣ ਕੱਢ ਕੇ ਗੁਣ ਭਰ ਦੇਣੇ, ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਹਨਾਂ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਭਰ ਦੇਣਾ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਭਰ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚ ਨਿਰਾ ਮਗਨ ਹੀ ਨਾ ਕਰ ਦੇਣਾ ਪਰ ਪ੍ਰੇਮ ਵੰਡਣਾ ਬੀ ਸਿਖਾਲ ਦੇਣਾ, ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਦੀ ਜਾਚ ਤੇ ਉਦਮ ਭਰ ਦੇਣਾ। ਪਾਪਾਂ ਨਾਲ ਨੀਵੇਂ ਮਨਾਂ ਨੂੰ ਸਾਂਈਂ ਪ੍ਰੀਤ ਵਾਲੇ ਉਚੇ ਮਨ, ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਵਾਲੇ, ਬਣਾ ਦੇਣਾ। ਇਹ ਰਸੈਣ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਰਸੈਣ ਸੀ, ਉਂਵ॥ ਉਹ ਸਰਬੱਗ ਸੇ, ਸਰਬੱਗ।

ਹੰਸੇ - ਸਰ...ਗ ਕੀ ਕਿਹਾ ਨੇ?

ਵਿਰਾਈ - ਸਰਬੱਗ, ਪਈ ਉਹ ਸਭ ਕੁਛ ਜਾਣਦੇ ਸੀ। ਪੂਰੇ ਜੋ ਸੀ! ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਰਸੈਣ ਸੀ 'ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ' ਕਰਨਾ ਸਿਖਾ ਦੇਣਾ, ਤੇ ਸਦਾ ਚਿੰਤਾ, ਫਿਕਰਾਂ, ਆਪਣੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਵਿਚ ਗਲਤਾਣ ਮਨ ਨੂੰ ਖੇੜੇ ਦੇ ਘਰ ਅਪੜਾ ਦੇਣਾ।

ਹੰਸੇ - ਠੀਕ ਕਿਹਾ ਨੇ, ਬੇਬੇ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਕੇਡੇ ਸਿਆਣੇ ਹੋ। ਸਾਨੂੰ ਮੂਰਖਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸੋਝੀ ਨਹੀਂ ਪਰ ਸੁਕਰ ਏ, ਅਸੀਂ ਤੁਸਾਂ ਦੇ ਲੜ ਲੱਗੇ ਹਾਂ। ਹਾਂ ਫਿਰ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ! ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਮੂਰਖਾਂ ਨੂੰ ਬੀ ਨਾਮ ਦੇ ਗਿਆ ਏ। ਪਰ ਬੇਬੇ! ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਰਿਆ ਏ ਨਾ ਨਾਮ ਤੇ ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ। ਮੈਂ ਬੀ ਬੇਬੇ! ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਵਿਚੇ ਹੀ ਹਾਂ ਨਾ? ਮੇਰਾ ਬੀ ਭਲਾ ਕਰੀਂ, ਕਰਾ ਦੇਈ ਦਰਸ਼ਨ ਅੱਜ ਭਾਵੇਂ ਕੱਲ੍ਹ, ਪਰਸੋਂ। ਹੈਂ!...ਇੰਨੇ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ ਬੇਬੇ! ਬੇਬੇ?

ਵਿਰਾਈ ਕੌਣ ਏ, ਦੂਰੋਂ ਈ ਵਾਜਾਂ ਮਾਰਦਾ?

ਮਹਿਰੀ ਬੇਬੇ ਮੈਂ ਹਾਂ ਗੰਗੀ, ਤੁਸੀਂ ਅੱਜ ਕੇਡਾ ਚਿਰ ਲਾਇਆ ਏ? ਘਰ ਚੱਲੋ, ਪ੍ਰਾਹੁਣੇ ਆ ਗਏ ਨੇ ਕਿੰਨੇ ਸਾਰੇ। ਘੋੜੀਆਂ ਵੀ ਨਾਲ ਹੈਨ। ਪ੍ਰਾਹੁਣੇ ਆ ਗਏ ਨੇ। ਪੁੱਛਦੇ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਾਲੇ ਤੁਹਾਡੇ...ਕੇ ਆਖਾਂ...ਸੱਚੀ ਹਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਜੀਓ ਜੀ ਨੂੰ।

ਵਿਰਾਈ - ਉਹ ਤਾਂ ਘਰੇ ਸਨ।

ਮਹਿਰੀ - ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਡੀਕ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ ਸਨ ਛੇਤੀ ਪੈਲੀਆਂ ਨੂੰ। ਅੱਜ ਤੁਸਾਂ ਵੇਰ ਚਿਰ ਲਾਇਆ ਏ, ਚਲੋ ਨਾ ਸਿਤਾਬੀ। ਪ੍ਰਾਹੁਣੇ ਕੋਈ ਵੱਡੇ ਠੱਕਰ ਲਗਦੇ ਨੇ।

ਵਿਰਾਈ - ਚੰਗਾ ਗੰਗੀ! ਚੱਲ ਚੱਲੀਏ ਨੀ ਹੰਸੇ ਤੂੰ ਬੀ ਚੱਲ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕੁੜੀਏ! ਰੋਟੀ ਖਾ ਪੀ ਕੇ ਮੁੜੀਂ ਪਿੰਡ ਨੂੰ!

ਹੰਸੇ - ਨਾ ਬੇਬੇ! ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਕਰੋ ਪ੍ਰਾਹੁਣਾਚਾਰੀ ਤੇ ਮੈਂ ਪਿੰਡ ਜਾਨੀ ਹਾਂ। ਘੋੜੀ ਤੇ ਮਹਿਰਾ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਆਏ ਹੋਏ ਨੂੰ, ਦੁਹਾਂ ਨੂੰ ਮਲਿਅੋਰੇ ਦੇ ਘਰ ਛੱਡ ਆਈ ਸਾਂ, ਓਥੋਂ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਟੁਰ ਜਾਊਂ। ਕੋਈ ਵਾਟ ਏ? ਹੁਣੇ ਰਵਾਂ ਰਵੀਂ ਪਹੁੰਚ ਜਾਨੀਆਂ! ਲੈ ਬੇਬੇ! ਮੱਥਾ ਟੇਕਨੀਆਂ ਪਰ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ ਨੀ ਮੈਂ, ਜ਼ਰੂਰ ਤੂੰਹੋਂ ਕਰਾਉਣੇ ਨੀ, ਹਾਂ ਸੰਤ ਜੁ ਹੋਈਓ, ਸੰਤ ਤਾਂ ਮੱਲੇ ਮੱਲੀ ਬੋੜੇ ਪਾਰ ਕਰਦੇ ਨੇ ਨਿਆਣਿਆਂ, ਦੇ ਬੋੜੇ ਹਾਹ। ਲੈ ਬੇਬੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਨੀਆਂ।

ਗੁਰੂ ਲਾਧੇ

ਮਾਈ ਵਿਰਾਈ ਰਵਾ ਰਵੀਂ ਘਰ ਆਈ। ਅੱਗੋਂ ਗੰਗੀ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਨੇ ਆਖਿਆ, ਅੰਮਾਂ! ਪਰਾਹੁਣੇ ਤਾਂ ਤਪਿਆਣੇ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ ਨੀ, ਆਂਹਦੇ ਸਨ ਹੁਣੇ ਆਉਨੇ ਹਾਂ।

ਵਿਰਾਈ - ਆਪ ਆਏ ਹਨ ਕਿ ਨਹੀਂ?

ਮੁੰਡਾ (ਮਾਂ ਵਲ ਤੱਕ ਕੇ) - ਅੰਮਾ ਕੌਣ?

ਮਹਿਰੀ (ਸ਼ਰਮਾ ਕੇ) - ਕਾਕਾ! ਵੱਡੇ ਭਾਈਆ ਜੀ।

ਮੁੰਡਾ - ਵੱਡੇ ਭਾਈਆ ਜੀ...ਹੈਂ ਮਹਿਮਾ ਚੌਧਰੀ?

ਮਹਿਰੀ (ਝਿੜਕ ਕੇ) - ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਲਈਦੇ ਵੱਡਿਆਂ ਦੇ।

ਮੁੰਡਾ (ਝਿੜਕ ਕੇ) - ਅਜੇ ਨਹੀਂ ਅੰਮਾਂ! ਅਜੇ ਨਹੀਂ ਚੌਧਰੀ ਆਇਆ।

ਵਿਰਾਈ - ਪ੍ਰਾਹੁਣੇ ਕੁਛ ਆਖ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਚੁੱਪ ਕੀਤੇ ਟੁਰ ਗਏ ਹਨ?

ਮੁੰਡਾ - ਕੁਝ ਚਿਰ ਤਾਂ ਘੋੜੇ ਤੋਂ ਉਤਰ ਕੇ ਉਡੀਕਦੇ ਰਹੇ ਤੁਸੀਂ ਨਾ ਆਏ। ਫੇਰ ਆਖਣ ਲੱਗੇ ਅਸੀਂ ਜਾਨੇ ਆਂ...ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਪਿਆਣੇ, ਮਾਈ ਉਥੇ ਹੀ ਹੋਣੀ ਏਂ। ਇਕ ਮੁੰਡੇ ਨੇ ਕੋਲੋਂ ਆਖਿਆ, ਉਹ ਰੋਜ਼ ਜਾਂਦੀ ਏ ਝਾੜੂ ਫੇਰਨ ਓਥੇ ਤੇ ਕਰਦੀ ਏ ਉਥੇ...ਉਂ ਉਂ ਉਂ। ਪੜ੍ਹਦੀ ਏ, ਹੈ ਨਾਂ (ਮਾਂ ਵਲ ਤੱਕ ਕੇ) ਫੇਰ ਮਾਂ! ਉਹ ਚਲੇ ਗਏ ਆਖ ਗਏ ਮੈਨੂੰ...ਨਿੱਕਿਆ! ਚੌਧਰੀ ਆਵੇ ਤਾਂ ਕਹਿ ਦੇਵੀਂ ਹੁਣੇ ਪਏ ਆਉਨੇ ਆਂ।

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਮਾਈ ਅੰਦਰ ਵੜ ਗਈ, ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਦੇ ਇਕ ਵੱਡੇ ਮੰਜੇ ਡੁਹਾਏ; ਧੋਬੀ ਦੇ ਧੋਤੇ ਖੋਸ ਵਿਛਾਏ ਪਿੜੀਆਂ ਵਾਲੇ। ਇਕ ਦੇ ਦੱਤ ਦੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਫੂਹੜੀਆਂ ਵਿਛਾਈਆਂ। ਮੁਹੜੇ ਡਾਹੇ ਪੱਛੀਆਂ ਦੇ। ਫੇਰ ਕੁਝ ਦੁੱਧ ਬੀ ਠਾਰ ਲਿਆ ਤੇ ਛੰਨੇ ਮੰਜਵਾ ਲਏ। ਗੰਗੀ ਨੂੰ ਆਖਿਓ ਸੁ ਤੂੰ ਰੋਟੀ ਲਗ ਪਉ, ਦਾਲ ਧਰ ਦੇ ਤੇ ਆਟਾ ਗੁੰਨ ਲੈ। ਆਪ ਮਾਈ ਚਰਖੇ ਕੋਲ ਪੀਹੜੀ ਤੇ ਜਾ ਬੈਠੀ ਤੇ ਪਾਠ ਕਰਨ ਲਗ ਪਈ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਚਿਰ ਮਗਰੋਂ ਪ੍ਰਾਹੁਣੇ ਆ ਗਏ। ਘੋੜੀਆਂ ਬਾਹਰ ਛੱਡੀਓ ਨੇ, ਨਾਲ

ਆਏ ਟਹਿਲੀਏ ਪਾਸ ਤੇ ਆਪ ਅੰਦਰ ਆ ਗਏ। ਮਾਈ ਵੇਖ ਕੇ ਉਠ ਖਲੋਤੀ, ਗਲ ਪੱਲਾ ਪਾ ਲਿਆ ਤੇ ਸੀਸ ਨਿਵਾ ਕੇ ਬੋਲੀ, ਆਓ ਜੀਓ ਮੇਰੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪਿਆਰਿਓ! ਜੀ ਆਓ, ਜੀਓ ਆਇਆਂ ਨੂੰ ਕੁਰਬਾਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹਾਂ ਤੋਂ, (ਨੈਣ ਭਰ ਆਏ) ਆਓ ਡਾਰ ਵਿਛੁੰਨਣੀ ਕੁੰਜ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਆਇਓ! ਜੀ ਆਇਆਂ ਨੂੰ।

ਸੈਦੇ (ਵੈਰਾਗ ਵਾਲੀ ਸੁਰ ਵਿਚ) - ਰਾਜ ਕੁੰਜੋਂ ਵਿਛੁੰਨੀ ਡਾਰ ਆਈ ਏ ਭਾਲ ਕਰੇਂਦੀ, ਝੋਲੀ ਅੱਡ ਕੇ ਮੰਗਦੀ ਏ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਖੈਰ।

ਮਾਈ (ਤੁਬਕ ਕੇ) - ਗੁਰੂ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਹੋਇਓ! ਖੈਰ ਦੀ ਝੋਲੀ ਅੱਡਣੀ ਭਿਖਾਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਏ, ਆਓ ਲੰਘ ਆਓ, ਦਰਸ਼ਨ ਦਾਤ ਬਖਸ਼ੀ ਨੇ, ਖੈਰ ਪਾਈ ਨੇ ਪਿਆਰੇ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ...ਅਮੋਲਕ ਦਾਤ...।

ਸਾਰੇ ਅੱਗੇ ਵਧ ਆਏ।

ਮਾਈ - ਆਓ ਬੈਠੋ (ਮੰਜਿਆਂ ਵਲ ਹੱਥ ਕਰਕੇ)।

ਪਰ ਉਹ ਮਾਈ ਦੇ ਕਹਿਣ ਤੇ ਬੀ ਮੰਜਿਆਂ ਤੇ ਨਾਂਹ ਬੈਠੇ, ਬੈਠ ਗਏ ਹੇਠਾਂ ਫੂਹੜੀਆਂ ਉਤੇ ਪਰ ਮਾਈ ਨੇ ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਫੂਹੜੀਆਂ ਉਤੇ ਚੌਤਹੀ ਵਿਛਾ ਦਿਤੀ ਬੈਠਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ।

ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ - ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਸੁਆਰੀ ਮਾਈ! ਦੇਹ ਪਤਾ ਥਹੁ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ।

ਮਾਈ (ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ) - ਤੁਸਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਸਚਖੰਡ ਨੂੰ ਟੋਰਿਆ ਏ।

ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ - ਸੱਚ ਹੈ, ਸਚਖੰਡ ਬੀ ਗਏ ਹਨ, ਪਰ ਏਥੇ ਬੀ ਰਹਿ ਪਏ ਨੇ, ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇ ਹੀਅਰੇ ਬਹਿ ਕੇ, ਪਰ ਦੀਹਦੇ ਨਹੀਂ ਸਾਨੂੰ। ਦੇਖਣਹਾਰ ਦਿਖਾ ਦੇਵੇ, 'ਨਾਨਕ ਦੇਖਿ ਦਿਖਾਈਐ ਹਉ ਸਦ ਬਹਿਹਾਰੈ ਜਾਸੁ।'

ਮਾਈ ਚੁੱਪ ਰਹੀ।

ਸੈਦੇ - ਮਾਈ! ਪੰਜ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਅੰਗਦ ਰੂਪ ਧਾਰਿਆਂ, ਪਰ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੋਏ। ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਭਾਲ ਕੀਤੀ, ਅਸਾਂ ਟੋਲ ਕੀਤੀ; ਪਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇ। ਹੁਣ ਬਾਬੇ ਬਿਰਧ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਨਿਕਲੇ ਹਾਂ ਭਾਲਦੇ, ਭਲਾ ਜੇ ਕਿਤੋਂ ਖੈਰ ਪੈ ਜਾਏ। ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਦਾਤ ਅਮੋਲਕ ਏ ਮਾਈ ਜੀ!

ਮਾਈ ਚੁੱਪ ਰਹੀ।

ਸਧਾਰਨਾ - ਮਾਈ ਜੀ! ਕਈ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸੰਘਰ ਤੇ ਏਥੋਂ ਹੋ ਕੇ ਮੱਤੇ ਦੀ ਸਰਾ ਹੋ ਆਏ ਹਨ, ਹਰੀ ਕੇ ਭਾਲ ਹੋ ਹਟੀ, ਲਾਹੌਰ, ਤਲਵੰਡੀ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਸਾਰੇ ਭਾਲ ਹੋ ਚੁੱਕੀ। ਹੋਰ ਦੂਰ ਨੇੜੇ ਪਤੇ ਲੈ ਲੈ ਸਿੱਖ ਹੋ ਮੁੜੇ ਹਨ। ਅੰਤ ਅਸੀਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਸਿਖ, ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਸੁਆਰੇ, ਭਾਈ ਬਿਧ ਜੀ ਪਾਸ ਗਏ ਕਿ ਆਪ ਤ੍ਰਿਕਾਲਗਯ ਹੋ, ਆਪ ਹੁਣ ਸੰਗਤ ਦੀ ਬਾਹੁੜੀ ਕਰੋ। ਆਪ ਨੇ ਤਿਲਕ ਲਾਇਆ ਗੁਰੂ ਭਾਲ ਉਤੇ ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਭਾਲ ਦਾ ਟਿੱਕਾ ਬੀ ਲਓ ਤੁਸੀਂ। ਸੈ

ਆਪ ਟੁਰ ਪਏ ਸੰਗਤ ਦਾ ਬਚਨ ਮੰਨ ਕੇ। ਸੰਘਰ ਹੋ ਆਏ ਹਾਂ, ਮਾਤਾ ਜੀ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਇਕਾਂਤ ਬੈਠੇ ਹਨ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚ ਨਿਮਗਨ ਟਿਕੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਕਿੱਥੇ ਹਨ, ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੱਸ ਗਏ, ਨਹੀਂ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਨਾ ਦੱਸ ਜਾਓ, ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਕਿੰਵ ਨਾ ਦਸਸਾਂ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੂੰ। ਮਾਤਾ ਵੈਰਾਗ ਵਿਚੋਂ ਹੈ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ, ਪਰ ਮਾਤਾ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਲੀਨ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਗੁਰੂ ਰਜਾ ਵਿਚ। ਆਖਦੀ ਹੈ ਗੁਰੂ ਦਾ ਬਿਰਦ ਹੈ ਸੰਗਤ ਤਾਰਨੀ, ਆਪੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣਗੇ, ਹਾਲੇ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿੰਨਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਸੁਆਉ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮੀ ਪ੍ਰਸੰਨ ਰਹਿਣਾ।

ਵਿਰਾਈ - ਸੱਚ ਆਖਦੇ ਹਨ ਮਾਤਾ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਅਰਧੰਗੀ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਰਹੀ ਹੈ ਆਪੇ ਵਿਚ। (ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ) ਧੰਨ ਮਾਤਾ ਖੀਵੀ, ਮੈਂ ਸੰਗਨੀ ਹਾਂ ਮੂੰਹ ਖੋਲ੍ਹਣੇ, ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਹੋ, ਨਾਮ ਸੁਆਰੀ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਹੀ ਹੈ ਨਾ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੀ ਸਲਾਹ ਬੜੀ ਨੇਕ ਹੈ, ਛਪ ਬੈਠੇ ਦਾਤਾ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਰੰਗ ਵਿਚ ਭੰਗ ਪਾਉਣੇ ਸੰਗ ਕਰਨੀ ਮਾਤਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ।

ਬਾਬਾ ਜੀ - ਪ੍ਰੇਮ ਰੰਗ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਸਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਰਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਪਿਆਰੇ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਰੰਗ ਰੱਤੇ, ਪੁਕਾਰ ਪਾਈ ਪ੍ਰਿਥੀ ਨੇ, ਆ ਪਹੁੰਚੇ ਪਾਪਾਂ ਨਾਲ ਲੱਦੀ ਪ੍ਰਿਥੀ ਪਾਸ। ਪੁਕਾਰ ਪਾਉਣੀ ਰਜਾ ਮੇਟਣੀ ਨਹੀਂ, ਬਾਲ-ਧਰਮ ਹੈ। ਬਾਲ-ਸੁਭਾਵ ਨਹੀਂ ਸਿਆਣਦਾ ਮਾਂ-ਸੁਭਾਵ ਨੂੰ ਜੋ ਆਪੇ ਦੇਂਦੀ ਏ! ਲੋੜ ਵੇਲੇ ਬਾਲ ਦਾ ਰੋਣ ਬਾਲ ਦਾ ਸੁੱਤੇ ਰਉਂ ਹੈ।

ਵਿਰਾਈ (ਠੰਢਾ ਸਾਹ ਲੈ ਕੇ) ਸੱਚ ਕਿਹਾ ਨੇ ਬ੍ਰਿਧ ਜੀ!

ਬਾਬਾ ਜੀ - ਫੇਰ 'ਮਾਂ ਮਿਲਣ ਲਈ ਵਿਲਪਦੀ ਸੰਗਤ ਲਈ ਹੈ ਕੋਈ ਮੇਲ ਦਾ ਰਾਹ? ਦੱਸ, ਉਪਰਾਲਾ ਕਰ ਕੋਈ ਭਲੇ ਕਰਨ ਦਾ, ਜਿਵੇਂ ਟੁਰ ਕੇ ਆਏ ਹਾਂ ਦੂਰੋਂ ਤੂੰ ਭੀ ਕੋਈ ਹੀਲਾ ਹਿੰਮਤ ਕਰ।

ਵਿਰਾਈ - ਪ੍ਰਿਥੀ ਦੀ ਪੁਕਾਰ ਵਾਂਙੂ ਹੁਣ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੀ ਪਿਆਰ - ਵਿਲਕ ਪਹੁੰਚ ਰਹੀ ਹੈ ਪਿਆਰੇ ਜੀ ਪਾਸ, ਪਸੀਜਣਗੇ, ਪਹੁੰਚਣਗੇ, ਪਿਆਰਨੇ, ਪ੍ਰਸਾਦ ਗੁਰੂ ਦਾ ਬਿਰਦ ਹੈ। ਪਪੀਹੇ ਦੀ ਪੁਕਾਰ ਸ੍ਰਾਂਤੀ ਬੁੰਦ ਦੇ ਆਉਣ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਬਾਬਾ ਜੀ - ਸੱਚ ਕਿਹਾ ਹਈ ਮਾਈ! ਪਰ ਹੁਣ ਸੰਗਤ ਦੀ ਪੀੜਾ ਟੱਪ ਚੁੱਕੀਏ ਹੱਦ ਬੰਨੇ। ਹੁਣ ਬਾਹੁੜੀ ਦਾ ਵੇਲਾ ਏ। ਤੂੰ ਸੰਗਤ ਵਿਚੋਂ ਹੈਂ, ਸੰਗਤ ਦਾ ਦਰਦ ਕਰ। ਬਹੁ ਹਈ ਤਾਂ ਬਹੁ ਦੱਸ। ਦਿਲ ਤੇਰੇ ਤੇ ਆਸ ਰਖਦਾ ਏ, ਇਸਨੂੰ ਰਸਤੇ ਪਾ ਦਹੇ। ...ਹਾਂ ਦਿਲ ਪੈਰਾਂ ਨੂੰ ਤੇਰੇ ਹੀ ਦਰ ਟੋਰ ਲੈ ਆਇਆ ਏ।

ਮਾਈ ਚੁੱਪ।

ਬਾਬਾ ਜੀ - ਮਾਈ! ਚੁੱਪ ਨਾ ਧਾਰ, ਕੁਛ ਤਾਂ ਬੋਲ।

ਵਿਰਾਈ - ਪਿਤਾ ਜੀਉ ਹੋ ਆਪ; ਮੇਰੇ ਵੱਡੇ ਜੇ, ਆਪ ਨੂੰ ਮੈਂ ਕੀਹ ਰਾਹ ਦੱਸਾਂ, ਪਰ ਮੇਰਾ ਜੀ ਰੁਕ ਰੁਕ ਕੇ ਆਖਦਾ ਏ ਕਿ ਸਿੱਖ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਐਉਂ ਦੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ -

ਰਸਨਾ ਰਹੇ ਰੰਗ ਵਿਚ;

ਮਨੁਆ ਰਹੇ ਮੰਗ ਵਿਚ;

ਪਿਆਰ ਰਹੇ ਉਮੰਗ ਵਿਚ,

ਗੁਰੂ ਅੰਗ ਸੰਗ ਹੈ,

ਰਹੇ ਅੰਗ ਸੰਗ ਉਹ, ਹੋਇਗਾ ਦਿਆਲ ਤਾਂ ਦਏਗਾ ਬੁਲਾਇਕੇ।

ਬਾਬਾ ਜੀ (ਸੋਚ ਕੇ ਤੇ ਸਿਰ ਫੇਰ ਕੇ) - ਮਾਈ! ਗੁਰੂ ਨੇ ਤੈਨੂੰ ਇਹ ਕੁਛ ਬਣਾਇਆ ਕਿ ਤੇਰੀ ਇਹ ਕੁਛ ਨੇ ਗੁਰੂ ਮੋਹਰਬਾਨ ਕੀਤਾ ਤੇਰੇ ਉਤੇ?

ਵਿਰਾਈ - ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਛੁਹ ਗਈ ਪਾਰਸ ਛੁਹ ਗੁਰੂ ਦੀ, ਰੰਗ ਲਾ ਗਈ। ਲੋਹੇ ਤੁਮੰ ਦੀ ਆਪਣੀ ਮਾਂਝ, ਧੋ, ਲਿਸ਼ਕ ਚਮਕ ਨੇ ਕਦੇ ਸੋਨਾ ਬਣਾਇਆ ਏ?

ਬਾਬਾ ਜੀ - ਪਿਆਰਿਓ! ਸਮਝੋ ਓ? ਮਾਈ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਮਾਈ ਨੂੰ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦੱਸਣੇ ਦੀ, ਬੂਠ ਮਾਈ ਦਾ ਧਰਮ ਨਹੀਂ, ਸੱਚ ਮਾਈ ਲਈ ਅਵਗਯਾ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਮਾਈ ਨੂੰ ਦੱਸਣ ਲਈ ਸੰਘੀ ਨਹੁੰ ਦੇਣਾ ਵਧੀਕੀ ਹੈ ਜੋ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਨਹੀਂ। ਆਓ ਉਠੋ! ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕਿਸੇ ਮਿਹਰ ਛਿਨ ਵਿਚ ਆਖਿਆ ਸੀ, ਤੈਥੋਂ ਓਹਲੇ ਨਾਂਹ ਹੋਸਾਂ, ਆਓ ਹੁਣ ਲੱਭੀਏ ਆਪ ਬਿਰਦ ਬਾਣੇ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨੂੰ। ਓਹਲੇ ਨਾਂਹ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਹੁਣ ਓਹਲਾ ਨਾ ਰਖੇਗਾ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੁਗੰਧ ਇਸੇ ਘਰ ਹੈ, ਹੋਰ ਟੋਲ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ-ਆਓ ਉਠੋ।

ਸਾਰੇ ਉਠ ਬੈਠੇ, ਬਾਬੇ ਨੇ ਸਾਰੇ ਕੋਠੇ ਜੋ ਹਵੇਲੀ ਵਿਚ ਸਨ, ਦੇਖੇ। ਇਕ ਕੋਠੇ ਦੀਇਕ ਕੰਧ ਦਾ ਲੇਅ ਬਾਬੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਉਤਰਿਆਂ ਤਾਂ ਹੋਠੋਂ ਬੂਹਾ ਨਿਕਲਿਆ, ਜੋ ਇਸ ਦਾ ਇਕ ਬਾਹਰਲਾ ਦਰ ਸੀ ਜੋ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਖੁੱਲ੍ਹਦਾ ਸੀ। ਬਾਬੇ ਨੇ ਸਾਰੇ ਲੇਅ ਲਾਹ ਸੁੱਟੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ। ਫਿਰ ਕੁੰਡਾ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਬੂਹਾ ਖੁਹਲ ਲਿਆ। ਬੂਹੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਤੇ ਅੰਦਰ ਚਾਨਣਾ ਪਿਆ। ਇਕ ਨਿੱਕੇ ਜਿਹੇ ਤਖਤ ਪੌਸ਼ ਤੇ ਅਗੰਮ ਸਮਾਧਿ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਿੱਸ ਪਏ, ਬਾਬੇ ਬੁੱਢੇ-ਵਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਬੁੱਢੇ ਨੂੰ ਤੈਥੋਂ ਉਹਲੇ ਨਾਂਹ ਹੋਸਾਂ- ਹਾਂ ਦਿੱਸ ਪਏ ਅਜਿੱਤੇ ਨੂੰ, ਸਧਾਰਨ ਨੂੰ, ਸੈਦੇ ਨੂੰ ਤੇ ਚੱਲ ਕੇ ਆਏ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੂੰ ਜੋ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ ਬਾਬੇ ਦੇ ਪਿਛਵਾਰ ਦਲੀਜਾਂ ਲਾਗ। ਦਿੱਸ ਪਏ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇ 'ਹੀਏ' 'ਅੰਛਣ' ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਹੋਏ। ਦਿੱਸ ਪਏ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਅਗਾਧ ਸਮਾਧਿ ਵਿਚ ਲਿਵਨੀਨ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਰੂਪ ਵਿਚ। ਚੁਪਾਤੇ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਮਗਰ ਆ ਖੜੋਤਾ ਚੱਧਰੀ 'ਮਹਿਮਾ' - ਮਾਈ ਵਿਰਾਈ ਦਾ ਘਰ ਵਾਲਾ ਗੁਰੂ ਕਾ ਪਿਆਰਾ ਸਿੱਖ-ਜੋ ਦੂਰ ਗਿਆ, ਖਬਰ ਪਾ ਕੇ ਕਿ ਪ੍ਰਾਹੁਣੇ ਆਏ ਹਨ, ਰਵਾਂ ਰਵੀਂ ਟੁਰਿਆਂ ਆ ਕੇ ਪਹੁੰਚ ਪਿਆ ਸੀ ਆਪਣੇ ਘਰ, ਠੀਕ ਵੇਲੇ ਸਿਰ ਦਰ ਖੁੱਲ੍ਹਣ ਦੇ।

ਪ੍ਰਤੱਖ ਦਰਸ਼ਨ

ਹਾਂ, ਦਿੱਸ ਪਏ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਅਡੋਲ ਸਮਾਧੀ ਵਿਚ। ਸਰੀਰ ਪਤਲਾ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਸ਼ਾਂਤਿ ਸਤੋਗੁਣੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਚਿਹਰੇ ਤੇ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਟਿਕੇ ਸਾਗਰ ਦੀ ਜਲ ਦੀ ਸਤਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਉਸਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵੇਲੇ ਕਿ ਮੀਂਹ ਪੈ ਹਟੇ ਤੇ ਗਗਨਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਂਤਿ ਟਿਕਾਉ ਦਿਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦੇਖਦੇ ਸਾਰ ਬਾਬੇ ਬੁੱਢੇ ਦੇ ਮੱਥੇ ਨੇ ਨਿਉਂਦੇ-ਨਿਉਂਦੇ ਧਰਤੀ ਨਾਲ ਛੁਹ ਲਈ। ਫਿਰ

ਗਲ ਪੱਲਾ ਪਾ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ ਨੈਣ ਮੁੰਦ ਲਏ। ਸਾਰੇ ਜਣੇ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਸਤਕ ਟੇਕਦੇ, ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੁੰਦੇ ਅਡੋਲ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ, ਨੈਣ ਮੁੰਦੇ ਹੋਏ। ਉਸ ਚੁੱਪ ਵਿਚ ਬੁੱਢੇ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਅਰਦਾਸ ਉਠੀ- ਚੁੱਪ ਅਰਦਾਸ-ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਦਰ ਅੱਪੜੀ। ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਨੈਣ ਖੁੱਲ੍ਹ ਪਏ, ਅੰਦਰੋਂ ਜੁ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਰੂਪ ਨੇ ਹਿਲੇਰਾ ਦਿਤਾ। ਹਾਂ ਖੁੱਲ੍ਹ ਪਏ ਨੈਣ, ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਹਨ ਸੁਹਣੇ ਨੈਣ ਕਿ ਮੁੰਦਿਆ ਦਰ ਖੁਲ੍ਹਾ ਪਿਆ ਹੈ, ਤੇ ਦਰ ਵਿਚ ਖਲਾ ਹੈ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਦਾ ਪਿਆਰਾ। ਨੈਣਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮਿਹਰ ਦੀਆਂ ਲਾਸਾਂ ਨਿਕਲੀਆਂ, ਬੁੱਢੇ ਦੇ ਨੈਣ ਛੱਪਰਾਂ ਤੇ ਪੈ ਕੇ ਖੁਹਲ ਗਈਆਂ ਉਸ ਦੇ ਮੁੰਦੇ ਨੈਣਾਂ ਨੂੰ। ਦਰਸਨ ਹੋਏ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ, ਮਿਹਰਾਂ ਮੀਂਹ ਵਸਾਂਦੇ ਨੈਣਾਂ ਦੇ। ਨੈਣ ਨੈਣਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲੇ। ਅਦਬ ਸੁਆਰੇ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਦੇ ਨੈਣ ਛੱਪਰ ਢੈ ਪਏ। ਆਪ ਹੁਣ ਅੱਗੇ ਵਧੋ, ਧਰਤੀ ਨਾਲ ਸੀਸ ਲਾ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ ਤੇ ਬਹਿ ਗਏ ਸਨਮੁਖ ਆਸਾਵੰਦ ਕਿ ਹੁਣ ਵਸੋਗੀ ਸ੍ਰਾਂਤੀ ਬੁੰਦ, ਯੋਗ ਦਾ ਸਮਾਂ ਏ ਸ੍ਰਾਂਤੀ ਨਿਛੱਤਰ ਦਾ, ਮੇਰੀ ਚੁਪ ਅਰਦਾਸ ਅਚੁਪ ਦੇ ਘਰ ਨਾ ਆਏ, ਟਿਕੀ ਰਹੇ ਚੁਪ ਦੇ ਗਗਨ-ਮੰਡਲਾਂ ਵਿਚ। ਇੰਨੇ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਟਿਕਵੀਂ ਵੈਰਾਗ ਭਰੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ -

ਜਿਸੁ ਪਿਆਰੇ ਸਿਉ ਨੇਹੁ ਤਿਸੁ ਆਗੈ ਮਰਿ ਚਲੀਐ ॥

ਪ੍ਰਿਗੁ ਜੀਵਣੁ ਸੰਸਾਰਿ ਤਾ ਕੈ ਪਾਛੈ ਜੀਵਣਾ ॥ ਅੰਗ - ੮੩

ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਸਮੇਤ ਸਭਨਾਂ ਦੇ ਨੈਣ ਭਰ ਆਏ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਿਰਹਾ ਅਣੀਆਲੇ ਤੀਰ ਹੋ ਚੁਭਿਆ, ਲੂੰ ਕੰਡੇ ਹੋ ਗਏ, ਨੈਣ ਮਿਟ ਗਏ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਦਾ ਝਾਵਲਾ ਵੱਜਾ। ਇੰਨੇ ਨੂੰ ਫੇਰ ਇਕ ਥਰਕਵੀਂ ਸੁਰ ਵਿਚ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ-

ਜੋ ਸਿਰੁ ਸਾਂਈ ਨਾ ਨਿਵੈ ਸੋ ਸਿਰੁ ਦੀਜੈ ਡਾਰਿ ॥

ਨਾਨਕ ਜਿਸੁ ਪਿੰਜਰ ਮਹਿ ਬਿਰਹਾ ਨਹੀ ਸੋ ਪਿੰਜਰੁ ਲੈ ਜਾਰਿ ॥

ਅੰਗ - ੮੯

ਫੇਰ ਚੁੱਪ ਛਾ ਗਈ.....ਹਾੜ ਦੀ ਤਪਸ਼ ਮਗਰੋਂ ਜਦ ਸਾਵਣ ਵੱਸਦਾ ਏ ਤਾਂ ਖੁੱਲ੍ਹ ਪੈਂਦਾ ਏ ਧਰਤੀ ਦਾ ਮੂੰਹ ਆਪੇ, ਤਿਵੇਂ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਦੇ ਬੰਦ ਬੁਲ੍ਹ ਬੋਲ ਪਏ ਮੱਲੇ ਮੱਲੀ - ਦਾਤਾ ਜੀਓ! ਆਪ ਅੰਗ ਸੰਗ ਹਨ, ਆਪਣਾ ਰੂਪ ਬਨਾਇਆ ਨੇ ਆਪ ਨੂੰ, ਆਪ ਮਿਲੇ ਹੋ, ਮਿਲੇ ਰਹੋ! ਦਾਤਾ! ਸੰਗਤਾਂ ਸਿੱਖ ਸੇਵਕ ਆਪ ਦੇ ਵਿਛੋੜੇ ਵਿਚ ਵਿਆਕੁਲ ਹਨ, ਦਿਦਾਰੇ ਦਿਓ, ਨਜ਼ਰਾਂ ਪਾਓ, ਖੇੜੇ ਲਾਓ; ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਮੀਂਹ ਵਸਾਓ, ਪਿਆਸੇ ਪ੍ਰਿਉ ਪ੍ਰਿਉ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਬਿਰਧ ਜੀ ਦੇ ਵਾਕ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਫੇਰ ਇਕ ਵੈਰਾਗਮਈ ਸੁਰ ਵਿਚ ਲੰਮਾ ਸਾਹ ਲੈ ਕੇ ਬੋਲੇ -

ਦੀਖਿਆ ਆਖਿ ਬੁਝਾਇਆ ਸਿਫਤੀ ਸਚਿ ਸਮੇਉ ॥

ਤਿਨ ਕਉ ਕਿਆ ਉਪਦੇਸੀਐ ਜਿਨ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਦੇਉ ॥

ਅੰਗ - ੧੫੦

ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ (ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ) - ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਣਾਇਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਦੀਖਯਤ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਰਸਨਾਂ ਤੋਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਰੱਜਦੇ, ਹੁਣ ਕਿਵੇਂ ਰੱਜਣ? ਦਰਸਨ ਦਾਤ ਦਿਓ! ਲੱਗਿਆਂ ਦੀ ਸੁਧ ਸੰਭਾਲ ਵੀ ਆਪ ਨੂੰ ਅਣਲਗਿਆਂ ਨੂੰ ਬੀ ਲਾਉਣਾ ਹੈ ਆਪ ਨੇ।

ਗੁਰੂ ਜੀ - ਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਆਪ ਹੈ।...ਲਾਉਣਾ ਗਾਖੜਾ

ਕੰਮ ਹੈ..। ਲਾਉਣ ਲਾਲਚ ਨਾ ਆਵੇ; ਲੱਗੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਨਾ ਮਿਟੇ।

ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ -

ਪ੍ਰਣਵੈ ਨਾਨਕੁ ਬੇਨਤੀ ਤੂ ਸਰਵਰੁ ਤੂ ਹੰਸੁ ॥

ਕਉਲੁ ਤੂ ਹੈ ਕਵੀਆ ਤੂ ਹੈ ਆਪੇ ਵੇਖਿ ਵਿਗਸੁ ॥

ਅੰਗ - ੨੩

ਗੁਰੂ ਜੀ (ਲੰਮਾ ਸਾਹ ਲੈ ਕੇ) - ਗੁਰਿਆਈ ਹੈ, ਵਡਿਆਈ। ਦੁਨੀਆ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਪਿਆਰੇ ਤੋਂ ਭੁਲਾਉਂਦੀ ਹੈ-

ਨਾਨਕ ਦੁਨੀਆ ਕੀਆਂ ਵਡਿਆਈਆਂ ਅਗੀ ਸੇਤੀ ਜਾਲਿ ॥

ਏਨੀ ਜਲੀਈਂ ਨਾਮੁ ਵਿਸਾਰਿਆ ਇਕ ਨ ਚਲੀਆ ਨਾਲਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੯੦

ਇਹ ਐਸੀ ਦਿਲ-ਚੀਰਵੀਂ ਸੁਰ ਦੀ ਸੱਦ ਸੀ ਕਿ ਕੰਥ ਗਏ ਸਾਰੇ।

ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ - ਦਾਤਾ, ਤੂੰ ਪੁਰ ਦਾ ਬਾਪਿਆ ਗੁਰੂ ਹੈਂ, ਦਾਤ ਜੋਤਿ ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਵਸਦੀ ਏ, ਵਸਾਈ ਏ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਆਪ। ਹਾਂ! ਪਰ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਵਸਾਈ ਏ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਦੀ ਗਰੀਬੀ, ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ। ਵਡਿਆਈ ਦੀ ਲੋੜ ਕਿਥੇ ਹੈ ਤੇਰੇ ਦਿਲ ਵਿਚ? ਦਾਤਾ ਮੂੰਹ ਛੋਟਾ ਹੈ ਮੇਰਾ, ਹੇ ਮੇਰੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ! ਪਰ ਆਖਦਾ ਹਾਂ ਮਾਲਕਾ! ਮਾਲਕ ਨੇ ਤੈਨੂੰ ਮਾਲਕ ਬਣਾ ਕੇ ਆਗਿਆ ਬਖਸ਼ੀ ਸੰਗਤ ਪਾਲਣ ਦੀ। ਤੂੰ ਤਾਂ ਹੁਕਮ ਦੀ ਕਾਰ ਕਮਾਵਣੀ ਹੈ, ਤੈਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਪਕੜ ਕਿੱਥੋਂ, ਤੈਂ ਵਿਚ ਵਡਿਆਈ ਦੀ ਚਾਹ ਕਿੱਥੋਂ ਜਿਸ ਦੀ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮੈਂ ਵਿਚ ਸਮਾ ਗਈ। ਤੁਸਾਂ ਦੀ ਗੁਰਿਆਈ ਸੇਵਾ ਹੈ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੀ, ਹੁਕਮ ਪਾਲਣਾ ਹੈ ਸੂਰੇ ਗੁਰੂ ਦਾ।

ਗੁਰੂ ਜੀ (ਕੁਛ ਚੁਪ ਰਹਿ ਕੇ) - ਬੁੱਢਿਆ ਵੀਰਾ! ਸੱਚ, ਭਲਿਆ! ਸੱਚ! ਕਾਰ ਗਾਖੜੀ, ਪਰ ਹੁਕਮ ਵੱਧ ਗਾਖੜਾ।

ਹੁਕਮਿ ਮੰਨਿਐ ਹੋਵੈ ਪਰਵਾਣੁ ਤਾ ਖਸਮੈ ਕਾ ਮਹਲੁ ਪਾਇਸੀ ॥

ਅੰਗ - ੪੨੧

ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ - ਮੰਨ ਚੁਕੇ ਹੋ, ਮੰਨਣ ਦੀ ਅਵਧੀ ਕਰ ਚੁਕੇ ਹੋ, ਤਰਸ ਹੈ ਹੁਣ ਆਪ ਦਾ ਸੰਗਤ ਉਤੇ, ਜਿਸ ਪਰ ਅੰਧਕਾਰ ਛਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬਿਰਦ ਹੈ ਆਪ ਦਾ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨੀ, ਚਾਨਣ ਪਾਓ, ਦਿਓ ਨੂਰੀ ਦੀਦਾਰ।

ਗੁਰੂ ਜੀ -

ਨਾਨਕ ਹੁਕਮੈ ਜੇ ਬੁਝੈ ਤ ਹਉਮੈ ਕਹੈ ਨ ਕੋਇ ॥ ਅੰਗ - ੧

ਗਾਖੜੀ ਕਿ ਸੁਖਾਲੀ?

ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ ਨਾਨਕ ਲਿਖਿਆ ਨਾਲਿ ॥ ਅੰਗ - ੧

ਹਾਂ ਭਾਈ! 'ਹੁਕਮੈ ਅੰਦਰਿ ਸਭੁ ਕੋ।' 'ਸਭੁ ਕੋ' ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਕਹਿੰਦੀਆਂ ਧੀਰੀਆਂ ਉਪਰ ਉਠਦੀਆਂ ਛੱਪਰਾਂ ਵਿਚ ਗੁੰਮਦੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਨੈਣ ਮੁੰਦ ਗਏ, ਸ਼ਾਂਤੀ ਸਤੋਗੁਣੀ ਆਭਾ ਚਿਹਰੇ ਦੀ ਬਦਲ ਗਈ। ਚਿਹਰੇ ਤੇ ਛਾ ਰਹੀ ਪੁੰਨਿਆ ਦੇ ਚੰਦ ਦੀ ਸਰਦ ਚਾਂਦਨੀ ਉਦੇ ਸੂਰ ਦੀ ਆਭਾ ਲੈ ਆਈ। ਇਕ ਜਲਾਲ ਫਿਰ ਗਿਆ ਸੁਹਣੇ-ਸੁਹਣੇ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਸੁਆਰੇ ਚਿਹਰੇ ਤੇ। ਦੇਖਣਹਾਰ ਨੈਣ ਮੋਹਤ ਹੋ ਅਚਲ ਟੇਕ ਬੱਝਵੇਂ ਹੋ ਗਏ। ਧਰਤੀ ਤੇ ਅਕਾਸ਼ ਦੀ ਸੰਨ੍ਹ ਵਿਚੋਂ

ਜਿਵੇਂ ਉਦੈ ਸੂਰ ਦੀ ਟਿੱਕੀ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ, ਜਲਾਲ ਭਰੇ ਨੈਣ ਖੁੱਲ੍ਹੇ, ਭਾਈ ਬਿਰਧ ਦੇ ਉਡੀਕਵੰਦ ਨੈਣਾਂ ਤੇ ਪਏ। ਨੈਣਾਂ ਨੇ ਚਾਰ ਹੁੰਦਿਆਂ ਰੰਗ ਲਾਇਆ, ਬਿਧ ਜੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਭਾਵ ਉਠਿਆ, ਰਸਨਾ ਵਲ ਤੁਰਿਆ, ਪਰ ਰਸਨਾ ਵਲ ਜਾਣ ਦੀ ਥਾਵੇਂ ਨੈਣਾਂ ਵਲ ਰੁਖ ਕਰ ਗਿਆ। ਦੋ ਸੋਹਣੇ ਨਿਰਮਲ ਨੀਰ ਦੇ ਟੋਪੇ ਹੋ ਕੇ ਨੈਣਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਇਆ, ਦੋਹਾਂ ਗਲਾਂ ਉਤੇ ਦੋਇ ਮੋਤੀ ਸਹਿਜੇ ਸਹਿਜੇ ਤਿਲਕਦੇ ਨੂਰਾਨੀ ਦਾਹੜੇ ਵਿਚ ਜਾ ਸਮਾਏ। ਨੈਣਾਂ ਵਾਲੇ ਦਾਤੇ ਨੇ ਨੈਣ ਤੱਕੇ, ਨੈਣਾਂ ਤੋਂ ਢਲਦਾ ਨੀਰ ਤੱਕਿਆ, ਲਖ ਲਿਆ ਭਾਵ। ਵਾਕ-ਸਾਂਟ ਨਹੀਂ ਹੋਈ, ਹੋ ਗਈ ਭਾਵ-ਸਾਂਟ। ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਉਚੀ ਹੋ ਆਈ ਉਦੈ-ਸੂਰ ਦੀ ਟਿੱਕੀ ਵਾਂਗੂੰ ਸੂਰਜਾਂ ਦੇ ਸੂਰਜ ਦੀ ਦੇਹੀ। ਹਾਂ ਤੇਜ ਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਛੋੜਦੇ ਉਠ ਬੈਠੇ ਨੂਰ ਦੇ ਬੁੱਕੇ-ਲਸ ਲਸ ਕਰਦੇ ਪੰਘਰੇ ਸੋਨੇ ਦੀ ਆਭਾ ਦੇਂਦੇ ਹੋਏ-ਬਾਂਹ ਫੜ ਲਈ ਬਿਧ ਦੀ; ਉਠੋ ਕੁੰਗੂ ਕਟੋਰੀਆਂ ਵਾਲੇ ਕੇਸਰਾਂ ਦੇ ਤਿਲਕ ਦਾਤਾ ਜੀਓ! ਲੈ ਚੱਲੋ ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ 'ਰਜਾ-ਵੀਣਾ' ਨਾਲ ਇਕ ਸੁਰ ਹੋਏ 'ਕਾਰ ਕਮਾਉਣੀ ਹੈ' ਹੈ-

ਸਾਈ ਕਾਰ ਕਮਾਵਣੀ ਧਰਿ ਛੋੜੀ ਤਿੰਨੈ ਪਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੪੭੫

ਬਿਧ ਜੀ ਉਠ ਬੈਠੇ, ਟੁਰ ਪਏ ਉਸ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਧਿਆਉਂਦੇ ਜਿਸ ਨੇ ਆਖਿਆ ਸੀ, ਲਾ ਬਈ ਲਹਿਣੇ ਦੇ ਮੱਥੇ ਤੇ ਤਿਲਕ, ਤੈਨੂੰ ਸੋਝੀ ਬਖਸ਼ੀ ਗੁਰੂ ਸਿਆਣ ਦੀ। ਹਾਂ ਟੁਰ ਪਏ ਬਾਂਹ ਫੜਾਈ ਉਸੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਹੱਥ, ਜਿਸਨੂੰ ਤਿਲਕ ਦਿਤਾ ਸੀ ਗੁਰਿਆਈ ਦਾ। ਆ ਗਏ ਬਾਹਰ ਮਾਈ ਵਿਰਾਈ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ। ਜਿੱਥੇ ਡੱਠੀ ਹੋਈ ਸੀ ਮੰਜੀ, ਚਿਟੇ ਚਿਟੇ ਖੇਸ ਨਾਲ ਵਿਛਾਈ ਹੋਈ। ਉਦਾਲੇ ਆ ਖੜੋਤੀ ਦਿਲ ਸਧਰਾਂ ਦੇ ਅਰਘੇ ਲੈ ਕੇ ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਸੰਗਤ, ਜਿਵੇਂ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਸੂਰਜ ਪ੍ਰੇਮੀ ਪੂਜਾ-ਪੂਜਪ ਲੈ ਕੇ ਬੈਠੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਸਵੇਰੇ ਉਦੇ ਸੂਰਜ ਦੀਆਂ ਦਰਸ਼ਨ ਤਾਂਘਾਂ ਵਿਚ। ਸਿੱਕਾਂ ਤਾਂਘਦੇ ਨੈਣਾਂ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਪਈ ਦਰਸ਼ਨ ਦਾਤ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਉਸੇ ਚਿਹਰੇ ਵਰਗੇ ਚਿਹਰੇ ਦੀ ਜੋ ਦੇਖਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਰਤਾਰਪੁਰ, ਤਾਂ ਕਾਂਗਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਚੜ੍ਹ ਆਇਆ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਰੋ, ਸਿਰ ਨਿਉਂ ਗਏ ਤੇ ਜਾ ਲਗੇ ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਅਮਿਤ ਭਾਰ ਨਾਲ ਨੀਉਂਦੇ ਨੀਉਂਦੇ। ਹੁਣ ਤੇਜ-ਮਯ ਪਰ ਮਿਹਰ ਸੂਰਪ ਜੀ ਬੈਠ ਗਏ ਮੰਜੀ ਉਤੇ। ਦਰਸ਼ਨ ਪਿਆਸੇ ਨੈਣਾਂ ਨੇ ਚਾ ਲਿਆ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਲਦੇ ਸਿਰਾਂ ਨੂੰ ਤੇ ਕੀਤੇ ਨੇ ਪਲੰਘ ਉਤੇ ਬੈਠੀ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਂਦੀ ਦਿਆਲ ਮੂਰਤੀ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਤੇ ਰੱਜ-ਰੱਜ ਪੀਤੇ ਨੇ ਦਰਸ਼ਨ-ਅੰਮ੍ਰਿਤ।

ਐਉਂ ਪ੍ਰਗਟੇ ਕਦੇ ਅਪ੍ਰਗਟ ਨਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਅਰਜਾ ਦੇ ਸੂਰਜ। ਲੰਘ ਗਈ ਬਦਲੀ ਥੋੜਾ ਚਿਰ ਆਛਾਦਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਥੋੜ੍ਹੇ ਥਾਂ ਵਿਚ, ਕਦੇ ਨਾ ਛਾਦੇ ਜਾ ਸਕਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਜਿਨਾਂ ਪਹਿਲੇ ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਹੋਰ ਸਜਨ ਸੀ - ਬਲਵੰਡ। ਕੌਣ ਸੀ ਬਲਵੰਡ? ਜਦੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਬਾਲ ਸਖਾਈ ਮਿਤ੍ਰ ਸੇਵਕ ਤੇ ਕੀਰਤਨੀਆਂ-ਮਰਦਾਨਾਂ-ਪ੍ਰਲੋਕ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਜੀ ਨੇ ਬਲਵੰਡ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਥਾਵੇਂ ਕੀਰਤਨੀਆਂ ਥਾਪਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਿਚ ਤਦ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਕੇ ਹਜ਼ੂਰ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਾ: ਮੂਜਬ ਇਸਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਤਲਵੰਡੀ

ਤੋਂ ਮੰਗਵਾਇਆ (ਸਫਾ ੧੬) ਪਰ ਮ: ਪੁ: ਛੇ: ਮੂਜਬ ਬਲਵੰਡ ਜੰਗਲ (ਮਾਲਵੇ) ਤੋਂ ਆਇਆ ਸੀ (ਸਫਾ ੧੯੪)। ਜੇ ਇਧਰ ਟੋਲ ਕਰੋ ਤਾਂ ਇਉਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਜੀਂਦ ਰਿਆਸਤ ਵਿਚ ਪਿੰਚ 'ਜਟ ਪੁਰ ਲੰਮਾ' ਦਾ ਸੀ! ਗੱਲ ਕੀ ਜਦੋਂ ਸ੍ਰੀ ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਗੱਦੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ੀ ਤੇ ਕੁਝ ਕੁ ਸਮੇਂ ਮਗਰੋਂ ਸਚਖੰਡ ਜਾਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਬਲਵੰਡ ਨੂੰ ਬੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਖਡੂਰ ਜਾਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਚਖੰਡ ਚਲੇ ਗਏ ਤੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਗੁਪਤ ਹੋ ਬਿਰਾਜੇ ਤਾਂ ਬਲਵੰਡ ਚੁੰਡਦਾ ਖਡੂਰ ਆਇਆ। ਇਥੇ ਇਸ ਦੀ ਭੂਆ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਪੁੱਤ ਸੱਤਾ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਸੱਤਾ ਛੋਟੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਪਿਤਾ ਰਹਿਤ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਬਲਵੰਡ ਇਸ ਦੀ ਖਬਰਗੀਰੀ ਨੂੰ ਆਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਬਲਵੰਡ ਉਸ ਪਾਸ ਆ ਕੇ ਟਿਕ ਗਿਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਲੱਗਾ ਭਾਲ ਕਰਨ। ਕਈ ਵੇਰ ਮਾਈ ਵਿਰਾਈ ਦੇ ਪਾਸ ਆਵੇ, ਪੁੱਛੋ! ਪਰ ਉਹ ਨਾ ਤਾਂ ਕੂੜ ਮਾਰ ਕੇ ਛੁਪਾਵੇ ਤੇ ਨਾ ਗੁਰੂ ਕੀ ਆਗਿਆ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਦੱਸੇ, ਅੱਜ ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ ਤਾਂ ਬਲਵੰਡ ਯਾ ਤਾਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਸਮੇਂ ਭਾਈ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਆ ਗਏ, ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਮਾਈ ਦੇ ਘਰ ਪਹਿਲੋਂ ਪੁੱਜ ਗਿਆ ਸੀ, ਯਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਦੀ ਖਬਰ ਉਡਦੇ ਸਾਰ ਪੁੱਜ ਗਿਆ ਸੀ; ਆਉਂਦੇ ਸਾਰ ਧਾ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨੂੰ ਲਿਪਟ ਗਿਆ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਮਿਹਰ ਕੀਤੀ, ਸਿਰ ਤੇ ਪਿਆਰ ਦਿਤਾ ਤੇ ਭਾਈ ਬੁੱਢੇ ਨੇ ਆਖਿਆ, ਕਰ ਭਾਈ ਬਲਵੰਡ ਕੀਰਤਨ, ਸੰਭਾਲ ਆਪਣੀ ਰੱਬੀ ਸੇਵਾ। ਬਲਵੰਡ ਰਬਾਬ ਲੈ ਆਇਆ ਤੇ ਕੀਰਤਨ ਆਰੰਭ ਹੋ ਗਿਆ। ਬਲਵੰਡ ਨੇ ਸੱਤੇ ਨੂੰ ਬੀ ਨਾਲ ਲੈ ਲਿਆ ਤੇ ਆਸਾ ਰਾਗ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਉਚਾਰਿਆ ਸ਼ਬਦ ਮਧੁਰ ਧੁਨਿ ਨਾਲ ਗਾਇਨ ਕੀਤਾ -

ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧

ਰੂੜੇ ਠਾਕੁਰ ਮਾਹਰੇ ਰੂੜੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ॥

ਵਡੈ ਭਾਗਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਿਲੈ ਪਾਈਐ ਪਦੁ ਨਿਰਬਾਣੀ ॥

ਮੈ ਓਲਗੀਆ ਓਲਗੀ ਹਮ ਛੋਰੁ ਥਾਰੇ ॥

ਜਿਉ ਤੂੰ ਰਾਖਹਿ ਤਿਉ ਰਹਾ ਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਹਮਾਰੇ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ

॥ ਦਰਸਨ ਕੀ ਪਿਆਸਾ ਘਣੀ ਭਾਣੈ ਮਨਿ ਭਾਈਐ ॥

ਮੇਰੇ ਠਾਕੁਰ ਹਾਥਿ ਵਡਿਆਈਆ ਭਾਣੈ ਪਤਿ ਪਾਈਐ ॥ ੨ ॥

ਸਾਚਉ ਦੂਰਿ ਨ ਜਾਣੀਐ ਅੰਤਰਿ ਹੈ ਸੋਈ ॥

ਜਹ ਦੇਖਾ ਤਹ ਰਵਿ ਰਹੇ ਕਿਨਿ ਕੀਮਤਿ ਹੋਈ ॥ ੩ ॥

ਆਪਿ ਕਰੇ ਆਪੇ ਹਰੇ ਵੇਖੈ ਵਡਿਆਈ ॥

ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇ ਨਿਹਾਲੀਐ ਇਉ ਕੀਮਤਿ ਪਾਈ ॥ ੪ ॥

ਜੀਵਦਿਆ ਲਾਹਾ ਮਿਲੈ ਗੁਰ ਕਾਰ ਕਮਾਵੈ ॥

ਪੂਰਬਿ ਹੋਵੈ ਲਿਖਿਆ ਤਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪਾਵੈ ॥ ੫ ॥

ਮਨਮੁਖ ਤੋਟਾ ਨਿਤ ਹੈ ਭਰਮਹਿ ਭਰਮਾਏ ॥

ਮਨਮੁਖੁ ਅੰਧੁ ਨ ਚੇਤਈ ਕਿਉ ਦਰਸਨੁ ਪਾਏ ॥ ੬ ॥

ਤਾ ਜਗਿ ਆਇਆ ਜਾਣੀਐ ਸਾਚੈ ਲਿਵ ਲਾਏ ॥

ਗੁਰ ਭੇਟੇ ਪਾਰਸੁ ਭਏ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਮਿਲਾਏ ॥ ੭ ॥

ਅਹਿਨਿਸਿ ਰਹੈ ਨਿਰਾਲਮੇ ਕਾਰ ਧੁਰ ਕੀ ਕਰਣੀ ॥

ਨਾਨਕ ਨਾਮਿ ਸੰਤੋਖੀਆ ਰਾਤੇ ਹਰਿ ਚਰਣੀ ॥ ੮ ॥ ੧੯ ॥

ਅੰਗ - ੪੨੧

ਧੰਨੁ ਧੰਨੁ ਧੰਨੁ ਜਨੁ ਆਇਆ ॥ ਜਿਸੁ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਸਭੁ ਜਗਤੁ ਤਰਾਇਆ ॥

ਅੱਜ ਮਿਤੀ 8 ਅਗਸਤ 2014 ਦਿਨ ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ (ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ, ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ) ਦਾ ਸ਼ੁਭ ਜਨਮ ਦਿਵਸ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਰੱਖੇ ਗਏ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡਪਾਠ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਅੱਜ ਸਵੇਰੇ ਹੋਈ ਸਪੰਨਤਾ ਸਮੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲੋਂ ਨਿਮਨ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ -

*ਜਿਤੁ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਚਿਤਿ ਆਇਆ ॥
ਸੋ ਘਰੁ ਦਯਿ ਵਸਾਇਆ ॥
ਸੁਖ ਸਾਗਰੁ ਗੁਰੁ ਪਾਇਆ ॥
ਤਾ ਸਹਸਾ ਸਗਲ ਮਿਟਾਇਆ ॥ ੧॥
ਹਰਿ ਕੇ ਨਾਮ ਕੀ ਵਡਿਆਈ ॥
ਆਠ ਪਹਰ ਗੁਣ ਗਾਈ ॥
ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਤੇ ਪਾਈ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਅਕਥ ਕਹਾਣੀ ॥
ਜਨ ਬੋਲਹਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਾਣੀ ॥ ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਵਖਾਣੀ ॥
ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਤੇ ਜਾਣੀ ॥੨॥ ਅੰਗ - ੬੨੫*

ਪੰਡਾਲ ਹਾਲ ਵਿਚ ਸਜਾਏ ਗਏ ਦੀਵਾਨ ਵਿਖੇ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਥਾ ਵਾਚਕ ਭਾਈ ਰਣਜੋਧ ਸਿੰਘ ਰੋਪੜ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਕੀਤੀ। ਭਾਈ ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ ਸੌਕੀ ਕਵੀਸ਼ਰ ਨੇ ਸੰਤ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਸੁਣਾਈ। ਸ਼ਬਦ ਕੀਰਤਨ ਰਾਹੀਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਪ੍ਰਤੀ ਆਪਣਾ ਪਿਆਰ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ। ਸ਼ੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਪੰਥਕ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਜਥਾ ਨੇ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਉਸਤਤ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ। ਭਾਈ ਕੁਲਤਾਰ ਸਿੰਘ ਬਨੂੜ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਗਾਇਨ ਕੀਤਾ।

ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਮਨੋਹਰ ਸ਼ਬਦ ਕੀਰਤਨ ਰਾਹੀਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ। ਭਾਈ ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਪਰਉਪਕਾਰਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ। ਕਥਾਵਾਚਕ ਗਿਆਨੀ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਲੁਧਿਆਣੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ 'ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੋਹਰੁ ਮਹਿ ਨਾਹੀ' ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ।

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਵਲੋਂ ਮਾਣੇ ਗਏ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਉਪਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹੋਂਦ ਤੇ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਸਿਹਰਾ ਸਤਿਕਾਰਤ ਬੀਜੀ ਦੇ ਸਿਰ ਹੈ।

ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਅਥਾਹ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਲੰਗਰਾਂ ਵਿਚ ਦਾਲ ਸਬਜ਼ੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿਆਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਖੀਰ ਪੂੜੇ

ਜਲੇਬੀਆਂ ਦੇ ਨਿਰੰਤਰ ਲੰਗਰ ਚਲ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬੀਜੀ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੀ ਝਲਕ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਭਾਈ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਘੋਲਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੀਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਜੀਵਨ ਸਫਲ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੀਜੀ ਦੇ ਪਿਆਰ ਤੇ ਨਿੱਘ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਵਾਇਆ। ਸ. ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਨੇ ਬੀ.ਐਡ ਕਾਲਜ ਅਤੇ ਨਰਸਿੰਗ ਕਾਲਜ ਦੇ ਸੂਚੱਜੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਬਾਰੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਇਆ। ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਤੇ ਬੀਜੀ ਪ੍ਰਤੀ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿਚ ਪਿਆਰ ਵਧਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬੇਅੰਤ ਨਵੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਜੁੜ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕਾਰਜ ਦਿਨ ਦੁਗਣੀ ਰਾਤ ਚੌਗੁਣੀ ਤਰੱਕੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਬੀਬੀਆਂ ਦੇ ਜਥੇ ਬੀਬੀ ਉਜਾਗਰ ਕੌਰ ਅਤੇ ਬੀਬੀ ਚਰਨਜੀਤ ਕੌਰ ਵਲੋਂ ਕੀਰਤਨ ਰਾਹੀਂ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਵਾਈ ਗਈ। ਭਾਈ ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਮਨੀਲਾ ਨੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਤੇ ਬੀਜੀ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਵੈਰਾਗਮਈ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਗਾਇਨ ਕੀਤਾ।

ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਵਰਤਮਾਨ ਮੁੱਖ-ਸੇਵਾਦਾਰ ਚੇਅਰਮੈਨ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਕੀਰਤਨ ਰਾਹੀਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕਰਦਿਆਂ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਕੀਤੀਆਂ ਅਨੇਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਰੂਹਾਨੀ ਸਫਰ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨਾਲ ਪੂਰਾ ਸਾਥ ਨਿਭਾਇਆ। ਅਧਿਆਤਮਕ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਵਿਚ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਵਾਲੇ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਦੇ ਲੱਛਣ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੀ ਕਰਨੀ ਅਤੇ ਕਥਨੀ ਤੋਂ ਵੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

*ਮਨਿ ਸਾਚਾ ਮੁਖਿ ਸਾਚਾ ਸੋਇ ॥
ਅਵਰੁ ਨ ਪੇਖੈ ਏਕਸੁ ਬਿਨੁ ਕੋਇ ॥
ਨਾਨਕ ਇਹ ਲਛਣ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਹੋਇ ॥ ਅੰਗ - ੨੨੨*

ਦੁਖ ਸੁੱਖ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧੀਰਜ ਸਦਾ ਹੀ ਕਾਇਮ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਸਭ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਬਿਗਾਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਤਿਸੰਗ ਵਿਚ ਜੁੜਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਉਹ ਸਭ ਤੋਂ ਮੂਹਰੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਸੈਕਟਰ 19 ਦੇ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ 1965 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਵਲੋਂ ਸਜਾਏ ਜਾਂਦੇ ਦੀਵਾਨਾਂ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਉਪਰੰਤ ਜੁੜਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਸੰਗੀਆਂ ਸਾਥੀਆਂ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਅਤੇ ਲੰਗਰ ਪਾਣੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ ਹੁੰਦੇ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਕਈ ਵਾਰੀ ਕਰਜ਼ਾ ਵੀ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਪਰ ਆਪ ਜੀ ਸੇਵਾ ਵਲੋਂ

ਪਿੱਛੇ ਨਾ ਹਟਦੇ। 1965 ਤੋਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਯੂ.ਪੀ. ਜਾ ਕੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਕਰਦਿਆਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦੀਵਾਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਨਾਮ-ਬਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਕਾਰਜ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਹੱਥ ਵਟਾਇਆ। ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ 13 ਅਪ੍ਰੈਲ 1995 ਨੂੰ ਵਿਸਾਖੀ ਦੇ ਸ਼ੁਭ ਅਵਸਰ 'ਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਦੇ ਕਰ ਕਮਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਰੀਲੀਜ਼ ਕਰਵਾਇਆ ਜੋ ਕਿ ਆਪਣਾ ਸਫਰ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਤਹਿ ਕਰਦਾ, ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਵੰਡਦਾ ਵਿਸਾਖੀ 2015 ਨੂੰ ਵੀਹ ਸਾਲ ਪੂਰੇ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰਾਣੀ ਚਾਹੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਜ਼੍ਹਬ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹੋਣ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਭਰਪੂਰ ਬਚਨਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ਰਸਾਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। 1995 ਵਿਚ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਹਰ ਪੱਖੋਂ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤਾ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਨਿਰੰਤਰ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਹੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਟਰਸਟ ਵਲੋਂ ਬੀਬੀਆਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਫਰੀ ਸਿਲਾਈ ਕਢਾਈ ਸਿਖਿਆਂ ਕੇਂਦਰ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿਚ 125 ਦੇ ਕਰੀਬ ਬੀਬੀਆਂ ਸਿਲਾਈ ਕਢਾਈ ਆਦਿ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਸਿੱਖ ਕੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸਫਲ ਤੇ ਸੁਚੱਜਾ ਬਣਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੀ ਨਿੱਘੀ ਯਾਦ ਵਿਚ 'ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਨਰਸਿੰਗ ਕਾਲਜ' ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇ ਪਿਆਰ, ਸੇਵਾ ਤੇ ਨਿੱਘੀ ਯਾਦ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਇਕ ਸੁੰਦਰ ਭਵਨ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਦਾ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਜਿਹੜਾ ਲੋਕ-ਭਲਾਈ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੀਆਂ ਅਸੀਸਾਂ ਸਦਾ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਸਦ ਜੀਵੈ ਨਹੀ ਮਰਤਾ ॥ ਅੰਗ - ੨੨੩

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਲੋਂ
ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜੇ 'ਤੇ ਕੀਤੇ
ਬਚਨ

ਧਾਰਨਾ - ਸਤਿਨਾਮ-ਸਤਿਨਾਮ-ਸਤਿਨਾਮ ਜੀ,
ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ।

ਧਾਰਨਾ - ਆਪ ਜਪਦੇ ਤੇ ਜਪਾਉਂਦੇ ਸੱਚੇ ਨਾਮ ਨੂੰ,
ਜਾਈਏ ਬਲਿਹਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ।

ਇਹੁ ਤਨੁ ਮਾਇਆ ਪਾਹਿਆ ਪਿਆਰੇ ਲੀਤੜਾ ਲਬਿ ਰੰਗਾਏ ॥

ਮੇਰੈ ਕੰਤ ਨ ਭਾਵੈ ਚੋਲੜਾ ਪਿਆਰੇ ਕਿਉ ਧਨ ਸੇਜੈ ਜਾਏ ॥ ੧ ॥

ਹੰਉ ਕੁਰਬਾਨੈ ਜਾਉ ਮਿਹਰਵਾਨਾ ਹੰਉ ਕੁਰਬਾਨੈ ਜਾਉ ॥

ਹੰਉ ਕੁਰਬਾਨੈ ਜਾਉ ਤਿਨਾ ਕੈ ਲੈਨਿ ਜੋ ਤੇਰਾ ਨਾਉ ॥

ਲੈਨਿ ਜੋ ਤੇਰਾ ਨਾਉ ਤਿਨਾ ਕੈ ਹੰਉ ਸਦ ਕੁਰਬਾਨੈ ਜਾਉ ॥ ੧ ॥

ਰਹਾਉ ॥

ਕਾਇਆ ਰੰਛਣਿ ਜੋ ਬੀਐ ਪਿਆਰੇ ਪਾਈਐ ਨਾਉ ਮਜੀਠ ॥

ਰੰਛਣ ਵਾਲਾ ਜੋ ਰੰਛੈ ਸਾਹਿਬੁ ਐਸਾ ਰੰਗੁ ਨ ਡੀਠ ॥ ੨ ॥

ਜਿਨ ਕੇ ਚੋਲੇ ਰਤੜੇ ਪਿਆਰੇ ਕੰਤੁ ਤਿਨਾ ਕੈ ਪਾਸਿ ॥

ਧੁੜਿ ਤਿਨਾ ਕੀ ਜੇ ਮਿਲੈ ਜੀ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਕੀ ਅਰਦਾਸਿ ॥ ੩ ॥

ਆਪੇ ਸਾਜੇ ਆਪੇ ਰੰਗੇ ਆਪੇ ਨਦਰਿ ਕਰੋਇ ॥

ਨਾਨਕ ਕਾਮਣਿ ਕੰਤੈ ਭਾਵੈ ਆਪੇ ਹੀ ਰਾਵੋਇ ॥ ਅੰਗ - ੨੨੧

ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀਓ! ਆਓ ਸਭ ਮਾਈ ਭਾਈ, ਖੰਡਾਂ ਬੁਹਿਮੰਡਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਸੀਸ ਝੁਕਾਈਏ, ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਫਤਹਿ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰੀਏ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ,

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਿਹ।

ਅੱਜ ਇਸ ਪਾਵਨ ਅਸਥਾਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਬੀਜੀ ਕਹਿ ਕੇ ਸੀਸ ਝੁਕਾਉਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਵਿੱਤਰ ਦਿਹਾੜਾ ਮਨਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਆਪ ਜੀਆਂ ਨੇ ਰੱਬੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਕੀਰਤਨ, ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ, ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਬੜੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਨਾਲ ਸਰਵਣ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਹੁਣੇ-ਹੁਣੇ ਦਾਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਅਤੇ ਪਿਆਰੇ ਬੀਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚੋਂ ਅਮੋਲਕ ਬਚਨ ਸਰਵਣ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ। ਸਰੀਰ ਦਾ ਜਨਮ ਹੈ, ਸਰੀਰ ਦਾ ਅੰਤ ਹੈ। ਆਤਮਾ ਜਨਮ ਮਰਨ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ -

ਜੰਮਣੁ ਮਰਣੁ ਨ ਤਿਨੁ ਕਉ ਜੋ ਹਰਿ ਲੜਿ ਲਾਗੇ ॥

ਅੰਗ - ੩੨੨

ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਿਚ ਅਭੇਦ ਹਨ, ਉਹ ਜਨਮ ਮਰਨ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਨੇ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਪਾਂ ਪਵਿੱਤਰ ਦਿਹਾੜਾ ਮਨਾ ਰਹੇ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਉਹ ਦਿਨ, ਜਿਸ ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜ ਭੂਤਕ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿਤੇ। ਉਸ ਦਿਹਾੜੇ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ ਹੋ ਰਹੇ ਨੇ। ਅੱਜ ਕਿੰਨੇ ਮਾਈ ਭਾਈ, ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਪ੍ਰਾਣੀ ਖੰਡੇ ਬਾਟੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕੇ ਤੇ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਦੇ ਲੜ ਲਗ ਰਹੇ ਨੇ। ਦਾਸ ਕਈ ਵਾਰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ, ਸੰਤ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਕੇਵਲ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਤੱਕ ਹੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਬਲਕਿ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਪੰਜ ਭੂਤਕ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਅਲੋਪ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਹ ਪ੍ਰਚਾਰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਕਰਦੇ ਨੇ।

ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਜੀ ਸਤਿਜੁਗ ਵਿਚ ਹੋਏ ਨੇ, ਅੱਜ ਵੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ। ਧਰੁ ਭਗਤ ਜੀ ਸਤਿਜੁਗ ਵਿਚ ਹੋਏ ਨੇ, ਅੱਜ ਵੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ। ਦੁਨਿਆਵੀ ਹਿਸਾਬ-ਕਿਤਾਬ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਇਹ ਕਹਾਂਗੇ ਕਿ ਅੱਜ 8 ਅਗਸਤ ਦਾ ਦਿਹਾੜਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਆਉਣ ਦਾ ਹੈ ਤੇ ਪਹਿਲੀ ਨਵੰਬਰ ਦਾ ਦਿਹਾੜਾ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਪੰਜ ਭੂਤਕ ਸਰੀਰ ਦੇ ਛੱਡਣ ਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਗਏ ਨਹੀਂ। ਜਾਂਦਾ ਉਹ ਹੈ ਜਿਹਦਾ ਜਨਮ ਹੈ, ਮਰਨ ਵੀ ਉਹਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਹਦਾ ਜਨਮ ਨਹੀਂ, ਉਹਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ। ਅੱਜ ਸੰਗਤਾਂ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਜੁੜੀਆਂ ਨੇ, ਪ੍ਰਚਾਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਦੇ ਸਦਕਾ। ਅੱਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕਿੰਨੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਜੁੜ ਰਹੀਆਂ ਨੇ। ਅੱਜ

ਵੀ ਉਹ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ ਤੇ ਸਦਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਰਹੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿੱਠੀ ਯਾਦ ਦਾ ਦਿਹਾੜਾ ੮ ਅਗਸਤ ਅਸੀਂ ਮਨਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਕਿੰਨਿਆਂ ਜੱਥਿਆਂ ਨੇ, ਜੇ ਮੈਂ ਨਾਮ ਲਵਾਂ ਤਾਂ ਕੋਈ ਰਹਿ ਵੀ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਖਿਮਾ ਮੰਗਦਾ ਹਾਂ। ਇਹ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੇ ਬੀਜੀ ਦੀ ਦੇਣ ਹੈ ਕਿ ਸੰਗਤ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕਰਨੀ ਤਾਂ ਇਕ ਪਾਸੇ ਰਹੀ, ਅਸੀਂ ਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਜੱਥਿਆਂ ਦੀ ਵੀ ਸ਼ਾਇਦ ਗਿਣਤੀ ਨਾ ਕਰ ਸਕੀਏ। ਕੇਵਲ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਕਿੱਥੇ ਯੂ.ਪੀ, ਕਿੱਥੇ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ, ਕਿੱਥੇ ਹੋਰ ਸਟੇਟਾਂ, ਕਿੱਥੇ ਅਮਰੀਕਾ, ਕੈਨੇਡਾ, ਇੰਗਲੈਂਡ ਅਤੇ ਆਸਟਰੇਲੀਆ। ਕਿੰਨੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਭਾਵ ਜੇ ਬੀਜੀ ਕਹਿ ਦੇਈਏ ਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਹਿ ਦੇਈਏ ਇੱਕੋ ਗੱਲ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਅਸੀਸਾਂ ਲੈ ਕੇ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰਲੇ ਨੂੰ ਨਾਮ ਨਾਲ ਰੰਗਿਆ ਹੈ। ਆਪ ਜੁੜੇ ਤੇ ਹੋਰ ਕਿੰਨਿਆਂ ਨੂੰ ਜੋੜ ਰਹੇ ਨੇ। ਬੀਬੀਆਂ ਦੇ ਜੱਥੇ ਵੀ ਬਾਹਰ, ਦਾਸ ਪਿੰਡੇ ਦਿੱਲੀ ਗਿਆ ਸੀ ਬੀਬੀਆਂ ਦਾ ਜੱਥਾ ਕਮਾਲ ਦਾ, ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕੀਰਤਨ ਹੋ ਰਹੇ ਨੇ ਤੇ ਦਸਿਆ ਕਿ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਜੱਥਾ ਹੈ। ਬਾਹਰਲੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜੱਥੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਵਿਚ ਜੱਥੇ ਨੇ, ਹੋਰ ਕਿੰਨੇ ਜੱਥੇ ਕਥਾ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ, ਕੀਰਤਨ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ; ਇਹ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਜਿਹੜਾ ਹੈ, ਜੇ ਕਹਿ ਦੇਈਏ ਕਿ ਉਹ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਤੇ ਬੀਜੀ, ਭਾਵ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਆਪਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਬਚਨ ਸਰਵਣ ਕੀਤੇ ਨੇ-

ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੁਹਰੁ ਮਹਿ ਨਾਹੀ ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ ॥
ਅੰਗ - ੨੪੯

ਜੰਮਣੁ ਮਰਣੁ ਨ ਤਿਨੁ ਕਉ ਜੋ ਹਰਿ ਲੜਿ ਲਾਗੇ ॥
ਜੀਵਤ ਸੇ ਪਰਵਾਣੁ ਹੋਏ ਹਰਿ ਕੀਰਤਨਿ ਜਾਗੇ ॥
ਸਾਧਸੰਗੁ ਜਿਨ ਪਾਇਆ ਸੇਈ ਵਡਭਾਗੇ ॥
ਨਾਇ ਵਿਸਰਿਐ ਪ੍ਰਿਯੁ ਜੀਵਣਾ ਤੁਟੇ ਕਚ ਧਾਗੇ ॥
ਨਾਨਕ ਯੁਤਿ ਪੁਨੀਤ ਸਾਧ ਲਖ ਕੋਟਿ ਪਿਰਾਗੇ ॥ ਅੰਗ - ੩੨੨

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਜਨਮ ਮਰਨ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਇੱਕ ਸੰਸਾਰੀ ਲੋਕ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੱਢਣ ਵਾਸਤੇ, ਉਹ ਸਰੀਰ ਧਾਰਨ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਭੇਜੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਹੀ ਸਮਾਅ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਗੁਰਮੁਖ ਸਦੇ ਜਾਣ ਆਵਣ ਘਲਿਆ।

ਉਹ ਘੱਲੇ ਹੋਏ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ। ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਜੀਵ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਬੱਝੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਭੇਜੇ ਹੋਏ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਬੀਜੀ, ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਰਉਪਕਾਰੀ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਕਿੱਡੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ। ਤੁਸੀਂ ਸਰਵਣ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ ਕਿ ਜਿੰਨਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮਿਲੇ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਪੂਰਨ ਗੁਰੂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਿਤਾ ਮਿਲੇ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼। ਫੇਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਤੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਪਿਆਰੇ

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਉਹ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ। ਐਡੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਚਲੇ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਜਿੰਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਨੇ ਸਭ ਦੀ ਮਾਤਾ ਧੰਨ-ਧੰਨ ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਹਨ। ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਤੇ ਦਸਮ ਪਿਤਾ ਬਾਬਾ ਵਾਲੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀਆਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ, ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈਆਂ। ਭਾਵ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਏਧਰ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼। ਭਾਵ ਪਿਤਾ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਤੇ ਪਤੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ। ਇਹ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਲੈ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਉਤੇ ਆਏ ਨੇ। ਆਪ ਜੀਆਂ ਨੇ ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਗੁਰੂ ਲੇਖੇ ਲਾਇਆ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਬੇਅੰਤ ਸਾਖੀਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਤੁਸੀਂ ਸਰਵਣ ਵੀ ਕੀਤੀਆਂ ਨੇ, ਦਾਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਉਣ ਦੀ ਬਿਜਾਏ ਹੋਰ ਕੁਛ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰੇ।

ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪ ਜੀਆਂ ਦੇ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਹੋਏ ਸਨ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਜਿਹੜਾ ਬਚਨ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਆਪਾਂ ਸਾਰੀ ਜਿੰਦਗੀ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਕਿਸੇ ਅੱਗੇ, ਭਾਵ ਮੰਗਣਾ ਨਹੀਂ, ਦੇਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਬਚਨ ਨਿਭਾਉਣਾ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਈ ਵਾਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਕਿ ਭਾਈ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੀ ਬੀਜੀ ਨੂੰ ਬਚਨ ਦਿਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਕੇਵਲ ਆਪ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਅੱਗੋਂ ਵੀ ਇਹ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਜਿੰਨੀ ਸੰਗਤ ਜੁੜੀ ਕਿ ਭਾਈ ਕਿਸੇ ਅੱਗੇ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਕਰਨੇ, ਮੰਗਣਾ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਸੇਵਕ ਹਾਂ। ਇਹ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੰਪਰਦਾ, ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ 'ਤੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵੀ ਕਿੰਨਾ ਸਮਾਂ ਖੜ੍ਹੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਉਹ ਸੰਪਰਦਾ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹੈ। ਆਓ! ਪਰਉਪਕਾਰ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਸਾਰਿਆ ਨੇ ਗੱਜ ਵੱਜ ਕੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਬੋਲਣਾ ਹੈ ਕੋਈ ਰਸਨਾ ਵੀ ਖਾਲੀ ਨਾ ਰਹੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਸਾਧੂ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਪਰਉਪਕਾਰੀ,
ਰੱਬ ਨਾਲ ਸਦਾ ਜੋੜਦੇ।

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਪਰਉਪਕਾਰ ਉਮਾਹਾ ॥ ਅੰਗ - ੨੨੩

ਜਿਹੜੇ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਨੇ ਹਰ ਵੇਲੇ ਪਰਉਪਕਾਰ ਦਾ ਉਮਾਹ ਚਲਦਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰ। ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸਿੰਘ ਵਿਚ ਗਏ ਨੇ ਤੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਐਡਰੇਸ ਲੈ ਲਿਆ, ਜਿਹੜੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਆਪ ਪਾਸ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਬੀਜੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ਸਿੰਘ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ। ਹੁਣ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਅਲੱਗ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਅਲੱਗ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ ਤੇ ਬੀਜੀ ਨੇ ਜਿੱਥੇ ਹੋਰ ਪਰਉਪਕਾਰ ਕੀਤੇ, ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਸੇਵਾ ਜਿਹੜੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਥੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਪੜ੍ਹਾਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। ਬੀਬੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਤੇ ਭਾਈਆਂ ਨੂੰ ਵੀ। ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਅਸੀਂ ਗੁਰਮੁਖੀ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਦੇ, ਅਸੀਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸ਼ੁੱਧ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹ ਸਕਦੇ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਸ਼ੁੱਧ ਉਹ ਪੜ੍ਹ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਗੁਰਮੁਖੀ ਪੜ੍ਹੇ, ਲਿਖੇ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੇਰ ਸੰਬਿਆ ਲਵੇ ਫੇਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ। ਹੁਣ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਗੁਟਕੇ ਮਿਲਦੇ ਨੇ,

ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਵਿਚਾਰੇ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹ ਸਕਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਹਾਇਕ ਹੋਣਾ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਜੇ ਸੋਚਿਆ ਮਿਲੇਗੀ, ਤਾਂ ਸੁੱਧ ਪੜ੍ਹਨਗੇ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹ ਸਕਦੇ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਚਨ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਦੇ ਵਿਚ ਕੁਝ ਪੰਨੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਬਾਹਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਉਥੇ ਸਾਖੀ ਆ ਰਹੀ ਸੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰੋੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਭਜਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਇੱਕ ਕਿਸਾਨ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਹਲਟ, ਖੂਹ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਖੂਹ ਦਾ ਕੁੱਤਾ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਆਹ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ, ਮਾਝੇ 'ਚ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ 'ਰੁਕਾ' ਏਧਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ 'ਕੁੱਤਾ' ਜਿਹੜਾ ਟੱਕ-ਟੱਕ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਉਸ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ ਆਉਂਦੀ ਸੀ ਕਿ ਕੁੱਤਾ ਬੋਲਦਾ ਸੀ ਤੇ ਕਿਸਾਨ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਬੰਦਗੀ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਆਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਉਹਨੇ ਝਾਹ ਦਿਤਾ, ਪਿਛੋਂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਜਦੋਂ ਬਲਦਾਂ ਨੂੰ ਸਾਹ ਦਿਵਾਉਣਾ ਤੇ ਉਹਨੇ ਗੱਡਾ ਨਾਲ ਲਾ ਕੇ ਸਾਹ ਦਿਵਾਉਣਾ। ਜਦੋਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਅੱਜ ਖੂਹ ਚਲਦਾ ਸੀ ਤੇ ਆਵਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ, ਖੂਹ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਤਾ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, ਜੀ ਮੈਂ ਜਿਹੜਾ ਕੁੱਤਾ ਸੀ ਉਹ ਲਾਹ ਦਿਤਾ, ਪਿਛੋਂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਤਾਂ ਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਝੰਗ ਨਾ ਹੋਵੇ ਭਾਵ disturb ਨਾ ਹੋਣਾ। ਭਜਨ ਕਰਦੇ ਨੇ।

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਹਿੰਦੇ, ਪੁਰੋਖਿਆਂ! ਫੇਰ ਸਾਹ ਕਿਵੇਂ ਬਲਦਾਂ ਨੂੰ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਜੀ ਮੈਂ ਗਾਧੀ ਦੇ ਨਾਲ ਗੱਡਾ ਲਾ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਬੜੀ ਖੇਚਲ ਤੈਨੂੰ ਕਰਨੀ ਬਾਅਦ ਇਹ ਕੁੱਤਾ ਇਹਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਏ ਕੀ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਉਲਥਾ ਕਰਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੇ ਕੁੱਤੇ ਦਿਤਾ। ਉਹਨੂੰ ਕੀ ਦਾ ਕੁੱਤਾ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਕਿਹਾ ਕਿ dog dog ਸਾਰੀ ਬੋਲਿਆ ਹੀ ਨਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨੂੰ ਗੁਰਮੁਖੀ ਆਵੇ, ਨਾਲ ਪਤਾ ਹੋਵੇ। ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਮੈਕੈਡੀਅਮ ਪੜ੍ਹਦੇ ਨੇ ਜਿੱਥੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਜਾਂਦੀ। ਪਰ ਬੋਲੀ ਤੋਂ ਦੂਰ ਚਲੇ

ਸੱਚਖੰਡਵਾਸੀ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਜੀ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ-ਇੱਕ ਅਭੁੱਲ ਯਾਦ

ਪਈ। ਅੱਜ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਬੋਲੇਗਾ, ਹੀ ਨਹੀਂ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਸੀ, ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਨੂੰ dog ਲਿਖ ਪਤਾ ਕਿ ਖੂਹ ਹੈ। ਉਹਨੇ ਫੌਕਦਾ ਸੀ, ਿਥੇ ਦ ਗੀ ਮੁ ਤ ਕੇ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ। ਪੰਜਾਬੀ ਆਵੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਨਹੀਂ ਜੇ ਅਸੀਂ ਮਾਂ ਗਏ ਤਾਂ ਕੀ

ਹੋਏਗਾ। ਪਹਿਲੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਗੁਰਮੁਖ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸਨ ਪਿਆਰਿਓ, ਇਕ ਵੱਡਾ ਪਰਉਪਕਾਰ ਇਹ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਪੜ੍ਹੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਖਾਉਣੀ, ਪੜ੍ਹਾਉਣੀ, ਪੰਜਾਬੀ ਸਿਖਾਉਣੀ; ਇਹ ਵੱਡਾ ਪਰਉਪਕਾਰ ਸਿੰਧ ਦੇ ਵਿਚ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤਾ। ਕਈ ਬਹੁਰਗ ਮਿਲੇ ਕਹਿੰਦੇ ਅਸੀਂ ਸਿੰਧ ਦੇ ਵਿਚ ਮਾਤਾ ਜੀ ਤੋਂ ਪੜ੍ਹੇ ਸੀ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਭਜਨ ਕਰਦੇ ਸੀ ਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਨਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਫੁਡਾਉਂਦੇ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਅਨਪੜ੍ਹ ਸਨ ਬੀਬੀਆਂ ਤੇ ਭਾਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਾ ਕੇ ਫੇਰ ਭਾਈ ਨਾਲ ਸੋਝਿਆ। ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਫੌਜ ਵਿਚ ਸਰਵਿਸ ਕਰਦੇ, ਜਦੋਂ ਪਟਿਆਲੇ ਹੁੰਦੇ, ਰਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਪਟਿਆਲੇ ਲਵਾਉਂਦੇ ਤੇ ਸਾਰੀ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀ ਆਪਣੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਤੇ ਬੀਜੀ ਦੀ ਹੁੰਦੀ। ਜੇ ਚੰਡੀਕੜ੍ਹ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਲਵਾਉਂਦੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਵੀ ਸਾਰੀ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੇ ਬੀਜੀ ਦੀ ਹੁੰਦੀ। ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਕਰਜਾ ਲੈ ਲੈਣਾ ਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਕਰਦਾ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣਾ, ਫੇਰ ਰਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਜਾ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨੀ ਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਲੈ ਆਉਣੇ। ਸਾਰੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਲੰਗਰ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਆਪ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਨੇ ਸੇਵਾ ਹੱਥੀਂ ਕਰਨੀ। ਰਾਤ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਜਦੋਂ ਰਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਆਰਾਮ ਕਰਦੇ, ਜਦੋਂ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਉੱਠਣਾ ਉਸ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਬੱਲੇ ਹੀ ਪੈ ਜਾਂਦੇ, ਆਪਣੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਤੇ ਬੀਜੀ ਤਾਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਉੱਠਣਗੇ, ਕਿਤੇ ਅਸੀਂ ਜਰਾ ਵੀ ਲੋਟ ਨਾ ਹੋ ਜਾਈਏ ਉੱਠਣ ਵਿਚ। ਬਾਹਰਲੇ ਪਾਸੇ ਬੱਲੇ ਹੀ ਬੇੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਆਰਾਮ ਕਰ ਲੈਣਾ। ਯੂ.ਪੀ ਦੇ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਤੇ ਬੀਜੀ ਗਏ, ਉਥੋਂ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਹਾਲਾਤ ਸਨ ਬਹੁਤ ਮਤੇ ਸਨ। ਸਰਾਬ ਦੇ ਨਸ਼ੇ, ਡਰੱਮਾਂ ਨਾਲ ਸਰਾਬ ਉਥੇ ਵਰਤਦੀ ਸੀ। ਬੇਤਲਾ ਨਾਲ ਨਹੀਂ। ਕਤਲ ਗਾਜਰ, ਮੂਜ਼ੀ ਵਾਂਗ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਇਲਾਕਾ ਵੀ ਬੜਾ ਤਿਆਨਕ ਸੀ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਨੇ ਮੇਏ ਨਾਲ ਮੇਵਾ ਜੋੜ ਕੇ, ਘਰ-ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ। ਸਦਾ ਨਾਲ ਜਾਂਦੇ, ਧਿਆਨ ਰੱਖਦੇ, ਫਾਰਮ ਦਾ ਨਾਲ ਕੰਮ ਸੰਭਾਲਦੇ। ਭਾਵੇਂ ਸਰੀਰ ਬੀਜੀ ਦਾ ਬੀਬੀਆਂ ਦਾ ਸੀ ਪਰ ਨਿਰਭੇ ਮਸਦਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਆਪ ਨੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਯੂ.ਪੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵੀ ਤੇ ਉਥੇ ਆਪ

ਮਿਤੀ 8 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਨਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਤਨ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਆਪਣੇ ਮਨੁੱਖੀ ਕੀਰਤਨ ਦੁਆਰਾ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਾਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਜੀ ਕਿੰਨਾਂ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨਾਲ, ਬੀਬੀਆਂ ਨਾਲ, ਸੰਗਤ ਨਾਲ। ਕਈ-ਕਈ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਪੈਦਲ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ, ਰਸਤੇ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਟਰੈਕਟਰ ਆਪ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਚਲਾਇਆ ਕਰਦੇ, ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਟਰੈਕਟਰ ਹੁੰਦਾ। ਫੇਰ ਜੱਕਾ ਲਿਆ, ਫੇਰ ਕਾਰ ਲਈ। ਪਹਿਲਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਆਪ ਟਰੈਕਟਰ ਟਰਾਲੀ ਲੈ ਕੇ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਕਾਰ ਪਿੱਛੇ ਖੜ੍ਹੀ ਕਰ ਦੇਈ, ਪੰਜ-ਪੰਜ, ਸੱਤ-ਸੱਤ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਪੈਦਲ ਖੇਤਾਂ ਦੇ ਬੰਨ੍ਹਿਆਂ 'ਤੇ ਝੁਰੇ ਜਾਣਾ। ਕਿੰਨੀ ਵੱਡੀ ਖੇਚਲ ਸੀ। ਦੇਕ ਦੀ ਰਸਦ ਘਰੇਂ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣੀ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਖੇਚਲ ਨਾ ਪਵੇ। ਕਿਸੇ ਭਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਖੇਚਲ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਲਾਊਡ ਸਪੀਕਰ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਸਾਮਿਆਨਾ ਨਹੀਂ। ਯੂ.ਪੀ ਦੇ ਵਿਚ ਘਰ-ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਆਪ ਜੀਆਂ ਨੇ ਪੁਚਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸੰਤ 1973 ਦੇ ਵਿਚ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਰਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਤਰਾਈ ਏਰੀਏ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਗਏ। ਮੁਰਾਦਾਬਾਦ ਤੱਕ ਤਾਂ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਸੰਨ 1973 ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਰਾਤਾ

ਕੀਰਤਨ ਅਨੰਦ ਵਿੱਚ ਸੰਗਤਾਂ

ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਤਰਾਈ ਦੇਰੀਏ ਵਿਚ ਗਏ ਨੇ। ਓਸ ਵੇਲੇ ਸਾਰਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਤੇ ਬੀਜੀ ਕਰਦੇ। ਜਿਸ ਦਿਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਫਾਰਮ 'ਤੇ ਕਢੇ ਨੇ, ਆਪਣੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਨਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਿਆ, ਕਹਿੰਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਘਰ ਹੈ ਮਾਲਕ ਨੇ ਉਹ। ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੇਜ਼ ਹੈ ਆਪੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਜਾਣਗੇ। ਸਹਿਜ-ਸੁਭਾਅ ਰਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਬਲਵੰਤ ਫਾਰਮ ਬੈਠੇ ਕਹਿੰਦੇ ਚਲੇ ਆਪਾਂ ਔਸ ਆਪਣੇ ਫਾਰਮ 'ਤੇ ਚੱਲੀਏ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਫਾਰਮ 'ਤੇ। ਏਧਰ ਰਤਵਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਜੀਆਂ ਦਾ ਹੈ ਫਾਰਮ, ਉਹ ਮਾਲਕ ਨੇ ਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਚਲੇ ਆਪਣੇ ਫਾਰਮ 'ਤੇ ਚੱਲੀਏ। ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਫਾਰਮ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਉਤਰੇ ਤੇ ਪਾਘੜ ਦੇ ਨੇੜੇ ਜਾ ਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਏ, ਕਣਕ ਦੀ ਫਸਲ ਸੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਫਾਰਮ ਦੇ ਵਿਚ ਓਸ ਵੇਲੇ। ਰਤਵਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਲੈ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, 'ਫਕੀਰੀ ਤੇਰੀ, ਫਕੀਰੀ ਤੇਰੀ, ਫਕੀਰੀ ਤੇਰੀ।'

ਇਹ ਫਕੀਰੀ ਬੜੀ ਔਖੀ ਹੈ -

ਫਕੀਰਾ ਫਕੀਰੀ ਦੂਰ ਹੈ ਜਿੰਨੀ ਕੁ ਉਚੀ ਖਜੂਰ ਹੈ,
 ਚੜ੍ਹ ਜਾਏ 'ਤੇ ਝੁਟੇ ਪੁੰਮ ਰਸ ਡਿੱਗ ਪਏ 'ਤੇ ਚਕਨਾ ਦੂਰ ਹੈ।

ਇਹ ਰਸਤਾ ਬੜਾ ਔਖਾ ਹੈ ਫਕੀਰੀ ਦਾ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਹਿੰਦੇ, ਫਕੀਰੀ ਤੇਰੀ-ਫਕੀਰੀ ਤੇਰੀ-ਫਕੀਰੀ ਤੇਰੀ। ਆਹ ਬਚਨ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਕੀਤਾ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਨੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਰਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਅੱਗੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਘਰ ਲਿਆਏ ਸਾਂ ਤੇ ਇਹ ਪਹਿਰਾਂ ਦੀ ਤੁਹਾਡੇ ਨੇ ਤੇ ਹੁਣ ਵੀ ਤੁਹਾਡੇ ਨੇ।

ਰਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਹੱਸੇ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਭਾਈ, ਜਿਹੜਾ ਅਮਾਨਤ ਮੋੜ ਦੇਵੇ, ਬੜਾ ਚੰਗਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੁੀ ਨਾਨਕ ਮਤਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਗਏ ਤੇ ਹੁਣ ਰਤਵਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ (ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ), ਰਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ (ਸੰਤ ਈਲਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ) ਦਾ ਧਿਆਨ ਪੂਰਾ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਤੇ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਗੰਡੀ ਚੌਕ ਲਈ ਰਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕਿ ਭਾਈ! ਬੀਬੀ ਕਿੱਥੇ ਹੈ?

ਰਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਆਪਣੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਪਿਤਾ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ, ਥੋੜ੍ਹਾ ਆਪਣੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਕਿ ਇਸ ਭਰ੍ਹਾਂ ਕਿਉਂ ਹੋਇਆ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ, ਤੁਸੀਂ ਬੀਬੀ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ? ਉਹ ਕਿੱਥੇ ਨੇ? ਲੈ ਕੇ ਆਓ।

ਭਾਵ ਏਨਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਦੇ ਸੀ ਆਪ ਵੀ ਰਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼। ਉੱਥੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਨੇ ਨਾਲ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜਾ ਕੇ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਦਾਸ ਬਚਪਨ ਦੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਸੀ, ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਛੋਟੇ ਭਾਈ ਕੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਾਲ ਛੋਟੇ ਨੇ। ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਮਿਲਾਪ ਹੋਇਆ, ਸਿੱਖੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੇ ਬੀਜੀ ਨੇ ਅਸੀਸਾਂ ਤੇ ਪਿਆਰ ਬਖਸ਼ਿਆ। ਕਹਿਣਾ, ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਣਾ ਹੈ ਸਾਝਰੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਨਾ ਹੈ, ਐਨਾ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਜਦ

ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜੇ ਸਮਾਗਮ ਸਮੇਂ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਕੂਲ ਦੇ ਬੱਚੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਭਾਬਾ ਨਾਮਗੋਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਭਾਬਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਫਾਰਮ 'ਤੇ ਅਸੀਂ ਜਾਣਾ। ਉਥੇ ਮਹਾਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਫਾਰਮ 'ਤੇ ਜੇ ਠੇਕੇਦਾਰ, ਨੋਬਰ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਂਗੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ। ਐਸਾ ਜੀਵਨ ਆਪ ਜੀਆਂ ਦਾ ਸੀ।

ਦੇ ਚੀਜ਼ਾਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਹਨ ਸੇਵਾ ਤੇ ਸਿਮਰਨ। ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਪਰਪੱਕ ਰਹੇ ਨੇ। ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨੀ, ਸੁਣਨੀ, ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ, ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਾ। ਏਥੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਜਦੋਂ ਸੇਵਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਹੈ, ਨਾਲ ਸੰਗਤ ਦੇ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਆਪ ਜੀਆਂ ਨੇ। ਨਾਲ ਸੰਗਤ, ਨਾਲ ਆਪ ਸਿਰ 'ਤੇ ਟੋਕਰੀਆਂ ਚੁੱਕਣੀਆਂ। ਸਟੋਰ ਦਾ ਸਮਾਨ ਸਾਰਾ ਖਿਲਰਿਆ ਪਿਆ ਸੀ, ਸਾਰਾ ਸੈਂਟ ਕਰਕੇ ਦਿਤਾ ਕਿ ਬੇਟਾ! ਸਮਾਨ ਸਾਰਾ ਏਸ ਭਰ੍ਹਾਂ ਸੈਂਟ ਕਰੇ। ਜਦੋਂ ਨਵੇਂ-ਨਵੇਂ 'ਚ ਟੀਨਾਂ ਪਈਆਂ ਸੀ, ਸੇਵਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਸੀ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਨੇ ਨਾਲ ਹੋ ਕੇ ਸੰਗਤ ਦੇ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ।

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਅਤੇ ਜਿਦੋਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਚਨ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬੁਧਮਗਿਆਨੀ ਦੇ ਲੱਛਣ, ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਲੱਛਣ ਉਹ ਬਚਨ ਮਹਾਪੁਰਸ਼ ਤੇ ਬੀਜੀ ਦੇਹਾਂ 'ਤੇ ਢੁਕਦੇ ਨੇ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਇੱਕ ਜਗ੍ਹਾ ਪਰਚੁਪਕਾਰ ਦੇ ਬਾਰੇ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਹਿੰਦੇ ਜਿਹੜੇ ਕੁਰਮੁਖ ਨੇ, ਚਾਹੇ ਬੀਬੀ ਹੋਵੇ ਚਾਹੇ ਭਾਈ ਹੋਵੇ। ਉਹ ਕੁਰਮੁਖ ਨੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ। ਕੁਰਮੁਖ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਕੋਈ ਛੋਟੀ ਨਹੀਂ। ਬੁਧਮਗਿਆਨੀ ਨੂੰ ਕੁਰਮੁਖ ਆਖਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਜਿਹੜੇ ਅਸਥੂਲ ਸਰੀਰ, ਸੁਖਸਮ ਸਰੀਰ ਤੇ ਕਾਰਨ ਸਰੀਰ ਜਿਹੜਾ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਤੋਂ ਆਤਮਾ ਪਰ੍ਹੇ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਸਾਖਸ਼ਾਤ ਕਰ ਲਿਆ। ਉਹ ਕੁਰਮੁਖ ਨੇ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਡਾ. ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇੱਕ ਜਗ੍ਹਾ ਬੜਾ ਸੋਹਣਾ ਲਿਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਹ ਸਰੀਰ ਦਾ ਮੂਲ ਮਨ ਹੈ, ਮਨ ਦਾ ਮੂਲ ਆਤਮਾ ਹੈ, ਆਤਮਾ ਦਾ ਮੂਲ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਤਿੰਨਾਂ ਸਰੀਰਾਂ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ, ਆਹ ਪੰਜ ਤੱਤ ਦਾ ਸਰੀਰ ਹੈ ਨਾ ਇਹਨੂੰ ਅਸਥੂਲ ਸਰੀਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। 19 ਤੱਤਾਂ ਦਾ ਸੁਖਸਮ ਸਰੀਰ ਹੈ, ਫੇਰ ਕਾਰਨ ਸਰੀਰ ਹੈ, ਪੰਜ ਕਰਮ ਦਿੰਦੇ, ਪੰਜ ਪ੍ਰਾਣ, ਪੰਜ ਗਿਆਨ ਦਿੰਦੇ, ਮਨ, ਚਿਤ, ਬੁੱਧ, ਅਹੰਭਾਵ ਇਹ ਸੁਖਸਮ ਸਰੀਰ ਹੈ। ਫੇਰ ਅਵਿਦਿਆ ਦਾ ਸਰੀਰ ਤੇ ਅਸਥੂਲ, ਸੁਖਸਮ ਤੇ ਕਾਰਨ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਆਤਮਾ ਪਰ੍ਹੇ ਹੈ। ਤਿੰਨਾਂ ਸਰੀਰਾਂ ਤੋਂ ਨਿਆਰੀ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਸਾਖਸ਼ਾਤ ਕਰ ਲਿਆ। ਆਤਮਾ ਤੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਇੱਕ ਰੂਪ ਹੋ ਗਏ। ਉਹ ਹਨ ਪਿਆਰਿਓਂ ਕੁਰਮੁਖ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਇਹ ਵਡਿਆਈ ਹੈ ਕਿ ਕਿੰਨੇ ਮਹਾਪੁਰਸ਼, ਕਿੰਨੀਆਂ ਮਾਤਾਵਾਂ

ਬੀਬੀਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਬੁਰਮਗਿਆਨ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤੇ ਐਸੇ ਜਿਹੜੇ ਗੁਰਮੁਖ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਆਹ ਬਦਨ ਆਉਂਦੇ ਨੇ-

ਗੁਰਮੁਖਿ ਅੰਤਰਿ ਸਹਜੁ ਹੈ ਮਨੁ ਚੜਿਆ ਦਸਵੈ ਆਕਾਸਿ ॥
 ਰਿਬੈ ਚੁੰਘ ਨ ਕੂਖ ਹੈ ਹਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮੁ ਸੁਖ ਵਾਸੁ ॥
 ਨਾਨਕ ਦੁਖੁ ਸੁਖੁ ਵਿਆਪਤ ਨਹੀ ਜਿਠੈ ਆਤਮ ਰਾਮ ਪ੍ਰਗਾਸੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੧੪

ਓਸ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸਨ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਜੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਜੀਵਨ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ -

ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਨਮੁ ਸਕਾਰਥਾ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੬/੪

ਉਹ ਸਿੱਖ ਕੇ ਨਹੀਂ ਪਰਉਪਕਾਰ ਕਰਦੇ। ਦਰਿਆ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਦਰਿਆ ਕਦੇ ਸਿੱਧ ਕੇ ਪਰਉਪਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੇਣਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ। ਚੰਗਾ ਆਵੇ, ਮਾੜਾ ਆਵੇ, ਕੋਈ ਆਵੇ, ਦਰਿਆ ਤੋਂ ਲਾਭ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕੁੱਲ ਸੁਗੰਧੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਸੁਗੰਧੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਹਦਾ ਸੁਭਾਅ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਕਹੇ ਕਿ ਠੋਕ ਲਈਏ, ਉਹਦੇ ਦੁਆਲੇ ਦੀਵਾਰਾਂ ਕਰ ਦਿਓ, ਕੁਛ ਕਰ ਦਿਓ ਕਿ ਗੁਆਂਢੀਆਂ ਵਲ ਸੁਗੰਧੀ ਨਾ ਜਾਵੇ, ਪਰ ਨਹੀਂ ਹੋਕ ਸਕਦੇ। ਉਹਦਾ ਸੁਭਾਅ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਚੰਗਾ ਆਵੇ, ਮਾੜਾ ਆਵੇ, ਆਪਣਾ ਆਵੇ, ਬੇਗਾਨਾ ਆਵੇ ਤੇ ਸਭ ਨੂੰ ਸੁਗੰਧੀ ਦੇਣੀ ਹੈ। ਚੰਦਨ ਦਾ ਬੂਟਾ, ਜੇਕਰ ਭਰਾੜਾ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਨਾ, ਕੁਹਾੜਾ ਚੰਦਨ ਦੇ ਬੂਟੇ ਨੂੰ ਕੱਟਦਾ ਹੈ ਤੇ ਚੰਦਨ ਦਾ ਬੂਟਾ ਉਹਨੂੰ ਵੀ ਸੁਗੰਧਤ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੁਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਪਿਆਰੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਰਤੀ ਅੰਦਰਿ ਬਿਰਖੁ ਹੋਇ ਪਹਿਲੋਂ ਦੇ ਜਭ ਪੈਰ ਟਿਕਾਈ।

ਉਪਰਿ ਤੂਲੈ ਕੁੰਟਲਾ ਠੰਢੀ ਫਾਉਂ ਸੁ ਥਾਉਂ ਜੁਹਾਈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੬/੪

ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰਾਂ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼।

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਖੁਦ-ਖੁਦਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ 75ਵੀਂ ਨਿੱਘੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ ਨਿਰਮਲ ਡੇਰਾ ਚੰਗਰ ਮਹਾਪੁਰ ਖੇੜੀ ਵਿਖੇ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਕੀਰਤਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਹਾਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਕੀਰਤਨ ਅਨੰਦ ਵਿੱਚ ਸੰਗਤਾਂ

ਦਰਖਤ ਦਾ ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਤੇ ਠੰਢੀ ਛਾਂ ਉਹਦੀ। ਹੁਣੇ ਰੁਸੀਂ ਛੱਤੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਕਵਿਰਾ ਅਰੇ ਗੀਤ ਸੁਣੇ ਨੇ। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਜਿਕਰ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਮਾਵਾਂ ਠੰਢੀਆਂ ਛਾਂਵਾਂ। ਰੱਬ ਦਾ ਦੂਜਾ ਨਾਂ ਮਾਂ ਹੈ। ਕਈਆਂ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰੱਬ ਮਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪਿਆਰ ਬਖਸ਼ਦਾ ਹੈ, ਲੋਰੀਆਂ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਡਿੱਪਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਾਂ ਵਰਗੀ ਠੰਢੀ ਛਾਂ ਕਿਤੋਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਤੇ ਭਾਈ ਜਾਹਿਬ ਨੇ ਮਿਸਾਲ ਦਿਤੀ ਹੈ, ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੀ, ਸੰਤਾਂ ਦੀ। ਹੁਣ ਮਾਤਾ ਜੀ ਮਹਾਪੁਰਸ਼ ਨੇ, ਗੁਰਮੁਖ ਨੇ। ਰਾਤਾ ਜਾਹਿਬ ਮਹਾਪੁਰਸ਼ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ, ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਤੇ ਦੂਸਰੇ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜਿਵੇਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੰਭਾਲਿਆ। ਮਹਾਪੁਰਸ਼ ਕੀਰਤਨ

ਮਿਤੀ 8 ਅਕਸਰ ਨੂੰ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਕੀਰਤਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਹਾਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਕਰਦੇ ਤੇ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਸੰਭਾਲਦੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇੱਕ ਦਿਨ ਰਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਵੱਡੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਲੰਘਦੇ-ਲੰਘਦੇ ਬਾਬਾ ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਬਿਲਡਿੰਗਾਂ ਬਣਾ ਰਹੇ ਨੇ, ਕੀ-ਕੀ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਬੜਾ ਹਾਸ-ਰਸ ਸੀ। ਸੰਗਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੋਟੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿ ਕੇ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ। ਬੜਾ ਹਸਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਇੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਟੋਪ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਬਾਬਾ ਸੰਤਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਭਰੀ ਹੈ, ਖਿਰਪ ਅਵਸਥਾ ਵੀ। ਬੜਾ ਹਸਾਉਂਦੇ ਨੇ ਉਹਦੇ ਵਿਚ। ਤਾਂ ਜਦੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਆਹ ਬਿਲਡਿੰਗਾਂ ਕਿਵੇਂ ਬਣ ਰਹੀਆਂ ਨੇ? ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਜਿਹੜਾ ਤੁਸੀਂ ਵਾਧਾ ਵਜਾਉਂਦੇ ਓ, ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸੰਗਤ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਮੈਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਦਾ ਹਾਂ। ਤੁਸੀਂ ਭੋਜ ਰਹੋ ਓ ਮੈਂ ਸੰਭਾਲ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਿਵੇਂ

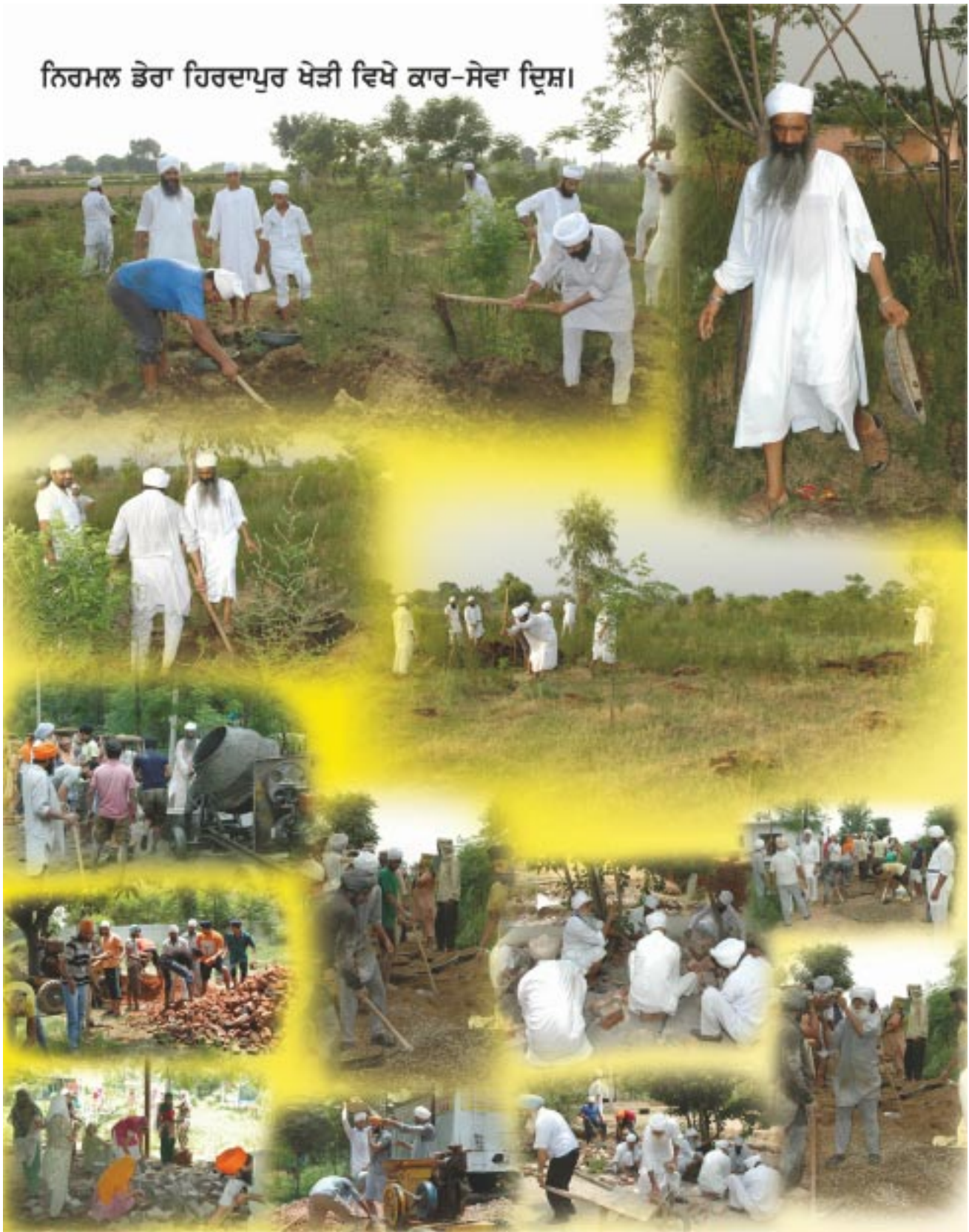

ਨਿਹਾਨ ਭੋਜ ਨਿਰਦਾਸ਼ਾ ਪੇਸ਼ੀ ਵਿਖੇ ਯੂਠ ਵਾਲੇ ਭੋਜ ਖੋਲ੍ਹਣ 60 ਬੇਸ਼ਰੀ ਯੂਠ ਵਾਲੇ ਭੋਜੀਆਂ।

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਖੁਸ਼-ਖੁਸ਼ਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਤਖੇ ਅਸਥਾਨ ਭੋਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦਰਬਾਨ ਲਈ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼।

ਨਿਰਮਲ ਡੇਰਾ ਹਿਰਦਾਪੁਰ ਖੇਤੀ ਵਿਖੇ ਕਾਰ-ਸੇਵਾ ਦ੍ਰਿਸ਼।

ਪਿਆਰ ਤੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਬਤੀਤ ਕੀਤਾ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਦਿਤਾ ਹੈ ਪਿਆਰਿਓ।

ਆਮ ਇੱਕ ਕਹਾਵਤ ਹੈ - 'ਜੋਤੀਆਂ ਜਗ ਥੋੜੀਆਂ।' ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ 'ਚ ਬਚਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ -

ਧਨ ਪਿਰੁ ਏਹਿ ਨ ਆਖੀਅਨਿ ਬਹਨਿ ਇਕਠੇ ਹੋਇ ॥
ਏਕ ਜੋਤਿ ਦਇ ਮੂਰਤੀ ਧਨ ਪਿਰੁ ਕਹੀਐ ਸੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੨੮੮

ਕਹਿੰਦੇ, ਸਰੀਰ ਦੇ ਤੇ ਜੋਤ ਇੱਕ ਹੋਵੇ, ਵਿਚਾਰ ਇੱਕ ਹੋਵੇ, ਐਸਾ ਕਰਕੇ ਦਿਖਾਇਆ। ਉਹ ਛਾਂ ਕਿੰਨਿਆਂ ਕੁ ਨੂੰ ਦਿਤੀ ਹੈ, ਕੇਵਲ ਆਪਣੇ ਚਾਰ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਛਾਂ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ, ਲੱਖਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਛਾਂ ਦਿਤੀ ਹੈ -

ਉਪਰਿ ਝੁਲੇ ਝੱਟਲਾ ਠੰਢੀ ਛਾਉਂ ਸੁ ਥਾਉਂ ਸੁਹਾਈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੬/੪

ਓਸ ਮਾਤਾ ਨੇ ਵੀ ਜਿਵੇਂ ਬ੍ਰਿਛ ਠੰਢੀ ਛਾਂ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਕਹਿੰਦੇ ਜਿਹੜੀ ਛਾਂ ਮਾਂ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਬ੍ਰਿਛ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ। ਐਸੀ ਪਿਆਰੀ ਛਾਂ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ -

ਧਾਰਨਾ - ਮਾਵਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਮਾਵਾਂ, ਠੰਢੀਆਂ ਛਾਵਾਂ ਪਿਆਰਿਓ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਛਾਂ ਥੱਲੇ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਪਲੇ। ਕੇਵਲ ਚਾਰ ਬੱਚੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਕਿ ਅਸਲੀ ਬੱਚੇ, ਧੀਆਂ ਪੁੱਤ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਆਹ ਨੇ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਵੀ ਤੇ ਬੀਜੀ, ਐਨਾ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਅਸਲੀ ਧੀਆਂ ਪੁੱਤਰ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਇਹ ਨੇ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਬ੍ਰਿਛ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਆਵੇ ਉਹਦੀ ਛਾਂ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਹੜੇ ਗੁਰਮੁਖ ਨੇ ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਸੁਖ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਪਵਣੁ ਪਾਣੀ ਪਾਲਾ ਸਹੈ ਸਿਰ ਤਲਵਾਇਆ ਨਿਹਚਲੁ ਜਾਈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੬/੪

ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁੱਖ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਆਪਣੇ ਉਤੇ ਦੁੱਖ ਝੱਲਣੇ। ਯੂ.ਪੀ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਪੰਜ-ਪੰਜ, ਸੱਤ-ਸੱਤ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਪੈਦਲ ਚੱਲਣਾ, ਨਦੀਆਂ ਪਾਣੀ, ਚਿੱਕੜ ਤੇ ਧੂੜ-ਘੱਟਾ ਬੜਾ ਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਹੱਸਣਾ ਅਮਰੀਕੀ ਪਾਊਡਰ ਲਾ ਲਿਆ ਅਸੀਂ। ਪਰਵਾਹ ਹੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਗਰਮੀ ਬੜੀ ਸੀ, ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਵਾਂਗੂੰ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਤਾਂ air condition ਗੱਡੀਆਂ ਤੇ air condition ਕੋਠੀਆਂ। ਓਸ ਵੇਲੇ ਹੈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਸੁੱਖ ਛੱਡ ਕੇ, ਦੁੱਖ ਝੱਲਣੇ, ਸੰਗਤ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣਾ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਹਰ ਕੋਈ ਆਰਾਮ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਬੈਠੀਏ। ਪਰ ਜਿਹੜੇ ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਬ੍ਰਿਛ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁੱਖ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ, ਆਪਣੇ ਉਤੇ ਦੁੱਖ ਝੱਲਦਾ ਹੈ। ਹਨ੍ਹੇਰੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਆਪਣੇ 'ਤੇ, ਮੀਂਹ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਆਪਣੇ

'ਤੇ, ਬਰਫ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਆਪਣੇ 'ਤੇ, ਗਰਮੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਆਪਣੇ 'ਤੇ, ਨੀਵਾਂ ਸਿਰ ਕਰਕੇ ਉਹ ਝੱਲੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਹੜੇ ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਨੇ ਉਹ ਕਿੰਨੇ ਵੀ ਦੁੱਖ ਆਪਣੇ ਉਤੇ ਸਹਿਣ ਕਦੀ ਰੋਸ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਉਹ ਸੁੱਖ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਣੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪਿਆਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਮਿਲੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਐਸਾ ਸੁਭਾਅ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਫਲ ਦੇਇ ਵੱਟ ਵਗਾਇਐ ਕਰਵਤਿ ਨ ਹਲਿਆ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਵਾਰ, ੯/੨੧

ਕਹਿੰਦੇ ਰੋੜੇ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਦਰਖਤ ਨੂੰ, ਦਰਖਤ ਉਹਨੂੰ ਵੀ ਫਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰੇ -

ਸੰਤ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਕ੍ਰਿਪਾ ਜੇ ਕਰੈ ॥

ਨਾਨਕ ਸੰਤਸੰਗਿ ਨਿੰਦਕੁ ਭੀ ਤਰੈ ॥

ਅੰਗ - ੨੨੯

ਕਹਿੰਦੇ, ਆਹ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ, ਪਿੱਛੇ ਝਾਤੀ ਮਾਰੀਏ, ਚਾਹੇ ਯੂ.ਪੀ, ਚਾਹੇ ਪੰਜਾਬ, ਚਾਹੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ, ਜਿਹਨੂੰ ਲੋਕ ਮਾੜਾ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਹੋਰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਦਾਤ ਨਹੀਂ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਦਾਤ ਨਹੀਂ, ਕਾਰੋਬਾਰ 'ਚ ਵਿਘਨ ਪੈ ਰਹੇ ਨੇ, ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਨੇ ਨਾਲ ਲੈ-ਕੇ ਜਾਣਾ, ਇਸ 'ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ। ਐਨਾ ਦਿਲ ਨਰਮ। ਆਮ ਹੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਿ ਪਿਤਾ ਨਾਲੋਂ ਮਾਂ ਦਾ ਦਿਲ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਰਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਾਂ-ਮਾਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਨਹੀਂ, ਜੇ ਆਪਾਂ ਕਹੀਏ ਗਿਣਤੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਪੁੱਤਰ ਨਹੀਂ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੀਬੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰੋ ਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਵੀ ਐਸੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਭਾਈ! ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੁੜੋ। ਦੇਖੋ, ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ। ਪਹਿਲੀ ਅਰਦਾਸ ਜਦੋਂ ਵੀਰ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਾਰੇ ਕਰਾਈ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ। ਅਖੰਡਪਾਠ ਸਾਹਿਬ ਰੱਖੋ, ਭੋਗ ਪਏ, ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰਾਈ। ਇਹ ਵਡਿਆਈ ਹੈ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੇ ਬੀਜੀ ਦੀ ਕਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਕਰਨੀ ਹੈ ਸੰਗਤ ਅਰਦਾਸ ਕਰੋ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੋਈ, ਭਾਈ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਬੇਟਾ ਹੋਇਆ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਛੋਟੀ ਬੇਟੀ ਨੇ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੀ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਉਹ ਚਿੱਠੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਈ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੰਗਤ ਅਰਦਾਸ ਕਰੋ। ਵਡਿਆਈ ਸੰਗਤ ਨੂੰ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਤੇ ਬੀਜੀ ਕਦੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਗੁਰੂ ਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਅਰਦਾਸ ਸੰਗਤ ਰਾਹੀਂ ਕਰਾਉਣੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬੇਟੀ ਦੇ ਘਰ ਬੇਟੇ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਅਰਦਾਸ ਸੰਗਤ ਰਾਹੀਂ ਕਰਵਾਈ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੰਨਿਆਂ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਰੁਕੇ, ਜਾਂ ਨਾਮ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਲਦਾ, ਬੀਜੀ ਨੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣਾ ਤੇ ਕਹਿਣਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰੋ। ਆਪ ਐਸੇ ਪਰਉਪਕਾਰ ਸਦਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਜਿਹੜੇ ਗੁਰਮੁਖ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਹ ਲੱਛਣ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਗੁਰਮੁਖ ਜਨਮ ਸਕਾਰਥਾ,
ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਈ।

ਮਿਤ੍ਰ ਨ ਸਤ੍ਰ ਨ ਮੋਹੁ ਧੋਹੁ ਸਮਰਦਸੀ ਗੁਰ ਸਬਦ ਸਮਾਈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ੧੬/੪

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਸਨ ਮਾਤਾ ਹਰਨਾਮ ਕੌਰ ਜੀ, ਉਹ ਵੀ ਬਹੁਤ ਬੰਦਗੀ ਵਾਲੇ ਸਨ। ਆਪ ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦੇ, ਜਿਵੇਂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਇਆ ਸੀ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵੀ ਦਇਆ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਇਕ ਵਾਰੀ ਬਜ਼ਾਰ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਾਤਾ ਹਰਨਾਮ ਕੌਰ ਜੀ ਨੇ ਜੁੱਤੀ ਲਈ। ਜਿੰਨੇ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਨੇ ਪੈਸੇ ਮੰਗੇ ਦੇ ਦਿਤੇ, ਉਥੋਂ ਚੱਲ ਪਏ। ਦੋ ਤਿੰਨ ਮੀਲ ਆ ਗਏ, ਮਨ 'ਚ ਆਇਆ ਕਿ ਜੋੜਾ ਚੰਗਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹਨੇ ਪੈਸੇ ਘੱਟ ਲਏ ਨੇ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਉਹਨੂੰ ਕੁਛ ਬਚਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ। ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਾਤਾ ਹਰਨਾਮ ਕੌਰ ਜੀ ਦਾ ਦਿਲ ਕਿੰਨਾ ਨਰਮ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਉਥੋਂ ਫੇਰ ਪਿੱਛੇ ਮੁੜ ਗਏ। ਕਹਿੰਦੇ, ਜੋੜਾ ਬੜਾ ਚੰਗਾ ਹੈ, ਉਹਨੇ ਪੈਸੇ ਘੱਟ ਲਏ ਨੇ। ਉਹਨੂੰ ਕੀ ਬਚਿਆ ਹੋਏਗਾ। ਵਾਪਸ ਜਾ ਕੇ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਜੋੜਾ (ਜੁੱਤੀ) ਲਈ ਸੀ, ਉਹਨੂੰ ਹੋਰ ਪੈਸੇ ਦਿਤੇ ਕਿ ਤੇਰਾ ਜੋੜਾ ਚੰਗਾ ਹੈ ਤੂੰ ਪੈਸੇ ਘੱਟ ਲਏ ਨੇ ਆਹ ਹੋਰ ਪੈਸੇ ਲੈ-ਲੈ। ਐਸੇ ਬੀਜੀ ਦੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਸਨ। ਐਨੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਚੰਗੇ ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ।

ਆਪ ਜੀ ਹੁਣ ਸਰਵਣ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਬਾਰੇ। ਜਿੱਥੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਨੇ ਦਿਨ ਰਾਤ ਸਾਥ ਦਿਤਾ, ਯੂ.ਪੀ ਦੇ ਵਿਚ ਸ਼ੇਰ ਬੁਕਦੇ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਇਕੱਲੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ ਫਾਰਮ 'ਤੇ। ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਂਦੇ ਘਰ ਨੂੰ ਤਾਲੇ ਲਾ ਕੇ ਰੱਬ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਛੱਡ ਕੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ। ਇੱਥੇ ਜਦੋਂ ਪਿੰਡ-ਪਿੰਡ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਦੀਵਾਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਬੀਬੀਆਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ, ਮੜ੍ਹੀਆਂ-ਮਸਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾ ਮੰਨੋ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਕਈ ਵਾਰੀ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਆਹ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਫੇਰ ਸੰਗਤ ਬੀਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗ ਗਈ। ਹਸਦੇ ਰਹਿਣਾ ਕਿ ਮਾਤਾ ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਰਾਣੀ (ਇੱਟਾਂ ਦੀ ਬਣਾਈ ਹੋਈ) ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਕਹਿਣਾ, ਬੀਬੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿ ਖੰਡੇ ਬਾਟੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕੋ, ਸਿੱਧੇ ਬਚਨ ਤੀਰ ਵਾਂਗੂੰ ਲਗਦੇ ਸੀ ਪਿਆਰਿਓ।

ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਸਤੂਆਣੇ ਵਾਲੇ ਬੈਠੇ ਨੇ ਤੇ ਹੋਰ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਵਿਦਵਾਨ ਕਹਿਣ ਜੀ, ਖੰਡੇ ਬਾਟੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕੋ, ਖੰਡੇ ਬਾਟੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕੋ। ਕੋਈ ਤਿਆਰ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਬਾਬਾ ਜੀ! ਤਿਆਰ ਹੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਅੱਛਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਰਿਹਾ?

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਇੱਕੋ ਵਾਰੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਪ੍ਰੇਮੀ ਇੱਕ ਬਚਨ ਦੇ ਉਤੇ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ ਪਿਆਰਿਓ। ਕਿਉਂ? ਕਮਾਈ ਹੈ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਪ੍ਰੇਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ-

ਪ੍ਰਭ ਜੀ ਬਸਹਿ ਸਾਧ ਕੀ ਰਸਨਾ ॥

ਨਾਨਕ ਜਨ ਕਾ ਦਾਸਨਿ ਦਸਨਾ ॥

ਅੰਗ - ੨੬੩

ਇੱਕੋ ਵਾਰੀ ਪੰਜ-ਸੱਤ ਮਿੰਟ ਜਦੋਂ ਦੀਵਾਨ 'ਤੇ ਬੋਲਦੇ, ਕਿੰਨੀਆਂ ਬੀਬੀਆਂ 'ਤੇ ਭਾਈ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਵਾਸਤੇ ਹੋਰ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਇਥੇ ਪਿੰਡ-ਪਿੰਡ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਰਾਤ ਨੂੰ 12.00-1.00 ਵਜੇ ਵਾਪਸ ਮੁੜਨਾ ਤੇ ਬੀਜੀ ਨੇ ਹੱਥੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਛਕਾਉਣਾ। ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਬਚਨ ਨਿਭਾਇਆ। ਹੱਥੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਜਦੋਂ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅਸਥਾਨ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ ਰਖਾਇਆ ਸੀ ਤਾਂ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਤੋਂ ਰੁਪਿਆ ਰਖਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਭਾਈ ਏਥੇ ਮਾਇਆ ਦੀ ਕੋਈ ਘਾਟ ਨਹੀਂ ਆਏਗੀ। 1995 'ਚ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਰਿਲੀਜ਼ ਕਰਾਇਆ, ਹੁਣ ਦਾਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਕਰੀਬਨ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਵੀ, ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਵੀ। ਸੈਕਟਰੀ ਭਾਈ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਵੀ, ਸ. ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਹੋਰ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਬੁਲਾਰੇ ਹਨ ਕਿ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਬਾਰੇ। ਹੁਣ ਦਾਸ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਜੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹਾਂ ਕਿ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਕੇਵਲ ਮੈਂਬਰ ਆਪ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਣਨਾ ਹੋਰ ਵੀ ਮੈਂਬਰ ਬਣਾਓ। ਭਾਈ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਹਿ ਰਹੇ ਕਿ ਸੰਨ 1995 ਤੋਂ ਜਿੰਨੀ ਭੇਟਾ ਸੀ, ਅੱਜ ਵੀ ਓਨੀ ਹੀ ਭੇਟਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਗਤ ਵਲੋਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਕਮਾਈਆਂ ਨੇ, ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਆਪਾਂ ਨੇ ਖੁਸ਼ੀ ਲੈਣੀ ਹੈ ਨਾ ਬੀਜੀ ਦੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਅੱਜ ੮ ਅਗਸਤ ਦੇ ਦਿਹਾੜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਿਆਰੀ ਯਾਦਗਾਰ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਹੋਈ ਹੈ।

ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੇ ਬੀਜੀ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਲੈਣੀਆਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ, ਕੇਵਲ ਆਪ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਨਾ, ਆਪ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮੈਂਬਰ ਬਣਨਾ, ਹੋਰ ਵੀ ਬਣਾਉਣੇ ਨੇ ਇਹ ਸਾਡਾ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ।

ਜਿਹੜੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਖੰਡੇ ਬਾਟੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਰਹੇ ਨੇ, ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਦੇ ਲੜ ਲਗ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹਦਾ ਫਲ ਵੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਿਲੇਗਾ ਹੀ ਮਿਲੇਗਾ।

ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਹਿਜ-ਸੁਭਾਅ ਪਤਾ ਲੱਗਾ, ਕਿ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਦੀ ਲਿਸਟ ਘੱਟ ਆਈ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਅੱਛਾ! ਕਹਿੰਦੇ ਫੇਰ ਸਮਾਗਮ ਕਿਉਂ ਮਨਾਉਂਦੇ ਓ? ਭਾਈ ਨਸੀਬ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਲਿਸਟ ਕਿੰਨੀ ਘੱਟ ਹੈ? ਇੱਕ ਬਚਨ ਨਾਲ ਹੀ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਆ ਗਏ। ਪਤਾ ਲੱਗਾ

ਕਿ ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰਾਂ ਵਾਸਤੇ ਬਾਲਣ ਅਜੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਨਹੀਂ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਬਚਨ ਕੀਤਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਭਾਈ ਜਿਹੜੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰਾਂ ਵਾਸਤੇ ਬਾਲਣ ਲਿਆਉਣਗੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੁਖ ਸੜ ਜਾਣਗੇ, ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਢੇਰਾਂ ਦੇ ਢੇਰ ਟਰੱਕ ਬਾਲਣ ਆਇਆ। ਮੰਗਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦੇ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਵੀ।

ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਕਿਸੇ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਕਿ ਮੈਂ 11,000 ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਹਿੰਦੇ, ਨਾ ਭਾਈ! ਤੂੰ ਐਨੇ ਜੋਗਾ ਨਹੀਂ, ਥੋੜ੍ਹੀ ਕਰ। ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਕਰੋ, ਐਵੇਂ ਤਮੇਂ ਗੁਣੀ ਦਾਨ ਨਾ ਕਰੋ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿਸੇ ਦਾ ਨਾਂ ਸਟੇਜਾਂ 'ਤੇ ਬੋਲਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਹੈ ਸਾਰੇ ਕਾਰਜ ਆਪ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਸਮਰੱਥ ਨੇ। ਗੁਰੂ ਸਮਰੱਥ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ, ਸਾਡੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਪੂਰਨ। ਅਸੀਂ ਕਿਉਂ ਕਿਸੇ ਅੱਗੇ ਹੱਥ ਕਰੀਏ ਪਿਆਰਿਓ। ਜੇ ਭੇਜਣਗੇ, ਉਹ ਹੋ ਜਾਏਗਾ।

ਜਿਹੜਾ ਸੰਗਤ ਦੀ ਕਿਰਤ ਦਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਜੋ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਬਣਦਾ ਹੈ ਉਥੇ ਬਰਕਤਾਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਅਸੀਂ ਚਾਹੇ ਇੱਕ ਫੁਰਨਾ ਕਰ ਦੇਈਏ। ਇੱਕ ਫੁਰਨਾ ਜੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਰ ਦੇਣ ਪਿਆਰਿਓ! ਕਹਿੰਦੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਅਮੀਰ ਸੇਠ ਆ ਜਾਣਗੇ, ਪੈਸਾ ਹੀ ਪੈਸਾ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਪਰ ਨਹੀਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਦਾ ਜੋ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਲਾਈ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਬਚਨ ਹੈ ਕਿ ਟਰੱਕ, ਸੰਦੂਕ ਭਰ ਕੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖਣੇ। ਜਿਹੜੀ ਮਾਇਆ ਆਵੇ, ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਲਾਈ ਜਾਓ ਜਿੱਥੇ ਲੋੜ ਹੈ ਭਾਈ। ਹੱਥ ਕਿਸੇ ਦੇ ਅੱਗੇ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ।

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਬੰਬਈ ਗਏ, ਅਮਰੀਕਾ ਗਏ, ਕੈਨੇਡਾ ਗਏ, ਇੰਗਲੈਂਡ ਗਏ ਦੀਵਾਨ ਲਾਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਸਿੱਧੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਅੱਗੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਸਤੇ ਮਾਇਆ ਦਿਓ। ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਹੱਥ ਅੱਡ ਕੇ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਕਿਸੇ ਤੋਂ। ਇਹ ਕੋਈ ਛੋਟੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਇਹੀ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਕਿ ਬੇਟਾ! ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਸਾਡੇ ਬੱਚੇ ਨੇ, ਜਥੇ ਨੇ, ਇਹ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਜਾਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਅੱਗੇ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਅੱਡਣਾ ਭਾਵ ਮੰਗਣਾ ਨਹੀਂ ਕਿਤੋਂ ਵੀ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸਾਹਿਬ, ਅਮਰੀਕਾ ਕਨੇਡਾ, ਇੰਗਲੈਂਡ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਹੋਏ, ਕੋਈ ਸਿਰਪਾਉ ਨਹੀਂ ਲਿਆ, ਜਿੰਨੀ ਮਾਇਆ ਹੋਈ ਉਥੇ ਹੀ ਗੋਲਕ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦਿਤੀ। ਸਾਰੇ ਥਾਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਇੱਕੋ ਨੇ, ਸਾਰੇ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸਾਹਿਬ ਇੱਕੋ ਨੇ ਪਿਆਰਿਓ।

ਕਈਆਂ ਨੇ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਕਾਰੋਬਾਰ, ਲੰਗਰ ਕਿਵੇਂ ਚਲਦੇ ਨੇ? ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਹਿੰਦੇ, ਸਾਡਾ ਨਹੀਂ ਗੁਰੂ ਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਸਾਡਾ ਕਹਾਂਗੇ, ਉਥੇ ਘਾਟੇ

ਪੈਣਗੇ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਕਾ ਲੰਗਰ, ਗੁਰੂ ਕਾ ਅਸਥਾਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਸਾਥੋਂ ਬਣਿਆ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ, ਆਪਣੇ ਮੁਰਸ਼ਦ ਨੂੰ ਇਹ ਸਮਰਪਿਤ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਇਹ ਸਾਡਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹੀ ਹੁਕਮ ਆਪਣੇ ਸਾਰਿਆਂ ਬੱਚਿਆਂ, ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਜੱਥਿਆਂ ਨੂੰ, ਸਾਰੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਅੱਗੇ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਅੱਡਣਾ। ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਜੋ ਆਵੇ ਉਹਨੂੰ ਲਾ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਜਮ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ, ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਲਾਈ ਜਾਓ, ਬਰਕਤਾਂ ਪੈਣਗੀਆਂ, ਤੇ ਪੈ ਰਹੀਆਂ ਨੇ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਤੇ ਬੀਜੀ ਦੀਆਂ ਕਮਾਈਆਂ ਤੇ ਅਸੀਸਾਂ। ਇਹ ਵੱਡੀ ਬਿਲਡਿੰਗ ਚਾਰ ਮੰਜਲ ਬਣ ਰਹੀ ਹੈ, ਡਿਊਢੀ ਵਾਲੀ। ਨਰਸਿੰਗ ਕਾਲਜ, ਉਹ ਬਿਲਡਿੰਗ ਦੂਸਰੀ ਛੱਤ ਜਿਹੜੀ ਸਮਾਗਮ ਤੱਕ ਸ਼ਾਇਦ ਉਹਦੇ ਲੈਂਟਰ ਵੀ ਪੈ ਜਾਣਗੇ। ਵੱਡਾ ਸੈਡ ਹੈ 135 ਫੁੱਟ ਚੌੜਾ, 300 ਫੁੱਟ ਲੰਮਾ, ਇਹ ਵੀ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਨ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਅਸੀਸਾਂ, ਸਮਾਗਮ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਹੋਰ ਵੀ ਜਿੱਥੇ-ਜਿੱਥੇ ਸੇਵਾ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਇਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੈ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੇ ਬੀਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਮਾਈਆਂ ਅਤੇ ਸੰਗਤ ਸਦਕਾ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਸਭ ਕੁਛ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ। ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਲਾਈ ਜਾਓ, ਪਰ ਮੰਗਣਾ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਤੋਂ। ਨਾ ਮੰਗਿਆ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ 'ਚ ਹੀ ਸੱਤਿਆ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਾਂਗੇ, ਸੇਵਾ ਕਰੀਏ, ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ 'ਚ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਬਰਕਤਾਂ ਨੇ ਪਿਆਰਿਓ -

ਨਵ ਨਿਧੀ ਅਠਾਰਹ ਸਿਧੀ ਪਿਛੈ ਲਗੀਆ ਫਿਰਹਿ

ਜੋ ਹਰਿ ਹਿਰਦੈ ਸਦਾ ਵਸਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੬੪੯

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਸਾਡੀ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ। ਆਪਾਂ ਆਪ ਵੀ ਮੈਂਬਰ ਬਣਨਾ ਹੈ 'ਤੇ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ। ਦਾਸ ਨੇ ਪਿੱਛੇ ਜਿਹੜੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰਾ ਇਕ ਪਰਿਵਾਰ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਬੱਚੇ ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਸਾਹਿਬ ਦੇ, ਇਹ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ। ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇਕ-ਇਕ ਲਾਈਫ ਮੈਂਬਰ ਤੇ ਦਸ-ਦਸ ਸਾਲਾਨਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣਾਈਏ। ਇਹ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਸੇਵਾ ਹੈ, ਆਪ ਜੁੜਨਾ ਤੇ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਜੋੜਨਾ। ਆਪਾਂ ਸੇਵਾਦਾਰ ਬਣ ਕੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਸਾਲਾਨਾ ਸਮਾਗਮ ਹਨ, ਉਹ 30, 31 ਅਕਤੂਬਰ ਤੇ 1 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਹਨ। ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਕਥਾ ਹੀ ਨਿਆਰੀ ਹੈ। ਦੇਖੋ, ਕਿਹੜੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਆਪ ਜੀ ਨੇ 1 ਨਵੰਬਰ ਦਾ ਦਿਨ ਚੁਣਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ 31 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਭਾਣਾ ਵਰਤਾਇਆ ਸੀ। ਮਾਵਾਂ ਦਾ ਦਿਲ ਨਰਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਖੋਚਲ ਨਾ ਪਵੇ। ਦੇਖੋ ! ਜਾਂਦੇ-ਜਾਂਦੇ ਵੀ ਕਿੱਡਾ ਪਰਉਪਕਾਰ ਕਰਕੇ ਗਏ ਕਿ ਇਹ ਯਾਦ ਇਕੱਠੀ ਮਨਾ ਲਿਆ ਕਰਨਗੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਅਮਰੀਕਾ, ਕੈਨੇਡਾ, ਇੰਗਲੈਂਡ, ਆਸਟਰੇਲੀਆ

ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਆਉਣਾ ਔਖਾ ਹੋਏਗਾ, ਛੁੱਟੀਆਂ ਮਿਲਣਗੀਆਂ ਕਿ ਨਾ ਮਿਲਣ। ਐਸਾ ਕਿਉਂ? ਇਹ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸਰੀਰ ਛੱਡਣਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਜ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਦਿਲ ਚਾਹੇ -

ਗੁਰਮੁਖਿ ਆਵੈ ਜਾਇ ਨਿਸੰਗੁ ॥ ਅੰਗ - ੯੩੨

ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੁਹਹੁ ਮਹਿ ਨਾਹੀ ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ ॥

ਅੰਗ - ੭੪੯

ਉਹ ਜਦੋਂ ਚਾਹੁੰਦਾ, ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਲੋਕੀ ਨਹੀਂ, ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਜਦੋਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਉਦੋਂ ਹੀ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਸਕਦੇ ਨੇ। ਜਦੋਂ ਜਾਂਦੇ ਨੇ -

ਗੁਰਮੁਖਿ ਹਸਦਾ ਜਾਇ ਅੰਤ ਨ ਰੋਈਐ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੯/੧੭

ਹਸਦੇ ਹੀ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ। ਸੰਸਾਰੀ ਮਨੁੱਖ ਰੋਂਦਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ, ਰੋਂਦਾ ਹੀ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਹਸਦੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਖੁਸ਼ੀ ਵੰਡ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਹਸਦੇ ਹੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਵੱਡਾ ਪਰਉਪਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। 29 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਸਕੂਲਾਂ ਦਾ ਧਾਰਮਿਕ ਫੰਕਸ਼ਨ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਫੇਰ ਪੜ੍ਹਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਜਿੰਨਿਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲੱਗੀ ਹੈ, ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ, ਸਕੂਲਾਂ, ਬੀ.ਐਡ ਤੇ ਨਰਸਿੰਗ ਕਾਲਜ ਵਿੱਚ। ਸਾਰੇ ਜਿਹੜੇ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ-ਆਪਣੀਆਂ ਡਿਊਟੀਆਂ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਨੇ। ਅਰਦਾਸ ਕਰੀਏ ਕਿ ਅਸੀਂ ਹੋਰ ਵੀ ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਸਾਰੀ ਸੇਵਾ ਜਿੱਥੇ-ਜਿੱਥੇ ਸਾਡੀਆਂ ਡਿਊਟੀਆਂ ਲੱਗੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਜੀ ਹਨ ਅਤੇ ਬਿਲਡਿੰਗਾਂ ਬਣਵਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਲੰਗਰਾਂ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਖੇਤੀ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖ ਰਹੇ ਨੇ, ਹੋਰ ਡਿਊਟੀਆਂ ਲੱਗ ਰਹੀਆਂ ਨੇ। ਹਸਪਤਾਲ 'ਚ ਡਿਊਟੀ ਲੱਗੀ ਹੈ, ਆਤਮ ਮਾਰਗ 'ਚ ਡਿਊਟੀ ਲੱਗੀ ਹੈ, ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਡਿਊਟੀਆਂ ਲੱਗੀਆਂ ਨੇ, ਕਾਲਜਾਂ ਵਿਚ ਡਿਊਟੀਆਂ ਲੱਗੀਆਂ ਨੇ, ਇਹ ਕੋਈ ਇੱਕ ਜਣਾ ਨਹੀਂ ਚਲਾ ਰਿਹਾ। ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਦੇ ਵਸ ਦਾ ਨਹੀਂ ਇਹ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਅਸੀਸਾਂ ਨਾਲ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਆਪਾਂ ਸਾਰੇ ਆਪੋ-ਆਪਣਾ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰੀਏ। ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਦਿਆ ਨਾਲ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬੀ.ਐਡ ਕਾਲਜ, ਹੁਣੇ ਤੁਸੀਂ ਸ. ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੋਲੋਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ, ਸੀਟਾਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਨੇ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ, ਥੋੜ੍ਹੀਆਂ ਰਹਿ ਗਈਆਂ। ਨਰਸਿੰਗ ਕਾਲਜ ਚੱਲ ਰਿਹਾ। ਇਥੇ ਜਿੰਨੇ ਬੱਚੇ ਨੇ ਛੋਟੇ ਜਾਂ ਵੱਡੇ, ਉਹ ਪੜ੍ਹਦੇ ਨੇ ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਧਾਰਮਿਕ ਜੀਵਨ ਵੀ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਦਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਹੀ ਐਨਾ ਸੁੱਧ ਹੈ।

ਪਿਛਲੇ ਸਮਾਗਮ 'ਤੇ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਪੁੱਤਰ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਦਸਤਾਰ ਬੰਨ੍ਹੀ ਗਈ, ਬਾਬਾ

ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਉਹ ਜਦੋਂ ਇੱਥੇ ਆਏ ਸੀ, ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਅਸਥਾਨ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਐਨੇ ਦਰਖਤ ਨੇ। ਐਨੀ ਛਾਂ, ਐਨੇ ਸੋਹਣੇ ਦਰਖਤ। ਐਸਾ ਸਥਾਨ ਕਹਿੰਦੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਦੇਖਿਆ। ਆਹ ਥੋੜ੍ਹੇ ਦਿਨ ਹੋਏ ਕਿਸੇ ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਦਾ ਸੇਵਕ ਹੈ। ਉਹਨੇ ਮੈਨੂੰ ਫੋਨ ਕੀਤਾ, ਕਹਿੰਦਾ ਜੀ ਮੈਂ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, ਕਹਿੰਦਾ ਜਿੰਦਗੀ ਦੇ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾ ਐਸਾ ਅਸਥਾਨ ਮੈਂ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਜਿਹੜੇ ਆਮ ਡੇਰੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ। ਦੇਖੋ, ਗੁਰੂ ਘਰ ਨਾਲ ਮੈਂ ਇੱਕ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂ, ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ, ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ, ਅਸੀਂ ਨਮਸਕਾਰਾਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਨਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਤਾਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ। ਕਹਿੰਦੇ ਜਿਹੜੇ ਆਮ ਅਸਥਾਨ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਹਿੰਦੇ ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ, ਉਹ ਸਵਾਮੀਆਂ ਦੇ ਅਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਹੋਰ ਜਗ੍ਹਾ ਵੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਹੋਰ ਡੇਰਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਥੇ ਮੇਰਾ ਐਸਾ ਮਨ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋਇਆ, ਜਦ ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਇਥੋਂ ਦਾ ਵਾਤਾਵਰਣ, ਔਰ ਇਕ ਹੋਰ ਗੱਲ ਮੈਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹਾਂ ਪਰਉਪਕਾਰ। ਪਰ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ ਮੈਂ ਇੱਥੇ ਦੇਖੇ ਨੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਕੁ ਕਮਾਈਆਂ ਨੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਦੇ ਉਤੇ ਐਨੇ ਪਰਉਪਕਾਰ ਆਰੰਭੇ ਨੇ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੇ ਬੀਜੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਲਾਏ ਹੋਏ ਇਹ ਅਸਥਾਨ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਹਸਪਤਾਲ ਚਲ ਰਿਹਾ, ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਫਰੀ ਸਿਲਾਈ ਸੈਂਟਰ ਚਲ ਰਿਹਾ, ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰ ਚੱਲ ਰਹੇ ਨੇ, ਸ਼ਬਦ ਲੰਗਰ ਚੱਲ ਰਹੇ। ਫੇਰ ਬੀ.ਐਡ. ਕਾਲਜ, ਨਰਸਿੰਗ ਕਾਲਜ, ਸਕੂਲ ਚੱਲ ਰਹੇ ਨੇ, ਐਨੇ ਅਦਾਰੇ? ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਚੱਲ ਰਹੇ ਨੇ? ਕਹਿੰਦੇ, ਮੇਰਾ ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਨੂੰ ਸਿਰ ਝੁਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਕੇਵਲ ਕਥਨੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਵੀ ਨਾਲ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕਥਨੀ ਵਾਲੇ ਮੈਂ ਬਥੇਰੇ ਦੇਖੇ ਨੇ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਦੂਜਿਆਂ ਦਾ ਨਾਮ ਲੈ-ਲੈ ਕੇ ਬਹੁਤ ਕੁਛ ਇਕੱਠਾ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਪਰ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ। ਸੋ ਹੁਣ ਮਾਤਾ ਜੀ ਵਲੋਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਮਾਤਾ ਜੀ ਅਮਰ ਨੇ, ਆਪਾਂ ਸਾਰੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਨੇ ਉਹ। ਗੁਰਮੁਖ ਜਨ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ 'ਚ ਅਭੇਦ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਅਸੀਸ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ। ਵਿਚ-ਵਿਚ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹੇ ਵੀ ਗਏ, ਸਕੂਲ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਵੀ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ, ਹੋਰ ਵੀ ਕਈਆਂ ਨੇ ਪੰਗਤੀਆਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਨੇ। ਆਪਾਂ ਜੁੜੀਏ, ਉਹ ਮਾਤਾ ਜੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰ 'ਚ ਆਪਾਂ ਬੈਠੇ ਹਾਂ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਜਿਹੜੀ ਅਸੀਸ ਮਿਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਜੋ ਮਾਤਾਵਾਂ ਵਲੋਂ ਅਸੀਸ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਅਸੀਸ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲ ਰਹੀ, ਉਹ ਅਸੀਸਾਂ ਆਪਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੀਏ -

ਧਾਰਨਾ - ਮੇਰੇ ਪਿਆਰਿਓ! ਸਦਾ ਨਾਮ ਚਿੱਤ ਆਵੇ।

ਪੁਤਾ ਮਾਤਾ ਕੀ ਆਸੀਸ ॥

ਅੰਗ - ੪੯੯

ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੂੰ ਅਸੀਸਾਂ ਮਿਲੀਆਂ, ਧੰਨ-ਧੰਨ ਮਾਤਾ ਭਾਨੀ ਜੀ ਤੋਂ ਤੇ ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ। ਮਾਵਾਂ ਕੀ ਅਸੀਸ ਦਿੰਦੀਆਂ ਨੇ -

ਪੂਤਾ ਮਾਤਾ ਕੀ ਅਸੀਸ ॥

ਨਿਮਖ ਨ ਬਿਸਰਉ ਤੁਮ ਕਉ ਹਰਿ ਹਰਿ

ਸਦਾ ਭਜਹੁ ਜਗਦੀਸ ॥

ਅੰਗ - ੪੯੯

ਇਹ ਅਸੀਸ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ, ਅਸੀਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਅਰਦਾਸ ਵਿਚ ਜੁੜੀਏ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ-ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਪਿਆਰਿਓ ਸਮਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਰਹਿ ਕੇ, ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਨਾਲ ਰਹਿ ਕੇ ਸੇਵਾ 'ਚ ਬਤੀਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿੰਨਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕਰੀਏ, ਗਿਣਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨਿਵਾਸ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਆਪ ਜੀਆਂ ਦਾ ਸਰੀਰ ਅਲੋਪ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਥੇ ਭਾਈ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਘੋਲਾ, ਉਹ ਵੀ ਬੀਜੀ ਨਾਲ ਕਿੰਨੇ ਸਾਲ ਰਹੇ। ਭੱਠੇ ਵਾਲੇ ਨੇ ਲਗਾਤਾਰ ਜਦੋਂ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਘਰ ਛੱਡਿਆ ਤੇ ਉਥੇ ਆਇਆਂ ਨੂੰ ਸਭ ਨੂੰ ਲੰਗਰ ਛਕਾਈ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਸੇਵਾ ਹੈ। ਬਚਨ ਦੇ ਨਾਲ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਕੋਈ ਆਵੇ ਉਥੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਾਂ ਕੰਮ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਖਾਲੀ ਜਾਵੇ ਨਾ, ਰੱਜੇ ਨੂੰ ਵੀ ਰਜਾਉਣਾ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਬੈਠੇ ਹੋਣਾ, ਪ੍ਰੇਮੀ ਬੈਠੇ ਨੇ ਰਾਤ ਦੇ 11 ਵੱਜੇ ਨੇ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਹੱਸ ਕੇ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਸਾਰੇ ਜਾਓ ਭਾਈ ਹੁਣ। ਰਸੋਈ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੋਂ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਜਾਣਾ, ਭੱਠੇ ਵਾਲੇ ਨੇ ਕਹਿਣਾ ਆ ਜਾਓ-ਆ ਜਾਓ ਹੁਣ, ਚਲੇ ਗਏ ਬਾਬਾ ਜੀ। ਕਿ ਇੰਝ ਨਾ ਜਾਏ ਕੋਈ। ਇੱਕ ਪਿਆਰ ਹੈ ਖਿੱਚ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਰਾਤ ਨੂੰ ਦੀਵਾਨਾਂ ਤੋਂ ਆਇਆ ਕਰਨਾ, ਰਾਜਪੁਰੇ ਵਲੋਂ। ਕਹਿਣਾ, ਇਥੋਂ ਦੀ ਹੋ ਕੇ ਜਾਇਆ ਕਰੋ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸਿਓਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਤੇ ਪਕੌੜੇ ਫੜਾ ਦਿਆ ਕਰਾਂਗੇ, ਇਥੋਂ ਲੈ ਜਾਇਆ ਕਰਿਓ ਤੁਸੀਂ, ਖਾਲੀ ਨਾ ਜਾਇਆ ਕਰੋ। ਕੀ ਹੈ, ਪਿਆਰ ਹੈ, ਖਿੱਚ ਹੈ? ਜਦੋਂ ਇਹ ਅਸਥਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਣਿਆ 13 ਸਿੰਘ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ ਉਥੇ। ਬਾਹਰਲੇ ਪਾਸੇ ਪੈਂਦੇ ਸੀ, ਇੱਕੋ ਬਾਬਰੂਮ ਸੀ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸੀ ਕਿ ਭਾਈ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਤਿੰਨ ਵਜੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ ਜਿਸ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਸੀ, ਉਥੇ ਸਾਰੇ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਸਤੇ ਆ ਜਾਇਆ ਕਰੋ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ, ਤਿਆਰ-ਬਰ-ਤਿਆਰ ਹੋ ਕੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਣਾ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਾਸਤੇ ਕੋਫੀ ਬਣਵਾ ਲੈਣੀ ਤੇ ਸਿੰਘਾਂ ਵਾਸਤੇ ਚਾਹ ਬਣਾਉਣੀ, ਆਹ ਭਾਈ ਚੁੱਕੇ ਚਾਹ। ਬਾਬਰੂਮ ਦੇ ਦੋ ਦਰਵਾਜ਼ੇ, ਜੇ ਭੱਠੇ ਵਾਲੇ ਨੇ ਵੜ ਜਾਣਾ ਤਾਂ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਡੇਢ ਦੇ ਘੰਟਾ ਲਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਕਈ ਵਾਰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨੀ। ਉਹਨੇ ਕਹਿਣਾ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਕਰੋੜ ਰੋਮ ਹੈ, ਡੇਢ ਘੰਟਾ ਤਾਂ ਲਗਣਾ ਹੀ ਹੈ, ਸੁਣਦੇ ਨਹੀਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਤੋਂ। ਮੈਂ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਿਵੇਂ ਕਰ ਲਵਾਂ, ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਕਰੋੜ ਰੋਮ ਸਾਢ ਕਰਨਾ ਹੈ,

ਕੋਈ ਛੋਟੀ ਗੱਲ ਥੋੜ੍ਹੀ ਹੈ। ਜਿਧਰ ਭੱਠੇ ਵਾਲੇ ਸਿੰਘ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਏ, ਦੂਜੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੋਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰੀ ਜਾਣਾ, ਆਈ ਜਾਣਾ ਜਾਈ ਜਾਣਾ।

ਸਾਰੇ ਆਪਾਂ ਬੀਜੀ ਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਧੀਆਂ, ਪੁੱਤਰਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਹਾਂ। ਜਿਵੇਂ ਭਾਈ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਘੋਲਾ ਨਾਲ ਰਹੇ ਨੇ, ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਿਆਰ ਵੈਰਾਗ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੀ ਹੈ ਇਹ ਕੁਦਰਤੀ ਹੈ। ਭੱਠੇ ਵਾਲੇ ਉਥੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੀ ਡਿਊਟੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਲਾਈ ਹੈ। ਲੰਗਰਾਂ, ਬਿਲਡਿੰਗਾਂ, ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਤੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਨੇ। ਸਾਰੇ ਹੀ ਤੁਸੀਂ ਚੰਗੇ ਹੋ। ਜੇ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਹੈ -

ਹਮ ਨਹੀ ਚੰਗੇ ਬੁਰਾ ਨਹੀ ਕੋਇ ॥

ਪ੍ਰਣਵਤਿ ਨਾਨਕੁ ਤਾਰੇ ਸੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੭੨੮

ਆਪਾਂ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਦਾ ਜੋ ਪਵਿੱਤਰ ਦਿਹਾੜਾ ਮਨਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਦੇ ਦਿਨ ਪੰਜ ਭੂਤਕ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿਤੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੇਰ 31 ਅਕਤੂਬਰ ਤੇ 1 ਨਵੰਬਰ ਦੇ ਦਿਹਾੜੇ ਦੂਸਰੇ ਆਉਣੇ ਨੇ। ਪਰ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਹੁੰਦਿਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਹੋਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਜਦੋਂ ਸਰੀਰ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਫੇਰ ਪਿਆਰ ਤੇ ਵੈਰਾਗ ਇਕੱਠਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਭਾਈ ਕੁਲਵੀਰ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਛੋਟੇ ਸੀ ਜਦੋਂ ਆਏ ਉਦੋਂ ਦੇ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਕਿੰਨੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੇ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਭਾਈ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਛੱਡ ਕੇ ਆਏ ਡਿਊਟੀ, ਹੋਰ ਕਿੰਨਿਆਂ ਨੇ ਡਿਊਟੀਆਂ ਛੱਡੀਆਂ। ਭਾਈ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਹੋਰੀ ਨੇ ਭਾਈ ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਨੇ। ਸਾਰੇ ਹੀ ਅਸੀਂ ਆਪਸ ਵਿਚ ਛੋਟੇ ਵੱਡੇ ਭੈਣ ਭਾਈ ਹਾਂ। ਭੈਣ ਭਾਈ ਵਾਂਗੂੰ ਰਹਿਣਾ ਹੈ -

ਏਕੁ ਪਿਤਾ ਏਕਸ ਕੇ ਹਮ ਬਾਰਿਕ ਤੂ ਮੇਰਾ ਗੁਰ ਹਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੬੧੧

ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਸੋਭਾ ਹੈ ਭਾਈ, ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਤੇ ਸੰਗਤ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਇੱਕ ਪਰਉਪਕਾਰ ਨਹੀਂ, ਜਗ੍ਹਾ-ਜਗ੍ਹਾ ਕੀਰਤਨ ਹੋ ਰਹੇ ਨੇ, ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦਾ ਪ੍ਰਸਾਰ ਹੋ ਰਿਹਾ, ਇਥੇ ਸੇਵਾ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਈ ਜਗ੍ਹਾ ਦਾਸ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਕਿ ਗੁਰਮਿਤ ਦੇ ਕੈਂਪ ਲੱਗਣ। ਯੂ.ਪੀ. ਦੇ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਦੋ-ਤਿੰਨ ਕੈਂਪ ਲਾਏ ਹਨ। ਉਥੇ ਛੋਟੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਬਾਣੀ ਸਿਖਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਮਨਿਆਰ ਖੇੜੇ ਸੀ, ਉਥੇ ਲਗਾਤਾਰ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਦੋ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਅਫਜ਼ਲਗੜ੍ਹ ਦੇ ਵਾਰੀ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਹੋਰ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਅੱਜ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਸਮਾਂ ਹੈ ਇੱਕ ਤਾਂ ਉਹ ਜਿਹੜੇ ਨੌਜਵਾਨ ਨਸ਼ਿਆਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀ

ਜਿੰਦਗੀ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਨ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਵਾਪਸ ਲਿਆਈਏ, ਪਿਆਰ ਕਰੀਏ। ਪਰ ਅੱਗੋਂ ਸੋਚ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਛੋਟੇ ਬੱਚੇ ਪਿਆਰਿਓ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਲਓ। ਇਕ ਤਾਂ ਹੱਥਾਂ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲ ਗਏ ਨੇ, ਉਹ ਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੇ ਤਾਂ ਵਾਪਸ ਆਉਣਗੇ। ਜਿਹੜੇ ਅੱਗੋਂ ਛੋਟੇ ਬੱਚੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੁਣ ਤੋਂ ਹੀ ਧਾਰਮਿਕ ਜੀਵਨ ਬਣਾਓ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਹੀ ਕਸੂਰ ਨਹੀਂ, ਸਾਡਾ ਵੀ ਕਸੂਰ ਹੈ, ਉਥੇ ਅਫਜਲਗੜ੍ਹ ਵੀ ਦੇ ਕੈਂਪ ਲੱਗੇ ਨੇ, ਸਵਾ-ਸਵਾ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਤੇ ਮਨਿਆਰ ਖੇੜੇ ਤਿੰਨ-ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਦੇ। 264 ਬੱਚੇ ਮਨਿਆਰ ਖੇੜੇ। ਅੱਜ ਬੱਚੇ ਆਪੇ ਹੀ ਸਵੇਰੇ ਸ਼ਾਮ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਨਿਤਨੇਮ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਪੇ ਦਸਦੇ ਨੇ ਕਿ ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਟੈਲੀਵੀਜ਼ਨ 'ਤੇ ਕੀਰਤਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਹਰਮੋਨੀਅਮ ਲੈ ਕੇ ਬਹਿ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਰ ਕੁਛ ਦੇਖਦੇ ਸੀ, ਹੁਣ ਕੀਰਤਨ ਦੇ ਨਾਲ ਸੁਰਾਂ ਮਿਲਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਅਫਜਲਗੜ੍ਹ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਉਹ ਬੱਚੇ ਐਨੀ ਛੋਟੀ ਤਿਆਰ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਐਨਾ ਪਿਆਰ, ਸਾਡਾ ਤਾਂ ਐਵੇਂ ਨਾਂ ਹੀ ਹੈ, ਉਹ ਤਾਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਉਦਮ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਬੀਬੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਵੀ ਕਈ, ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ ਲੱਗ ਪਈਆਂ, ਛੋਟੀਆਂ ਬੱਚੀਆਂ, ਬੱਚੇ ਵੀ। ਫਟਾਫਟ ਗੁਰਮੁਖੀ ਪੜ੍ਹਨ ਲੱਗ ਪਏ, ਫੇਰ ਗੁਰ ਇਤਿਹਾਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਗਿਆ, ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਨਿਤਨੇਮ ਸਿਖਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਜਿੰਨੇ ਤੁਸੀਂ ਬੈਠੇ ਓ, ਮੈਂ ਜਿਹੜਾ ਪਹਿਲੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਨੇ ਸਿੰਘ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਕਿੰਨਿਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਪੜ੍ਹਾਈ, ਗੁਰਮੁਖੀ ਸਿਖਾਈ ਤੇ ਜੇ ਆਪਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਲੈਣੀਆਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ, ਆਪਾਂ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨਾਲ ਜੁੜਨਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਬਾਣੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਬਾਣੀ ਸਿਖਾਓ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਪੜ੍ਹਨੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਗੁਰਮੁਖੀ ਪੜ੍ਹਨੀ ਲਿਖਣੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਪਿਆਰਿਓ! ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਸਿਖਾਓ, ਫੇਰ ਬਾਣੀ ਸਿਖਾਓ, ਗੁਰੂ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਮਿਲਣਗੀਆਂ ਪਿਆਰਿਓ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੇ ਬੀਜੀ ਨੇ ਜੋ ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ, ਉਹੀ ਪਿਆਰਿਓ! ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਢਾਲ ਕੇ ਓਹੀ ਕੁਛ ਸਾਨੂੰ ਸਿਖਾਇਆ ਹੈ। ਏਸ ਕਰਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਏਸੇ ਵਿਚ ਹੈ ਕਿ ਆਪਾਂ ਵੀ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ ਹੰਢਾਈਏ। ਜੋ ਵੀ ਸੰਗਤਾਂ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀਆਂ ਇਸ ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਸਿੰਘ ਮਾਈ ਭਾਈ, ਦਿਨ ਰਾਤ ਸੇਵਾ ਅੱਡ-ਅੱਡ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ। ਅੱਜ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਸੰਨ 1980 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ, ਜਿਸ ਵਕਤ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਕੀਰਤਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ, ਓਸ ਵੇਲੇ ਤੋਂ। ਆਹ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ ਸ. ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਕਰਨਲ ਸਾਹਿਬ ਦਾ, ਬੀਬੀ ਸੈਕਟਰੀ ਦਾ, ਹੋਰ ਕਿੰਨੇ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ ਸਾਰੇ ਤੁਸੀਂ ਬੈਠੇ ਓ, ਜਿਹੜੇ 1980 ਤੋਂ ਇਥੇ ਨੇ। ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਵੀ ਕਈ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ ਨੇ। ਸੋ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਜੁੜਦੇ

ਗਏ ਓ ਤੇ ਜੁੜ ਰਹੇ ਓ, ਅੱਜ ਵੀ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਸਾਨੂੰ ਬਾਣੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਬਾਣੀ ਸਿਖਾਈਏ, ਕੀਰਤਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਕੀਰਤਨ ਸਿਖਾਈਏ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਬੀਬੀਆਂ, ਬੀਬੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿਖਾਉਣ; ਭਾਈ, ਭਾਈਆਂ ਨੂੰ ਸਿਖਾਉਣ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਬਚਨ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਪੁਜਾਰੀ ਕਲਾਸ ਨਹੀਂ, ਹਰ ਸਿੱਖ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਹੈ। ਹਰ ਸਿੱਖ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਕਮਰਕੱਸੇ ਕਰੋ ਤੇ ਸਾਰੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਲੱਗ ਜਾਓ। ਦਾਸ ਕੋਲੋਂ ਇੱਕ ਨਹੀਂ ਬੇਅੰਤ ਭੁੱਲਾਂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ, ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਵੀਚਾਰ ਕਰਦਿਆਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ ਜਿਹੜੇ ਨੇ, ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ 'ਚ ਅਭੇਦ ਨੇ ਤੇ -

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਕੀ ਗਤਿ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਜਾਨੈ ॥

ਅੰਗ - ੨੨੩

ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੀ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਜਾਣ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ 'ਚ ਅਭੇਦ ਹੋ ਗਏ -

ਜਿਨ੍ਹਾ ਨ ਵਿਸਰੈ ਨਾਮੁ ਸੇ ਕਿਨੋਹਿਆ ॥

ਭੇਦੁ ਨ ਜਾਣਹੁ ਮੂਲਿ ਸਾਂਈ ਜੋਹਿਆ ॥

ਅੰਗ - ੩੯੭

ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰੀਏ। ਅਰਦਾਸ ਕਰੀਏ -

ਬਹੁਤ ਜਨਮ ਬਿਛਰੇ ਥੇ ਮਾਧਉ ਇਹੁ ਜਨਮੁ ਤੁਮਾਰੇ ਲੇਖੇ ॥

ਅੰਗ - ੬੯੪

ਸਾਡੇ 'ਤੇ ਰਹਿਮਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਮਿਲੇ, ਸਾਨੂੰ ਪੂਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਮਿਲੇ ਨੇ ਪਿਆਰਿਓ ਤੇ ਅਸੀਂ ਖੰਡੇ ਬਾਟੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਲੜ ਲੱਗੇ ਹਾਂ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਹਰ ਬਚਨ, ਦੇਖੋ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੇ, ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਜਦੋਂ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕੈਸਟਾਂ ਰਾਹੀਂ ਬਚਨ ਸੁਣਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਅੰਦਰ ਰੁਕਾਵਟ ਪੈ ਗਈ ਸੀ, ਅੱਗੇ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚੱਲ ਰਿਹਾ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣੇ ਸਾਨੂੰ ਸੋਝੀ ਆ ਗਈ, ਭਾਵ ਇਹ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਬਚਨ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਸੀਡੀਆਂ, ਕੈਸਟਾਂ ਭਾਵ ਜਿਹੜੇ ਰੁਕੇ ਹੋਏ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਤੋਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਅਤੇ ਹਰ ਮਤ ਦਾ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਪਰਦਾ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਪ੍ਰੇਮੀ ਇਥੇ ਆਇਆ ਉਹ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਪਾਸੋਂ ਝੋਲੀਆਂ ਭਰ ਕੇ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਤੋਂ ਪਿਆਰ ਹੀ ਲੈ ਕੇ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੋਈਆਂ ਭੁੱਲਾਂ ਦੀ ਖਿਮਾ ਕਰਨੀ, ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਫਤਹਿ ਬੁਲਾਓ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ।

ਅਰਦਾਸ ਤੇ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੰਗਤਾਂ ਬੀਜੀ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਸ਼ਰਸ਼ਾਰ ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰ ਛੱਕ ਕੇ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ/ਨਗਰਾਂ ਨੂੰ ਪਰਤੀਆਂ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦਾ ਭਾਈ ਮਦੂ ਤੇ ਭਾਈ ਢੀਂਗਣ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ।

ਸ਼ਾਨ.....।

ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ,
ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਓ ਮਹਾਰਾਜ!
ਡੰਡਉਤਿ ਬੰਦਨ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ॥
ਡੋਲਨ ਤੇ ਰਾਖਹੁ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਕਰਿ ਹਥ ॥ ਅੰਗ - ੨੫੬

ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਪ੍ਰਭ ਆਇਆ ਪਰਿਆ ਤਉ ਸਰਨਾਇ॥
ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਬੇਨਤੀ ਅਪਨੀ ਭਗਤੀ ਲਾਇ॥ ਅੰਗ - ੨੮੯

ਧਾਰਨਾ - ਰਾਖਹੁ ਰਾਖਹੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਧਾਰ, ਤੇਰੀ ਸ਼ਰਨ ਤੇਰੈ
ਦਰਬਾਰਿ।

ਜਿਸੁ ਤੂ ਰਾਖਹਿ ਤਿਸੁ ਕਉਨੁ ਮਾਰੈ ॥
ਸਭ ਤੁਝ ਹੀ ਅੰਤਰਿ ਸਗਲ ਸੰਸਾਰੈ ॥
ਕੋਟਿ ਉਪਾਵ ਚਿਤਵਤ ਹੈ ਪ੍ਰਾਣੀ ॥
ਸੇ ਹੋਵੈ ਜਿ ਕਰੈ ਚੋਜ ਵਿਡਾਣੀ ॥ ੧ ॥
ਰਾਖਹੁ ਰਾਖਹੁ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰਿ ॥
ਤੇਰੀ ਸਰਣਿ ਤੇਰੈ ਦਰਵਾਰਿ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਜਿਨਿ ਸੇਵਿਆ ਨਿਰਭਉ ਸੁਖਦਾਤਾ ॥
ਤਿਨਿ ਭਉ ਦੂਰਿ ਕੀਆ ਏਕੁ ਪਰਾਤਾ ॥
ਜੋ ਤੂ ਕਰਹਿ ਸੇਈ ਫੁਨਿ ਹੋਇ ॥
ਮਾਰੈ ਨ ਰਾਖੈ ਦੂਜਾ ਕੋਇ ॥ ੨ ॥
ਕਿਆ ਤੂ ਸੋਚਹਿ ਮਾਣਸ ਬਾਣਿ ॥
ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਪੁਰਖੁ ਸੁਜਾਣੁ ॥
ਏਕ ਟੇਕ ਏਕੋ ਆਧਾਰੁ ॥
ਸਭ ਕਿਛੁ ਜਾਣੈ ਸਿਰਜਣਹਾਰੁ ॥ ੩ ॥
ਜਿਸੁ ਉਪਰਿ ਨਦਰਿ ਕਰੇ ਕਰਤਾਰੁ ॥
ਤਿਸੁ ਜਨ ਕੇ ਸਭਿ ਕਾਜ ਸਵਾਰਿ ॥
ਤਿਸ ਕਾ ਰਾਖਾ ਏਕੋ ਸੋਇ ॥
ਜਨ ਨਾਨਕ ਅਪਤਿ ਨ ਸਾਕੈ ਕੋਇ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੪੦

ਧਾਰਨਾ - ਇਹੋ ਤੇਰੀ ਵਾਰੀ ਹੈ, ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣੇ ਦੀ।

ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਬਹੁਤੇ ਜੁਗ ਹਾਰਿਓ ਮਾਨਸ ਦੇਹ ਲਹੀ ॥
ਨਾਨਕ ਕਹਤ ਮਿਲਨ ਕੀ ਬਰੀਆ ਸਿਮਰਤ ਕਹਾ ਨਹੀ ॥
ਅੰਗ - ੬੩੧

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਗੱਜ ਕੇ ਬੋਲਣਾ ਜੀ, ਸਤਿਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਬੜੇ ਜੁੱਗ ਬੀਤ ਗਏ, ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਚਲਦਿਆਂ-ਚਲਦਿਆਂ, ਕਿੰਨੇ ਵਾਰੀ ਕਲਜੁਗ 'ਚ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹਾਂ। ਕਈ ਵਾਰ ਸਤਿਜੁਗ 'ਚ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹਾਂ, ਕਿੰਨੇ ਵਾਰੀ ਦੁਆਪਰ 'ਚ, ਕਿੰਨੀ ਵਾਰੀ ਤੂਤੇ 'ਚ। ਕਲਪ ਬੀਤ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇੱਕ ਕਲਪ 4 ਅਰਬ 32 ਕਰੋੜ ਸਾਲ ਦਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਐਨਾ ਸਮਾਂ ਬੀਤ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਦੂਸਰੇ ਕਲਪ 'ਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਉਹ ਵੀ ਬੀਤ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤੀਸਰੇ ਕਲਪ 'ਚ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। 14 ਕਲਪ ਜਦੋਂ

ਬੀਤ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਮਹਾਂਕਲਪ ਆ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਮੇਂ ਦਾ ਕੋਈ ਹਿਸਾਬ-ਕਿਤਾਬ ਨਹੀਂ, ਜ਼ਰਬਾਂ ਦਿੰਦੇ ਤੁਰੇ ਜਾਓ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਭਟਕਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਾਂ -

ਕਈ ਜਨਮ ਭਏ ਕੀਟ ਪਤੰਗਾ ॥
ਕਈ ਜਨਮ ਗਜ ਮੀਨ ਕੁਰੰਗਾ ॥
ਕਈ ਜਨਮ ਪੰਖੀ ਸਰਪ ਹੋਇਓ ॥
ਕਈ ਜਨਮ ਹੋਵਰ ਬ੍ਰਿਖ ਜੋਇਓ॥ ਅੰਗ - ੧੭੬

ਸਮਾਂ ਆਇਆ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਪਿੱਛੇ ਕਿਹੜੇ ਜਨਮ 'ਚ ਕੀ ਕਰਮ ਕਰੇ ਨੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਤਿਸੰਗ ਤਾਂ ਮਿਲਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਪੁੰਨ ਕਰਮ ਜਮ੍ਹਾਂ ਨਾ ਹੋਣ। ਪੁੰਨ ਕਰਮ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੁੰਦੇ ਨੇ -

ਬਿਨੁ ਭਾਗਾ ਸਤਸੰਗੁ ਨ ਲਭੈ ਬਿਨੁ ਸੰਗਤਿ ਮੈਲੁ ਭਰੀਜੈ ਜੀਉ ॥
ਅੰਗ - ੯੫

ਅਸੀਂ ਜਾਣ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਕਿ ਕਿਹੜੇ ਅਸੀਂ ਕਰਮ ਕੀਤੇ ਸੀ, ਜਿਹਦੇ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਏਸ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਤਿਸੰਗ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਸੁਨੇਹਾ ਮਿਲ ਚਿਹਾ ਹੈ -

ਭਈ ਪਰਾਪਤਿ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹਰੀਆ ॥
ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ ॥ ਅੰਗ - ੧੨

ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਰੋਜ਼ ਹੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ ਇਹਨੂੰ ਵੀ। ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਫੇਰ ਖਿੱਚ ਨਹੀਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਕਦੇ? ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਦੇਹ ਮਿਲੀ ਹੈ, ਵਾਰੀ ਹੈ ਗੋਬਿੰਦ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ, ਇਹ ਤਾਂ ਐਵੇਂ ਹੀ ਲੰਘ ਗਈ ਸੁੱਤਿਆਂ-ਸੁੱਤਿਆਂ ਦੀ। ਕੁਛ ਵੀ ਨਾ ਅਸੀਂ ਕਰ ਸਕੇ। ਐਡਾ ਕੀਮਤੀ ਜਨਮ ੮੪ ਲੱਖ ਜੂਨਾਂ ਲੰਘਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਐਡਾ ਧੋਖਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸਾਡੇ ਨਾਲ।

ਧਾਰਨਾ - ਤੇਰਾ ਜਨਮ ਅਮੋਲਕ ਹੀਰਾ,
ਕੌਡੀਆਂ ਦੇ ਭਾਅ ਜਾਂਵਦਾ।

ਰੈਣਿ ਗਵਾਈ ਸੋਇ ਕੈ ਦਿਵਸੁ ਗਵਾਇਆ ਖਾਇ ॥
ਹੀਰੇ ਜੈਸਾ ਜਨਮੁ ਹੈ ਕਉਡੀ ਬਦਲੇ ਜਾਇ ॥ ਅੰਗ - ੧੫੬

ਦਿਨ ਲੰਘ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਰਾਤ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹਫਤਾ ਲੰਘ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਗਲਾ ਹਫਤਾ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਹੀਨਾ ਲੰਘ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਦੂਜਾ ਮਹੀਨਾ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਲ ਲੰਘ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਅਗਲਾ ਸਾਲ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਬੜੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਮਨਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅੱਜ ਜਨਮ ਦਿਨ ਹੈ, ਲੋਕਿਨ ਸਮਾਂ ਲੰਘ ਗਿਆ ਹੱਥ 'ਚੋਂ। ਉਹ ਤਾਂ ਮੁੜ ਕੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ ਪਿਆਰਿਓ। ਜਿਹੜਾ ਲੰਘ ਗਿਆ ਸੇ ਲੰਘ ਗਿਆ। ਇਹ ਮੁੜ ਕੇ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਰਦਾ, ਬੜੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਜਾਮਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਕਸਿਸ਼ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ ਦਿਲ ਵਿਚ। ਆਦਤ ਬਣ ਗਈ, ਬਾਰ-ਬਾਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਓ, ਬਾਰ-ਬਾਰ ਇੱਕੋ ਗੱਲ ਸੁਣੀ ਜਾਈਏ ਤਾਂ ਆਦਮੀ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਮਨ ਹੈ ਇਹ ਢੀਠ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹਦੇ

ਉਤੇ ਅਸਰ ਹੋਣਾ ਹਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਡੀ.ਡੀ.ਟੀ. ਜਦੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਈ ਸੀ, ਮੱਛਰ 'ਤੇ ਛਿੜਕ ਦੇਣੀ, ਮੱਛਰ ਓੜੋਂ ਹੀ ਮਰ ਜਾਂਦੇ ਸੀ। ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹਿੰਦੀ। ਹੁਣ ਕਹਿੰਦੇ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਮਾਤਰਾ ਵੀ ਵੱਧ ਹੈ ਇਹਦੇ ਵਿਚ, 50% ਤੱਕ ਆਉਣ ਲੱਗ ਗਈ, ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ 5% ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਕੋਈ ਅਸਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। immune ਹੋ ਗਏ। ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸੁਣ-ਸੁਣ ਕੇ ਸਾਡਾ ਮਨ ਢੀਠ ਹੋ ਗਿਆ। ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਲੈ ਰਿਹਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਇਹ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਰੋਜ਼ ਹੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਲੇਕਿਨ ਜਦੋਂ ਆਦਮੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਸੋਚਦਾ ਹੈ, ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਸਮਾਂ ਲੰਘ ਗਿਆ। ਇਹ ਤਾਂ ਉਮਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁੱਕ ਜਾਣੀ ਹੈ -

*ਦਿਨ ਤੇ ਪਹਰ ਪਹਰ ਤੇ ਘਰੀਆਂ ਆਵ ਘਟੈ ਤਨੁ ਛੀਜੈ ॥
ਕਾਲੁ ਅਹੋਰੀ ਫਿਰੈ ਬਧਿਕ ਜਿਉ ਕਹਹੁ ਕਵਨ ਬਿਧਿ ਕੀਜੈ ॥
ਸੇ ਦਿਨੁ ਆਵਨ ਲਾਗਾ ॥ ਅੰਗ - ੬੯੨*

ਉਹ ਤਾਂ ਦਿਨ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਜਿਸ ਦਿਨ ਦਾ ਡਰ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਆ ਜਾਣਾ ਉਸਨੇ, ਸਮੇਂ ਨੇ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਕਿਸੇ ਦੀ। ਲੇਕਿਨ ਅਸੀਂ ਬੇਸ਼ੁਧ ਹੋ ਕੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ-ਵਿਕਾਰਾਂ 'ਚ, ਖਿੰਚਾਂ 'ਚ ਪਏ ਆਪਣੇ ਜਨਮ ਨੂੰ ਬਰਬਾਦ ਕਰਦੇ ਤੁਰੇ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਹੋਰ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ, ਨਾ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਕੰਮ ਪੂਰਾ ਹੋਇਆ ਨਾ ਓਧਰਲਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਨਾ ਰੱਬ ਹੀ ਮਿਲਿਆ, ਨਾ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਕੋਈ ਕੰਮ ਪੂਰਾ ਕਰਕੇ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਬੈਠ ਸਕੇ। ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਫੇਲ੍ਹ ਹੁੰਦੇ ਤੁਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇੱਕ ਪਾਸਾ ਜੇ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਚਲੇ ਜੇ ਦੁਨੀਆਂ ਬਣ ਗਈ, ਥੋੜ੍ਹਾ ਬਹੁਤ ਚਿਰ ਤਾਂ ਉਹਨੂੰ ਧਰਵਾਸ ਰਹਿੰਦਾ ਹੀ ਹੈ, ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਦੇਖੀ ਜਾਏਗੀ ਜਿਹੜਾ ਕੁਛ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਹੋਣਾ ਹੀ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਜੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਰਸਤੇ ਪੈ ਗਏ, ਦੁਨੀਆਂ ਬਣੀ ਨਾ ਬਣੀ। ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪਿਆ ਕਰਦਾ। ਸਭ ਕੁਛ ਚਲਿਆ ਜਾਵੇ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਾਲਾ ਪਾਸਾ ਰਹਿ ਜਾਵੇ, ਸਭ ਕੁਛ ਬਚ ਗਿਆ ਆਪਣੇ ਕੋਲ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਮਾਂ ਬਚਾ ਲਿਆ ਜਿਹੜਾ ਮੁੜ ਕੇ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ। ਸੋ ਸਮਾਂ ਲੰਘਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ, ਨਾ ਕੋਈ ਥਹ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛੇ ਅਸੀਂ ਕੀ ਸੀ, ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਕੀ ਹਾਂ ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਅਸੀਂ ਕੀ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਕਿਹੜੇ ਰਸਤੇ ਪੈਣਾ ਹੈ, ਕਿਹੜੇ ਸ਼ਹਿਰ ਜੰਮਣਾ ਹੈ, ਕਿਹੜੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਕਿਹੜੀ ਕੌਮ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਣਾ ਹੈ।

ਤੁੱਤੇ ਜੁਗ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਬਨਵਾਸ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਉਥੇ ਸੀਤਾ ਜੀ ਦਾ ਅਪਹਰਣ ਹੋ ਗਿਆ। ਰਾਵਣ ਲੰਕਾ ਦਾ ਰਾਜਾ, ਸਮੁੰਦਰ ਪਾਰ ਕਰਕੇ ਸੀਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਸੱਟ ਸੀ ਇਹ ਪਿਆਰ ਦੀ, ਸੀਤਾ ਜੀ ਦੇ ਮਨ 'ਤੇ ਵੀ ਤੇ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਦੇ ਮਨ 'ਤੇ ਵੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਮਰਿਆਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ੋਤਮ ਆਪ ਸਨ। ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਗਏ। ਬੜੀ ਤਲਾਸ਼ ਕੀਤੀ, ਅਖੀਰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ, ਲੰਕਾ ਦਾ ਰਾਜਾ ਰਾਵਣ ਉਸਨੂੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲੈ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਨੇ ਬਾਲੀ ਦੇ ਨਾਲ ਯੁੱਧ ਕਰਕੇ, ਸੁਗ੍ਰੀਵ

ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਮਿੱਤਰ ਬਣਾਇਆ। ਬਾਲੀ ਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਖਾਸੀਅਤ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਉਹਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਕੇ ਯੁੱਧ ਕਰਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਅੱਧੀ ਸ਼ਕਤੀ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਉਸ ਨਾਲ ਯੁੱਧ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ। ਆਪਣੀ ਤੇ ਉਹਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਰਲਣ ਕਰਕੇ ਉਹਨੂੰ ਕੋਈ ਜਿੱਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦਾ। ਰਾਵਣ ਨੂੰ ਵੀ ਉਸਨੇ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਕੈਦ ਰੱਖਿਆ ਆਪਣੇ ਕੋਲ। ਸੁਗ੍ਰੀਵ ਜਿਹੜਾ ਸੀ ਉਹ ਬੜਾ ਲਾਚਾਰ ਸੀ। ਬਾਲੀ ਨੇ ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਸਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਕੋਈ ਮਦਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰ ਰਿਹਾ। ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਲੁਕ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਬਾਣ ਮਾਰਿਆ। ਬਾਲੀ ਨੂੰ ਹਰਾ ਕੇ ਸੁਗ੍ਰੀਵ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਤ੍ਰਤਾ ਪਾਈ ਤੇ ਉਥੇ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਕੌਮ ਸੀ, ਜਿਹਨੂੰ ਬਾਨਰ ਕੌਮ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਆਦਿ ਵਾਸੀ ਜਾਂ ਏਪ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਮਾਂਡਰ ਜਿਹੜੇ ਸੀ ਹਨੂੰਮਾਨ ਉਹ ਵੀ ਨਾਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਹੋਰ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਯੋਧੇ ਨਾਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਦੋ ਵੱਡੇ ਜਰਨੈਲ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਨਰ ਤੇ ਨੀਲ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਫੌਜ ਦੇ ਵਿਚ ਆਪਣੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਲੈ ਕੇ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਆਪ ਕੰਨਿਆ ਕੁਮਾਰੀ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚਦੇ ਨੇ, ਅੱਗੇ ਸਮੁੰਦਰ ਠਾਠਾਂ ਮਾਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਫੌਜ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਵਿਚ, ਕੋਈ ਯਤਨ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ ਕਿ ਐਨੀ ਫੌਜ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਿਵੇਂ ਕਰੀਏ। ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾ ਕੇ ਉਥੇ ਯੁੱਧ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਤਿੰਨ ਦਿਨ, ਤਿੰਨ ਰਾਤਾਂ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਕੰਢੇ ਧਰਨਾ ਦੇ ਕੇ ਪਏ ਰਹੇ, ਨਾ ਕੁਛ ਖਾਧਾ ਨਾ ਕੁਛ ਪੀਤਾ, ਕੇਵਲ ਇੱਕੋ ਗੱਲ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਰਸਤਾ ਦੇ ਦੇ, ਤਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪਾਰ ਲੰਘ ਜਾਈਏ।

ਕਈ ਬੰਦਿਆਂ ਦੇ ਖਿਆਲ 'ਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਮੁੰਦਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਸਤਾ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਨੇ? ਕਿਉਂਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਹੈ, ਸਾਇੰਸ ਦਾ ਯੁੱਗ ਹੈ, ਇਤਿਹਾਸ 'ਚ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਵੀ ਗਲਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਜ਼ਰੂਰ ਇਸ ਗੱਲ 'ਚ ਕੋਈ ਭੇਤ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਜਿਹੜਾ ਨੇੜੇ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਹੈ ਸਾਡੇ ਕੋਲ, ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਦਾ, ਉਹ ਮੂਸਾ ਜੀ ਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਫਰੂਨ ਨੇ ਮੂਸਾ ਨੂੰ ਕੈਦ ਕਰ ਲਿਆ, ਮਿਸਰ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ। ਉਹਨੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਭਗਤੀ ਕਰੀ, ਅਕਾਸ਼ਬਾਣੀ ਹੋਈ ਕਿ ਐ ਮੂਸਾ! ਮੈਂ ਰਾਤ ਪਾ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਦਿਨ ਵਿਚ ਵੀ ਹਨੂਰ ਗੁਬਾਰ ਹੋਏਗਾ, ਹੱਥ ਮਾਰਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿਸੇਗਾ, ਤੂੰ ਆਪਣੀ ਕੌਮ ਨੂੰ ਕੱਢ ਕੇ ਲੈ ਜਾ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੇਰੀ ਕੌਮ ਜਿੰਨੀ ਵੀ ਹੈ ਉਹ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਹੱਥਕੜੀਆਂ ਬੇੜੀਆਂ ਲਾ ਕੇ ਅੰਦਰ ਬੰਦ ਕਰੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਜਾਹ ਸਭ ਦੀਆਂ ਬੇੜੀਆਂ ਟੁੱਟ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਹੌਕਾ ਦੇ-ਦੇ ਤੂੰ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਹੌਕਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਲੋਂ ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਇਥੋਂ ਤੁਰ ਚਲੋ, ਬਹੁਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਤੁਰਦੇ ਨਹੀਂ ਕਿ ਫਰੂਨ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਇਹ ਬੜਾ ਜ਼ਾਲਮ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੈ, ਇਹ ਮਾਰ ਦਏਗਾ। ਲੇਕਿਨ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਹ ਮਿਸਰ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਸਕੰਦਰੀਆ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪਹੁੰਚਦੇ ਨੇ। ਅੱਗੇ ਲਾਲ ਸਮੁੰਦਰ (red sea) ਆ ਗਿਆ,

ਜਦੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੀ ਮੁਸਾਈ ਦੀ ਕੌਮ ਜਿੰਨੀ ਹੈ ਇਹ ਮੇਰੀ ਕੈਦ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਚਲੀ ਗਈ, ਗੱਡੇ ਵੀ ਨਾਲ ਲੈ ਗਏ, ਸਮਾਨ ਵੀ ਨਾਲ ਲੈ ਗਏ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਫਰੂਨ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਪਿੱਛੇ ਲਾ ਦਿਤੀਆਂ ਤੇ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਕੰਢੇ ਇਹ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਪਿੱਛੋਂ ਫੌਜ ਦੀ ਖਬਰ ਆ ਗਈ ਕਿ ਘੋੜ ਸਵਾਰ ਵਾਹੋਦਾਹੀ ਨੱਠੇ ਆ ਰਹੇ ਨੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹਨੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰੀ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਹੁਣ ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਾਂ। ਤੇਰਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨ ਕੇ ਮੈਂ ਉਸ ਕੈਦ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਹੁਣ ਅੱਗੇ ਅਸੀਂ ਕਿੱਥੇ ਜਾਵਾਂਗੇ, ਕਿਵੇਂ ਜਾਵਾਂਗੇ? ਆਵਾਜ਼ ਆਈ, ਕਹਿੰਦੇ ਮੂਸਾ, ਜਿਹੜਾ ਤੇਰੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਡੰਡਾ ਹੈ, ਇਹ ਡੰਡਾ ਸਮੁੰਦਰ ਨੂੰ ਮਾਰ 'ਤੇ ਇਹਨੂੰ ਕਹਿ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਰਾਹ ਦੇ ਦੇਵੇ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਡੰਡਾ ਮਾਰਦਾ ਹੈ, ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਦੋ ਕੰਧਾਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਦੋ ਕੰਧਾਂ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਹੋ ਗਈਆਂ, ਵਿਚਾਲੇ ਰਾਹ ਦੇ ਦਿਤਾ, ਸਾਰੀ ਫੌਜ, ਸਾਰੀ ਕੌਮ ਇਥੋਂ ਦੀ ਨਿਕਲ ਕੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਲੰਘ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਜਦੋਂ ਫਰੂਨ ਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ gap (ਪਾੜ) ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਫੌਜਾਂ, ਰੱਥ, ਘੋੜੇ ਜਦੋਂ ਸਮੁੰਦਰ 'ਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਇਹ ਪਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਸਮੁੰਦਰ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਉਥੇ ਮਰ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਇਸ ਸਾਗਰ ਦਾ ਨਾਮ red sea ਪੈ ਗਿਆ। ਲਾਲ ਸਾਗਰ ਇਹਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗ ਗਏ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਰਾਹ ਮੰਗ ਰਹੇ ਨੇ। ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਲੰਘ ਗਏ ਸਮੁੰਦਰ ਨੇ ਰਸਤਾ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ। ਐਸਾ ਇਤਿਹਾਸ 'ਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ ਬਾਣ ਮਾਰਿਆ ਸਮੁੰਦਰ ਨੂੰ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਹੁਤ ਉੱਚੀਆਂ ਦੋ-ਦੋ ਸੌ, ਤਿੰਨ-ਤਿੰਨ ਸੌ ਫੁੱਟ ਲਹਿਰਾਂ ਉੱਠ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਜੋ ਮਾਲਕ ਦੇਵਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਮਾਫੀ ਮੰਗ ਰਿਹਾ ਹੈ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਕਿ ਮੈਂ ਅਵੱਗਿਆ ਕੀਤੀ। ਤੁਸੀਂ ਫੌਜ ਲੰਘਾ ਲਓ, ਪੱਥਰ ਮੇਰੀ ਛੱਤੀ 'ਤੇ ਧਰ ਦਿਓ, ਡੁੱਬਣਗੇ ਨਹੀਂ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਨੇ ਪੁਲ ਬਣਾਇਆ, ਤਾਂ ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਉਹਨੇ ਦਸਿਆ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਫੌਜ ਵਿਚ ਦੋ ਜਰਨੈਲ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਨਲ ਤੇ ਨੀਲ ਨਾਮ ਹੈ, ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਨਲ ਹੈ ਇਹ ਗੁਪਤ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਇਹ ਵਿਸ਼ਕਰਮਾ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਹੈ। ਇਹਨੂੰ ਕਹੋ ਇਹ ਬਣਾ ਦਏਗਾ ਪੁਲ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ, ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਮਹਾਰਾਜ! ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਜਾਣ ਕੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਸਦੇ ਕਿ ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ ਸਾਨੂੰ ਦਸਣ ਦੀ। ਆਪ ਦਾ ਹੁਕਮ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਪੱਥਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਧਰਨੇ, ਆਪ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ। ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਦੇਖੋ! ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਹਰ ਪੱਥਰ ਤੁਸੀਂ ਰਾਮ ਕਹਿ ਕੇ ਲਾਇਓ। ਜਦੋਂ ਰਾਮ ਕਹਿ ਕੇ ਲਾਉਂਦੇ ਨੇ ਪੱਥਰ ਜੁੜਦੇ ਵੀ ਤੁਰੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਡੁੱਬਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹਨ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਰੀ ਫੌਜ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬੜਾ ਭਾਰਾ ਯੁੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੇਘਨਾਥ ਜੀ ਨੂੰ ਇੰਦਰਜੀਤ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਉਸ ਨੇ ਐਸੇ ਬਾਣ ਮਾਰੇ ਕਿ ਦੋਹਾਂ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮੂਰਛਿਤ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਵੀ ਨਲ ਤੇ ਨੀਲ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਛੁਡਾਇਆ ਨਾਗਪਾਸ਼ ਤੋਂ। ਯਾਨਿ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਆਪ ਨੇ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਲੜਾਈ ਜਿੱਤ ਲਈ ਸੀਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈ ਆਏ, ਹਨੂੰਮਾਨ ਜੀ ਦੀ ਭਗਤੀ ਦੇ ਉਤੇ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਦੀ ਦਾਤ ਦੇ ਦਿਤੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਜੋ ਅਸਲੀ ਚੀਜ਼ ਸੀ ਉਹ ਹਨੂੰਮਾਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਆਪ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ ਤੇ ਜੇ ਆਪ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਫਲ ਦੇਵੋ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਦੀ ਤੇ ਭਗਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਵੇ ਤੇ ਵਿਵੇਕ ਬੁਝ ਦੇਵੋ।

ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਿਆਰਿਓ! ਤੁਸੀਂ ਜੋ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਵਾਸ਼ਨਾ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਸੁਖ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਸਤੇ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਹਨੂੰਮਾਨ ਨੇ ਜਿਹੜੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਇਹਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਨਹੀਂ, ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਹੀਰਿਆਂ ਦੀ ਮਾਲਾ ਏਸਨੂੰ ਦਿਤੀ ਤਾਂ ਇਸ ਨੇ ਉਹ ਹੀਰੇ ਭੰਨ ਦਿਤੇ ਤੇ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਰਾਮ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ। ਸੋ ਤੁਹਾਡਾ ਅਜੇ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਅਸੀਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ, ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਓ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਬੈਰੁੰਠ ਧਾਮ 'ਚ ਲੈ ਕੇ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਸੁਖ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰੋ ਤੇ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਤੱਕ ਤੁਸੀਂ ਉਥੇ ਸੁਖ ਭੋਗੋਗੇ। 8 ਲੱਖ 64 ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਦੁਆਪਰ ਜੁਗ ਦਾ ਤੇ 5000 ਸਾਲ ਕਲਜੁਗ ਦਾ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਜਨਮ ਲਵੋਗੇ ਤੇ ਫੇਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਵੇਗੀ।

ਕਿੱਥੇ ਆ ਕੇ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਸੰਬੰਧ ਜੁੜਦਾ ਹੈ ਦੇਖੋ, 8 ਲੱਖ 70 ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਬੈਰੁੰਠ ਧਾਮ 'ਚ ਰਹਿ ਕੇ ਮੁੜ ਕੇ ਫੇਰ ਜਨਮ ਲੈਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਵਰਗ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵਾਪਸ ਆਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਪੰਜਾਹ ਲੱਖ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਆਓ, ਚਾਹੇ ਵੀਹ ਲੱਖ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਆਓ। ਆਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਵਾਪਸ, ਮਨੁੱਖ ਜਨਮ ਫੇਰ ਧਾਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਏਸੇ ਕਰਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ -

ਧਾਰਨਾ - ਜਿਹੜੀ ਦੇਹੀ ਨੂੰ ਲੋਚਦੇ ਦੇਵਤੇ,
ਓਹੋ ਦੇਹੀ ਤੈਨੂੰ ਮਿਲ ਗਈ ਪਿਆਰਿਆ।

ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਤੇ ਭਗਤਿ ਕਮਾਈ ॥
ਤਬ ਇਹ ਮਾਨਸ ਦੇਹੀ ਪਾਈ ॥
ਇਸ ਦੇਹੀ ਕਉ ਸਿਮਰਹਿ ਦੇਵ ॥
ਸੋ ਦੇਹੀ ਭਜੁ ਹਰਿ ਕੀ ਸੇਵ ॥ ੧ ॥
ਭਜਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ਭੂਲਿ ਮਤ ਜਾਹੁ ॥
ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਕਾ ਏਹੀ ਲਾਹੁ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਜਬ ਲਗੁ ਜਰਾ ਰੋਗੁ ਨਹੀ ਆਇਆ ॥

ਜਬ ਲਗੁ ਕਾਲਿ ਗ੍ਰਸੀ ਨਹੀ ਕਾਇਆ ॥
 ਜਬ ਲਗੁ ਬਿਕਲ ਭਈ ਨਹੀ ਬਾਨੀ ॥
 ਭਜਿ ਲੇਹਿ ਰੇ ਮਨ ਸਾਰਿਗਪਾਨੀ ॥ ੨ ॥
 ਅਬ ਨ ਭਜਸਿ ਭਜਸਿ ਕਬ ਭਾਈ ॥
 ਆਵੈ ਅੰਤੁ ਨ ਭਜਿਆ ਜਾਈ ॥
 ਜੋ ਕਿਛੁ ਕਰਹਿ ਸੋਈ ਅਬ ਸਾਰੁ ॥
 ਫਿਰਿ ਪਛਤਾਹੁ ਨ ਪਾਵਹੁ ਪਾਰੁ ॥ ੩ ॥
 ਸੋ ਸੇਵਕੁ ਜੋ ਲਾਇਆ ਸੇਵ ॥
 ਤਿਨ ਹੀ ਪਾਏ ਨਿਰੰਜਨ ਦੇਵ ॥
 ਗੁਰ ਮਿਲਿ ਤਾ ਕੇ ਖੁਲੇ ਕਪਾਟ ॥
 ਬਹੁਰਿ ਨ ਆਵੈ ਜੋਨੀ ਬਾਟ ॥ ੪ ॥
 ਇਹੀ ਤੇਰਾ ਅਉਸਰੁ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਾਰ ॥
 ਘਟ ਭੀਤਰਿ ਤੁ ਦੇਖੁ ਬਿਚਾਰਿ ॥
 ਕਹਤ ਕਬੀਰੁ ਜੀਤਿ ਕੈ ਹਾਰਿ ॥
 ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਕਹਿਓ ਪੁਕਾਰਿ ਪੁਕਾਰਿ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੫੯

ਕਿੱਡਾ ਕੀਮਤੀ ਹੈ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਕਿ 8 ਲੱਖ 70 ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਬੈਕੁੰਠ ਧਾਮ 'ਚ ਰਹਿਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੇਰ ਮਨੁੱਖ ਜਾਮਾ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਅਟੱਲ ਪਦਵੀ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ। ਸਵਰਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੋਰ ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਮਾੜੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਨਰਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਣੇ ਹੋਰ ਗੱਲ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅਵਿਅਕਤ ਦੇਹਾਂ ਭੂਤਾਂ, ਪ੍ਰੇਤਾਂ ਦੀਆਂ ਮਿਲ ਜਾਣੀਆਂ ਹੋਰ ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਜੋ ਅਚੱਲ ਪਦਵੀ ਹੈ ਉਹ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਹੈ। ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਜਾਮੇ ਤੋਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਦੇ ਭਾਗ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਰੱਖੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਇੱਕ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸਾਰੀਆਂ ਜੂਨਾਂ ਚਾਹੇ ਉਹ ਦੇਵਤੇ ਨੇ, ਚਾਹੇ ਦੈਂਤ ਨੇ, ਚਾਹੇ ਪਿਸਾਚ ਨੇ, ਚਾਹੇ ਭੂਤ ਨੇ, ਪ੍ਰੇਤ ਨੇ, ਚਾਹੇ ਕੋਈ ਨੇ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਪਸ਼ੂ ਪੰਛੀ ਨੇ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਭੋਗ ਜੂਨਾਂ ਨੇ। ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ ਭੋਗਦੇ ਨੇ। ਕੇਵਲ ਮਨੁੱਖ ਜਾਮਾ ਹੈ ਜਿਹਦੇ 'ਚ ਆਦਮੀ ਤਰੱਕੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਹਦੇ 'ਚ ਆ ਕੇ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਲੈ ਕੇ ਉਸ ਤੋਂ ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ, ਕਰਮ ਉਪਾਸ਼ਨਾ, ਗਿਆਨ, ਵਿਗਿਆਨ ਚਾਰ ਅਵਸਥਾ 'ਚੋਂ ਲੰਘ ਕੇ ਇਹ ਕਿਸੇ ਅਟੱਲ ਪਦਵੀ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਿਆ ਕਰਦਾ।

ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਜਾਮਾ, ਏਸ ਨੂੰ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਕਬੀਰ ਮਾਨਸ ਜਨਮੁ ਦੁਲੰਭੁ ਹੈ ਹੋਇ ਨ ਬਾਰੈ ਬਾਰ ॥
 ਜਿਉ ਬਨ ਫਲ ਪਾਕੇ ਭੁਇ ਗਿਰਹਿ ਬਹੁਰਿ ਨ ਲਾਗਹਿ ਡਾਰ ॥
 ਅੰਗ - ੧੨੬੯

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਪ੍ਰੇਮੀ ਦੋਵੇਂ ਜਣੇ ਕਲਜੁਗ 'ਚ ਆ ਕੇ ਜਨਮ ਧਾਰਦੇ ਨੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਹੁਣ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਸੁੱਖ ਭੋਗੋ ਬੈਕੁੰਠ ਧਾਮ ਦਾ, ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਆਉਣਗੇ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਉਹ ਆ ਕੇ ਪਿਛਲੇ ਜੁਗਾਂ ਦੇ, ਸਤਜੁਗ, ਤ੍ਰੇਤੇ, ਦੁਆਪਰ ਵਿਚ ਜਿੰਨਿਆਂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਨੇੜੇ ਆਈ ਹੋਈ ਹੈ,

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਧਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਧਨ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸੁਖਾਲਾ ਹੋਏਗਾ -

ਅਬ ਕਲੁ ਆਇਓ ਰੇ ॥ ਇਕੁ ਨਾਮੁ ਬੋਵਹੁ ਬੋਵਹੁ ॥
 ਅਨ ਰੂਤਿ ਨਾਹੀ ਨਾਹੀ ॥ ਮਤੁ ਭਰਮਿ ਭੂਲਹੁ ਭੂਲਹੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੮੫

ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੇ ਘਰ ਦਾ ਇਹ ਸਾਧਨ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਇਹਦੀ ਸੂਝ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦਾ ਹੋਵੇ ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਕਹੀਏ ਕਿ ਹਾਂ ਇਹ ਤਾਂ ਬੜਾ ਵੱਡਾ ਸਾਧਨ ਹੈ। ਘਰ ਦੀ ਕੋਈ ਮਹੱਤਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ। ਕਿਸੇ ਦੇ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਬਹੁਤ ਕਾਬਲ ਹੋਣ, ਬੱਚਾ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਨੁਕਸ ਕੱਢੇਗਾ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਮਰੱਥ ਸਤਿਗੁਰੂ ਆਉਣਗੇ, ਉਹ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੋਣਗੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਏਗੀ। ਸੋ ਕਲਜੁਗ 'ਚ ਆ ਕੇ ਦੋਵੇਂ ਪ੍ਰੇਮੀ ਇਕ ਦਾ ਨਾਉਂ ਭਾਈ ਧੀਛਣ ਸੀ, ਇਕ ਦਾ ਨਾਉਂ ਮੱਧੂ ਸੀ। ਦੋਵੇਂ ਤਰਖਾਣ ਜਾਤ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਏ, ਪਿਛਲੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੇਰੇ ਹੋਏ, ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲੋਚਦੇ ਨੇ। ਆਪਸ ਵਿਚ ਮਿਲਦੇ ਵੀ ਨੇ, ਸਲਾਹ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਮਨ ਵਿਚ ਬੜੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਾਰੋਬਾਰ ਸੰਕੋਚ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ 'ਚ ਚੱਲੀਏ। ਪਿਛਲੇ ਜਿਹੜੇ ਸੰਸਕਾਰ ਨੇ ਉਹ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਹ ਦੁਨੀਆਂ ਨਾਸਵੰਤ ਹੈ ਇਹਨੇ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ ਤੇ ਅਸਲੀ ਚੀਜ਼ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੈ, ਉਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਤੇ ਏਸ ਵੇਲੇ ਸਿਵਾਏ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਗੱਦੀ ਤੋਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਸਹਿਜ ਨਾਲ ਇਸ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਸੋ ਮਨ ਵਿਚ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਖਿਆਲ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਅੱਜ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਦੋਵੇਂ ਪ੍ਰੇਮੀ ਗੁਰੂ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਮੀਰੀ ਪੀਰੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦੇ ਨੇ। ਆ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ। ਕੀਰਤਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਹਰੀ ਦਾ ਜਸ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਪ੍ਰਵਚਨ ਸੁਣਾ ਰਹੇ ਨੇ, ਬੇਅੰਤ ਸੰਗਤਾਂ ਬੈਠੀਆਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਦੀਵਾਨ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਪ੍ਰੇਮੀ ਇਕੱਠੇ ਗਲ 'ਚ ਪੱਲਾ ਪਾ ਕੇ ਉਠੇ ਤੇ ਆ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕੋਲ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਸਾਡਾ ਜਨਮ ਮਰਨ ਕੱਟ ਦਿਓ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਅੰਤਰ ਧਿਆਨ ਹੋਏ, ਕਿਉਂਕਿ ਜੋ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਜੀਵ ਨੂੰ ਮੈਂ ਕਿਹੜਾ ਸਬਕ ਦੇਣਾ ਤੇ ਕਿੱਥੋਂ ਤੋਰਨਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਪੂਰਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਬੇਅੰਤ ਜਗਿਆਸੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਕੋਈ ਜਿਵੇਂ ਰਾਤ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸੌ ਜਾਵੇ ਆਦਮੀ, ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਓਹੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਜਨਮ ਖਤਮ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ, ਦੂਸਰੇ 'ਚ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਤੇ ਜੇ ਸਮਰੱਥ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਨਾਲ, ਪੂਰਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਹੋ ਜਾਵੇ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਇਹ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹਦੇ ਪਿਛਲੇ ਸੰਸਕਾਰ ਕੀ ਨੇ। ਜਿੱਥੇ ਉਹਨੇ ਮੁਕਾਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਨੇ।

'ਚਲਦਾ.....!'

ਪੰਜਵੇਂ ਰਤਨ ਬਾਬਾ ਮਹਾਰਾਜ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਮਾਲਵੇ ਦੀ ਭਾਗਾਂ ਭਰੀ ਧਰਤੀ ਪਰ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਸਦਾ ਹੀ ਨਾਜ਼ ਕਰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਸੌ ਫੀ ਸਦੀ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਧਰਤੀ ਨੇ ਕੌਮ ਨੂੰ ਹਰ ਔਖੀ ਤੇ ਅਤੀ ਸੰਕਟਕਾਲੀ ਘੜੀਆਂ ਅੰਦਰ ਸੁਖ ਦਾ ਸਾਹ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ ਸਗੋਂ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦਾ ਰੁਖ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੁਖ ਤੇ ਅਪਦਾਵਾਂ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਕਰਕੇ ਵੀ ਇਸ ਧਰਤੀ ਨੇ ਸੱਚ ਦਾ ਸਾਥ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੌ ਫੀ ਸਦੀ ਸੱਚੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਆਨੰਦਪੁਰ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਨ ਪਿਛੋਂ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਰਾਹਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਪਿਤਾ ਗੁਰਦੇਵ ਨੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੂੰ ਫਤਹਿ ਦੀ ਚਿੱਠੀ (ਜ਼ਫਰਨਾਮਾ) ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਤਦ ਇਸੇ ਹੀ ਧਰਤੀ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਂਦੇ ਹੋਏ ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੂੰ ਵੰਗਾਰਿਆਂ ਸੀ, "ਜਿਵੇਂ ਤੇਰੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੋਵੇ ਤੂੰ ਤਾਕਤ ਅਜਮਾਈ ਕਰ ਲੈ, ਅਸੀਂ ਤਿਆਰ ਹਾਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਤੂੰ ਚਾਰ ਚਿੰਗਾੜੇ ਬੁਝਾਏ ਹਨ ਪਰ ਅਜੇ ਜਵਾਲਾਮੁਖੀ ਪਹਾੜ ਕਾਇਮ ਹੈ।" ਫਿਰ ਬੜੇ ਫਰਾਖ ਦਿਲ ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ ਬਰਾੜ ਕੌਮ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿਤਾ ਕਿ ਇਹ ਬਹਾਦਰ ਬਾਗੀ ਤੇ ਤਲਵਾਰ ਦੇ ਧਨੀ ਹਨ। ਮੈਂ ਚਾਹਾਂ ਤਦ ਰਾਜ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਵਿਚ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਪੈ ਸਕਦੀ, ਪਰ ਮੈਂ ਰਾਜ ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ। ਇਸੇ ਹੀ ਧਰਤੀ ਪਰ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਨੇ ਅਮਰ ਜੋਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮੇ ਸਾਹਿਬ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੀੜ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਕੌਮ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਤੇ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠਾਂ ਸਦਾ ਲਈ ਸਤਿ ਸਰੂਪ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਕਰਕੇ ਕੌਮ ਨੂੰ ਅਮਰ ਅਡੋਲ ਤੇ ਅਚੱਲ ਰਸਤਾ ਦਿਖਾਇਆ ਸੀ। ਫਿਰ ਇਸੇ ਧਰਤੀ ਉਪਰੋਂ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸ਼ਹੀਦ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਹਿਤ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣ ਲਈ ਕਮਰ ਕਸੇ ਕਰਕੇ ਗਏ ਸਨ।

ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਸਿਰ ਪਰ ਸਭ ਤੋਂ ਭਿਆਨਕ ਤੇ ਖਤਰਨਾਕ ਸਮਾਂ ਵੱਡਾ ਘੱਲੂਘਾਰਾ ਵੀ ਮਾਲਵੇ ਦੀ ਸਰਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚ ਆਇਆ ਸੀ। ਕੁਝ ਰਹੀੜੇ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਦਾ ਹਰ ਚੱਪਾ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਸਿੱਖ ਸ਼ਹੀਦ ਤੇ ਕੌਮ ਵਿਰੋਧੀ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਨੇ ਅਟ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਧਰਤੀ ਤੇ ਹੋਏ ਧਰਮ ਯੁੱਧ ਨੇ ਫਿਰ ਅਬਦਾਲੀ ਤੇ ਹੋਰ ਲੁਟੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਰਾਹੀਂ ਭਾਰਤ ਪਰ ਹਮਲਾ ਕਰਨੋਂ ਸਦਾ ਲਈ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤੇ ਸਨ। ਸਿੱਖ ਰਿਆਸਤਾਂ ਦੀ ਕਾਇਮੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਪੰਥ ਨੂੰ ਕਰਣੀ, ਕੁਰਬਾਨੀ ਪੁੰਜ ਤੇ ਦਿਲ ਦੇ ਦਲੇਰ ਮੰਨ ਕੇ ਸਵੱਛ ਤੇ ਪੰਥ ਤੋਂ ਆਪਾ ਵਾਰ ਕੇ ਨਿਮਾਣੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਕੌਮੀ ਪੰਥ ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ ਮਾਲਵੇ ਨੇ ਸਦਾ ਹੀ ਪਹਿਲੀਆਂ ਸਫਾਂ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹਾ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਵੱਡੇ ਘੱਲੂਘਾਰੇ ਅੰਦਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਰ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਪ੍ਰਵਾਨਿਆਂ ਵਾਂਗ ਸਿੰਘ ਜੁੜੇ ਸਨ। ਪਰ ਜੋ ਕੁਰਬਾਨੀ ਇਸ ਹਲਕੇ ਦੇ ਨਗਰਾਂ ਵਲੋਂ ਹੋਈ ਉਸ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਹੋਰ ਕਿਧਰੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗੀ। ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਲੁਟੇਰਿਆਂ ਨੇ ਨਗਰ ਧਨ ਲੁੱਟਿਆ, ਬਾਕੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੋਇਆ ਮਾਈਆਂ ਬੀਬੀਆਂ ਨੇ ਕੌਮ ਦੀ ਅਮਾਨਤ ਜਾਣ ਕੇ ਧਾਨ ਪਕਾ ਕੇ ਕੌਮ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ

ਕੁਰਬਾਨ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਖਵਾ ਦਿਤਾ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਹਰ ਘਰ ਤੇ ਉਸਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਅੰਦਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਰ ਕਿਨਾਰੇ ਅੰਦਰ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਬੀਰਤਾ ਧਰਮ ਹਿਤ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ, ਤਪ ਸਾਧਨ ਤੇ ਫਿਰ ਵਾਸ਼ਨਾ ਰਹਿਤ ਕਿਰਿਆ ਦੇ ਚੱਲਣ ਦੀ ਉਚਤਾ, ਇਸਦੀ ਚੌਤਰਫੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਤੇ ਚਰਚਾ ਸੀ। ਹਰ ਪੰਜਾਬੀ ਘਰ ਵਿਚ ਰਾਤ ਸਮੇਂ ਘਰ ਵਿਚੋਂ ਗਿਆਂ ਦੀ ਚਿੰਤਾ, ਉਸੇ ਦੀ ਬੀਰਤਾ ਵਾਰਤਾਵਾਂ ਤੇ ਵੱਡਿਆਂ ਲਈ ਹਉਕੇ, ਦਰਦ ਚੀਸਾਂ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ ਕਦਮ ਪਰ ਚੱਲ ਕੇ ਸਤਿ ਮਾਰਗ ਲਈ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣ ਦਾ ਉਮਾਹ ਸੀ।

ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦਾ ਮਹਾਂਬਲੀ ਆਗੂ ਤੇ ਚਤੁਰਤਾ ਦੀ ਸਿੱਖਰ ਪਰ ਪੁੱਜਿਆ ਕੌਮ ਦਾ ਰਾਜਾ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਅਨਿਨ ਸਿੱਖ ਹੀਰੋ ਜੋ ਜੋਬਨ ਪਰ ਸੀ ਉਹ ਸੀ, ਸਰਦਾਰ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ। ਇਸ ਦੀ ਦੂਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਤਾ ਤੇ ਜੰਗ ਦਾ ਮਹਾਨ ਤਜਰਬਾ, ਕੌਮ ਦੇ ਭਵਿੱਸ਼ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਲਈ ਇਕ ਨਾਪਿਆ ਤੋਲਿਆ ਹੋਇਆ ਵਿਉਂਤਬੱਧ ਕਰਮ, ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਘਟ ਤੋਂ ਘਟ ਮਿਹਨਤ ਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਨਾਲ ਕੌਮ ਸਫਲਤਾ ਦੀ ਮੰਜ਼ਲ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਘੱਲੂਘਾਰੇ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਹਰ ਤਿੰਨਾਂ ਆਦਮੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਦੋ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਧਰਮ ਦੇ ਮਹਾਨ ਯੁੱਧ ਅੰਦਰ ਬੀਰ ਗਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਸਨ। ੩੫ ਹਜ਼ਾਰ ਬਾਲ ਬੱਚੇ ਜਵਾਨ ਬੁੱਢੇ ਤੇ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਇਕੋ ਦਿਨ ਮੌਤ ਦੇ ਮੂੰਹ ਅੰਦਰ ਚਲੇ ਗਏ ਸਨ। ਅਬਦਾਲੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਆਦਮੀ ਨੇ ਇਹ ਮਿਹਣਾ ਮਾਰਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਵੀ ਰਾਜ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਹਰੇ ਮਾਰੋਗੇ? ਤਦ ਇਕ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਚੇ ਟਿੱਬੇ ਪਰ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ ਇਹ ਆਵਾਜ਼ ਦਿਤੀ ਸੀ, ਹੁਣ ਕੋਹੜ ਝੜ ਕੇ ਖਾਲਸਾ ਕੁੰਦਨ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ। ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਸਾਡੀ ਤਲਵਾਰ ਫੈਸਲਾ ਕਰੇਗੀ ਕਿ ਇਥੇ ਦੇਸ਼ ਵਾਲਿਆਂ ਰਹਿ ਕੇ ਰਾਜ ਭੋਗਣਾ ਹੈ ਜਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਹਲਕਾਏ ਕੁੱਤਿਆਂ ਨੇ ਸਾਡਾ ਲਹੂ ਪੀ ਕੇ ਇੱਜ਼ਤ ਤੇ ਧਨ ਲੁੱਟ ਕੇ ਲੈ ਜਾਣਾ ਹੈ? ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਰਾਜ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਜੋ ਵੀ ਰਾਜ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਨਿਜ ਬਲ ਪਰ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹੀ ਗਰਜ ਸੀ ਜੋ ਮਹਾਰਾਜ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੌਮ ਸਾਹਵੇਂ ਮਾਰੀ ਸੀ। ਇਸ ਨਾਹਰੇ ਦਾ ਇਹ ਅਸਰ ਹੋਇਆ ਕਿ ਕੌਮ ਇਕ ਜਾਨ, ਇਕ ਆਵਾਜ਼ ਤੇ ਇਕ ਮੁੱਠ ਹੋ ਕੇ ਵੈਰੀ ਪਰ ਸਫਲਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕੀ ਸੀ। ਇਸ ਧਰਤੀ ਦੇ ਬਾਰੂਂ-ਬਾਰੂਂ ਕੋਹਾਂ ਅੰਦਰ ਇਕ ਵੀ ਸਿੱਖ ਘਰਾਣਾਂ ਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੋ ਇਸ ਧਰਮ ਯੁੱਧ ਦੇ ਮਹਾਨ ਘਾਤ ਦੀ ਚੋਟ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਬਚਿਆ ਹੋਵੇ। ਸਤਾਰਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਅਖੀਰੀ ਦਿਨੀਂ ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਗਰਾਂ ਅੰਦਰ ਅਜੇ ਉਹ ਪਾਵਨ ਪਵਿੱਤਰ ਯੋਧਾ ਬਲਵਾਨ ਸੁਰਜੀਤ ਸਨ, ਜਿਸ ਨੇ ਇਹ ਧਰਮ ਯੁੱਧ ਆਪ ਡਿੱਠਾ ਸੀ। ਤਲਵਾਰਾਂ ਠਹਿਕਦੀਆਂ ਖੜਕਦੀਆਂ ਤੇ ਵਜਦੀਆਂ ਸੁਣੀਆਂ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਨਗਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਗਰ ਰੱਬੋ

ਅੰਦਰ ਜੋ ਪਿਛੋਂ ਜਾ ਕੇ ਕੂਕਿਆਂ ਦੀ ਰੱਬੋ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋਈ, ਇਥੇ ਇਕ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸਿੱਖ ਘਰਾਣੇ ਵਿਚ ਇਕ ਬਾਲਕ ਨੇ ਜਨਮ ਲਿਆ। ਇਹ ਉਹੀ ਕਿਸੇ ਟਾਵੇਂ-ਟਾਵੇਂ ਘਰਾਣਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੋਈ ਸਿੰਘ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਕੇ ਫਿਰ ਬਚ ਗਿਆ ਜਾਂ ਸਫਲ ਹੋਣ ਪਿਛੋਂ ਜੋ ਫਿਰ ਘਰਾਂ ਅੰਦਰ ਆ ਗਏ ਸਨ। ਸੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਮਾਤਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ੁਬਾਨਾਂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਗੀਤ ਤੇ ਫਿਰ ਕੌਮ ਦੀਆਂ ਲੋਰੀਆਂ ਦੇ ਕੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਹੋ ਕੇ ਕੌਮ ਹਿਤ ਆਪਾ ਵਾਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦੇਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਮਾਂ ਦੀਆਂ ਲੋਰੀਆਂ, ਚੌਤਰਫੇ ਦੇ ਮਾਹੌਲ, ਸ਼ਹੀਦੀ ਖੂਨ ਨੇ ਇਸ ਬਾਲਕ ਨੂੰ ਇਤਨਾ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਚਿੱਤ, ਆਤਮ ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ, ਕੌਮ ਸੇਵਕ ਤੇ ਫਿਰ ਪਿਛੋਂ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਤੇ ਕੌਮ ਦਾ ਮਹਾਨ ਨੇਤਾ ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਕਿ ਫਿਰ ਇਸ ਦਾ ਹਰ ਕਦਮ ਅੱਗੇ ਹੀ ਵਧਦਾ ਗਿਆ। ਜੀਵਨ ਦਾ ਹਰ ਉਹ ਪੈਰ ਜੋ ਇਸ ਨੇ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਧਰਿਆ ਫਿਰ ਮੁੜਿਆ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਜੀਵਨ ਦੇ ਆਖਰੀ ਸਵਾਸਾਂ ਤਕ ਦੇਸ਼ ਤੇ ਧਰਮ ਦੇ ਸੋਹਿਲੇ ਗਾਉਂਦਾ ਸਫਲਤਾ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਲੈਂਦਾ ਹੀ ਜੀਵਨ ਦੀ ਬਾਜ਼ੀ ਲਗਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਜੀਵਨ ਇਕ ਪਰਮ ਸੇਵਕ ਸੁਭਾ, ਫਿਰ ਸਤਿਸੰਗੀ, ਸਤਿਬਚਨੀ, ਸੇਵਾ ਅੰਦਰ ਮਸਤ ਤੇ ਨਿਰਇਛਤ ਤਿਆਗੀ ਵਾਲਾ ਸੀ ਪਰ ਆਖਰ ਨੂੰ ਇਕ ਪਰਮ ਸੰਤ ਤੇ ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਮਹਾਨ ਸ਼ਹੀਦ ਸਾਬਤ ਕਰ ਗਿਆ। ਅਸੀਂ ਅੱਗੇ ਇਸ ਪਾਵਨ ਮਹਾਨ ਹਸਤੀ ਬਾਬਾ ਮਹਾਰਾਜ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਜੀਵਨ ਕਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਲਿਖਣ ਲੱਗੇ ਹਾਂ ਜੋ ਕੌਮ ਲਈ ਇਕ ਪ੍ਰਮਾਣ ਵੀ ਹੈ ਤੇ ਮਹਾਨ ਵੀ।

ਅਸੀਂ ਉਪਰ ਦਸ ਆਏ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ਪਰ ਜੰਮੇ ਪਲੇ ਤੇ ਬਚਪਨ ਦੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਖੇਡੀਆਂ। ਇਹ ਮੰਨਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਗੁੱਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰ ਕਿੰਨੀ ਮਹਾਨ ਪਵਿੱਤਰ ਸ਼ਹੀਦੀ ਰੂਹ ਦਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਬਚਪਨ ਅੰਦਰ ਹੀ ਪਹਿਲੀ ਵਿਦਿਆ ਨਗਰ ਦੇ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਪੜ੍ਹੀ, ਫਿਰ ਆਪ ਅੱਗੇ ਪੜ੍ਹਨ ਹਿਤ ਠੀਕਰੀ ਵਾਲੇ ਬਾਬਾ ਤੋਤਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਿਰਮਲੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਡੇਰੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਸੰਤ ਜੀ ਇਕ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਤਪੀ, ਜਪੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਸਮੁੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਸੇਵਕ ਸਨ। ਬੱਚੇ ਅੰਦਰ ਵਡੇਰੇ ਹੋ ਕੇ ਮਹਾਨ ਬਣਨ ਦਾ ਮਾਦਾ ਤਕ ਕੇ ਬਾਬਾ ਸਮੁੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧਾ ਹੀ ਸਾਹਿਬ ਬਾਬਾ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੌਰੰਗਾਬਾਦ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦਾ ਪ੍ਰਯਤਨ ਕੀਤਾ। ਬਾਬਾ ਸਮੁੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਬਾਲਕ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿੱਖ, ਸੰਤ, ਸਾਧ ਅਥਵਾ ਜਗਿਆਸੂ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰਯਤਨ ਕੀਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਥੋੜ੍ਹੇ ਹੀ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਵਿਦਵਤਾ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਈ। ਇਕ ਦਿਨ ਬਾਬਾ ਸਮੁੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੁੱਛਣ ਪਰ ਉਹ ਹੈਰਾਨ ਵੀ ਹੋਏ ਤੇ ਖੁਸ਼ ਵੀ ਕਿ ਇਹ ਬਾਲਕ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਕੋਈ ਮਹਾਨ ਪਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੇਗਾ। ਉਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਬੜਾ ਛੋਟਾ ਸੀ ਤੇ ਮਹਾਨ ਵੀ ਸੀ।

ਮਹਾਰਾਜ ਇਹ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜੂਠ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਾ ਕੇ, ਇਸਨੂੰ ਉਗਲਛ ਕੇ ਫਿਰ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਛੱਡ ਦਿਤਾ ਹੈ ਤੇ ਖੋਜ ਲਈ ਇਹ ਰਾਹ ਦਾ ਕੰਮ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਜੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਤੇ ਜਗਿਆਸੂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੱਖਰਾਂ

ਅੰਦਰ ਹੀ ਉਲਝ ਜਾਏ ਤਾਂ ਉਹ ਹੰਕਾਰੀ ਹੋ ਕੇ ਫਿਰ ਝੂਠ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿਚ ਫਸ ਕੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਏਗਾ?

ਸੰਤ ਸਮੁੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਦਿਆਲ ਹੋ ਕੇ ਕਿਹਾ, ਭਾਈ ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਤੇ ਉਨਤੀ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਦਾ ਸਾਧਨ ਹੈ ਪਰ ਜੇ ਕਰ ਕੇਵਲ ਉਸਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਰੋਕ ਰੱਖਣਾ ਹੈ ਤਦ ਇਹ ਭੁਲੇਖੇ ਤੇ ਮੂਰਖਤਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਸਾਧਨ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਗਿਆਨੀ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੱਖਰਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਅੰਦਰ ਵਿਚਾਰ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਤੇ ਅਡੋਲਤਾ ਸਭੇ ਕੁਝ ਹੀ ਹੈ। ਅੱਖਰ ਕੇਵਲ ਗਿਆਨ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਗੁਰੂ ਭਗਤੀ, ਸਤਿ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੇ ਪਰਮ ਤੱਤ ਵਿਚ ਵਿਲੀਨ ਹੋਣ ਦੇ ਰਾਹ ਅੰਦਰ ਕਿਤੇ ਰੋਕ ਵੀ ਪਾ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਅਸੀਂ ਅਮਲੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਅਸਲ ਗਿਆਨੀ ਤੇ ਕਰਮ ਨੂੰ ਨਦਰ ਨਾਲ ਹੀ ਬਦਲ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਸਾਹਿਬ ਬਾਬਾ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਾਸ ਤੈਨੂੰ ਲੈ ਚਲਦੇ ਹਾਂ, ਉਥੇ ਹੀ ਤੇਰੀ ਤੀਖਣ ਬੁੱਧੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਤੇ ਸੇਵਾ ਸਹਿਤ ਭਗਤੀ ਨੂੰ ਫਲ ਮਿਲੇਗਾ। ਸੰਤ ਸਮੁੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਗਿਆਨੀ ਬੁੱਧੀ ਨੇ ਇਹ ਸਮਝ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਨੌਨਿਹਾਲ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਹੀ ਕਿਸੇ ਵਡੇਰੀ ਪਦਵੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕੇਗਾ। ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪ ਤੋਂ ਮਹਾਨ ਸ਼ਕਤੀਵਾਨ ਤਤਵੇਤਾ ਯੁੱਗ ਪੁਰਸ਼ ਬਾਬਾ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਾਸ ਭੇਜਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਇਕ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਬਾਬਾ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਮਰਹਾਣੇ ਨਗਰ ਆਏ ਹੋਏ ਸਨ ਤਦ ਸੰਤ ਸਮੁੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਚਲ ਭਾਈ ਤੇਰੇ ਭਾਗ ਜਾਗੇ ਹਨ ਚਲ, ਤੈਨੂੰ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾਈਏ, ਬੀਰ ਮਰਗੋਸ਼ ਗੁਰਬਿਲਾਸ ਦੇ ਕਰਤਾ ਪੰਡਤ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਹੀ ਮਿਲਣੀ ਸਮੇਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਬਾਬਾ ਮਹਾਰਾਜ ਸਿੰਘ ਦੀ ਆਤਮਾ ਦੀ ਉਚਤਾ ਸ਼ਾਂਤ ਸੁਭਾਉ ਤੇ ਕਰਣੀ ਇਤਨੀ ਪਸੰਦ ਆਈ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਲੰਗਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸੌਂਪ ਦਿਤੀ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਸੰਤ ਸਮੁੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਅਮੋਲਕ ਸੇਵਕ ਤੇ ਹੋਣਹਾਰ ਭਵਿੱਸ਼ ਦਾ ਕਰਮ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬੀਰ ਬਲਵਾਨ ਯੋਗੀਰਾਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭੇਟ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜੋ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਬਾਬਾ ਸਮੁੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਨਿਸਚਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਨੌਜਵਾਨ ਅੰਦਰ ਸਾਰੇ ਗੁਣ ਹਨ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵਡੇਰੀ ਹਸਤੀ ਅੰਦਰ ਹੋਣੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ। ਸੋ ਉਹ ਇਹੀ ਸਮਝ ਕੇ ਲਿਆਏ ਸਨ ਕਿ ਪਾਰਸ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਤਾਂਬਾ ਸੋਨਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਤਾਂ ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਰੂਪ ਹੀ ਦੇਂਦੇ ਹਨ। ਬਰੂਦ ਸਿੱਕਾ ਤੇ ਸਮਾਨ ਹੈ ਪਰ ਚਵਾਤੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਜੋ ਸਿਰਫ ਲਗਾਵਣਹਾਰ ਹੀ ਲਗਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੋਂ ਖਮੀਰ ਵਿਗੜ ਵੀ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਸੋ ਹੀਰੇ ਨੂੰ ਹੀਰੇ ਦੇ ਵਿਧਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਇਹ ਸਮਰਥਾ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਅੰਦਰ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ।

ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸੌਂਪਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਆਪ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਅੰਦਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਕੇ ਬਾਬਾ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਨ ਕਰਾਇਆ ਅਤੇ ਸਿਖਿਆ ਦੱਸ ਕੇ ਆਖਿਰ ਫੁਰਮਾਇਆ -

ਭਾਈ ਅਸਲ ਵਿਚ ਸਿੱਖੀ ਤਾਂ ਜੀਵਨ ਦਾ ਵਟਾਂਦਰਾ ਹੈ।

ਜੇ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਛੱਡ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਸਮਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹੀ ਸਿੱਖ ਹੈ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਮੁਰੀਦ ਦਾ ਮੁਰਦਾ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਗੋਰ ਵਿਚ ਸਮਾ ਜਾਣ ਦਾ ਨਾਮ ਸਿੱਖੀ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਭਾਈ ਇਹ ਨਾਸ਼ਵਾਨ ਸਰੀਰ ਜੋ ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਨੂੰ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਹਰ ਸਵਾਸ ਅਸੀਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹੀ ਸਪੁਰਦ ਕਰਕੇ ਉਸੇ ਦੀ ਆਗਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਜੀਵਨ ਨਿਭਾਉਣਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੂਰਜ ਵਲ ਮੂੰਹ ਕਰਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਤਦ ਪਰਛਾਵਾਂ ਪਿਛੇ ਨੂੰ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦਾ ਮੂੰਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਾਸੇ ਰਖਾਂਗੇ ਤਦ ਸਾਡੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਕੋਹੜ ਖੋਟ ਤੇ ਨੁਕਸ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਚਲੇ ਜਾਣਗੇ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੂੰਹ ਪਰ ਲੱਗੇ ਦਾਗ ਸੀਸੇ ਅੰਦਰ ਸਾਫ ਦਿਸਦੇ ਹਨ, ਇਸੇ ਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਸੀਸੇ ਅੱਗੇ ਖਲੋ ਕੇ ਕਰਮ ਦੀਆਂ ਕਾਲੀਆਂ ਲਕੀਰਾਂ ਪੈਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਤੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਧੁਪ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਮਿਟ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਧੁਰਾ ਦਰੁਸਤ ਹੈ ਤਦ ਮਨ ਦੀਆਂ ਉਡਾਰੀਆਂ ਉਸਾਰੂ ਸਤ ਤੇ ਸੰਤੋਖ ਪੈਦਾ ਕਰਨਗੀਆਂ। ਅੱਖਾਂ ਤਾਂ ਮਨ ਦੇ ਬਾਹਰ ਦਾ ਰੂਪ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰ ਬਦੀ ਤੇ ਖੋਟ ਤਦ ਹੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਸੱਚ ਵਿਚ ਖੋਟ ਤੇ ਕਮੀ ਹੈ। ਸੋ ਦਿਲ ਦਿਮਾਗ ਤੇ ਨੇਤਰਾਂ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਰੱਖਣ ਹਿਤ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਮਨ ਹਜ਼ੂਰੀ ਅੰਦਰ ਰਹੇ। ਸਤਿ ਰੂਪ ਪ੍ਰਭੂ ਤੇ ਉਸਦੇ ਇਸ ਸਤਿ ਰੂਪ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਨਾਸ਼ਵਾਨ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਉਸਦਾ ਬਗੀਚਾ ਤੇ ਖਿੜਿਆ ਮੌਲਿਆ ਸੁੰਦਰ ਰੂਪ ਜਾਣ ਕੇ ਇਸਦੇ ਵਾਧੇ ਉਨਤੀ ਤੇ ਉਸਾਰੀ ਲਈ ਹੀ ਸੋਚਣਾ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਹੈ। ਸਤਿ ਆਧਾਰ ਬਾਰੇ ਸੋਚਾਂ ਨੂੰ ਸਿਖਰਾਂ ਤੱਕ ਪੁਚਾਣ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖੀ ਕੀਮਤਾਂ ਸਿਖਰਾਂ ਨੂੰ ਛੋਂਹਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਹੋ ਜਾਏ ਤਦ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਅਨੁਭਵ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੀ ਤੱਕੋਗੇ ਕਿ ਇਹ ਹਰਿ ਕਾ ਰੂਪ ਜਗਤ ਹਰੀ ਰੂਪ ਹੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਕੋਹੜ ਕੋਹੜ ਤੇ ਕਮੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਇਸਦੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਗਿਰਦ ਫਿਰਦੀਆਂ ਦਿਸਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਲੇਸ਼ਾਂ, ਘਾਟਾਂ, ਦੁਖਾਂ ਤੇ ਕਲਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਸਾਫ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਬੋਝ ਉਤਾਰਨ ਹਿਤ ਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਿਸੇ ਪਰ ਕੋਈ ਅਹਿਸਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਸਰੀਰ ਲੋਕ ਸੇਵਾ ਤੇ ਸੁਰਤ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਜੋੜ ਕੇ ਇਕ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਵੋਗੇ, ਤਦ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਕ ਵਖਰਾ ਅਨੰਦ ਸਰੂਰ ਤੇ ਨਸ਼ਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰ ਨਸ਼ੇ ਤੇ ਸੰਸਾਰਕ ਪਦਾਰਥ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੋਕ ਸੇਵਾ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਭਲਾਈ, ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਉਨਤੀ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਸੁਰਤ ਦੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪਾਵਨ ਗੁੜ੍ਹਤੀ ਸਹਿਤ, ਕਿ ਅਤੀਤ ਸੁਖ ਦੁਖ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਇਕ ਮਾਤਰ ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੇ ਮੁਤਲਾਸ਼ੀ ਤੇ ਸਤਿਪੁਰਖਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਤਿ ਸਰੂਪ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਚਾਉ ਲੈ ਕੇ ਭਾਈ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ ਕੀ ਲੋਹ ਦਾ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਹੋ ਕੇ ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ।

ਇਹ ਨਵੇਂ ਰੰਗ ਅੰਦਰ ਮਸਤ, ਸੁਰਤੀ ਨੂੰ ਅਕਾਸ਼ੀ ਤੇ ਅਮਲ ਧਰਤੀ ਦੇ ਸਹਿਤ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਅੰਦਰ ਮਗਨ ਏਕਤਾ ਉਨਤੀ ਦੀ ਲੈ ਕੇ ਲੋਹ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ, ਜੋ ਆਪ

ਦੁੱਖ ਨੂੰ ਸਿਰ ਮੱਥੇ ਝੱਲ ਕੇ ਭੁਖਿਆਂ ਨੂੰ ਅਹਾਰ ਦੋਂਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਆਸਣ ਜਾ ਜਮਾਏ। ਜਿਸ ਦੇ ਹਰ ਸਵਾਸ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਭਲੇ ਤੋਂ ਹਰ ਹਿਰਦੇ ਅੰਦਰ ਵਸ ਰਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦੀਦਾਂ ਦੀ ਸਿਕ, ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦਿਆਂ ਤੋਂ ਖਿੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਆਤਮਾਵਾਂ ਤੋਂ ਵਿਗਾਸ ਭਰੇ ਹੋਏ ਹਿਰਦਿਆਂ ਤੋਂ ਤੇ ਸਤਿ ਦੇ ਮਾਰਗ ਧਾਰਣੀਆਂ ਸਤਿ ਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਹਿਤ ਅਰਪਣ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਕਠਨ ਧਾਰਨਾ ਤਪ ਤੇ ਸਾਧਨ

ਬਾਬਾ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅੰਦਰ ਇਕ ਮਹਾਨ ਆਕਰਖਣ ਸ਼ਕਤੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੀ ਭੁੱਲੜਾਂ ਨੂੰ ਰਾਹੇ ਪਾਣ ਤੇ ਨਾਮ ਰੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਅਲਮਸਤ ਬਨਾਉਣ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥਾ ਰਖਦੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸੋਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਨ ਕੀਤਾ ਉਹ ਖੀਵੇ ਤੇ ਅਲਮਸਤ ਹੋ ਗਏ। ਬਾਬਾ ਖੁਦਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਤੱਕਣ ਨਾਲ ਹੀ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਸੋ ਨੌਜਵਾਨ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਆਖਰੀ ਮੇਹਰ ਕਰਕੇ ਸੇਵਾ ਦਿਤੀ, ਤਦ ਉਹ ਖੀਵੇ ਹੋ ਕੇ ਮਸਤੀ ਨਾਲ ਝੁੰਮਦੇ ਇਸ ਮਹਾਨ ਸੰਘਰਸ਼ ਅੰਦਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੱਸੇ ਰਾਹ ਰਾਹੀਂ ਅਭਿਆਸ ਕਰਕੇ ਮਨੋਬ੍ਰਿਤੀ ਸ਼ੁੱਧ ਬਿਬੇਕ ਤੇ ਉਤਮ ਹੋ ਕੇ ਫਿਰ ਸਤਿ ਚਿਤ ਅਨੰਦ ਸਰੂਪ ਆਤਮਾ ਵਿਚ ਲਿਵਲੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਫਿਰ ਜਦੋਂ ਮਨ ਨੀਵਾਂ ਹੋਇਆ ਮਤ ਉੱਚੀ ਹੋਈ ਤਦ ਮਤ ਤੇ ਪਤ ਦਾ ਰਾਖਾ ਆਪ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਆਪ ਹੀ ਹੋਣਾ ਹੋਇਆ। ਸੋ ਜਦੋਂ ਹੀ ਕੋਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸੋਂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਦਾਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਉਹ ਪ੍ਰਤੀਤ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮਹਾਂ ਸਾਗਰ ਦੀਆਂ ਛੱਲਾਂ ਵੱਜ ਕੇ ਉਹ ਮਹਾਨ ਸਾਗਰ ਦਾ ਰੂਪ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੇਵਕਾਂ ਦੇ ਦਰ ਪਰ ਰਿੱਧੀਆਂ ਸਿੰਧੀਆਂ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਬਾਬਾ ਖੁਦਾ ਸਿੰਘ ਜੈਸੇ ਆਤਮ ਦਰਸੀ, ਬਾਬਾ ਪਤਾਸਾ ਸਿੰਘ ਜੈਸੇ ਬਲਵਾਨ ਨਾਮਰਸੀਏ ਗਿਆਨੀ, ਛੋਟੇ ਬਾਬਾ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੈਸੇ ਅਨਿਨ ਸੇਵਕ ਆਦਿਕ ਸੇਵਕ ਪ੍ਰਮਾਣ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਕਰਕੇ ਕਈ ਉਜੜੇ ਟੱਬਰ ਵਸੇ। ਫਿਰ ਕਾਬਲ ਅੰਦਰ ਮਸਜਿਦਾਂ ਦੇ ਰੁਖ ਬਦਲ ਗਏ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਖੁਦਾ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਆਮ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸੀ ਕਿ ਵੈਰਾਗੀ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੇ ਖਾਹਸ਼ਮੰਦ ਕੇਵਲ ਬਾਬਾ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਪਰਸਦੇ ਸਨ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੇਦੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਪੁੱਤਰ ਬਾਬਾ ਬਿਕਰਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਦਾਤ ਬਾਬਾ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਹੀ ਦਿਲਵਾਈ ਸੀ। ਉਹ ਇਤਨੇ ਬਚਨਾਂ ਦੇ ਬਲੀ ਤੇ ਕਰਮ ਦੇ ਸੂਰੇ ਸਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦੀ ਈਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੰਨੀ। ਫਿਰ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਅੰਦਰ ਹੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਰਵਾਇਤ ਸੱਚ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਬਾਬਾ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਮਾਰ ਤਾਂ ਸਕਦਾ ਸੀ ਪਰ ਝੁਕਾ ਤੇ ਨੀਵਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਸਵੈਮਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਕ ਐਸਾ ਗੁਣ ਸੀ ਜੋ ਕਦੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਮੁਥਾਜ ਤੇ ਨੀਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦੋਂਦਾ ਸੀ। ਸੋ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਇੱਕ ਆਦਰਸ਼ਕ ਤੇ ਅਮੋਲ ਬਲ ਬਾਬਾ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਬਾਬਾ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਸੀ।

ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਪੰਜ ਚੁਲੀਆਂ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਜੀਵਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਆਪਾ ਇਕ ਮਿਕ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਨਾਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੜ੍ਹਦ ਹੋ ਗਏ। ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਉਮਾਹ ਤੇ ਸੇਵਾ ਤੇ ਹੁਲਾਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਨਵਾਂ ਰੂਪ ਤੇ ਨਵਾਂ ਜੀਵਨ ਦੇ ਦਿਤਾ। ਉਹ ਮਨ ਤੇ ਬਾਹਰੋਂ ਇਕ ਮਾਤਰ ਨਾਮੀ-ਅੰਦਰ ਹੀ ਭਿੱਜ ਗਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨ ਇਤਨੀ ਮਿੱਠੀ ਰਸੀਲੀ ਖਿਚਵੀਂ ਤੇ ਪਿਆਰ ਸਤਿਕਾਰ ਵਾਲੀ ਸੀ, ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਰ ਇਕ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਦਾ ਇਕ ਸੁਭਾਵ ਹੀ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਲੋਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਹੀ ਕਹਿਣ ਲਗ ਪਏ, ਇਕ ਦਿਨ ਐਸਾ ਵੀ ਆਇਆ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਯਾਦ ਹੀ ਨਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵੀ ਹੈ। ਸੁਰਤ ਦਾ ਚੜ੍ਹਾਅ ਦਸਮ ਦੁਆਰ, ਅਭਿਆਸ ਰਾਹੀਂ ਸੁਰਤ ਹਰ ਸਮੇਂ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਤੇ ਹੱਥ ਹਰ ਸਮੇਂ ਸੇਵਾ ਰੋਟੀਆਂ ਪਕਾਣ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਗੁਰ ਬਿਲਾਸ ਦੇ ਕਰਤਾ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਾਣਾ ਪੀਣਾ ਸੌਣਾ ਹਸਣਾ ਸਭ ਭੁਲ ਗਏ, ਬਿਸਰਾਮ ਅਸਥਾਨ ਸੀ। ਇਹ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਦੇ ਪਿੱਠ ਲਾ ਕੇ ਬਿਸਰਾਮ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤੇੜ ਕਛਹਿਰਾ, ਸਿਰ ਪਰ ਭੂਰੀ ਦਾ ਟੋਟਾ ਤੇ ਗਲ ਵਿਚ ਭੂਰੀ ਦੀ ਕਫਨੀ, ਇਹ ਇਕੋ ਹੀ ਪੁਸ਼ਾਕ ਸੀ ਜੋ ਹਾੜ੍ਹ ਸਿਆਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਉਹ ਪੂਰੇ ਇਕ ਵਜੇ ਉੱਠ ਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦੇ ਫਿਰ ਬਾਬਾ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਗਰਮ ਜਲ ਨਾਲ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਵਾਂਦੇ, ਫਿਰ ਚਾਰ ਘੰਟੇ ਆਤਮ ਆਨੰਦ ਦੇ ਹੁਲਾਰੇ ਮਾਣਦੇ ਤੇ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਆਈਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਇਕ ਵੱਖਰੀ ਸੇਵਾ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਨਿਯਮ ਅੰਦਰ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਉਹ ਕਪੜਾ ਲੈ ਕੇ ਵੱਡੇ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੋੜੇ ਸਾਫ ਕਰਕੇ ਫਿਰ ਬਾਬਾ ਖੁਦਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਜੋੜੇ ਸਾਫ ਕਰਕੇ ਫਿਰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਪਰ ਫੇਰ ਲੈਂਦੇ ਸਨ, ਇਸੇ ਕਪੜੇ ਨਾਲ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਬੈਠੀ ਸੰਗਤ ਦੇ ਜੋੜੇ ਸਾਫ ਕਰਕੇ ਚਰਨ ਧੂੜ ਮੱਥੇ ਪਰ ਲਗਾਂਦੇ। ਫਿਰ ਇਹ ਕੱਪੜਾ ਧੋ ਕੇ ਕਮਰਕਸਾ ਕਰਦੇ ਤੇ ਲੋਹ ਪਰ ਜਾ ਡੇਰਾ ਲਗਾਂਦੇ ਸਨ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਰਮ ਭੂਮੀ ਤੇ ਧਰਮ ਅਸਥਾਨ ਜਗ੍ਹਾ ਸੀ, ਉਹ ਲੋਹ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਦੇਗ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਇਸ ਕਰਕੇ ਵੀ ਕਰਨਾ ਲੋੜੀਂਦਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਰਾਹੀਂ ਸਰੀਰਕ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਚਲ ਕੇ ਫਿਰ ਹੀ ਕਿਧਰੇ ਆਤਮ ਬਲ ਤੇ ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਦਾ ਦਰਜਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਤਨੀ ਕਰੜੀ ਘਾਲਨਾ ਫਿਰ ਖੁਰਾਕ ਕੇਵਲ ਮਾਤਰ ਦੋ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਫੁਲਕੇ ਸੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਦੋ ਵੇਲੇ ਫਿਰ ਇਕ ਵੇਲੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਉਹ ਵੀ ਹਟਾ ਕੇ ਬਰਤਨਾਂ ਦਾ ਧੋਣ ਹੀ ਵਰਤਦੇ ਰਹੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰੀਰ ਸੁੱਕ ਕੇ ਲੱਕੜੀ ਤੇ ਫਿਰ ਕਰੜੀ ਧਾਰਨਾ ਕਰਕੇ ਬਜਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਸਰੀਰ ਪਰ ਇਕ ਚੁੰਡੀ ਵੀ ਭਰਨੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਸੀ। ਜਿਤਨੀ ਥੋੜ੍ਹੀ ਖੁਰਾਕ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਦਾ ਚਲਣਾ ਹੀ ਕਠਨ ਸੀ। ਵੱਡੇ

ਸਾਹਿਬਾਂ ਪਾਸ ਗੱਲ ਪੁੱਜੀ ਤਦ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸੱਦ ਕੇ ਕਿਹਾ, "ਭਾਈ ਇਸ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਜੇਕਰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਤੇ ਬੀਮਾਰ ਕਰ ਲਵੋਗੇ ਫਿਰ ਆਤਮ ਅਨੰਦ ਤੇ ਪ੍ਰਮ ਅਨੰਦ ਕੌਣ ਮਾਣੇਗਾ? ਬਾਬਾ ਜੀ ਵੱਡੇ ਸਾਹਿਬਾਂ ਤੋਂ ਇਕ-ਇਕ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਸਮਝਦੇ ਤੇ ਫੇਰ ਉਸੇ ਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੀਵਨ ਢਾਲਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਇਕ ਦਿਨ ਬਾਬਾ ਖੁਦਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਸਮੇਂ ਕਛਹਿਰਾ ਦੂਰ ਸੁੱਟ ਦਿਤਾ। ਵੱਡੇ ਸਾਹਿਬ ਨਾਰਾਜ਼ ਹੋਏ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ।

ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਪਰ ਹੁਣ ਰਹਿਤ ਮਰਿਯਾਦਾ ਦਾ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਇਕ ਟਕਸਾਲੀ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਹਾਂ। ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਮੁੱਢਲੇ ਅਸੂਲ ਹੀ ਛੱਡ ਬੈਠੀਏ, ਤਦ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਕੌਣ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਾਏਗਾ? ਬਾਬਾ ਖੁਦਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਖਿਮਾ ਮੰਗੀ ਸੀ ਕਿ ਫਿਰ ਐਸੀ ਭੁੱਲ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਬਾਬਾ ਮਹਾਰਾਜ ਸਿੰਘ ਸਿੱਖੀ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਦੇ ਇਕ ਨਮੂਨੇ ਸਨ। ਵੱਡੇ ਸਾਹਿਬਾਂ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਕੇ ਇੰਝ ਫੁਰਮਾਇਆ ਸੀ -

ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਸਿਮਰਨ ਇਕ ਮਸਤੀ ਦਾ ਭਰਪੂਰ ਖਜ਼ਾਨਾ ਹੈ, ਮਹਾਨ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਕੋਲ ਹੋ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਹਜ਼ਮ ਕਰ ਜਾਏ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਤਕ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਉਹ ਕੁਝ ਪਾ ਕੇ ਗਵਾਈ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਨਾਮ ਅੰਦਰੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਮਸਤੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਪੱਥਰ ਨਹੀਂ, ਸੁਰਜੀਤ ਸਥਿਰ ਤੇ ਮਹਾਨ ਬਣਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਮਸਤੀ ਸਤਿ ਮਾਰਗ ਤੋਂ ਦੂਰ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਲਈ ਅਗਾਧ ਸ਼ਰਧਾ ਪੈਦਾ ਹੋਣੋਂ ਰੋਕ ਕੇ ਉਸ ਮਸਤੀ ਨੂੰ ਸਾਂਭ ਕੇ ਹੀ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਹਾਂ। ਉਹ ਸਰੀਰਕ ਕਿਰਿਆ ਕਰਕੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਆਦਰਸ਼ ਰੋਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਲੋਕ ਸੇਵਾ ਤੇ ਪ੍ਰਮਾਰਥ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਨੂੰ ਅਮਲੀ ਤੌਰ ਪਰ ਵਰਤੋਂ ਵਿਚ ਲਿਆ ਕੇ ਅਸੀਂ ਸਿੱਖੀ ਲੋਕਾਂ ਤਕ ਪੁਜਾਣੀ ਹੈ। ਅਸਾਂ ਗੁਰੂ ਮਰਯਾਦਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੀਮਤ ਪਰ ਭੰਗ ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦੇਣੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖ ਕੇ ਹੀ ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੀਆਂ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸੱਚੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਫਿਰ ਸਾਰੀ ਹੀ ਸੰਗਤ ਨੇ ਇਹ ਭਰੋਸਾ ਦਵਾਇਆ ਕਿ ਉਹ ਹੁਣ ਤਿਆਰ ਬਰ ਤਿਆਰ ਤੇ ਰਹਿਤਵਾਨ ਸਿੱਖੀ ਨੂੰ ਹੀ ਅਪਨਾਉਣਗੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੋਜ਼ ਹੀ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਕੌਤਕ ਵਾਪਰਦਾ ਸੀ। ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਰਾਜੇ ਮਹਾਰਾਜੇ ਵਲੋਂ ਲੰਗਰ ਲਈ ਜਾਗੀਰ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ, ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਹੰਕਾਰੀ ਤੋਂ ਸੇਵਾ ਕਰਵਾਉਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨਾ ਉਸਦੇ ਰਾਸ਼ਨ ਰਸਦਾਂ ਲੈਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨਾ। ਕਦੇ ਜੇਕਰ ਲੰਗਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਗਰੀਬ ਆਦਮੀਆਂ ਕੀਤੀ ਤੇ ਰਸੋਈਆ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਤਿਆਰ ਹੋਇਆ ਤਦ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਅਰਦਾਸ ਅੰਦਰ 'ਦਾਣਾ ਪਾਣੀ ਗੁਰੂ ਕਾ ਟਹਿਲ ਭਾਵਨੀ ਗਰੀਬ ਲਾਂਗਰੀ ਤੇ ਨੌਕਰਾਂ ਚਾਕਰਾਂ ਦੀ ਲੇਖੇ ਲਾਣੀ, ਦੇ ਵਾਕ ਕਹਿ ਕੇ ਅਮੀਰਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਇਹ ਸਾਫ ਜਾਹਰ ਕਰਨਾ ਕਿ ਸੇਵਾ

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 60 'ਤੇ)

ਸਟੀਕ ਸ੍ਰੀ ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਸੰਤ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਰੰਧਾਵੇ ਵਾਲੇ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਅਗਸਤ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ - 52)

ਪਉੜੀ ਚੌਵੀਵੀਂ

ਪ੍ਰਸ਼ਨ - ਫਿਰ ਸਿੱਧਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਜਿਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਆਪ ਨੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਸਿਫਤ ਕਿੱਡੀ ਕੁ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਫਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਹਨ?

ਅੰਤੁ ਨ ਸਿਫਤੀ; ਕਹਣਿ ਨ ਅੰਤੁ॥

ਹੇ ਸਿੱਧ ਪੁਰਸ਼ੋ! ਉਸ ਸਿਫਤੀ=ਸਿਫਤ ਦੇ ਮਾਲਕ (ਪ੍ਰਭੂ) ਦਾ ਕੋਈ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸਿਫਤਾਂ ਕਹਿਣ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਥਵਾ ਸਿਫਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦਾ ਵੀ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਥਵਾ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸਿਫਤੀ=ਸਿਫਤਾਂ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਫਤਾਂ ਕਹਿਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਵਾ: ਸਿਫਤਾਂ ਵਾਲੇ ਕਹਣਿ=ਵਾਕਾਂ ਕਰਕੇ ਵੀ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਕੇਤੇ ਤੇਰੇ ਜੀਅ ਜੰਤ ਸਿਫਤਿ ਕਰਹਿ ਦਿਨੁ ਰਾਤਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੮

ਉਸਤਤਿ ਕਰਹਿ ਅਨੇਕ ਜਨ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਰਾਵਾਰ ॥

ਅੰਗ - ੨੭੫

ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਪਤ ਅਨੇਕ ਜਨ ਨਾਨਕ ਨਾਹਿ ਸੁਮਾਰ ॥

ਅੰਗ - ੨੭੫

ਕਿਆ ਉਪਮਾ ਤੇਰੀ ਆਖੀ ਜਾਇ ॥

ਤੂੰ ਸਰਬੇ ਪੂਰਿ ਰਹਿਆ ਲਿਵ ਲਾਇ ॥ ਅੰਗ - ੩੫੦

ਅੰਤੁ ਨ ਕਰਣੈ: ਦੇਣਿ ਨ ਅੰਤੁ॥

ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਕਰਣੈ=ਕਰਤਬਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਦਾਤ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਅੰਤ ਹੈ, ਵਾ: ਦਾਤਾਂ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਜਲ ਤੇ ਥਲ ਕਰਿ ਥਲ ਤੇ ਕੂਆ ਕੂਪ ਤੇ ਮੇਰੁ ਕਰਾਵੈ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੫੨

ਕੋਟਿ ਪਰਲਉ ਓਪਤਿ ਨਿਮਖ ਮਾਹਿ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੫੬

ਅਥਵਾ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਕਰਣੈ = ਕ੍ਰਿਪਾ ਦਾ ਭਾਵ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤੱਤ ਬੇਤੇ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਵਾ: ਕਰਣੈ = ਸੰਸਾਰ (ਪਰਪੰਚ) ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਅੰਤੁ ਨ ਵੇਖਣਿ; ਸੁਣਣਿ ਨ ਅੰਤੁ॥

ਵੇਖਣਿ=ਵੇਖਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਵੀ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਸੁਣਨ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਵੀ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਥਵਾ ਜੇ ਪ੍ਰਭੂ ਵੇਖਣਿ=ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਸੁਣਣਿ=ਗਿਆਤਾ ਰੂਪ

ਹੋ ਕੇ ਸਭ ਦੀ ਬੋਲ-ਚਾਲ ਸੁਣ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਵਾ: ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਹੋ ਕੇ ਸਭ ਦੀਆਂ ਅਰਦਾਸਾਂ (ਬੇਨਤੀਆਂ) ਸੁਣ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਵਾ: ਗੁਰਮੁਖ ਜਨ ਵੇਖਣਿ = ਬ੍ਰਹਮ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾ ਹੋ ਕਰਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਸੇ ਨੂੰ ਵੇਖ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਜਗਿਆਸੂ ਜਨ ਸੁਣਣਿ=ਸਰੋਤਾ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਜਸ ਸੁਣ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਪੈ; ਕਿਆ ਮਨਿ ਮੰਤੁ॥

ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਜਾਪੈ = ਜਾਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਮਨਿ = ਮਨ ਵਿਚ ਕਿਆ = ਕੀ ਮੰਤ = ਸਲਾਹ ਵਾ: ਮਤਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਉਸ ਨੇ ਕੀ ਕਰ ਦੇਣਾ ਹੈ? ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਦੇ ਮਤੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕਦਾ। ਉਹ ਪਲ ਵਿਚ ਕੁਝ ਹੋਰ ਤੋਂ ਹੋਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਸੀਹਾ ਬਾਜਾ ਚਰਗਾ ਕੁਹੀਆ ਏਨਾ ਖਵਾਲੇ ਘਾਹ ॥

ਘਾਹੁ ਖਾਨਿ ਤਿਨਾ ਮਾਸੁ ਖਵਾਲੇ ਏਹਿ ਚਲਾਏ ਰਾਹ ॥

ਨਦੀਆ ਵਿਚਿ ਟਿਬੇ ਦੇਖਾਲੇ ਥਲੀ ਕਰੇ ਅਸਗਾਹ ॥

ਕੀੜਾ ਥਾਪਿ ਦੇਇ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਲਸਕਰ ਕਰੇ ਸੁਆਹ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੪

ਹਰਨ ਭਰਨ ਜਾ ਕਾ ਨੇਤ੍ਰੁ ਫੋਰੁ ॥ ਤਿਸ ਕਾ ਮੰਤੁ ਨ ਜਾਨੈ ਹੋਰੁ ॥

ਅੰਗ - ੨੮੪

ਜੇ ਮਨਿ = ਸ਼ਿਰੋਮਣੀ ਪ੍ਰਭੂ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਮੰਤੁ = ਸਾਲਾਹ ਜਾਂ ਮਤਾ ਕੀ ਹੈ? ਉਸ ਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਜਾਪੈ=ਜਾਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸੁਤੰਤਰ ਸਰੂਪ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦਾ ਆਪ ਮਾਲਕ ਹੈ ਜੋ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਦੀ ਸਲਾਹ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ। ਜੈਸਾ ਕਿ-

ਬੀਓ ਪੁਛਿ ਨ ਮਸਲਤਿ ਧਰੈ ॥

ਜੇ ਕਿਛੁ ਕਰੈ ਸੁ ਆਪਹਿ ਕਰੈ ॥ ਅੰਗ - ੮੬੩

ਉਸ ਦਾ ਕਿਆ = ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਜੇ ਮਨਿ = ਸ਼ਿਰੋਮਣੀ ਮੰਤੁ = ਮੰਤਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਵੀ ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਪੈ = ਨਹੀਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਮਨਿ ਮੰਤੁ = ਜੇ ਸ਼ਿਰੋਮਣੀ ਮੰਤਰ ਵੇਦ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਮੰਤਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਪੈ = ਜਾਣ ਸਕਦਾ ਭਾਵ ਵੇਦ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਅੰਤ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕਦੇ, ਉਹ ਬੇਅੰਤ ਹੈ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਮਹਿਮਾ ਨ ਜਾਨਹਿ ਬੇਦ ॥

ਬ੍ਰਹਮੇ ਨਹੀ ਜਾਨਹਿ ਭੇਦ ॥

ਅਵਤਾਰ ਨ ਜਾਨਹਿ ਅੰਤੁ ॥

ਪਰਮੇਸਰੁ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਬੇਅੰਤੁ ॥

ਅੰਗ - ੮੯੪

ਬੇਦ ਕਤੇਬ ਸੰਸਾਰ ਹਭਾ ਹੂੰ ਬਾਹਰਾ ॥

ਅੰਗ - ੩੯੭

ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਪੈ; ਕੀਤਾ ਆਕਾਰੁ॥

ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਪੈ = ਅੰਤ ਜਾਣਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਆਕਾਰ = ਪਸਾਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਥਵਾ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਜੋ ਆਕਾਰ = ਪਸਾਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਪਸਾਰੇ ਦਾ ਵੀ ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਪੈ = ਅੰਤੁ ਨਹੀਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਆਕਾਰ/ਸਰਗੁਣ ਸਰੂਪ ਦੇ ਧਾਰਣ ਕੀਤੇ ਆਕਾਰਾਂ ਦਾ ਵੀ ਅੰਤੁ ਨਹੀਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਅਥਵਾ ਇਸ ਭੇਦ ਦਾ ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਪੈ = ਅੰਤੁ ਨਹੀਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਇਹ ਆਕਾਰ = ਸਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਸਰੂਪ ਕਿਵੇਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਪੰਜ ਤੱਤਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਚਾਰੇ ਖਾਣੀਆਂ ਦੇ ਜੀਵ ਜੰਤੂਆਂ ਦੇ ਆਕਾਰ ਉਸ ਨੇ ਕਿਵੇਂ ਸਾਜੇ ਹਨ, ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਅੰਤੁ ਨਹੀਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾ ਸਕਿਆ।

ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਪੈ; ਪਾਰਾਵਾਰੁ॥

ਹੇ ਸਿੱਧ ਪੁਰਸ਼ੋ! ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪਾਰਾਵਾਰੁ = ਉਰਾਰ ਪਾਰ ਦਾ ਅੰਤੁ ਨਹੀਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਅਤਿ ਉਚਾ ਤਾ ਕਾ ਦਰਬਾਰਾ ॥ ਅੰਤੁ ਨਾਹੀ ਕਿਛੁ ਪਾਰਾਵਾਰਾ ॥
ਅੰਗ - ੫੬੨
ਜਹ ਦੇਖਾ ਤਹ ਏਕੁ ਤੂ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਰਾਵਾਰੁ ॥ ਅੰਗ - ੯੩੪
ਉਸਤਤਿ ਕਰਹਿ ਅਨੇਕ ਜਨ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਰਾਵਾਰੁ ॥ ਅੰਗ -
੨੭੫

ਪਾਰਾਵਾਰੁ = ਸਮੁੰਦਰ ਰੂਪੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਅੰਤੁ ਨਹੀਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਥਵਾ ਪ੍ਰਭੂ ਦੁਆਰਾ ਰਚੇ ਗਏ ਪਾਰਾਵਾਰੁ=ਲੋਕ ਪ੍ਰਲੋਕ ਦਾ ਵੀ ਅੰਤੁ ਨਹੀਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਫਿਰ ਉਸ ਦਾ ਅੰਤੁ ਕਿਵੇਂ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਅਥਵਾ ਉਸ ਦੇ ਪਾਰਾਵਾਰੁ = ਗਿਆਨ ਵੈਰਾਗ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਦਾ ਅੰਤੁ ਨਾ ਜਾਪੈ = ਜਾਣਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਭਾਵ ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਬੇਅੰਤ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰਕੇ ਵੀ ਅੰਤੁ ਨਹੀਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਯਥਾ -

ਨਾਲਿ ਕੁਟੰਬੁ ਸਾਥਿ ਵਰਦਾਤਾ ਬ੍ਰਹਮਾ ਭਾਲਣ ਸਿਸਟਿ ਗਇਆ॥
ਆਗੈ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਇਓ ਤਾ ਕਾ ਕੰਸੁ ਛੇਦਿ ਕਿਆ ਵਡਾ ਭਇਆ॥
ਅੰਗ - ੩੫੦

ਪੁਰਾਤਨ ਕਥਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਏਕ ਤੋਂ ਅਨੇਕ ਹੋਣ ਦੀ ਇਛਾ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦੀ ਨਾਭੀ ਕੰਵਲ 'ਚੋਂ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੂੰ ਹੰਕਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਖੁਦ-ਬ-ਖੁਦ ਹੀ ਹਾਂ। ਮੇਰਾ ਕਰਤਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਤਦ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੂੰ ਆਕਾਸ਼ਬਾਣੀ ਹੋਈ ਕਿ ਹੇ ਬ੍ਰਹਮਾ! ਤੇਰੀ ਉਤਪਤੀ ਇਸੇ ਕੰਵਲ ਫੁੱਲ ਤੋਂ ਹੋਈ ਹੈ, ਇਹੋ ਤੇਰਾ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਹੰਕਾਰ ਨਾਲ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਇਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਜੜ੍ਹ ਫੁੱਲ ਮੇਰਾ ਕਰਤਾ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਆਕਾਸ਼ਬਾਣੀ ਹੋਈ ਇਹ ਕੰਵਲ ਹੀ ਤੇਰਾ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਹੰਕਾਰ ਵਿਚ ਆਏ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਕੰਵਲ ਨੂੰ ਲੱਤ ਮਾਰੀ ਤਾਂ ਬ੍ਰਹਮਾ ਕੰਵਲ ਦੀ ਨਾਭ (ਨਾਲੀ) ਵਿਚ ਡਿੱਗ ਪਿਆ। 18000 ਜੁੱਗਾਂ ਦੀ ਚੌਕਤੀ ਉਸ ਨਾਲੀ ਦੇ ਅੰਤੁ ਪਾਰਾਵਾਰੁ ਨੂੰ

ਹੀ ਲੱਭਦਾ ਰਿਹਾ ਪਰੰਤੂ ਉਸ ਕੰਵਲ ਨਾਭ ਦਾ ਅੰਤੁ ਨਾ ਪਾ ਸਕਿਆ ਭਾਵ ਜਦੋਂ ਬ੍ਰਹਮਾ ਵਰਗਾ ਉਸ ਦੀ ਸਾਜੀ ਕੰਵਲ ਨਾਭ ਦਾ ਹੀ ਅੰਤੁ ਨਾ ਪਾ ਸਕਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਅੰਤੁ ਕੌਣ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਪਾ ਸਕਦਾ ਹੈ?

ਅੰਤੁ ਕਾਰਣਿ; ਕੇਤੇ ਬਿਲਲਾਹਿ॥

ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਅੰਤੁ ਨੂੰ ਪਾਉਣ ਕਾਰਣਿ=ਵਾਸਤੇ ਕੇਤੇ=ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਜੀਵ ਬਿਲਲਾਹਿ=ਵਿਰਲਾਪ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵਿਸ਼ਿਸ਼ਟ ਪੁਰਾਣ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਪ੍ਰਸਚਤ ਰਾਜੇ ਨੇ ਚਾਰ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਜਗਤ (ਸੰਸਾਰ) ਦਾ ਅੰਤੁ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹਿਆ, ਪਰੰਤੂ ਭਟਕ ਭਟਕ ਕੇ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ, ਅੰਤੁ ਨਾ ਪਾ ਸਕਿਆ। ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਹਠੀ, ਤਪੀ, ਜੋਗੀ ਅਤੇ ਵਿਦਵਾਨ ਅੰਤੁ ਪਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦੇ ਰਹੇ, ਪਰੰਤੂ ਨਾ ਪਾ ਸਕੇ। ਯਥਾ -

ਕਈ ਜਤਨ ਜੋਗ ਬਿੱਦਯਾ ਬਿਚਾਰ॥
ਸਾਧੰਤ ਤਦਪਿ ਪਾਵਤ ਨ ਪਾਰ॥ (ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੨੩)

ਤਾ ਕੇ ਅੰਤੁ ; ਨ ਪਾਏ ਜਾਹਿ॥

ਪਰੰਤੂ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਅੰਤੁ = ਸਿਰਾ ਕਿਸੇ ਪਾਸੋਂ ਵੀ ਪਾਇ=ਪਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਭਾਵ ਤਾ ਕੇ = ਤਿੰਨਾਂ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਵੀ ਅੰਤੁ ਨਹੀਂ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ, ਜੋ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਅੰਤੁ ਪਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜੈਸਾ ਕਿ-

ਤਾ ਕਾ ਅੰਤੁ ਨਾ ਜਾਨੈ ਕੋਇ॥
ਆਪੇ ਆਪਿ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭੂ ਸੋਇ॥ ਅੰਗ - ੨੭੬

ਏਹੁ ਅੰਤੁ; ਨ ਜਾਣੈ ਕੋਇ॥

ਏਹੁ ਅੰਤੁ = ਇਸ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਅੰਤੁ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਅੰਤੁ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦਾ, ਵਾ: ਏਹੁ ਅੰਤੁ = ਉਸ ਦਾ ਇਹੋ ਅੰਤੁ ਸਮਝੋ, ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕਦਾ, ਭਾਵ ਏਹੁ ਅੰਤੁ = ਉਸ ਬੇਅੰਤ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਅੰਤੁ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕਦਾ।

ਬਹੁਤਾ ਕਹੀਐ; ਬਹੁਤਾ ਹੋਇ॥

ਕਿਉਂਕਿ ਜਿੰਨਾ ਬਹੁਤਾ = ਅਧਿਕ ਜਸ ਉਸ ਦਾ ਕਹੀਐ = ਕਹੀਦਾ ਹੈ, ਉਨਾ ਹੋਰ ਬਹੁਤਾ = ਅਧਿਕ ਜਸ ਹੋਇ = ਹੁੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਜਿਵੇਂ ਅਨਲ-ਮਨਲ ਪੰਛੀ ਜਿੰਨਾ ਉੱਚਾ ਆਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਉੱਡਦਾ ਹੈ, ਉਤਨਾ ਹੀ ਹੋਰ ਉੱਚਾ ਆਕਾਸ਼ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਬਹੁਤੇ ਬਹੁਤ ਵਖਾਣੀਐ ਉਚੇ ਉਚਾ ਥਾਉ ॥ ਅੰਗ - ੪੪

ਸਹਸ ਫਨੀ ਜਪਿਓ ਸੇਖਨਾਗੈ
ਹਰਿ ਜਪਤਿਆ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਵੈਗੈ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੦੯

ਵਡਾ ਸਾਹਿਬੁ ਉਚਾ ਥਾਉ॥

ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਰੂਪੀ ਸਾਹਿਬੁ = ਮਾਲਕ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਸਚਖੰਡ ਵਾਲੀ ਥਾਉ = ਅਸਥਾਨ ਵੀ ਬਹੁਤ ਉੱਚਾ ਹੈ ਵਾ: ਉਸ ਦਾ ਸਤਿਸੰਗਤ ਰੂਪ ਅਸਥਾਨ ਵੀ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਹੈ ਭਾਵ ਸਤਿਸੰਗਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਵਿਚ ਸੰਗਤਿ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭ ਵਸੈ ਜੀਉ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਕਬਿੱਤ ੩੦੩

ਉਚੇ ਉਪਰਿ; ਉਚਾ ਨਾਉ॥

ਜਿੰਨਾ ਉੱਚਾ ਮਕਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਉੱਚੇ ਮਕਾਨ ਉਪਰ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਉਤਨੀ ਉੱਚੀ ਪੌੜੀ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸ ਉੱਚੇ ਮਕਾਨ ਦੀ ਉਨੀ ਹੀ ਉੱਚੀ ਪੌੜੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਸ ਉੱਚੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਸਾਧਨ ਉਤਨਾ ਹੀ ਉੱਚਾ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਹੋਰ ਕੋਈ ਕਰਮ ਉਪਾਸਨਾ, ਭੇਦ ਗਿਆਨ ਆਦਿ ਕੋਈ ਵੀ ਸਾਧਨ ਉਤਨਾ ਉੱਚਾ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦਾ। ਸਭ ਥੱਲੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਾਰੀਆਂ ਕ੍ਰਿਆਵਾਂ ਨਾਮ ਕਰਕੇ ਸਫਲੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਨਾਮ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਵੀ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਨਾਮੁ ਸਿਰੋਮਣਿ ਸਰਬ ਸੈ ਭਗਤ ਰਹੇ ਲਿਵ ਧਾਰਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੯੩

ਨਾਮ ਤੁਲਿ ਕਛੁ ਅਵਰੁ ਨ ਹੋਇ ॥

ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਪਾਵੈ ਜਨੁ ਕੋਇ ॥ ਅੰਗ - ੨੬੫

ਏਵਡੁ ਉਚਾ; ਹੋਵੈ ਕੋਇ॥

ਜਿੱਡਾ ਵੱਡਾ ਪ੍ਰਭੂ, ਭਾਵ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਏਵਡੁ = ਇੱਡਾ ਵੱਡਾ ਤੇ ਉਚਾ ਕੋਈ ਹੋਵੇ ਤਾਂ -

ਤਿਸੁ ਉਚੇ ਕਉ; ਜਾਣੈ ਸੋਇ॥

ਤਿਸੁ ਉਚੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸੋਇ = ਉਹੋ ਹੀ ਜਾਣੈ = ਜਾਣ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰੰਤੂ ਸੱਚ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ -

ਜੇਵਡੁ ਆਪਿ ਜਾਣੈ; ਆਪਿ ਆਪਿ॥

ਜੇਵਡੁ=ਜਿੱਡਾ ਵੱਡਾ ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਆਪ ਹੈ, ਉਤਨਾ ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਆਪ ਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਹੋਰ ਦੂਜਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕਦਾ।

ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ; ਕਰਮੀ ਦਾਤਿ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਨਦਰੀ = ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਹੀ ਕਰਮੀ = ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦੀ ਦਾਤ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਅਥਵਾ ਉਹ ਨਦਰੀ = ਪ੍ਰਭੂ ਆਪ ਹੀ ਕਰਮੀ = ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਦਾਤ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਚੌਵੀਵੀਂ ਪਉੜੀ ਦਾ ਮੁੱਖ ਭਾਵ - ਇਸ ਪਉੜੀ ਦਾ ਮੁੱਖ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਸਿਫਤੀ ਰੂਪ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀਆਂ ਸਿਫਤਾਂ ਦਾ ਅੰਤ, ਸਿਫਤਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਕਦੀ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਜੋ ਕਰਤੱਬ ਹਨ ਜਾਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਦਿਤੀਆਂ ਦਾਤਾਂ ਹਨ, ਕਰਤੱਬਾਂ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਦਾਤਾਂ ਦਾ ਵੀ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਵੇਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਅਤੇ ਸੁਣਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਵੀ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਕਹਿਣ ਸੁਣਨ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਬੇਅੰਤ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਦੀ ਮੰਤ੍ਰ = ਸਾਲਾਹ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕਦਾ। ਉਸ ਦੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਆਕਾਰਾਂ ਦਾ

ਵੀ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਰਤੀ ਦੇ ਪਾਰਾਵਾਰ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਉਸ ਦਾ ਅੰਤ ਲੈਣ ਲਈ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਵਿਰਲਾਪ ਕਰਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਤਰਲੇ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਾਸੋਂ ਉਸ ਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ। ਜਿਤਨਾ ਉਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤਾ ਕਹਿਆ ਜਾਵੇ, ਉਤਨਾ ਹੀ ਉਹ ਬੇਅੰਤ ਹੈ। ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵੱਡਾ ਸਾਹਿਬ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਸਰੂਪ ਰੂਪ ਥਾਂ ਵੀ ਬੜਾ ਉੱਚਾ ਹੈ। ਉਸ ਉੱਚੇ ਸੱਚਖੰਡ ਸਰੂਪ ਉਪਰ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਸਤੇ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਵੀ ਉਤਨਾ ਹੀ ਉੱਚਾ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਾਮ ਦੀ ਓਟ ਲਈ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਹੰਗਤਾ ਨੂੰ ਮੇਟ ਕੇ ਐਡਾ ਵੱਡਾ ਕੋਈ ਉੱਚਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਹੀ ਉਸ ਉੱਚੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਜਾਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਿੱਡਾ ਵੱਡਾ ਉਹ ਮਾਲਕ ਆਪ ਹੈ, ਸੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਜਗਿਆਸੂ ਉਤੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਭਰੀ ਨਦਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਰੂਪ ਦੀ ਸਾਖਿਅਤਾ ਰੂਪ ਦਾਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਪਉੜੀ ਪੱਚੀਵੀਂ

ਬਹੁਤਾ ਕਰਮੁ; ਲਿਖਿਆ ਨਾ ਜਾਇ॥

ਉਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਕਰਮੁ = ਕਰਤੱਬ ਭਾਵ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਬਹੁਤਾ = ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਕੋਲੋਂ ਲਿਖਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਭਾਵ ਉਸ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਉਤਪਤੀ, ਪਾਲਣਾ ਅਤੇ ਸੰਘਾਰ ਦੇ ਕਰਤੱਬ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਕਰਦਾ ਹੈ? ਕੋਈ ਵੀ ਲਿਖ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਉਹ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕਿਵੇਂ ਕਰਦਾ ਹੈ? ਇਸ ਦਾ ਭੇਦ ਵੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ।

ਸਚੁ ਵਡਾਈ ਕੀਮ ਨ ਪਾਈ ॥

ਕੁਦਰਤਿ ਕਰਮੁ ਨ ਕਹਣਾ ਜਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੭

ਜਿਨਿ ਦੀਆ ਤੁਧੁ ਪਵਨੁ ਅਮੋਲਾ ॥

ਜਿਨਿ ਦੀਆ ਤੁਧੁ ਨੀਰੁ ਨਿਰਮੋਲਾ ॥

ਅੰਗ - ੯੧੩

ਜਿਨਿ ਕਨ ਕੀਤੇ ਅਖੀ ਨਾਕੁ ॥

ਜਿਨਿ ਜਿਹਵਾ ਦਿਤੀ ਬੋਲੇ ਤਾਤੁ ॥

ਅੰਗ - ੬੬੧

ਦੀਨੇ ਹਸਤ ਪਾਵ ਕਰਨ ਨੇਤ੍ਰ ਰਸਨਾ ॥

ਅੰਗ - ੨੬੭

ਮਨੁੱਖਾ ਸਰੀਰ ਦੇ ਸਵਾਸ ਅਮੋਲਕ ਹਨ। ਇਹ ਉਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਅਮੋਲਕ ਦਾਤ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਸਾਧਸੰਗਤ ਦੀ ਸੇਵਾ, ਪਰਉਪਕਾਰ ਅਤੇ ਸੁਆਸ-ਸੁਆਸ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਜੀਵਨ ਸਫਲਾ ਕਰਨਾ ਕਰੋ। ਇਹ ਮਨੁੱਖਾ ਦੇਹੀ (ਸਰੀਰ) ਬਾਰ-ਬਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਸਾਸ ਸਾਸ ਹਰਿ ਨਾਮ ਜਪ ਬਿਰਥਾ ਸਾਸ ਮਤ ਖੋਇ॥

ਕਿਆ ਜਾਨਉ ਕਿ ਅੰਤ ਕੇ ਇਹੀ ਸੁਆਸ ਮਤ ਹੋਇ॥

(ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ)

ਹਰਿ ਜਪਦਿਆ ਖਿਨੁ ਢਿਲ ਨ ਕੀਜਈ ਮੇਰੀ ਜਿੰਦੁਤੀਏ

ਮਤੁ ਕਿ ਜਾਪੈ ਸਾਹੁ ਆਵੈ ਕਿ ਨ ਆਵੈ ਰਾਮ ॥

ਅੰਗ - ੫੪੦

ਸੋ ਬਹੁਤਾ ਕਰਮੁ = ਬਹੁਤੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਵਿਕਾਰ,

ਜਮਾਂ ਦਾ ਭੈਅ, ਅਗਿਆਨ ਤੇ ਭਰਮ ਨੂੰ ਨਵਿਰਤ ਕਰਕੇ, ਸੰਸਾਰਕ ਦੁੱਖਾਂ ਦੀ ਨਵਿਰਤੀ, ਪਰਮਾਨੰਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਸ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਕਰਮ = ਬਹੁਤੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼, ਵੱਡੀ ਦਇਆਲਤਾ ਵਰਣਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

ਅਕਿਰਤਘਣਾ ਨੇ ਪਾਲਦਾ ਪ੍ਰਭ ਨਾਨਕ ਸਦ ਬਖਸਿੰਦੁ ॥
ਅੰਗ - ੪੭

ਵਡਾ ਦਾਤਾ; ਤਿਲੁ ਨ ਤਮਾਇ॥

ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਦਾਤਾ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਤਿਲ ਮਾਤਰ ਵੀ ਤਮਾਇ = ਖਾਹਸ਼ (ਤਮਾ) ਜਾਂ ਲਾਲਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਭਾਵ ਉਹ ਦਿਤੀਆਂ ਦਾਤਾਂ ਦੇ ਬਦਲੇ ਵਿਚ ਜੀਵਾਂ ਪਾਸੋਂ ਕੋਈ ਖਾਹਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ। ਯਥਾ -

ਤੁਧੁ ਜੇਵਡੁ ਦਾਤਾਰੁ ਮੈ ਕੋਈ ਨਦਰਿ ਨ ਆਵਈ
ਤੁਧੁ ਸਭਸੈ ਨੋ ਦਾਨੁ ਦਿਤਾ ਖੰਡੀ ਵਰਭੰਡੀ
ਪਾਤਾਲੀ ਪੁਰਈ ਸਭ ਲੋਈ ॥ ਅੰਗ - ੫੪੯
ਰੋਜੀ ਹੀ ਰਾਜ ਬਿਲੋਕਤ ਰਾਜਕ ਰੋਖ ਰੂਹਾਨ ਕੀ ਰੋਜੀ ਨ ਟਾਰੈ॥
(ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੩੪)
ਜਾਨ ਕੇ ਦੇਤ ਅਜਾਨ ਕੇ ਦੇਤ ਜਮੀਨ ਕੇ ਦੇਤ ਜਮਾਨ ਕੇ ਦੈ ਹੈ॥
(ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੩੫)

ਤਿਲੁ ਨ ਤਮਾਇ = ਜਿਸ ਨੇ ਤਿਲ ਮਾਤਰ ਵੀ ਤਮਾਇ = ਕਾਲਖ ਭਾਵ ਅਗਿਆਨ ਦਾ ਤਮੋਗੁਣ ਭਾਵ ਹਨੇਰਾ ਨਹੀਂ ਵਿਆਪਦਾ।

ਕੇਤੇ ਮੰਗਹਿ; ਜੋਧ ਅਪਾਰ॥

ਹੇ ਸਿੱਧ ਪੁਰਸ਼ੋ! ਉਸ ਅਪਾਰ = ਪ੍ਰਭੂ ਕੋਲੋਂ ਕੇਤੇ = ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਭਾਵ ਬੇਅੰਤ ਜੋਧ = ਸੂਰਮਤਾਈ ਮੰਗਹਿ = ਮੰਗਦੇ ਹਨ ਅਥਵਾ ਕੇਤੇ = ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਲੋਕ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਕੋਲੋਂ ਅਪਾਰ = ਬੇਅੰਤ ਜੋਧ = ਸੂਰਮਤਾਈ ਮੰਗਦੇ ਹਨ।

ਅਥਵਾ ਕੇਤੇ = ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਅਪਾਰ = ਪਾਰਾਵਾਰ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਯੋਧੇ, ਰਬੀ, ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਵਿਕਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਰੋਕਣਾ ਮੰਗਹਿ = ਮੰਗਦੇ ਹਨ। ਮਨ ਦੇ ਫੁਰਨਿਆਂ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣਾ ਮੰਗਦੇ ਹਨ ਅਥਵਾ ਕੇਤੇ = ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਲੋਕ ਜੋਧ = ਜੋਦੜੀਆਂ ਭਾਵ ਟਹਿਲ, ਸੇਵਾ, ਘਾਲਣਾ, ਮੁਸ਼ੱਕਤਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਉਸ ਅਪਾਰ = ਬੇਅੰਤ (ਪ੍ਰਭੂ) ਪਾਸੋਂ ਮੰਗਹਿ = ਮੰਗਦੇ ਹਨ। ਕੇਤੇ = ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨ ਅਧਿਕਾਰੀ ਉਸ ਅਪਾਰ = ਪ੍ਰਭੂ ਪਾਸੋਂ ਅਗਿਆਨ ਭਾਵ ਕਾਮਾਦਿਕ ਵਿਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਲੜਨ ਵਾਸਤੇ ਜੋਧ = ਸਾਧਨਾ ਰੂਪੀ ਸੂਰਮਤਾਈ ਮੰਗਹਿ = ਮੰਗਦੇ ਹਨ। ਜੈਸਾ ਕਿ-
ਜਿਨਿ ਮਿਲਿ ਮਾਰੇ ਪੰਚ ਸੁਰਬੀਰ ਐਸੇ ਕਉਨੁ ਬਲੀ ਰੇ ॥

ਅੰਗ - ੪੦੪

ਕੇਤਿਆ ਗਣਤ; ਨਹੀ ਵੀਚਾਰੁ॥

ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦਰ ਤੋਂ ਮੰਗਣ ਵਾਲੇ ਕੇਤਿਆ = ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੰਗਤੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਣਤ = ਗਿਣਤੀ ਦਾ ਵੀਚਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਭਾਵ ਬੇਅੰਤ ਹੀ ਹਨ ਅਥਵਾ ਕੇਤਿਆ = ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਉਸ ਪਾਸੋਂ ਵੀਚਾਰ ਕਰਨਾ ਮੰਗਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ

ਦੀ ਗਣਤ = ਗਿਣਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਅਥਵਾ ਕੇਤਿਆ = ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਗਣਤ = ਜੋਤਸ਼ੀ ਹਨ ਪਰੰਤੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਵੀਚਾਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਅਥਵਾ ਕੇਤਿਆ = ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਉਹ ਹਨ, ਨਹੀਂ ਵੀਚਾਰ - ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀਚਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਭਾਵ ਮੂਰਖਤਾਈ ਨਾਲ ਹੀ ਉਸ ਦਾਤੇ ਪਾਸੋਂ ਮੰਗੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਜਿਹਿਆਂ ਦੀ ਵੀ ਕੋਈ ਗਣਤ = ਗਿਣਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਅਧਿਕ ਧਨ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਪ੍ਰਭੂ ਪਾਸੋਂ ਮੰਗ ਮੰਗ ਕੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਅਜਾਈਂ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਸੁੱਖ, ਸ਼ਾਂਤੀ ਤੇ ਚੈਨ ਗਵਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਕੇਤਿਆ = ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨ ਐਸੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਜੀਵ-ਈਸ਼ ਦੀ ਏਕਤਾ ਵਾਲੀ ਵੀਚਾਰ ਮੰਗਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੀ ਗਣਤ = ਗਿਣਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਕੇਤੇ; ਖਪਿ ਤੁਟਹਿ ਵੇਕਾਰ॥

ਕੇਤੇ = ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਜੀਵ ਵੇਕਾਰ = ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਖਪ ਕੇ ਤੁਟਹਿ = ਟੁੱਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਵਿਸ਼ੇ-ਵਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਭੋਗਦਿਆਂ ਹੀ ਜਿੰਦਗੀ ਦੀ ਡੋਰ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਥਵਾ ਕੇਤੇ=ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨ ਖਪਿ ਖਪਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਵੇਕਾਰ=ਖੋਟੀਆਂ ਕਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਤੁਟਹਿ=ਤੁੱਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਭਾਵ ਹਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਕੇਤੇ; ਲੈ ਲੈ ਮੁਕਰੁ ਪਾਹਿ॥

ਕੇਤੇ = ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਅਕ੍ਰਿਤਘਣ ਲੋਕ ਹਨ ਜੋ ਪ੍ਰਭੂ ਪਾਸੋਂ ਦਾਤਾਂ ਲੈ ਲੈ ਕੇ ਮੁਕਰੁ ਪਾਹਿ = ਪੈਂਦੇ (ਜਾਂਦੇ) ਹਨ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਰੱਬ ਨੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ। ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਥਵਾ ਕੇਤੇ = ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਲੋਕ ਜਗਤ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਹਨ ਜੋ ਦੂਜਿਆਂ ਪਾਸੋਂ ਵਸਤੂਆਂ ਲੈ ਲੈ ਕੇ ਮੁਕਰ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਲਿਆ।

ਕੇਤੇ ਮੂਰਖ; ਖਾਹੀ ਖਾਹਿ॥

ਕੇਤੇ = ਕਿੰਨੇ ਮੂਰਖ ਲੋਕ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਖਾਹੀ ਖਾਹਿ = ਖਾਈ ਹੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਰਥਾਤ ਪਸ਼ੂਆਂ ਵਾਂਗ ਪੇਟ ਭਰੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਧੋਤੀ ਖੋਲਿ ਵਿਛਾਏ ਹੇਠਿ ॥ ਗਰਧਧ ਵਾਂਗੁ ਲਾਹੇ ਪੇਟਿ ॥

ਅੰਗ - ੨੦੧

ਕੇਤੇ = ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਮੂਰਖ ਲੋਕ ਖਾਹੀ = ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਖਾਹਿ = ਖਾਈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਵਾ: ਖਾਈ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਤ੍ਰਿਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ।

ਕੇਤਿਆ; ਦੂਖ ਭੂਖ ਸਦ ਮਾਰ॥

ਕੇਤਿਆ = ਕਿੰਨਿਆਂ ਨੂੰ ਸਦ = ਹਮੇਸ਼ਾ ਦੂਖ ਭੂਖ = ਦੁੱਖ ਤੇ ਭੁੱਖ ਦੀ ਮਾਰ = ਮਾਰ ਹੀ ਪਈ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਭਾਵ ਉਹ ਸਾਰੀ ਜਿੰਦਗੀ ਦੁੱਖ ਭੁੱਖ ਵਿਚ ਹੀ ਬਤੀਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਥਵਾ ਕੇਤਿਆ = ਕਿੰਨਿਆਂ ਨੇ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਇਹੋ ਮੰਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਸਦ = ਹਮੇਸ਼ਾ ਦੁੱਖ ਤੇ ਭੁੱਖ ਦੀ ਮਾਰ ਪਈ ਰਹੇ, ਭਾਵ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੀਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਦੁੱਖ ਭੁੱਖ ਵਿਚ ਰੱਬ ਚੇਤੇ ਆਉਂਦਾ

ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੁੰਤੀ ਨੇ ਭਗਵਾਨ ਕ੍ਰਿਸ਼ਾਨ ਜੀ ਤੋਂ ਦੁੱਖ ਭੁੱਖ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ ਤਾਂ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਚੇਤੇ ਆਉਂਦਾ ਰਹੇ।

ਏਹਿ ਭਿ ਦਾਤਿ ਤੇਰੀ; ਦਾਤਾਰ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਆਪੋ-ਆਪਣੀ ਕਰਨੀ ਅਨੁਸਾਰ ਦੁੱਖ ਭੁੱਖ ਆਦਿ ਇਹ ਵੀ ਤੇਰੀ ਦਾਤ ਹੈ ਅਥਵਾ ਹੇ ਦਾਤਾਰ = ਦਾਤਾ ਰੂਪੀ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਇਹ ਵੀ ਸਭ ਤੇਰੀ ਹੀ ਦਾਤ ਹੈ ਭਾਵ ਦੁੱਖ ਭੁੱਖ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਰਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਦਾਤ ਹੀ ਸਮਝਣਾ ਕਰੀਏ।

ਬੰਦਿ ਖਲਾਸੀ; ਭਾਣੈ ਹੋਇ॥

ਬੰਦਿ = ਬੰਦੀਖਾਨੇ ਭਾਵ ਕੈਦ ਵਿਚ ਪੈਣਾ ਅਤੇ ਖਲਾਸੀ = ਛੁਟਕਾਰਾ ਹੋਣਾ, ਇਹ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਭਾਣੈ = ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਹੀ ਹੋਇ = ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਥਵਾ ਜੇ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਭਾਣੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਇ = ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਮਾਂ ਦੇ ਬੰਦਿ = ਬੰਦੀਖਾਨੇ ਜਾਂ ਗਰਭ ਰੂਪੀ ਬੰਦੀਖਾਨੇ 'ਚੋਂ ਖਲਾਸੀ = ਛੁਟਕਾਰਾ ਭਾਵ ਮੁਕਤੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਹੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਜਿਹੜੇ ਗੁਰਮੁਖ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਭਾਣੇ ਨੂੰ ਮਿੱਠਾ ਕਰਕੇ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਦਇਆ ਧਾਰੀ ਤਿਨਿ ਧਾਰਣਹਾਰ ॥ ਬੰਧਨ ਤੇ ਹੋਈ ਛੁਟਕਾਰ ॥
ਅੰਗ - ੯੧੫

ਤੇਰਾ ਭਾਣਾ ਮੰਨਣ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਜੰਮਣ ਮਰਨ ਦੇ, ਮਾਇਆ ਦੇ, ਜਮਾਂ ਦੇ, ਅਗਿਆਨ ਦੇ, ਚੌਰਾਸੀ ਦੇ, ਮਾਤਾ ਦੇ ਗਰਭ ਦੇ ਬੰਦੀਖਾਨੇ ਤੋਂ ਖਲਾਸੀ = ਛੁਟਕਾਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਹੋਰੁ; ਆਖਿ ਨ ਸਕੈ ਕੋਇ॥

ਅਤੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਇਉਂ ਨਹੀਂ ਆਖ ਸਕਦਾ ਕਿ ਭਾਣਾ ਮੰਨੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਮੁਕਤ ਹੋ ਸਕੀਦਾ ਹੈ।

ਜੇ ਕੋ ਖਾਇਕੁ; ਆਖਣਿ ਪਾਇ॥

ਪਰੰਤੂ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਖਾਇਕੁ = ਮੁਰਖ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਆਖਣਾ ਪਾਵੇ ਵਾ: ਕਹਿਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਕਰੇ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਭਾਣੈ ਤੋਂ ਬਗ਼ੈਰ ਵੀ ਕੁਝ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਵਾ: ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਖਾਇਕੁ=ਮੁਰਖ ਕਰੇ ਕਿ ਮੈਂ ਸੁਤੰਤਰ ਹਾਂ, ਮੁਕਤ ਹਾਂ, ਅਹੰਬੁਹਮ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਖੁਦ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਆਪ ਹੀ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਆਪ ਹੀ ਅਗਿਆਨ ਨੂੰ ਮੇਟ ਸਕਦਾ ਹਾਂ।

ਓਹੁ ਜਾਣੈ; ਜੇਤੀਆ ਮੁਹਿ ਖਾਇ॥

ਤਾਂ ਫਿਰ ਓਹੁ = ਓਹੀ ਜਾਣੈ = ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਜੇਤੀਆ = ਜਿਤਨਾ ਕੁ ਤਰਕਾਂ ਰੂਪ ਲਾਹਨਤਾਂ ਰੂਪ ਜਮਾਂ ਦੀਆਂ ਚੋਟਾਂ ਮੁਹਿ ਖਾਏ = ਮੂੰਹ 'ਤੇ ਖਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਾ: ਮੁਹਿ = ਮੋਹ ਦੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਖਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸੰਤਾਂ ਮਹਾਤਮਾ, ਤੱਤ ਬੋਤਿਆਂ ਦੀ ਸਭਾ ਵਿਚ ਜਾਵੇਗਾ, ਉਹ ਜਾਣੇਗਾ ਜਿਤਨੀਆ ਮੂੰਹ 'ਤੇ ਲਾਹਨਤਾ ਰੂਪੀ ਭਾਵ ਮਹਾਤਮਾ ਦੀਆਂ ਤਰਕਾਂ ਰੂਪੀ ਚੋਟਾਂ ਖਾਵੇਗਾ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਮਾਨਸ ਜਨਮੁ ਦੀਓ ਜਿਹ ਠਾਕੁਰ ਸੇ ਤੈ ਕਿਉ ਬਿਸਰਾਇਓ॥
ਅੰਗ - ੯੦੨

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਰੂਪ ਤਰਕਾਂ ਦੀਆਂ ਚੋਟਾਂ ਖਾਵੇਗਾ ਕਿ ਦੱਸ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਇਸਥਿਤ ਕਰ ਲਿਆ? ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਲੈਅਤਾ ਹੋ ਗਈ। ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਦਮਨ ਕਰਦਿਆਂ ਜੇਕਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਧਾਰੇ 'ਤੇ ਤੈਨੂੰ ਲਾਹਨਤ ਹੈ। ਤੂੰ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ? ਐਵੇਂ ਹੰਕਾਰ ਹੀ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਆਪ ਹੀ ਸਣ ਟੋਪੀ, ਸਣ ਕਪੜੀਂ, ਜੁਤੇ ਸਣੇ ਖੁਦਾ ਬਣਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈਂ। ਫਿਰ ਜਾਣੇਗਾ ਕਿ ਮੈਂ ਮੂਰਖਤਾਈ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਕੋਲੋਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਭਾਣੇ ਵਿਚ ਚੱਲ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਆਪੇ ਜਾਣੈ; ਆਪੇ ਦੇਇ॥

ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਆਪੇ = ਆਪ ਹੀ ਸਾਰੇ ਜੀਵਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣੈ = ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੋਜ਼ੀ ਦੇਇ = ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਥਵਾ ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਆਪੇ = ਆਪ ਹੀ ਸਾਰੇ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਕਰਮਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣੈ = ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਥਵਾ ਆਪੇ ਜਾਣੈ = ਆਪ ਹੀ ਪ੍ਰਬੁੱਧ ਚੇਤਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਸਰੂਪ ਤਾਈਂ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪੇ ਦੇਇ = ਆਪ ਹੀ ਅਪ੍ਰਬੁੱਧ ਚੇਤਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅਥਵਾ ਆਪੇ ਜਾਣੈ = ਸਤਿਗੁਰੂ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਆਪ ਤੂੰ ਪਦ ਦੇ ਲਖ ਅਰਥ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਤੇ ਆਪੇ ਦੇਇ = ਆਪ ਹੀ ਤੱਤ ਪਦ ਦੇ ਲੱਖ ਅਰਥ ਦਾ ਬੋਧ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਆਖਹਿ ਸਿ; ਭਿ ਕੋਈ ਕੋਇ॥

ਜਿਹੜੇ ਗੁਰਮੁਖ ਹਨ, ਇਹ ਆਖਹਿ = ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਕਰਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਦੁੱਖ ਸੁੱਖ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਿ = ਉਹ ਭਿ = ਬਹੁੜੇ (ਫੇਰ) ਕੋਈ ਕੋਇ = ਕੋਈ ਕੋਈ ਹਨ ਅਥਵਾ ਜਿਹੜੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਖਹਿ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਿ = ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਤੂੰ ਪਦ ਦਾ ਲੱਖ ਅਰਥ ਰੂਪ ਵੀ ਆਪ ਹੈ ਅਤੇ ਭਿ = ਬਹੁੜੇ ਤੱਤ ਪਦ ਲੱਖ ਅਰਥ ਰੂਪ ਆਪ ਹੀ ਹੈ। ਉਹ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨ ਕੋਈ ਕੋਇ = ਕੋਈ ਕੋਈ ਹਨ ਭਾਵ ਵਿਰਲੇ ਹੀ ਹਨ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਕੋਟਨ ਮੈ ਨਾਨਕ ਕੋਉ ਨਾਰਾਇਨ ਜਿਹ ਚੀਤਿ॥

ਅੰਗ - ੧੪੨੭

ਜਿਸਨੋ ਬਖਸੇ; ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ॥

ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੀ ਸਿਫਤਿ = ਸਾਲਾਹਨਾ ਬਖਸੇ = ਬਖਸ਼ਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਸਿਫਤਿ = ਇਕੱਲਿਆਂ ਬੈਠ ਕੇ ਭਗਤੀ ਕਰਨੀ ਅਤੇ ਸਾਲਾਹ = ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਮਿਲ ਕੇ ਜਸ ਕਰਨਾ ਬਖਸ਼ਦਾ ਹੈ ਵਾ: ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ = ਕੀਰਤਨ ਭਗਤੀ ਬਖਸ਼ਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਉਹ ਸਿਫਤਿ ਪ੍ਰਭੂ (ਸਿਫਤਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ) ਜਿਸਨੋ ਵੀ ਆਪਣੀ ਸਾਲਾਹ = ਸਲਾਹਨਾ ਬਖਸੇ - ਬਖਸ਼ਦਾ ਹੈ।

ਨਾਨਕ; ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਪਾਤਿਸਾਹੁ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਪੁਰਸ਼ ਪਾਤਿਸਾਹਾਂ
(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 61 'ਤੇ)

ਬਾਲਮ ਸਾਖੀਆਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ

(ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼)

ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਅਚੱਲ ਵਟਾਲੇ ਵਿਚ ਸਿੱਧਾਂ ਨਾਲ ਗੋਸ਼ਟ

ਅਚੱਲ ਵਟਾਲੇ ਵਿਚ ਸ਼ਿਵਰਾਤਰੀ ਦੇ ਮੇਲੇ ਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਿੱਧਾਂ ਦਾ ਇਕੱਠ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਵੀ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਤੋਂ ਉਚੇਚਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਧਾਂ ਨੂੰ ਰਾਹੇ ਪਾਣ ਲਈ ਅਚੱਲ ਵਟਾਲੇ ਮੇਲੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਤੇ ਬਾਹਰਵਾਰ ਇਕ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਥਾਂ ਰੁਖਾਂ ਹੇਠ ਡੇਰਾ ਲਾ ਕੇ ਕੀਰਤਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਮਰਦਾਨੇ ਤੋਂ ਛੁਟ ਅਜਿੱਤਾ ਵੀ ਇਸ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸੀ। ਮੇਲਾ ਭਰਨ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣੇ, ਉਹਦਾ ਜੀਅ ਉਥੋਂ ਹਿੱਲਣ ਨੂੰ ਹੀ ਨਾ ਕਰੇ। ਸਿੱਧ ਗ੍ਰਹਿਸਥ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਰਾਮਾਤੀ ਹੋਣ ਦਾ ਡਰ ਦੇ ਕੇ ਜਾਂ ਸਰਾਪ ਦਾ ਭੈ ਦੇ ਕੇ ਠੱਗਦੇ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਭ ਨੂੰ ਦਸਿਆ ਕਿ ਘਰ ਬਾਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ, ਕਾਰ-ਵਿਹਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਤੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਹੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਤੇ ਨੇਕ ਕਮਾਈ ਨਾਲ ਮੁਕਤੀ ਪਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਜੋਗੀਆਂ ਨੇ ਇਕ ਰਾਸਧਾਰੀਏ ਦਾ ਲੋਟਾ ਲੁਕਾ ਦਿਤਾ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਨਾਨਕ ਜਾਣੀ ਜਾਣ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਲੋਟਾ ਲੱਭ ਦੇਵੇ। ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤਕ ਗੱਲ ਪਹੁੰਚੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਟਾ ਲੱਭ ਦਿਤਾ। ਇਸ ਨਾਲ ਸਿੱਧ ਹੋਰ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆ ਗਏ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਰਾਮਾਤ ਫਿੱਕੀ ਪੈ ਗਈ ਸੀ। ਸਿੱਧ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਬਹਿਸ ਕਰਨ ਲਈ ਆ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆ ਕੇ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਾਧੂ ਭੇਸ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਮੁੜ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਿਉਂ ਕੀਤਾ? ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਤਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸੰਸਾਰੀਆਂ ਦੇ ਘਰ ਜੰਮ ਕੇ, ਫਿਰ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵਨ ਤਿਆਗ ਕੇ ਸੰਸਾਰੀਆਂ ਦੇ ਘਰੋਂ ਆਟਾ ਦਾਣਾ ਮੰਗਣ ਕਿਉਂ ਜਾਂਦੇ ਹੋ? ਸੰਸਾਰੀਆਂ ਆਸਰੇ ਜੀਵਨ ਗੁਜ਼ਾਰਦੇ, ਉਸ ਜੀਵਨ ਵਿਰੁੱਧ ਨਫਰਤ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਿਉਂ ਕਰਦੇ ਹੋ?

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸਿੱਧਾਂ ਨਾਲ ਗੋਸ਼ਟ ਬੜੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਅਤਿ ਢੁਕਵਾਂ ਉਤਰ ਦਿਤਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ, ਉਹ ਇਕ ਦਾ ਵੀ ਸੰਤੋਸ਼ਜਨਕ ਉਤਰ ਨਾ ਦੇ ਸਕੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਨੇ ਸਿੱਧਾਂ ਦੀ ਗਲਤ ਸੋਚਣੀ, ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਡਰਾਵੇ ਦੇਣ ਦੀ ਨੀਤੀ ਦਾ ਅਜੇਹਾ ਪਾਜ ਉਘੋੜਿਆ ਕਿ ਕਈ ਸਿੱਧ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਆਪਣਾ ਰਾਹ ਛੱਡ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਦਸੇ ਰਾਹ ਦੇ ਪਾਂਧੀ ਬਣ ਗਏ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਕਿ ਸਿੱਧ ਲੋਕ ਜੇ ਕਰ ਠੀਕ ਜੀਵਨ-ਮਾਰਗ ਤੇ ਤੁਰ ਪੈਣ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਿੱਛੇ ਲੱਗਣ ਵਾਲੀ ਲੋਕਾਈ ਦਾ ਸੁਧਾਰ ਆਪੇ ਹੋ ਜਾਏਗਾ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮੁਲਤਾਨ ਜਾ ਪਹੁੰਚੇ

ਅਚੱਲ ਵਟਾਲੇ ਦੇ ਮੇਲੇ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮੁਲਤਾਨ ਜਾ ਪਹੁੰਚੇ। ਮੁਲਤਾਨ ਉਸ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ ਪੀਰਾਂ ਫਕੀਰਾਂ ਦਾ ਗੜ੍ਹ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਸਾਰੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਆਉਣਾ ਸੁਣ ਕੇ ਘਬਰਾ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੀਟਿੰਗ ਕੀਤੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਇਕ ਤਰੀਕਾ ਕੱਢਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਇਕ ਪੜਾਅ ਅੱਗੇ ਆ ਕੇ ਦੁੱਧ ਦਾ ਨੱਕੋ ਨੱਕ ਭਰਿਆ ਕਟੋਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਸੀ ਕਿ ਮੁਲਤਾਨ ਪੀਰਾਂ ਫਕੀਰਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਹੈ, ਇਥੇ ਤੁਹਾਡੀ ਸਮਾਈ ਨਹੀਂ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਚੰਬੋਲੀ ਦਾ ਫੁੱਲ ਲੈ ਕੇ ਕਟੋਰੇ ਵਿਚ ਦੁੱਧ ਉਤੇ ਰੱਖ ਦਿਤਾ। ਭਾਵ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੱਕੋ ਨੱਕ ਭਰੇ ਦੁੱਧ ਦੇ ਕਟੋਰੇ ਵਿਚ ਚੰਬੋਲੀ ਦੇ ਫੁੱਲ ਦੀ ਸਮਾਈ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਪੀਰਾਂ ਫਕੀਰਾਂ ਨਾਲ ਭਰੇ ਮੁਲਤਾਨ ਵਿਚ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਮੁਲਤਾਨ ਵਿਚ ਵੀ ਪੀਰਾਂ ਫਕੀਰਾਂ ਦੀ ਗਲਤ ਸੋਚ ਨੂੰ ਨਰੋਈ ਸੋਧ ਦੇ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅਸਲੀ ਤੇ ਨਰੋਈ ਜੀਵਨ ਜਾਚ ਸਿਖਾਈ। ਇਥੇ ਵੀ ਸਿੱਧਾਂ ਵਾਂਗ ਪੀਰਾਂ ਫਕੀਰਾਂ ਨੂੰ ਪਾਖੰਡ ਤੇ ਝੂਠ ਦਾ ਰਾਹ ਛੱਡਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਕੀਤੀ।

ਜਦ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਆਏ

ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਪਿੰਡ ਖਡੂਰ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਆ ਕੇ ਰਹਿ ਰਹੇ ਸਨ। ਹਰ ਸਾਲ ਦੇਵੀ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਤੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਪਰ ਮਨ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਤੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲ ਰਹੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਕਿਸੇ ਸਿੱਖ ਤੋਂ ਬਾਣੀ ਸੁਣ ਕੇ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਥਾਂ ਟਿਕਾਣਾ ਪੁਛ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ। ਸਾਥੀ ਦੇਵੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਰਾਹ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਤੋਰ ਕੇ ਆਪ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਆ ਗਏ। ਆਪ ਨਗਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਘੋੜੇ ਤੇ ਚੜ੍ਹੇ ਆ ਦਾਖਲ ਹੋਏ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਖਿੱਚ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਉਠ ਕੇ ਗਲੀ ਵਿਚ ਅੱਗੇ ਆ ਮਿਲੇ। ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਪਤਾ ਪੁਛਿਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪਿਛੇ-ਪਿਛੇ ਚਲੇ ਆਉ। ਜਦ ਧਰਮਸਾਲ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੂਜੇ ਪਾਸਿਉਂ ਅੰਦਰ ਲੰਘ ਗਏ। ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਘੋੜਾ ਬਾਹਰ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਜਦ ਅੰਦਰ ਆਏ ਤੇ ਆਉਂਦਿਆਂ ਮੱਥਾਂ ਟੇਕਿਆ ਤਾਂ ਮਨ ਨੂੰ ਅਜੇਹਾ ਸੁਖ ਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਅਨੁਭਵ ਹੋਈ ਕਿ ਮੱਥਾ ਚੁੱਕਣ ਨੂੰ ਜੀਅ ਹੀ ਨਾ ਕਰੇ। ਜਦੋਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਤਾਂ ਆਪ ਮੈਨੂੰ ਅੱਗੇ ਹੋ ਕੇ ਲੈਣ

ਗਏ ਸਨ ਤਾਂ ਖਿਆ ਦੀ ਜਾਚਨਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮੈਂ ਘੋੜੇ ਤੇ ਚੜ੍ਹਿਆ ਆਇਆ ਹਾਂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪੈਦਲ ਨਾਲ ਤੁਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ।

ਇਸ ਪਹਿਲੀ ਮਿਲਣੀ ਵਿਚ ਹੀ ਇਥੇ ਜੋਗੇ ਹੋ ਗਏ। ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਵੀ ਯਾਤਰਾ ਲਈ ਤੌਰ ਦਿਤਾ ਸੀ ਤੇ ਆਪ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਹੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਪਾਸ ਰਹਿਣ ਲਗ ਪਏ। ਕਾਫੀ ਦਿਨਾਂ ਪਿਛੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ ਕਿ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਪਾਸ ਖੜੂਰ ਜਾਉ। ਉਹ ਉਡੀਕ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ ਨੂੰ ਵੀ ਪੂਰਾ ਕਰੋ। ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਖੜੂਰ ਆ ਗਏ ਪਰ ਹਰ ਵੇਲੇ ਧਿਆਨ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਿਚ ਹੀ ਲੱਗਾ ਰਹੇ। ਪਰਿਵਾਰ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁਖ ਆਰਾਮ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ। ਘਰ ਪਹਾੜੀ ਲੂਣ ਕਾਫੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿਚ ਪਿਆ ਸੀ ਉਹ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਦੇ ਲੰਗਰ ਲਈ ਚੁੱਕ ਕੇ ਤੁਰ ਪਏ। ਸੱਜਣਾ ਮਿੱਤਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਘੋੜਾ ਲੈ ਜਾਉ ਜਾਂ ਲੂਣ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਕੋਈ ਨੌਕਰ ਲੈ ਜਾਉ ਪਰ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਮੈਨੂੰ ਆਪ ਸਿਰ ਤੇ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲਿਜਾਣ ਵਿਚ ਅਨੰਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਮਾਤਾ ਸੁਲੱਖਣੀ ਜੀ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਉਹ ਲੂਣ ਦੀ ਪੰਡ ਕੀਤੀ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਉਸ ਸਮੇਂ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਵਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਝੱਟਪਟ ਘਰ ਤੋਂ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਪਹੁੰਚੇ। ਝੋਨੇ ਦੇ ਖੇਤ ਵਿਚੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਸਿੱਖ ਘਾਹ ਪੁੱਟ ਰਹੇ ਸਨ। ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਵੀ ਨਾਲ ਲਗ ਪਏ। ਜੋ ਘਾਹ ਪੁੱਟਿਆ ਉਹ ਗਿੱਲੀ ਪੰਡ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨੂੰ ਚੁਕਾ ਦਿਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਧੰਨਭਾਗ ਸਮਝ ਕੇ ਉਹ ਪਾਣੀ ਮਿਟੀ ਚੌਂਦਾ ਘਾਹ ਚੁੱਕ ਕੇ ਘਰ ਲੈ ਆਂਦਾ ਤੇ ਡੰਗਰਾਂ ਨੂੰ ਪਾ ਦਿਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੋਹਣੇ ਵਧੀਆ ਕੱਪੜੇ ਚਿੱਕੜ ਦੀਆਂ ਛਿੱਟਾਂ ਪੈਣ ਨਾਲ ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਏ। ਮਾਤਾ ਸੁਲੱਖਣੀ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, "ਇਹ ਪੁਰਖ ਬੜੀ ਦੂਰੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲੂਣ ਦੀ ਪੰਡ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲਿਆਇਆ ਸੀ ਤੇ ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਘਾਹ ਦੀ ਪੰਡ ਚੁਕਾ ਦਿਤੀ। ਇਹ ਖਿਆਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜੇ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹਦੇ ਕੱਪੜੇ ਖਰਾਬ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੁਸਕਰਾਂਦਿਆਂ ਉਤਰ ਦਿਤਾ - 'ਘਾਹ ਦੀ ਪੰਡ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਦੀਨ ਦੁਨੀ ਦਾ ਛੱਤਰ ਝੁਲਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਚਿੱਕੜ ਦੇ ਛਿੱਟੇ ਨਹੀਂ, ਕਪੜਿਆਂ ਤੇ ਕੇਸਰ ਪਿਆ ਹੈ।'

ਪਹਿਲੀ ਮਿਲਣੀ ਸਮੇਂ ਵੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਨੇ ਕੁਝ ਭਾਵ ਪੂਰਨ ਸ਼ਬਦ ਆਖੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਦ ਗਲੀ ਵਿਚ ਮਿਲਣ ਤੇ ਨਾਮ ਪੁਛਿਆ ਤਾਂ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨੇ ਨਾਮ ਦਸਣ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ - 'ਤੂੰ ਲਹਿਣਾ ਤੇ ਅਸਾਂ ਤੇਰਾ ਦੇਣਾ।' ਨਾ ਉਦੋਂ ਕਿਸੇ ਅਰਥ ਸਮਝੇ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਹੁਣ ਘਾਹ ਦੀ ਪੰਡ ਚੁਕਦੇ ਆਖੇ ਬਚਨਾਂ ਦਾ ਭਾਵ ਸਮਝ ਆਇਆ। ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨੇ ਕਈ ਸਾਲ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਰਹਿ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕੀਤਾ। ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੰਗੇ ਗਏ।

ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ ਤੇ ਹੰਕਾਰ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਨੇ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੇ ਕਈ ਪਰਚੇ ਪਾਏ। ਇੱਕ ਰੁਖ ਨੂੰ ਝੰਜੋੜ ਕੇ ਉਥੋਂ ਲੰਗਰ ਲਈ ਰਾਸ਼ਨ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਆਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ। ਦੋਵੇਂ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੇ ਅਨਹੋਣੀ ਗੱਲ ਕਹਿ ਕੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿਤੀ ਪਰ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਝੱਟ ਚਲੇ ਗਏ। ਇਕ ਵਾਰ ਮੁਰਦਾ ਖਾਣ ਲਈ ਆਖਿਆ। ਪੁੱਤਰਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿਤੀ ਪਰ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨੂੰ ਜਦ ਆਗਿਆ ਹੋਈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਕਿਸ ਪਾਸਿਉਂ ਖਾਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਾਂ। ਹਰ ਪਰਖ ਸਮੇਂ ਕੇਵਲ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਹੀ ਪੂਰੇ ਉਤਰੇ।

ਅਖੀਰ ਇਕ ਦਿਨ, ਆਪਣੀ ਸੰਸਾਰ ਯਾਤਰਾ ਸੰਪੂਰਨ ਹੁੰਦੀ ਦੇਖ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤਾ। ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਬੈਠਣ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਤੇ ਬਿਠਾਇਆ। ਪੰਜ ਪੈਸੇ ਤੇ ਨਾਰੀਅਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭੇਟ ਕਰਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਨੂੰ ਆਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ ਕਿ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰਿਆਈ ਦਾ ਤਿਲਕ ਲਾਉ। ਇਹ ਅੱਜ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਬਾਣੀ ਰਚਨਾ ਦੀ ਪੋਥੀ ਵੀ ਇਸ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਤੀ।

ਜਦ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਏ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਇਕ ਸਰੀਰ ਦੇ ਰੁਖ ਹੇਠ ਜਾ ਲੇਟੇ। ਮਾਤਾ ਜੀ, ਸਪੁੱਤਰ ਤੇ ਹੋਰ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਵੈਰਾਗ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਲੱਗੀਆਂ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ ਕਿ ਕੀਰਤਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੋ। ਕੀਰਤਨ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨੇ ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਹਿ ਕੇ, ਇਕ ਨਜ਼ਰ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਵਲ ਕਰਕੇ ਫਿਰ ਚਾਦਰ ਉਪਰ ਲੈ ਲਈ ਤੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾ ਗਏ।

ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਇਸ ਸਮੇਂ ਝਗੜਨ ਲਗ ਪਏ। ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਇਕ ਵਾਰ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਅੰਤਮ ਸਸਕਾਰ ਜਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਦਫਨਾਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਆਈ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪਿਛੋਂ ਮੇਰੀ ਦੇਹ ਤੇ ਸੱਜੇ ਤੇ ਖੱਬੇ ਫੁੱਲ ਰੱਖ ਦੇਣੇ। ਜਿਸ ਧਿਰ ਦੇ ਫੁੱਲ ਨਾ ਕੁਮਲਾਣ ਉਹ ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਨੁਸਾਰ ਸਰੀਰ ਦੀ ਅੰਤਮ ਕਿਰਿਆ ਕਰ ਲੈਣ। ਇਹ ਫੁੱਲ ਰੱਖੇ ਗਏ ਪਰ ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਤਕ ਦੋਹਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਫੁੱਲ ਖਿੜੇ ਰਹੇ। ਭਾਵ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਦੋਹਾਂ ਧਰਮਾਂ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਹੈ।

ਇੱਕ ਹੋਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਘਟਨਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਚਾਦਰ ਚੁੱਕੀ ਗਈ ਤਾਂ ਹੇਠੋਂ ਸਰੀਰ ਅਲੋਪ ਸੀ। ਉਹ ਚਾਦਰ ਅੱਧੀ-ਅੱਧੀ ਪਾਤ ਲਈ ਗਈ। ਹਿੰਦੂਆਂ ਸਸਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੇ ਕਬਰ ਪੁੱਟ ਕੇ ਚਾਦਰ ਦੱਬ ਲਈ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਸਥਾਨ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਿਚ ਅੱਜ ਤਕ ਕਾਇਮ ਹਨ।

ਉਤਸ਼ਾਹ ਭਰਪੂਰ ਸਹਿਜ ਮਾਰਗ ਭਾਗ - ੨ (PATH OF FIRE AND LIGHT) Vol. II

ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ
ਅਨੁਵਾਦਕ ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਮਲਹੋਤਰਾ

ਅਧਿਆਇ ਦਸਵਾਂ ਕੁੰਡਲਨੀ ਦੇ ਚੱਕਰ

ਯੋਗ ਫਿਲਾਸਫੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਸਾਰਾ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਜਿਸ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਇਹ ਨਿਰੋਲ ਚੇਤਨਾ ਦਾ ਹੀ ਪਸਾਰਾ ਹੈ। ਏਸ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਨੂੰ ਅਭਿਵਿਅੰਜਨ ਕਰਨ ਲਈ, ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰੋਲ ਚੇਤਨਾ ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡੀ ਗਈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਕ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਦੂਸਰੀ ਅਧੂਰੀ ਹੈ, ਏਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਦੂਸਰੀ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਇਕ ਭਾਗ ਨਰ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਡੂੰਘੀ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਵਜੂਦ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਆਕਾਰ ਨਹੀਂ, ਚੇਤਨਾ, ਅਨੰਦ ਹੈ। ਇਸ ਭਾਗ ਨੂੰ ਸ਼ਿਵ (Shiva) ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਚੇਤਨਾ ਦਾ ਦੂਸਰਾ ਭਾਗ ਗਤੀਸ਼ੀਲ ਹੈ, ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲ ਹੈ, ਸਿਰਜਨਾਤਮਕ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਮਹਾਨ ਮਾਤਾ ਹੈ, ਉਤਮ ਮਾਂ ਹੈ, ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦੀ ਮਾਂ ਹੈ, ਏਸੇ ਤੋਂ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਆਕਾਰ ਬਣਦੇ ਹਨ, ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਸ਼ਕਤੀ ਤੋਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗੁੱਤੀਆਂ ਸੂਖਸ਼ਮ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਵਿਚ ਏਸੇ ਦਾ ਹੀ ਪਸਾਰਾ ਹੈ ਚਾਹੇ ਉਹ ਭੌਤਿਕ ਪਸਾਰਾ ਹੈ, ਜੀਵਨ ਹੈ, ਮਨ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਸ਼ਿਵ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਭਾਵ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿੰਨਾਂ ਵਧ ਤੋਂ ਵਧ ਦੂਰ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸ਼ਿਵ ਜਾਂ ਹੋਂਦ ਕਹਿ ਲਓ, ਇਸ ਦਾ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦੇ ਪਸਾਰੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਸ਼ਕਤੀ ਭਾਵ ਸਿਰਜਨਾਤਮਕ ਸਿਧਾਂਤ ਸਦਾ ਬਦਲਦੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰੁਝੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਏਥੇ ਇਕ ਰਹੱਸ ਹੈ। ਸ਼ਿਵ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਭਾਵੇਂ ਦੂਰ-ਦੂਰ ਹੋਣ, ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਇੱਕ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਇਕ ਬਰੀਕ ਧਾਗੇ ਦੀ ਡੋਰੀ ਨਾਲ ਬੰਨੇ ਹੋਣ ਪਰ ਇਕ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਪਰਦਾਇ ਦਸਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਇਕ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਹੀ ਹੈ। ਉਹ ਦਸਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਬਾਹਰ ਹੈ ਉਹ ਹੀ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ। ਅੰਦਰ ਦਾ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਚੱਕਰਾਂ ਦੇ ਹੀ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਸੰਗਠਿਤ ਹੈ, ਚੱਕਰ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਚੇਤਨਾ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਹਨ, ਇਹ ਹੀ ਵਿਅਕਤੀਤਵ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਰਤਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਦੇ ਹਨ। ਤੁਹਾਡੀ ਰੀੜ ਦੀ ਹੱਡੀ ਇਕ ਖੰਭੇ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ। ਇਸੇ ਖੰਭੇ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਸੱਤ ਖਾਸ ਚੱਕਰ ਸਥਿਤ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਚੇਤਨਾ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਚੱਕਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ

ਇਕ ਖਾਸ ਅਨੋਖਾ ਅਭਿਆਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਅਭਿਆਸ ਨਾਲ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋ। ਸਭ ਤੋਂ ਉਪਰ ਦਾ 'ਸਹੰਸਾਰ' ਚੱਕਰ ਉਹ ਹੈ ਜਿਥੇ ਅਨੰਤ ਚੇਤਨਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕਹਿ ਲਓ ਸ਼ਿਵ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੀ ਰੀੜ ਦੀ ਹੱਡੀ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਥੱਲੇ ਜਿਥੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਇਕ ਕੁੰਡ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ 'ਕੁੰਡਾ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਕੁੰਡਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਇਕ ਤਿਕੋਣ ਖੰਡਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪੁਰਾਣੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਕੁੰਡਾ ਇਕ ਭਾਂਡਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਬਲੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਜਾਂ ਰਸਮੀ ਅਗਨੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਕੁੰਡੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਲਪੇਟੀ ਹੋਈ ਅਗਨੀ ਹੈ, ਅਗਨੀ ਸ਼ਾਂਤ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਉਤੇ ਸੁਆਹ ਇਕੱਠੀ ਹੋਈ ਪਈ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਥਿਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਨਿਦ੍ਰਿਤ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜੀਵ, ਮਨੁੱਖ, ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਇਸ ਕਰਕੇ ਦੁੱਖ ਭੋਗ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਅਗਨੀ ਨਿਦ੍ਰਿਤ ਹੈ।

ਇਸ ਨਿਦ੍ਰਿਤ ਸ਼ਕਤੀ ਜਿਹੜੀ ਤੁਹਾਡੀ ਰੀੜ ਦੀ ਹੱਡੀ ਦੇ ਥੱਲੇ ਪਈ ਹੈ, ਇਸਨੂੰ ਕੁੰਡਲਨੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਕੁੰਡਲਨੀ ਤੁਹਾਡੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਇਕ ਸਥਿਰ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਇਕ ਗਤੀਸ਼ੀਲ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਕੁੰਡਲਨੀ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸਰੀਰ ਨੂੰ, ਮਨ ਨੂੰ ਗਤੀਸ਼ੀਲ ਰਖਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕ੍ਰਿਆਸ਼ੀਲ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਣ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਪ੍ਰਾਣ ਸ਼ਕਤੀ ਚੱਕਰਾਂ ਰਾਹੀਂ 72,000 ਨਾੜੀਆਂ ਰਾਹੀਂ, ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਵੰਡੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਕੁੰਡਲਨੀ ਕੀ ਹੈ? ਇਹ ਨਿਦ੍ਰਿਤ ਕਿਉਂ ਹੈ? ਕੁੰਡਲਨੀ ਇਕ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸ਼ਕਤੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਪੂਰਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਵਿਚ ਪਸਾਰਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ, ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸੁਆਮੀ ਤੋਂ ਦੂਰ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਰੀੜ ਦੀ ਹੱਡੀ ਦੇ ਥੱਲੇ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਉਹ ਆਰਾਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸਨੂੰ ਕੁੰਡਲਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਸੁਤੀ ਹੋਈ ਸ਼ਕਤੀ।

ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਕੁੰਡਲਨੀ ਬਹੁਤ ਮਹਾਨ ਤੇਜਵਾਨ ਅਗਨੀ ਹੈ ਕਸ਼ਤੀ ਹੈ ਇਹ ਰੀੜ ਦੀ ਹੱਡੀ ਦੇ ਥੱਲੇ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਹੈ, ਇਸਨੂੰ 'ਮੂਲਾਧਾਰ' ਚੱਕਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕੁੰਡਲਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਉਪਰ ਵਲ ਵਹਿਣ ਲਗ ਜਾਵੇ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਚੱਕਰਾਂ ਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੋਈ ਉਪਰ ਚਲੀ ਜਾਏ, ਇਸਨੂੰ ਕੁੰਡਲਨੀ ਜਾਗਰਣ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸਨੂੰ ਕੁੰਡਲਨੀ ਦੀ ਅਰੋਹੀ ਅਧਿਆਤਮਕ ਸ਼ਕਤੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਸ ਅਰੋਹੀ ਨੂੰ ਅਵਰੋਹੀ ਕ੍ਰਿਆ ਜੋ ਕਿ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਤੋਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਤੁਲਤ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਕੁੰਡਲਨੀ ਦਾ ਮੌਲਿਕ ਸੁਭਾਅ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਦੂਸਰੇ ਚੱਕਰ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਉਹ ਹੈ 'ਸਵਾਧਿਸ਼ਠਾਨ' ਚੱਕਰ। 'ਸਵਾਸ' ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਆਪਣਾ 'ਸਥਾਨ' ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਜਗ੍ਹਾ। ਇਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਬੱਚੀ ਕੁੰਡਲਨੀ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿਚ ਬੈਠੀ, ਪਰ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਵਸ ਪੈ ਕੇ, ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਪੀ ਕੇ ਉਹ ਆਪਣਾ ਘਰ ਗੁਆ ਬੈਠੀ, ਹੁਣ ਉਹ ਮੁੜ ਕੇ ਜਾਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕੁੰਡਲਨੀ ਆਪਣੀ ਹੀ ਸਿਰਜਨਾ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਵਿਚ ਆ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਮੂਲਧਾਰਾ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਫਸ ਗਈ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਹੁਣ ਉਹ ਸੁੱਤੀ ਪਈ ਹੈ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਧਿਆਤਮਕ ਭੁੱਖ ਹੈ, ਪਰ ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਭੋਗਾਂ ਦੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਵਿਚ ਲਿਪਟਿਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਹੀ ਕਾਰਣ ਹੈ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਅਧਿਆਤਮਕ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਵਰਤ ਸਕਦੀ। ਇਹ ਹੀ ਕਾਰਣ ਹੈ ਮਨੁੱਖ ਕਰੂਰ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਠੋਰ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ।

ਪਰ ਜਦੋਂ ਵੀ ਜੀਵ ਕੁੰਡਲਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਬਾਰੇ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਬਹੁਤ ਉਤਮ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਪਰਮ ਸ਼ਿਵ ਚੇਤਨਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਿਵ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਰਥ ਹਨ ਇਲਾਹੀ, ਰੱਬੀ, ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ 'shiv' ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਮੁਰਦਾ। ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾ 'I' ਨਾਲ ਹੈ। 'I' ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ।

ਤੁਹਾਡੀ ਹਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕੁੰਡਲਨੀ ਜਾਗ੍ਰਣ ਕਰੋ, ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਸ਼ਿਵ ਨਾਲ ਭਾਵ ਇਲਾਹੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਮੇਲ ਕਰਾ ਦਿਓ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਕੁੰਡਲਨੀ ਜਾਗ੍ਰਣ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹੋ, ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹੋ, ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਉਸ ਦੀ ਚਮਕਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦੇ ਹੋ। ਉਸ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਸੋਹਣੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰਾ ਸੋਹਣਾਪਣ ਉਸ ਤੋਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਸਹੁਪਣ ਦਾ ਸਰੋਤ ਲੱਭ ਲਿਆ ਹੈ। ਕੁੰਡਲਨੀ ਦਾ ਅਧਿਆਤਮਕ ਅਨੰਦ ਐਨਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇਕ ਵਾਰੀ ਤੁਸੀਂ ਪੀ ਲੈਂਦੇ ਹੋ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਖੁਮਾਰੀ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਸਦਾ ਚੜ੍ਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਪਰ ਅਜੇ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨਸ਼ੇ ਵਿਚ ਹੋ, ਬਾਹਰੀ ਸੰਸਾਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਦਾਰਥਵਾਦ, ਭੌਤਿਕਵਾਦ ਵਿਚ ਲਪੇਟ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਵਿਚ ਲੈ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਦੀ ਆਰਥਕਤਾ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਦਾਰਥਵਾਦੀ ਬਣਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਏਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਥੋੜ੍ਹਾ ਘੱਟ ਪੈਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਹੋਰ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਹੋਰ ਪੈਸਾ ਕਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਹੋਰ ਵੱਡੇ ਅਮੀਰ ਬਣ ਸਕਣ, ਉਹ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਹੋਰ ਆਪਣਾ ਰਹਿਣ ਸਹਿਣ ਚੰਗਾ, ਉਚਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਮੇਲ ਜੋਲ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਵਧੇਰੇ ਸਫਲ ਹਨ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਉੱਚਾ ਚੰਗਾ ਸਥਾਨ ਰਖਦੇ ਹਨ, ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਵਾਰੀ ਇਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹੋ, ਫੇਰ ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਅੰਤ ਨਹੀਂ, ਤੁਸੀਂ ਫੇਰ ਉਸ

ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲ ਸਕਦੇ।

ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਸ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਫਸਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਇਸ ਮਨਮੋਹਕ, ਲੋਭਾਇਮਾਨ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਖੈ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਸ਼ਕਤੀ ਭੌਤਿਕ ਤੱਤ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਭੌਤਿਕ ਤੱਤ ਸ਼ਕਤੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਥੇ ਸ਼ਕਤੀ ਜਿਵੇਂ ਕੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨ ਹਨ, ਇਹ ਇਕ ਖਾਸ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਚ ਚਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਦਿਸ਼ਾ ਨੂੰ ਬਦਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਰਹਿਣਾ ਸਿੱਖਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਗਤਿ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਾ ਹੋਵੋ, ਤਾਂ ਹੀ ਤੁਸੀਂ ਅਗਲੀ ਪੌੜੀ ਚੜ੍ਹ ਸਕੋਗੇ।

ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਅਗਲੀ ਸੀਮਾ ਤੇ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹੋ, ਉਹ ਤੁਸੀਂ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹੋ। ਅਧਿਆਤਮਕ ਚੇਤਨਾ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਰਸਤਾ ਨਹੀਂ ਕੇਵਲ ਤੇ ਕੇਵਲ ਇਕ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਹੀ ਹੈ, ਤੀਬਰ ਸ਼ਰਧਾ ਠੀਕ ਕ੍ਰਿਆ, ਠੀਕ ਕੰਮ। ਕੁੰਡਲਨੀ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅਨੁਭਵ ਦੇਖੋਗੇ ਪਰ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਕੰਮ ਤਾਂ ਕੁੰਡਲਨੀ ਜਾਗ੍ਰਣ ਕਰਨ ਦਾ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਤਾਂ ਅਚੇਤ ਹੀ ਸੁਤੇ ਹੀ ਕੁੰਡਲਨੀ ਜਾਗ੍ਰਣ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਯੋਗੀ ਚੇਤਨ ਹੋ ਕੇ ਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਗਾਇਕ, ਨ੍ਰਿਤਕ, ਕਲਾਕਾਰ, ਸਰੋਤੇ, ਲਿਖਾਰੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਕੁੰਡਲਨੀ ਅਚੇਤ ਹੀ ਜਾਗ੍ਰਣ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਗਿਆਨ ਜਾਂ ਚੇਤਨਾ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ, ਪ੍ਰੇਰਾਹਿਤ ਇਕ ਗੁਣ ਇਕ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕੁੰਡਲਨੀ ਕੇਵਲ ਇਕ ਗੁਪਤ ਸ਼ਕਤੀ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤਾਂ ਗੁਪਤ ਯਾਦਗਾਰਾਂ ਵੀ ਹਨ, ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਯਾਦਾਂ ਤੇ ਦੂਸਰਿਆਂ ਸੰਬੰਧੀ ਵੀ। ਅੱਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਨੂੰ ਅਚੇਤ ਕਹਿ ਕੇ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਚੇਤੋਂ ਵੀ ਇਕ ਅਣਜਾਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਅਚੇਤ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਸ਼ਕਤੀਵਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹੋ, ਸੂਝਵਾਨ ਅੰਤਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹੋ, ਸਿਰਜਨਾਤਮਕ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹੋ। ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਕੁੰਡਲਨੀ ਦੀ ਗੁਪਤ ਸ਼ਕਤੀ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਇਹ ਅਧਿਆਤਮਕ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਗੁਪਤ ਤੋਂ ਪ੍ਰਤੱਖ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਉਹ ਪੂਰਨ ਤੌਰ ਤੇ ਵਿਅਕਤੀਤਵ ਦੇ ਰੂਪ ਪਰਿਵਰਤਨ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਕੁੰਡਲਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸਭ ਤੋਂ ਉਤਮ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਮਨੁੱਖ ਕੋਲ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਵੀ ਜਾਂਦੇ ਹੋ ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸ਼ਕਤੀ ਦੁਆਰਾ, ਭਾਵ ਕੁੰਡਲਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਰਾਹੀਂ ਤੇ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਨਾਲ, ਅਚੇਤ ਮਨ ਦੇ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੂਸਰਾ ਸਰੀਰ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਦੂਜਾ ਜਨਮ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਬਿਲਕੁਲ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਸੀਂ ਹਰ ਨਵਾਂ ਦਿਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੇ ਹੋ,

ਅੱਠ ਘੰਟੇ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੁਸੀਂ ਨਵਾਂ ਦਿਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਉਠਦੇ ਹੋ, ਮੁੜ ਜਨਮ ਲੈਂਦੇ ਹੋ, ਪਿਛਲੇ ਦਿਨ ਦਾ ਕੰਮ ਤੁਸੀਂ ਖਤਮ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਤੁਸੀਂ ਕਰਦੇ ਹੋ ਪਰ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਕੇਵਲ ਦੁਨੀਆਵੀ ਕੰਮ ਹੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ, ਆਪਣੀ ਰੋਜ਼ੀ ਰੋਟੀ ਹੀ ਕਮਾ ਰਹੇ ਹੋ ਪਰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ, ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਮਨੋਰਥ ਨੂੰ ਜਾਣ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਜਦੋਂ ਤਕ ਇਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਓਦੋਂ ਤਕ ਸੰਸਾਰਕ ਸਫਲਤਾ ਦਾ ਕੋਈ ਗੁਣ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ। ਆਪਣੇ ਅਸਲੀ ਮੰਤਵ ਨੂੰ ਪਛਾਣੋ, ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਣੋ, ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਤਾਣ ਉਸ ਗੋਲ (ਮੰਤਵ) ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੇ ਲਗਾਓ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਸੰਕਲਪ ਸ਼ਕਤੀ ਬਣਾ ਲਈ ਹੈ, ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਉਹ ਪਹਿਲੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਮਨ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਸਿੱਖ ਲਈ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਵਰਤਣਾ ਸਿੱਖ ਲਿਆ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਸਭ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਕੁੰਡਲਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਸਿਖਰ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਸ਼ਿਵ ਦੇ ਨਿਵਾਸ ਸਥਾਨ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੁਸੀਂ ਸਥਾਈ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਕਰੇ ਉਸ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਨੋਟ - ਪਰ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਮਾਰਗ ਹੋਰ ਹੈ।

(ਮੁੱਖ ਸੰਪਾਦਕ)

(ਪੰਨਾ 56 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਦਾ ਵੀ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੈਸਾ ਕਿ -

ਕੋਟਿ ਲਾਖ ਸਰਬ ਕੋ ਰਾਜਾ ਜਿਸੁ ਹਿਰਦੈ ਨਾਮੁ ਤੁਮਾਰਾ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੦੩

ਨਾਨਕ ਹੋਰਿ ਪਤਿਸਾਹੀਆ ਕੂੜੀਆ ਨਾਮਿ ਰਤੇ ਪਾਤਿਸਾਹ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੧੩

ਪੱਚੀਵੀਂ ਪਉੜੀ ਦਾ ਮੁੱਖ ਭਾਵ - ਇਸ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕਰਮੁ = ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਬੇਅੰਤ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਗਜ਼ ਉਪਰ ਲਿਖੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਉਹ ਵੱਡਾ ਦਾਤਾ ਹੈ। ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਮੰਗਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਭ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਤਮਾਇ = ਖਾਹਿਸ਼ (ਤਮਾ) ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਦਲੇ ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਦੇਣ। ਉਸ ਪਾਸੋਂ ਕੋਈ ਕੁਝ ਮੰਗਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਕੁਝ ਮੰਗਦਾ ਹੈ। ਕਿਤਨੇ ਪਦਾਰਥ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਜੋਧ, ਜੋਦੜੀਆਂ ਮਿੰਨਤਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਮੰਗਦੇ ਹਨ। ਕਿਤਨੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀਆਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਮੰਗਦੇ ਹਨ। ਕਿਤਨੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਖਪ-ਖਪ, ਟੁੱਟ ਕੇ ਮਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਿਤਨਿਆਂ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਭੁੱਖ ਦੀ ਸਦਾ ਹੀ ਮਾਰ ਪਈ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਹੇ ਦਾਤਾਰ! ਇਹ ਵੀ ਤੇਰੀ ਹੀ ਦਾਤ ਹੈ, ਪਰੰਤੂ ਜਿਸਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਿਫਤ ਸਾਲਾਹ, ਕੀਰਤਨ-ਭਗਤੀ ਬਖਸ਼ਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਪਾਤਸ਼ਾਹਾਂ ਦਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਪਾਤਿ = ਸਰੂਪ ਰੂਪੀ ਤਖਤ ਦਾ ਸਾਹੁ = ਮਾਲਕ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

(ਪੰਨਾ 51 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਕੇਵਲ ਉਸ ਦੇ ਹੀ ਭਾਗ ਹਨ, ਜੋ ਆਪ ਕਮਾਈ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਭੋਜਨ ਦੀ ਜੋ ਵੀ ਸਾਮਗਰੀ ਹੈ ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਹੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ, ਫਿਰ ਉਸੇ ਦੀ ਦਾਤ ਹੀ ਕਿਉਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਜਾਣੋ, ਇਹ ਤਾਂ ਕਰਤੇ ਦੀ ਦਾਤ ਹੈ। ਫਿਰ ਜੋ ਮਨੋ ਭਾਵ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ, ਹਿਰਦੇ ਤੋਂ ਧਾਰਨ ਕਰੋਗੇ। ਉਹ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਰਾਹੀਂ ਕਿਵੇਂ ਤੇ ਕਿਸ ਬਿਧੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋਗੇ? ਲੰਗਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਿਆਂ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਆਪਣੇ ਵੀ ਭਾਵ ਨਾਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਉਹ ਦੂਸਰੇ ਰਾਹੀਂ ਕਿਵੇਂ ਵਸੂਲ ਕਰ ਸਕੇਗਾ? ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਰ ਮਹਾਨ ਕਰਨੀ ਤੇ ਕਰਤਵਯ ਨਾਲ ਬਾਬਾ ਮਹਾਰਾਜ ਸਿੰਘ ਪਰ ਇਕ ਦੂਰਦਰਸ਼ੀ ਅਸਰ ਪਾਂਦਾ ਸੀ, ਜੀਵਨ ਵਧਦਾ ਤੇ ਫਿਰ ਪੱਕੀ ਉਮਰਾ ਅੰਦਰ ਜੀਵਨ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਿਆ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਹਰਲੀਆਂ ਸੋਚਾਂ ਚਿੰਤਾ ਤੇ ਹੋਰ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਪੰਜਾਹ ਤੋਂ ਵਧ ਸੇਵਾਦਾਰ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਘੂਰ ਕੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਤਕਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਲਈ ਅਸੀਸਾਂ ਤੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਬਖਸ਼ਦੇ ਸਨ। ਜਿਸ ਤੋਂ ਕੁਝ ਵਿਗੜ ਜਾਏ ਤਾਂ ਆਪ ਉਹ ਸਾਰਾ ਬੋਝ ਆਪਣੇ ਪਰ ਲੈ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ, "ਜੇ ਮੈਂ ਧਿਆਨ ਦਿਤਾ ਹੁੰਦਾ ਤਦ ਇਹ ਕੰਮ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਵਿਗੜਦਾ।" ਉਸ ਵਿਚ ਉਸ ਸੇਵਕ ਦਾ ਕੋਈ ਬਹੁਤ ਗੁਨਾਹ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਸਾਹਵੇਂ ਸ਼ਰਮਿੰਦਗੀ ਨਾ ਉਠਾਣੀ ਪਵੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਦੀ ਭੁੱਲ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਤਦ ਭੁੱਲਣਹਾਰ ਸੇਵਕ ਧਾਰਾਂ ਮਾਰ ਕੇ ਰੋ ਪੈਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਕਈ ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਮਹਾਰਾਜ! ਇਸ ਨਾਲੋਂ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਸਜ਼ਾ ਹੀ ਦੇ ਦਿਉ, ਬਾਬਾ ਮਹਾਰਾਜ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਲੋਕ ਆਪ 'ਮਹਾਰਾਜ' ਹੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗ ਪਏ ਤੇ ਇਹ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਹੀ ਗਿਆ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਵੀ ਸੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਫੁਰਮਾਇਆ, ਭਾਈ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਤੂੰ ਤੇ ਹੁਣ ਨਿਹਾਲ ਹੋ ਕੇ ਹੁਣ ਮਹਾਰਾਜ ਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ, ਹੁਣ ਫਿਰ ਅਸੀਂ ਉਸ ਦਾ ਰਾਹ ਕਿਉਂ ਰੋਕੀਏ। ਹੁਣ ਉਹ ਸਾਡੇ ਵਲੋਂ ਵੀ ਮਹਾਰਾਜ ਹੀ ਬਣ ਗਿਆ ਸਮਝੋ। ਇਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਉਹ ਮਹਾਰਾਜ ਸਿੰਘ ਹੀ ਬਣ ਗਏ ਤੇ ਫਿਰ ਉਹ ਨਾਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲੋਂ ਕਦੇ ਵੀ ਅਲੱਗ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਨਾਮ ਦੀ ਲਾਜ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੈਣਾਂ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਨਾਲ ਨਿਭਾਈ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕੋਈ ਅਵੱਗਿਆ ਹੋਈ ਹੈ ਤਦ ਖਿਮਾ ਮੰਗਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਇਸ ਜੁਬਾਨ ਤੋਂ ਕੋਈ ਕੌੜਾ ਤੇ ਬੁਰਾ ਅੱਖਰ ਵਰਤਾਂ ਤਦ ਇਹ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਹੀ ਵਟਾ ਲਗੇਗਾ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਸੇਵਕ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਦਜੁਬਾਨ ਤੇ ਬਦਕਲਮ ਹੈ।

(ਗਿਆਨੀ ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤ 'ਨੌ ਰਤਨ' ਵਿਚੋਂ
ਧੰਨਵਾਦ ਸਹਿਤ)

ਸਿਹਤ ਵਿਗਿਆਨ

ਵੈਦ ਚਰਨ ਕਮਲ ਸਿੰਘ (ਫਫੜੇ ਭਾਈਕੇ ਵਾਲੇ)
ਮੋਬਾਈਲ ਨੰ. 98156-07803, 98153-04390

ਜੋੜਾਂ ਦਾ ਦਰਦ, ਆਮ ਵਾਤ (ਗਠੀਆ)

ਆਯੁਰਵੇਦ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਰੋਗ ਗਲਤ ਅਹਾਰ-ਵਿਵਹਾਰ ਕਾਰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਭੋਜਨ ਬੇਵਕਤ ਖਾਣਾ ਅਤੇ ਖਾਧੇ ਹੋਏ ਭੋਜਨ ਦੇ ਹਜ਼ਮ ਹੋਏ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਖਾ ਲੈਣਾ। ਚਿਕਨੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੇਵਨ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਅਹਾਰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਪਾਚਣ ਸ਼ਕਤੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਭੋਜਨ ਦਾ ਕੱਚਾ ਰਸ (ਆਮ ਰਸ) ਵਾਧੂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਜੋੜਾਂ ਵਿਚ ਦਰਦ ਤੇ ਸੋਜਿਸ਼ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸਨੂੰ ਆਮ ਵਾਤ ਗਠੀਆ (ਆਰਥਰਾਈਟਸ) ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਰੋਗ ਨਾਲ ਜੋੜਾਂ ਵਿਚ ਸੋਜਿਸ਼, ਦਰਦ ਅਤੇ ਅਕੜਣ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਸੂਈ ਚੁਭਣ ਜਿਹਾ ਦਰਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹੱਥਾਂ ਪੈਰਾਂ ਦੀਆਂ ਉਂਗਲੀਆਂ ਅਤੇ ਗੋਡਿਆਂ ਤੇ ਇਸ ਰੋਗ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਹਿਲਾਂ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਹੀ ਕੱਚਾ ਰਸ ਖੂਨ ਵਿਚ ਮਿਲ ਕੇ ਖੂਨ ਨੂੰ ਗੰਧਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਜੋੜਾਂ ਵਿਚ ਸੋਜ ਅਤੇ ਦਰਦ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਬੁਖਾਰ, ਪੂਰੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਦਰਦ, ਕੁਝ ਖਾਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨਾ ਹੋਣਾ, ਪਸੀਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਆਉਣਾ, ਪਿਸ਼ਾਬ ਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਆਉਣਾ ਤੇ ਕਬਜ਼ ਜਿਹੇ ਲੱਛਣ ਵੀ ਇਸ ਰੋਗ ਵਿਚ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਰੋਗ ਅੱਧੀ ਉਮਰ ਦੇ ਬਾਅਦ ਬੁਢਾਪੇ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਗਲਤ ਅਹਾਰ-ਵਿਵਹਾਰ ਲਗਾਤਾਰ ਕਰਕੇ ਘੱਟ ਉਮਰ ਵਿਚ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਇਹ ਰੋਗ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸੰਤਾਨ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਰੋਗ ਹੁੰਦੇ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਦਹੀਂ, ਤੇਲ, ਮੱਛਲੀ, ਮਾਸ ਖਾਣ ਨਾਲ ਅਤੇ ਅਸੁੱਧ ਪਾਣੀ ਪੀਣ ਨਾਲ ਅਤੇ ਕਸਰਤ ਨਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਵੀ ਆਮ ਵਾਤ ਗਠੀਆ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਰੋਗ ਦਾ ਠੀਕ ਇਲਾਜ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਰੋਗ ਜਟਿਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰੋਗੀ ਦੇ ਜੋੜਾਂ ਵਿਚ ਸੋਜ ਅਤੇ ਅਕੜਣ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਰੋਗੀ ਚੱਲਣ-ਫਿਰਣ ਤੋਂ ਮੁਹਤਾਜ ਹੋ ਕੇ ਮੰਜੇ ਤੇ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿੰਨੀ ਦਰਦ ਰੋਕੂ (ਸਟੀਰਾਈਡ) ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਤਨਾ ਹੀ ਇਹ ਰੋਗ ਭਿਆਨਕ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਸਟੀਰਾਈਡ ਦਵਾਈਆਂ ਨਾਲ ਗੁਰਦੇ (ਕਿਡਨੀ), ਲੀਵਰ, ਅੰਤੜੀਆਂ ਅਤੇ ਅੱਖਾਂ ਤੇ ਮਾੜਾ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਅਖੌਤੀ ਡਾਕਟਰ (ਵੈਦ) ਆਯੁਰਵੇਦ ਦੀ ਆੜ ਵਿਚ ਸਟੀਰਾਈਡ ਦਵਾਈਆਂ ਮਿਲਾ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਾਲ ਖੇਡਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਕੁਆਲੀਫਾਇਡ ਯੋਗ ਡਾਕਟਰ, ਵੈਦ ਕੋਲੋਂ ਹੀ ਇਲਾਜ ਕਰਵਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਰੋਗ ਵਿਚ ਪੁਰੋਜ - ਬਿਹਾ ਭੋਜਨ, ਚਿਕਨੇ-ਨਿੰਗਰ ਪਦਾਰਥ, ਦਹੀਂ, ਗੁੜ, ਭਿੰਡੀ, ਅਰਬੀ, ਫੁੱਲ-ਗੋਭੀ, ਬੈਂਗਣ, ਛਿਲਾ ਰਹਿਤ ਆਲੂ, ਠੰਡੀ ਅਤੇ ਬਰਸਾਤੀ ਹਵਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਬਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਲਸਣ, ਮੂੰਗੀ, ਸ਼ਹਿਦ, ਬਦਾਮ, ਮੇਥੀ ਦਾਣਾ, ਮੇਥੀ ਦੀ ਸਬਜ਼ੀ, ਬਾਥੂ ਦਾ ਸਾਗ, ਸੁਹੰਜਨੇ ਦੀ ਫਲੀ। ਜੀਰਾ, ਸੌਂਦਾ ਨਮਕ,

ਕਾਲੀ ਮਿਰਚ, ਮਿਲੀ ਹੋਈ ਚਾਟੀ ਦੀ ਲੱਸੀ, ਪੁਰਾਣੇ ਜੌਂ, ਪੁਰਾਣੇ ਚਾਵਲ, ਅਦਰਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਆਮ ਵਾਤ (ਗਠੀਆ) ਦੇ ਰੋਗੀਆਂ ਲਈ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੈ। ਸ਼ਕਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਯੋਗਾ, ਕਸਰਤ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਕਬਜ਼ ਰਹਿਣ ਤੇ ਅਰਿੰਡ ਤੇਲ (ਕਸਟਰਆਇਲ) ਦੇ-ਦੇ ਚਮਚ ਸਵੇਰੇ ਸ਼ਾਮ ਕੋਸੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਸੇਵਨ ਕਰੋ, ਵਿਚ ਦੇ-ਤਿੰਨ ਗ੍ਰਾਮ ਸੁੰਢ ਚੂਰਨ ਪਾ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਸ਼ਕਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਯੋਗਾ, ਕਸਰਤ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਆਮਵਾਤ ਦਾ ਇਲਾਜ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਚਿਕਿਤਸਾ ਨਾਲ ਸੰਭਵ ਹੈ।

ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਰੋਗਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਓ ਲਈ ਮੇਘ ਹਰਬਲ ਚਾਹ ਪੀਓ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਨਜ਼ਲਾ, ਜੁਕਾਮ, ਪੇਟ ਗੈਸ, ਤੇਜ਼ਾਬੀ ਮਾਦਾ ਅਤੇ ਬਲੱਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ ਠੀਕ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸ਼ੂਗਰ ਅਤੇ ਦਿਲ ਦਿਮਾਗ ਲਈ ਵੀ ਅਤਿਅੰਤ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੈ।

ਜ਼ਰੂਰੀ ਬੇਨਤੀ

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਪੰਜਾਬ ਐਂਡ ਸਿੰਧ ਬੈਂਕ ਦੀ ਨਵੀਂ ਬਰਾਂਚ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਦਸਵੰਧ ਜਾਂ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਐਂਡ ਸਿੰਧ ਬੈਂਕ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ਾਖਾ ਰਾਹੀਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਬੈਂਕ ਖਾਤਿਆਂ ਵਿਚ ਭੇਜੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ/ਰਿਨਿਊਲ ਭੇਜਣ ਲਈ

Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable Trust / Atam Marg Magazine

S/B A/C No. 12861000000003

RTGS/IFSC Code - PSIB0021286

Branch Code - C1286

ਦਸਵੰਧ ਭੇਜਣ ਲਈ -

Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable Trust

SB A/C No. 12861000000001

RTGS/IFSC Code - PSIB0021286

Branch Code - C1286

ਜੇਕਰ ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ ਰਾਹੀਂ ਮਾਇਆ ਭੇਜਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਪਰੋਕਤ ਅਨੁਸਾਰ **Gurudwara Ishar Parkash Ratwara Sahib, P.O. Mullanpur Garibdas. Distt S.A.S. Nagar (Mohali) - 140901** ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ ਜੀ।

ਸਰਬੱਤ ਕਾ ਭਲਾ।' ਅਰਥਾਤ ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਵਿਚ ਹੀ ਸਾਡਾ ਸਭ ਦਾ ਭਲਾ ਹੈ।

'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਦੇ ਸੁਹਿਰਦ ਪਾਠਕਾਂ ਅਤੇ ਸਮੂਹ ਸੰਗਤਾਂ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੂਚਨਾ ਹੈ ਕਿ 30, 31 ਅਕਤੂਬਰ ਅਤੇ 1 ਨਵੰਬਰ 2014, ਦਿਨ ਵੀਰ, ਸ਼ੁਕਰ ਅਤੇ ਸ਼ਨਿੱਚਰਵਾਰ, ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਨਿਰੰਤਰ, ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ 13ਵੀਂ ਸਾਲਾਨਾ ਨਿੱਘੀ ਯਾਦ ਅਤੇ ਮਾਨਯੋਗ ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਜੀ (ਬੀਜੀ) ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਸਾਲਾਨਾ ਯਾਦ) ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਸਾਲਾਨਾ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮਾਗਮਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 29 ਅਕਤੂਬਰ 2014 ਨੂੰ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਵਲੋਂ ਸੰਚਾਲਨ ਕੀਤੇ ਵਿਦਿਅਕ ਅਦਾਰਿਆਂ - ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ ਹਾਇਰ ਸਕੈਂਡਰੀ ਸਕੂਲ ਅਤੇ ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਪਬਲਿਕ ਸਕੂਲ ਦੇ ਸਾਲਾਨਾ ਸਮਾਗਮ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਸਮੂਹ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਪੂਰੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮਾਂ ਦੀ ਰੂਪ ਰੇਖਾ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਪਹਿਲੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੀਟਿੰਗ ਮਿਤੀ 14 ਸਤੰਬਰ, ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਹੋਵੇਗੀ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸੰਗੀ ਸਾਥੀਆਂ ਸਮੇਤ ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਵਡਮੁੱਲੇ ਸੁਝਾਅ ਵੀ ਦੇਣੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਮਾਣ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਨ ਸਾਲਾਨਾ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪ੍ਰਾਂਤਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ

ਅਮਰੀਕਾ, ਕੈਨੇਡਾ, ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ, ਇੰਗਲੈਂਡ, ਮਲੇਸ਼ੀਆ ਆਦਿ ਮੁਲਕਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੇ ਪੁੱਜਣਾ ਹੈ। ਏਥੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਆਦਰ ਮਾਣ ਨਾਲ ਜੀਅ-ਆਇਆਂ ਕਹਿਣ ਲਈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਲੰਗਰ ਆਦਿ ਦੇ ਯੋਗ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਲਈ ਸੇਵਾਵਾਂ ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਹੀ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਹਨ। ਬਾਹਰੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੂਹ ਪ੍ਰੇਮੀ ਆਪਣੀ ਪਹੁੰਚ ਇਤਿਆਦਿ ਦੀ ਪੂਰੀ ਸੂਚਨਾ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਭੇਜਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰਨ ਤਾਕਿ ਸਾਰੇ ਯੋਗ ਪ੍ਰਬੰਧ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਲਏ ਜਾਣ।

ਜਿਸ ਕਾ ਕਾਰਜ ਤਿਨ ਹੀ ਕੀਆ ਮਾਣਸੁ ਕਿਆ ਵੇਚਾਰਾ ਰਾਮ॥

ਅੰਗ - ੭੮੪

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਆਪ ਹੀ ਆਪਣੇ ਕਾਰਜ ਸਪੰਨ ਕਰਨੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਓਟ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਅਧੀਨ ਇਹ ਭਾਵਨਾ ਰੱਖੀਏ - 'ਸਭੇ ਕਾਜ ਸੁਹੇਲੜੇ ਥੀਏ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਸਤਿਗੁਰ ਤੁਠਾ ॥'

ਅੰਗ-੩੨੨

ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਹੈ - 'ਸੋਈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਿਆਰੇ ਮੇਲ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਿਲਿਆ ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਚਿਤ ਆਵੈ॥' ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਅਸੀਸ ਹੈ -

ਹੋਇ ਇਕਤੁ ਮਿਲਹੁ ਮੇਰੇ ਭਾਈ

ਦੁਬਿਧਾ ਦੁਰਿ ਕਰਹੁ ਲਿਵ ਲਾਇ॥

ਹਰਿ ਨਾਮੈ ਕੇ ਹੋਵਹੁ ਜੋੜੀ ਗੁਰਮੁਖਿ ਬੈਸਹੁ ਸਫਾ ਵਿਛਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੮੫

(ਡਾ.) ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ
ਮੁੱਖ ਸੰਪਾਦਕ

ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਆਪ ਜੀ ਹੁਣ ਤੱਕ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਪਤ੍ਰਿਕਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਬਣੇ ਤਾਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂਬਰ ਹੋ ਅਤੇ ਰਿਨਿਊਵਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਚੈਕ ਦੇ ਨਾਲ ਭੇਜੋ ਜੀ।

ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ "VGRMCT/ATAM MARG MAGAZINE" ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ ਜੀ।

ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਰਿਨਿਊਵਲ ਲਾਈਵ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ

within India

Foreign Membership

Subscription Period	within India		Foreign Membership		
	By Ordinary Post/Cheque	By Registered Post/Cheque		Annual	Life
1 Year	Rs. 300/320		U.S.A.	60 US\$	600 US\$
3 Year	Rs. 750/770		U.K.	40 £	400 £
5 Year	Rs. 1200/1220		Euro	50 •	500 •
Life	Rs 3000/3020				

ਪੁਰਾਣੇ ਅੰਕ ਮੰਗਵਾਉਣ ਜਨਵਰੀ ਫਰਵਰੀ ਮਾਰਚ ਅਪ੍ਰੈਲ ਮਈ ਜੂਨ ਜੁਲਾਈ ਅਗਸਤ ਸਤੰਬਰ ਅਕਤੂਬਰ ਨਵੰਬਰ ਦਸੰਬਰ ਲਈ ਟਿਕ ਕਰੋ ਜੀ

ਨਾਮ/Name ਅਤੇ ਪਤਾ/Address.....

.....Pin Code..... Phone..... E-mail :.....

ਮੈਂ.....ਰੁਪਏ ਮਨੀਆਰਡਰ/ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ/ਚੈਕ ਨੰ.....ਮਿਤੀ.....ਰਾਹੀਂ ਭੇਜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਦਸਖਤ.....

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਹਸਪਤਾਲ, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਸਮਾਂ : ਸਵੇਰੇ 9.30 ਤੋਂ 2.30 ਤੱਕ (ਸੋਮਵਾਰ ਤੋਂ ਸ਼ਨਿੱਚਰਵਾਰ)

ਫੋਨ ਨੰ: 098148-01860, Email : swscharitablehospital@gmail.com

ਡਾਕਟਰ ਦਾ ਨਾਮ	ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਦਿਨ
1. ਡਾ. ਸੁਖਦੇਵ ਕੌਰ ਗਰੇਵਾਲ	ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਸੋਮਵਾਰ
2. ਡਾ. ਵਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ ਅਤੇ ਚਮੜੀ ਰੋਗਾਂ ਲਈ	ਸੋਮਵਾਰ
3. ਡਾ. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ	ਹੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਜੋੜਾਂ ਲਈ	ਮੰਗਲਵਾਰ
4. ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ (ਐਮ.ਬੀ.ਬੀ.ਐਸ.)	ਮੰਗਲਵਾਰ
5. ਡਾ. ਐਮ. ਐਲ. ਕਟਾਰੀਆ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ/ਸਰਜਨ, ਐਮ.ਐਸ., ਡੀ.ਐਨ.ਬੀ., ਡੀ.ਓ.ਐਮ.ਐਸ, ਡੀ.ਐਮ.ਆਰ.ਈ, ਫੈਲੋ ਇੰਡੀਅਨ ਅਕੈਡਮੀ ਆਫ ਮੈਡੀਕਲ ਸਪੈਸ਼ਲਿਟੀਜ਼)	ਬੁੱਧਵਾਰ
6. ਡਾ. ਜੇ. ਐਸ. ਗੁਜਰਾਲ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ/ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਬੁੱਧਵਾਰ
7. ਡਾ. ਸੰਤੋਸ਼ ਅਨੇਜਾ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਵੀਰਵਾਰ
8. ਡਾ. ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਮੱਕੜ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ	ਵੀਰਵਾਰ
9. ਡਾ. ਆਰ.ਐਸ ਸੰਧੂ	ਹੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਜੋੜਾਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਵੀਰਵਾਰ
10. ਡਾ. ਵਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	ਜਨਰਲ ਮੈਡੀਸਨ ਅਤੇ ਚਮੜੀ ਰੋਗਾਂ ਲਈ	ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ
11. ਡਾ. ਐਨ. ਕੇ. ਭਾਟੀਆ	ਹਾਰਟ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਸ਼ਨੀਵਾਰ
12. ਡਾ. ਗੁਰਸ਼ਰਨਦੀਪ ਸਿੰਘ	ਦੰਦਾਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ (ਬੀ.ਡੀ.ਐਸ)	ਸ਼ਨੀਵਾਰ
13. ਡਾ. ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ, ਡਾ. ਕੁਲਦੀਪ ਕੌਰ	ਦੰਦਾਂ ਦੇ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ	ਐਤਵਾਰ

ਲੈਬੋਰੇਟਰੀ ਟੈਸਟ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਹੂਲਤਾਂ

1. ਬਲੱਡ ਟੈਸਟ, 2. ਪੇਸ਼ਾਬ ਟੈਸਟ, 3. ਸਟੂਲ ਟੈਸਟ, 4. ਥਾਇਰੋਡ ਟੈਸਟ, 5. ਈ.ਸੀ.ਜੀ
6. ਐਕਸਰੇ, 7. ਈ.ਐਨ.ਟੀ., 8. ਸ਼ੂਗਰ ਟੈਸਟ, 9. ਕਿਡਨੀ ਟੈਸਟ, 10 . ਲਿਵਰ ਟੈਸਟ

* ਸਾਰੇ ਲੈਬੋਰੇਟਰੀ ਟੈਸਟ ਅੱਧੀ ਕੀਮਤ ਤੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦਵਾਈਆਂ ਬਿਨਾਂ ਮੋਖ (ਫਰੀ) ਦਿਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਅਸਥਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਐਤਵਾਰ ਬਲੌਂਗੀ ਤੇ ਬਾਕੀ ਤਿੰਨ ਐਤਵਾਰ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ।

ਸਮਾਂ - 12.00 ਵਜੇ ਤੋਂ 4.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ।

ਸੰਗਰਾਂਦ - 16 ਸਤੰਬਰ, ਦਿਨ ਮੰਗਲਵਾਰ
(ਸਮਾਂ ਸਵੇਰੇ 5.30 ਵਜੇ ਤੋਂ 8.30 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ - 9 ਸਤੰਬਰ, ਦਿਨ ਮੰਗਲਵਾਰ
(ਸਮਾਂ - ਦੁਪਹਿਰ 12.00 ਤੋਂ 4.00 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ - ਹਰੇਕ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਰਾਤ ਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ - ਨਿਰਮਲ ਡੇਰਾ ਹਿਰਦਾਪੁਰ ਖੇੜੀ (ਨੇੜੇ ਬਿੰਦਰਖ), (ਸਮਾਂ - ਸ਼ਾਮ 6.00 ਤੋਂ ਰਾਤ 12.00 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰਸਟ

ਦੇ ਬਾਨੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਜੋ ਕਿ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਉਪਲੱਬਧ ਹਨ।

ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਾਮ	ਪੰਜਾਬੀ	ਹਿੰਦੀ	ਅੰਗਰੇਜੀ	ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਾਮ	ਪੰਜਾਬੀ	ਅੰਗਰੇਜੀ
1. ਸੁਰਤਿ ਸਬਾਦਿ ਮਾਗਗ	120/-	70/-	150/-	29. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਚਨ ਸਾਧ ਕੀ ਬਾਣੀ	80/-	ਅੰਗਰੇਜੀ
2. ਕਿਵ ਕੁਝੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ	40/-	35/-	70/-	30. ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਪਰਸੀਐ	50/-	
3. ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ - ਸੱਤ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ	155/-	235/-	270/-	31. ਭਗਵਤ ਗੀਤਾ.....।	100/-	
4. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ - 1	30/-	35/-	80/-	32. ਅਨੰਦਮਈ ਜੀਵਨ ਜਾਚ	50/-	
5. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ - 2	60/-	65/-	80/-	33. ਪੱਤਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵੱਲੋਂ ਉੱਤਰ	25/-	
6. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ - 3	100/-	100/-	110/-	34. ਅਨੁਭਵੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	50/-	
7. ਹੋਵੈ ਅਨੰਦੁ ਘਣਾ	25/-	30/-	70/-	35. ਵਿਸ਼ੀਆ ਮੁਨੀਆਂ ਦਾ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ	35/-	
8. ਚਉਥੈ ਪਹਰਿ ਸਬਾਹ ਕੈ	55/-	60/-	70/-	36. ਅੰਦਰਲੀ ਖੋਜ	130/-	
9. ਸੁਰਤਿਆਂ ਉਪਜੈ ਚਾਉ	55/-	60/-	70/-	37. ਸਿਮਰਤ ਕਹਾਂ ਨਹੀਂ	135/-	200/-
10. ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ	50/-	50/-	10/-	38. ਰੂਹਾਨੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	35/-	
11. ਸਰਬ ਪ੍ਰਿਅ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ	10/-	10/-	10/-	39. 'ਸੇਵਾ' ਸਿਮਰਨ ਜੁਗਤੀਆਂ	150/-	
12. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫੁਹਾਰ	10/-	10/-	10/-	40. 'ਮਾਨੁਖ ਤਨ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ'	160/-	
13. ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ	60/-	70/-	70/-	41. 'ਯੋਗ' ਉਪਰ ਲੈਕਚਰ'	30/-	
14. ਪੁਰਾਤਨ ਟੀਕਾ - ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ	10/-	15/-	15/-	42. 'ਕਰਮ ਬੰਧਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ'	30/-	
15. ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ	15/-	15/-	20/-	43. ਜੀਵਨ ਜੁਗਤਿ	300/-	
16. ਹਿਮਾਲਿਆ ਦੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਸੰਗ ਨਿਵਾਸ	100/-	100/-	100/-	44. ਮਾਰਗ ਚੋਣ	60/-	
17. ਅਮਰ ਗਾਥਾ	100/-	100/-	100/-	45. ਮਨੋਭਾਵਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾਤਮਕ ਵਰਤੋਂ	50/-	
18. ਧਰਮ ਯੁਧ ਕੇ ਚਾਇ	50/-					
19. ਪਵਿੱਤਰ ਪੈਂਡਾ	25/-					
20. ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ	10/-	10/-	10/-			
21. ਵੈਸਾਖੀ	10/-	10/-	10/-			
22. ਰਾਜ ਯੋਗ	40/-					
23. ਸਾਜਨ ਚਲੇ ਪਿਆਰਿਆ	10/-	10/-	10/-			
24. ਅਬਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ - 1	90/-	90/-	90/-			
25. ਅਬਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ - 2	90/-	90/-	90/-			
26. ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਲਦਸਤਾ ਭਾਗ - 1	60/-	60/-	60/-			
27. ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਲਦਸਤਾ ਭਾਗ - 2	60/-	60/-	60/-			
28. ਸੰਤ ਤੁਮਾਰੇ ਤੁਮਾਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ	50/-					

ਉਪਰੋਕਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਆਪ ਜੀ ਮਨੀਆਰਡਰ, ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ ਰਾਹੀਂ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜਾਂ ਟਰਸਟ ਦੇ ਅਕਾਊਂਟ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੀ ਮਾਇਆ ਜਮਾਂ ਕਰਵਾ ਕੇ ਮੋਬਾਇਲ ਨੰਬਰ 9417214391, 9592009106, 9417214379 ਤੇ ਸੂਚਿਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।

Bank : Oriental Bank Of Commerce
A/c No. 11962011005435 A/c VGRMCT/Atam Marg Rtg/Neft
Ifsc Code: ORBC0101196

Our Address: VGRMCT, Gurdwara Ishar Parkash, Ratwara Sahib,
(Near Chandigarh) P.o. Mullanpur Garibdas,
Teh. Kharar, Distt. Ajitgarh (Mohali) 140901, Ph. India

Life of Guru Angad, The Second Guru

Max Arthur Macauliffe

In *Matte di Sarai*, a village about six miles from Muktsar in the Firozpur district of the Panjab, once lived a trader called Pheru. He subsequently moved to the village of Harike, where he found a better opening for commerce. His wife's maiden name was Ramo, but after her marriage she was called Daya Kaur. She is described as a lady of gentle disposition, charitable, and religious. Four hours before day on the 11th of *Baisakh* in the *Sambat* year 1561 (A. D. 1504) a son was born to them. He received the name Lahina. In due time he wedded a lady called Khivi, a native of *Matte di Sarai* and lived there. Lahina's wife there gave birth to a daughter called Amro and to two sons who were named Dasu and Datu.

When *Matte di Sarai* was sacked by the *Mughals* and *Baloches*, Pehru and Lahina's families went to live in Khadur, now a famous Sikh town in the Tarn Taran sub-collectorate of the Amritsar district. While dwelling there Lahina organized a yearly pilgrimage of devout Hindus to *Jawalamukhi*, a place sacred to Durga in the lower Himalayas, where fire issues from the mountains.

There lived in Khadur a Sikh called Jodha whose practice it was to rise every morning three hours before day and repeat the *Japji* and the *Asa ki War*. One pleasant night when gentle zephyrs cooled the heated air, Lahina heard a voice which awakened his emotions as it sang the following -

Ever remember that Lord by worshipping

whom thou shalt find happiness.

Why hast thou done such evil deeds as thou shalt suffer for?

Do absolutely nothing evil; look well before thee.

So throw the dice that thou mayest not lose with the Lord,

Nay, that thou mayest gain some profit.

As Lahina attentively listened, his mind obtained peace. After daybreak he asked Jodha who had composed that stimulating hymn. Jodha duly informed him that it was his Guru, Baba Nanak, then dwelling in Kartarpur on the bank of the Ravi. Devotion was kindled in Lahina's heart by all that he had heard from Jodha; and he longed to behold the Guru, it is said, as the *chakor* desires to see the moon.

Lahina was conducting his family and his company of pilgrims to *jawalamukhi*, but he induced them to break their journey at Kartarpur, telling them that they could perform two religious acts on the one pilgrimage. They could visit Guru Nanak, whom many persons believed to be beloved of God, and whose holy company was desirable and ought to be sought by all men. They might afterwards behold the flame goddess of *Jawalamukhi*. Lahina's advice was adopted and he was enabled to offer his obeisance to the Guru. The Guru, on observing his kind heart and amiable disposition, inquired who he was and whither he was going. Lahina told him his name and errand, on hearing which, the Guru spoke to him of the True Creator. His discourse made such an impression on

Lahina that he threw away the bells with which he had provided himself to dance before the goddess at Jawalamukhi. He congratulated himself on his good fortune in meeting the Guru, and said he no longer felt an inclination to worship in a heathen temple.

His companions, who had grown weary of waiting for him, at last pressed him to continue his journey to Jawalamukhi. They said that, though he was the leader of their party, yet he forsook them on the road and in a strange country. They further represented that it was written in the holy books of their faith, that he who threw any obstacle in the way of those who were doing penance, giving alms, fasting, going on pilgrimage, or getting married; who through laziness or fear of growing weary failed to worship Durga, the giver of wealth and holiness; or who having made a vow relinquished all efforts to accomplish it, was a great sinner, and his wealth and sons should all perish. Lahina coolly replied that he was prepared to suffer every calamity that might occur to him, but he would not forsake his true Guru. He had obtained such peace of mind while listening to his discourses, that he said he had already derived all the advantage he could have hoped for from the worship of the goddess. He then decided to discontinue his pilgrimage and abide with the Guru.

The Guru, on seeing his daily increasing devotion, said to him one day, 'I must give thee something; but first go home and settle thine affairs, and when thou returnest I will initiate thee as a Sikh.' Upon this Lahina returned to Khadur, and told his wife what had happened and the spiritual change which had been wrought in him by meeting Guru Nanak, whom he described as the bestower of happiness both in this

world and the next. He said he had determined to place himself for the future at the Guru's feet. After a stay of some days at his home, during which he procured a new suit of clothes for himself and a bag of salt for the Guru's free kitchen, he set out, accompanied by his nephew, for Kartarpur. On arriving at the Guru's house he was respectfully received by Sulakhani, the Guru's wife, who told him that the Guru was in his fields, and would be home by evening. If, however, Lahina desired to see him at once, he might go to meet him. Accordingly Lahina, making over the bag of salt to *mata Sulakhani*, went straightway to the Guru.

The Guru had collected three bundles of grass for his cows and buffaloes, and he desired to have the bundles taken home; but, as the grass was wet and full of mud, his ordinary Sikhs slunk away from the task. He then asked his sons Sri Chand and Lakhmi Das to carry the bundles. They too evaded the duty, saying that there was a labourer coming who would take them. Lahina, who had just arrived, made his obeisance and said, 'Consider me as a labourer, and give me this work to do.' The Guru repeated his wish to have the bundles taken to his house. Lahina asked for assistance to lift the bundles on his head, and he would then carry them. The Guru said he might take as many as his strength permitted. Lahina, gathering strength from his enthusiasm, took up the three bundles, and walked with them in company with Guru Nanak to his house. On the way the dripping of the moist mud from the grass soiled his new clothes.

When they arrived, the Guru's wife, seeing Lahina's state, asked the Guru if it were a proper thing for him to impose such menial labour on a guest and soil his new

clothes. The Guru, she said, was depriving the Sikhs of their faith through his great want of consideration. The Guru replied that God had put the bundles on the head of the man who was fit to carry them. His wife, not understanding the Guru's hidden meaning, rejoined, 'See, his clothes from his head to his feet are fouled with the mud which has been dripping from the grass.' The Guru replied, 'This is not mud; it is the saffron of God's court, which marketh the elect. Even one of these bundles was difficult to lift. He hath acquired divine strength, and lifted all three.' On looking again the Guru's wife observed that the mud on Lahina's clothes had really changed to saffron. The three bundles are held by the Sikhs to symbolize spiritual affairs, temporal affairs, and the Guruship.

It was Guru Nanak's practice to rise three hours before day and go to bathe in the Ravi. After his bath, he used to recite the Japji, meditate on God, and sing His praises till day dawned. He was always attended by Lahina, who took charge of his clothes, and performed for him any other offices he required. Three other Sikhs - Bhai Bhagirath, Bhai Budha, and Bhai Sudhara - on seeing Lahina's constancy and devotion to the Guru, thought that they too would perform meritorious service for him, so they proceeded in the early morning to the bank of the river to wait on him. It was the winter season, black clouds gathered, cold winds blew in gusts, and hail began to fall. The three men became quite benumbed, and were with difficulty able to make their way home shaking and shivering. It was only by warming themselves at the fire that they recovered the use of their limbs. Lahina endured the cold as if it had been the mildest weather. When the Guru at sunrise came out of the water, he congratulated

Lahina on his endurance, and said he had attained salvation, which was the main object of human birth.

Once Lahina thought to himself, 'The Guru endureth great cold in performing his penance. It is not right that his servant should live in comfort.' Accordingly before day next morning he too entered the water, and only came out at sunrise, by which time his body was nearly frozen. He fell down at the Guru's feet, and the Guru's touch had the effect of restoring the natural heat of his body. All the Sikhs were astonished on seeing the Guru's kindness to the man who had voluntarily become his servant, and endured well nigh unendurable hardships for him.

Chapter II

The Guru now began to enter on a systematic trial of the devotion of his Sikhs. One winter's night, as heavy rain was falling, a part of the wall of his house fell. The Guru said it must be repaired at once. His sons said it was now midnight and very cold, but they would send for masons and labourers in the morning, who would do the necessary repairs. The Guru replied that there was no need of masons and labourers. The Guru's work must be performed by his Sikhs. Everybody was silent except Lahina, who at once stood up and began to repair the wall. The Guru's sons and other Sikhs went off to sleep. When Lahina had to some extent restored the wall, the Guru said, 'That is crooked, throw it down, and build it up again.' Lahina did so, but the Guru again professed not to be satisfied. The foundation must be moved back, which meant that the wall must be thrown down again, and built up for the third time.

Lahina obeyed his master's order, but the master again expressed his dissatisfaction, and asked to have the wall again destroyed and again rebuilt. Upon this the Guru's sons told Lahina that he was a fool to obey unreasonable orders. Lahina, putting himself into a respectful posture, replied that a servant should make his hands useful by doing his master's work. The Guru then said to his family : 'You know not this man's worth. He used every year to visit the shrine of Durga. Now, having met the Guru, he hath remained to serve the true God.'

The Guru and his disciple grew daily more pleased with each other. In proportion as the Guru instructed him, divine knowledge entered his heart. The Guru's sons grew jealous of the devoted servant and disciple, and took no pains to conceal their dislike. Probably in order to still the enmity which daily increased, the Guru suggested that Lahina should return to Khadur, tarry there for some time, and cause God's name to be repeated. I myself lived there once in the house of Satbharai. My bed is still there. Thou shalt behold me in Khadur as if thou wert near me.'

Lahina, who was the essence of obedience, at once proceeded to Khadur. On his arrival it became known that he had spent three years with Guru Nanak, and had made great progress in virtue and spirituality. Accordingly, everybody went to pay him homage. Among others Takht Mal, the head man of the city, went to touch his feet. Lahina said to him, 'This must not be, since thou art in every way of higher rank than myself;' but Takht Mal knew of the power Lahina possessed to render him spiritually perfect, and would not abate a jot in his devotion to him. He pressed Lahina to give him religious instruction by

which he might be saved. Lahina accordingly repeated to him the following hymn of Guru Nanak -

God will regenerate those in whose hearts there is love;

He will make them happy with gifts, and cause them to forget their sorrows.

There is no doubt that He will assuredly save them.

The Guru cometh to meet those for whom such destiny hath been recorded,

And will give them for their instruction God's ambrosial Name.

They will walk as it pleaseth the true Guru, and never wander a-beginning.

Why should he, for whom God's court is at hand, bow to any one else?

The porter at God's gate will ask him no questions whatever.

Man shall be saved by the words of those on whom God looketh with favour.

There is no one to advise Him who sendeth and recalleth man.

God knoweth how to do all things; He destroyeth, constructeth, and createth.

Nanak, the Name is the reward of him to whom the Gracious One showeth favour.

On hearing this the doors of Takht Mal's understanding opened and divine knowledge shone on him. All the Sikhs, believing Lahina to be even as Guru Nanak, went to do him homage. *Langar* was daily made and distributed to visitors, and the devotion of the people daily increased.

The Guru, knowing Lahina's devotion, went to visit him in Khadur. Lahina and his wife fell at the Guru's feet, and placed everything they had at his disposal. The Guru taught Lahina contempt for the world, discrimination, and divine knowledge. Having thus made him spiritually wise

with excellent instruction, the Guru returned to Kartarpur, leaving Lahina in Khadur. While reciting the prayers taught him by the Guru, the time passed speedily for Lahina. Hopes, desires, and worldly love all vanished, while his spiritual love and devotion were all centred on God. As gold is tried by the touchstone, so did Guru Nanak try Lahina, and found him pure and altogether fit for the exalted office of Guru.

Henceforth Lahina never went into the town. He remained absorbed in spiritual thought and love of the Word. The only time he left his house was when he went to the border of a tank outside Khadur, where he used to lie down in incessant and unwavering meditation on God.

Guru Nanak, knowing Lahina's devotion, was not very long in paying him another visit, and thus addressed him : 'Thou hast performed excessive devotions. I cannot endure that thou shouldst suffer any longer. Between thee and me there is now no difference. None of my Sikhs hath such faith and confidence in me as thou, and therefore I love thee most of all. Thou art verily Angad a part of my body. I congratulate thee.' Saying this the Guru embraced him, and took him to Kartarpur.

While at Kartarpur Guru Nanak found time to attend to agriculture. He sowed several fields of corn which gave him an unfailing supply for his kitchen, from which he fed all comers, Musalmans as well as Hindus. Once, when there was an unusual crowd of visitors, continuous rain fell for three days, and it became impossible to light a fire or cook, so that there was nothing to eat for his guests. The Guru went out into the fields, taking with him his sons Sri Chand and Lakhmi Das. He explained to them his difficulty, and how

improper it would be that his guests should want for anything as long as they sought shelter with him. His sons replied, 'How can we satisfy such a crowd in this heavy rain? Whence can we obtain sufficient bread?' The Guru said, 'Climb this *kikar* tree, shake it, and it shall rain fruit and sweets to satisfy our visitors.' Sri Chand replied, 'Nothing can fall from *kikar* but thorns or bitter fruit.' The Guru then addressed his other son : 'Climb this tree and shake it.' Lakhmi Das replied, 'Hath such a thing ever been done before? Have sweets and pastry ever fallen from trees?' The Guru then told Angad to do what his sons had refused. Angad with great alacrity climbed the tree, shook it, when down fell heaps of every conceivable form of Indian sweetmeats. When the Guru's guests had partaken thereof and satisfied their hunger, they began to sing praises of the Guru and his faithful disciple.' Angad promptly explained that such power was not in himself. It was divine knowledge not sweetmeats which dropped from the tree. It was all the miraculous effect of the Guru's words. The Guru on hearing this said, 'My words are profitable, but only they who obey them shall obtain the fruit thereof.' It was then for the first time the Guru's sons and many of his Sikhs realized the value of obedience.

The Guru had by now well tested Lahina's devotion, but at the same time deemed it proper to make further trial, principally with the object of humbling the pride of his sons, and convincing them and his disciples that Lahina alone was worthy to succeed him. On one occasion near midnight, when the sacred songs had ceased, and all except the Guru had retired, he called his sons, told them that his clothes were soiled, and asked them to take them

at once and wash them. They replied that all the wells had stopped, that it was dark, and that, even if by any means they succeeded in washing the clothes, they could not dry them at that hour. When it was day they would procure a washerman who would perform the required service. The Guru said it would be well if they went themselves at once and washed them. They replied, that, if he could not wait till morning, he had better put on other clothes. Upon this the Guru addressed himself to Angad. Angad at once took up the clothes, whereupon day dawned, and he found the wells on the outskirts of the city in motion. He rapidly washed and dried his master's clothes. On returning with them in an incredibly short space of time, everybody was astonished, and the Guru again expressed himself, delighted with his service.

One day, as the Guru was washing his hair, the cup he used slipped from his hand and fell into a deep sink. The Guru told his sons to bring it to him quickly. They replied that the sink was very deep and full of dirty water, but that they would get somebody to dive for it. Upon this the Guru told Angad to restore him his cup. As soon as Angad put in his hand, it is said, the cup rose to the surface of the water, and he had no difficulty in taking it out and presenting it to his master. The Guru then said to his wife, 'Sri Chand and Lakhmi Das are thy sons; Lahina, who obeys me, is my son.' The Guru's wife duly admonished her sons, giving them hope at the same time that, if they obeyed their father's orders, one of them might be found fit to succeed him. The mother's words were addressed to deaf ears for the sons in no wise showed filial affection or obedience. The last trial of

Guru Angad was on the subject of eating the corpse mentioned in the Life of Guru Nanak.

One day, as the Sikhs were assembled, the Guru seated Angad on his throne, put five piece and a coco-nut in front of him, and said to Bhai Budha, 'This is my successor; put a *tilak* on his forehead in token of his appointment to the Guruship.' Bhai Budha did so. The Guru then ordered his people to obey and serve Angad, who was in his image. Whoever did so should obtain the reward thereof. Guru Nanak's sons were highly displeased at being superseded. He told them that Angad alone had proved himself most worthy of the Guruship. It was a position which depended on self-sacrifice, Angad had exhibited that virtue in the highest degree, and consequently had the best claim to the position to which he had been elevated. Guru Nanak directed Angad after his appointment to the Guruship to return to Khadur. He obeyed, though he wished to remain in attendance on his master even to his latest breath. Bhai Gurdas thus describes the succession of Guru Angad -

Angad got the same tilak, the same umbrella over his head, and was seated on the same true throne as Guru Nanak.

The seal in Guru Nanak's hand entered Guru Angad's, and proclaimed his sovereignty. He left Kartarpur, and went and lit the Guru's lamp in Khadur.

What was sown in the beginning hath germinated in this world; to offer another opinion were false cleverness.

Lahina obtained the gift from Nanak, and it must descend to the house of Amar Das.

Happiness and Misery

Sant Waryam Singh Ji

Since the creation of the world, there has been a strong craving for happiness - consciously or unconsciously - in the hearts of all bodied beings, from the smallest insect to the big elephant and so on. Also at all times, they are trying to achieve happiness, so much so that in our present scientific age, it has been proved, that there is a strong desire for happiness among all, whether it is a tree or a flowering plant or a little fruit tree.

There has been a great botanist from Bengal, by name Dr. J. C. Bose. His researches have proved that a tree or a flowering plant or a small fruit tree receives the musical tunes with great pleasure; and thereby feels happiness. Under the influence of that great pleasure, it fructifies a lot and puts on large flowers. As against this, according to the research based on a television film in America, it has been shown that when a group of persons faces the herbs, plants, trees with a view to watering the harvest, putting fertilizers and doing the digging, the plants and harvests feel wary and start waving with joy. They feel happy. Also when man's feelings (of joy) come into telepathic contact with the consciousness of that plant, he feels the same (joyful) emotions, because there is the same soul that is the source of life and expanse of the entire universe. For this reason, it is the same life force that is present in the lowest category of life too. But when we dwell into the higher and higher shores of life, we deeply develop a

feel of our exclusiveness and erect around ourselves an adamant wall of our personal interests, our relationships, our likes and dislikes. We start feeling ourselves separate from the universal energy that embraces all living beings. Since the consciousness of all living beings is at the same level at the bottom, all constitute one single unit. Since there is a day-and-night difference between these two strata; one divides unity into diversity (each one separate). So when I talked about the tree, the innermost energy of love emanating from man is felt by the trees and they sprout into great joy and growth.

As against this, some wood-cutters approach the trees with cutters and axes. Their vital energy affected by their evil intentions produces in the plants signals of misery and fear. Such experiences in this computer age lift the curtain from the most abstruse philosophy and produce tensions in the human mind.

So whatever living being there is in the world begs a life of happiness. When we cross the creation of trees, herbs, birds, beasts, fish and those that crawl on the earth, those who are born out of eggs, or mother's womb or sweat and rise to the sphere of the human beings, we clearly experience and fully desire, that in the course of our lives, they should have nothing to do with misery, obstructions, vexations and difficulties in life; we should pass only a life of happiness that we should be getting whatever we desire, on no

occasion we should be unsuccessful, that success should always attend us in the journey of life and that we should always breathe with happiness. This wish is for our welfare; for we do all our actions for the attainment of joy. Still unwanted misery from somewhere enters our life. Since the dawn of creation great men of wisdom, seers and prophets, men of God, sages, saints and philosophers have been in search to discover from whence joys and sorrows enter our life, and what is the real form of happiness, and by what means can we be totally rid of all sorrows? who is it who experiences misery? and why man's natural effort is to achieve happiness? These researches gave birth to internal research based on experience. They devoted their whole life to discover how to earn happiness and having found out the great secret, they shared the fruits of their research for the good of mankind.

These searches are - 1. What is the image of God, Waheguru? What is the real nature of man? What are the elements in this human nature that produce misery or how we suffer from troubles? After deep searches, they recorded their experiences (findings) in the books of research and the world accepted them. In the Indian parlance, they are called different systems of philosophy (scriptures) such as *Nyaye* (logic), *Meemansa* (ritualism) including *Poorav Mimansa* and *Uttar* (later) *Mimansa* otherwise called the Vedant philosophy. *Vaisheshite* scripture (atomic view of the world), *Sandhya Shaster* (evolution of the world, without the need of God) and *yoga* system of philosophy. These six systems of philosophy came after the Vedas. In all these ideologies, the final and the highest stage of happiness is called *Moksh* or

salvation. How can we reach this goal, through what means, and how to achieve the state of supreme bliss, after having totally got rid of all sorrows. This is called 'Desire for Liberation'. Every system has its own goal; some very deep, some rather shallow. I don't want to enter this topic, since my subject is the absence of misery and the complete attainment of happiness. These scriptures have popularized different methods (to reach the goal). They are 1. (right) actions 2. Worship. 3. Gyan (True Knowledge). According to these, misery attacks man from three sides; physical trouble, mental trouble and spiritual trouble.

According to Gurmat (philosophy of the Gurus) the above-mentioned woes can be divided into four parts. One misery is due to the eternal law of meeting and parting, a person is parted from some things, relations and interests; after having gained a part of them; for instance, the death of some most beloved relation, the loss of property, downfall of prestige and respected position. These are included in separation.

Guru Maharaj has listed hunger as the second category of suffering. This hunger includes physical hunger (absence of food), hunger for fleshly enjoyments, hunger for meeting people or of going on some joyous journeys, the hunger to achieve high posts, hunger to obtain great respect - and above all, the highest one is the hunger to earn money and amass property. This hunger has been termed by Guru Maharaj, as the thirst for achieving great things, which has been compared to a blaze of fire. This at all times breaks the supreme peace of the heart and mind. It is a rare person, whose this

thirst is quenched, otherwise the whole world is burning in these flames and being reduced to ashes and miseries, though possessing everything.

The thirst (desire) of only a few is quenched (stilled). Pause.

Man amasses millions and lacs of millions but restrains not his mind.

He longs for more and more. P. 213

So much so that according to Gurmat one can't enjoy peace of mind even after achieving the rule of the whole world -

The craving of even the great kings and the big land-lords is not quenched.

Intoxicated with the pleasure of wealth, they remain engrossed in it and their eyes see not anything else. In sin none has ever been satiated.

As the fire is satiated not with any fuel, so how can the mortal be content without the Lord? pause. P. 672

This thirst leads to the big mental disease, which gives intense pain. This is due to the spread of the net of Maya (illusion).

Mammon has spread out its net and in it has placed the bait.

The avaricious bird is snared and cannot escape, O' my mother! P. 50

This craving filled with absence of true knowledge at all times keeps on burning the body. The being keeps burning in this fire of the desires, though he possesses everything.

Spiritual ignorance and desire burn this human body. P. 1067

The whole world, burning in this fire, goes on suffering intense pain. He can think of no remedy, for neither doctors nor Vaidas have a cure for this malady. Because of this thirst, one keeps burning in the fire of desire, passes his life with sighs and groans and is due for the great sufferings of the

afterward. He wastes the invaluable human life.

*The world is burning in the fire of desires
In many sins, it burns, burns and is wasted
away. P. 1044*

Guru Maharaj has described death or quitting the world as the third major trouble. A person is born in the world. Earlier he is in the womb of his mother. At that time, he is repeatedly praying to God to release him from that terrible hell. Taking your Name does not allow any suffering to touch me in this terrible hell. That Name is saving my life here, by means of producing tunes of (divine) music. I have realized the blessing of taking your Name. When I enter the world, (I promise) I will not forget your Name even for a moment. About this fact Guru Maharaj has hinted thus -

Inversed in the pit of the womb, the mortal performed penance.

There, with every breath, he continued to remember the Lord. P. 251

When a child comes out of the womb of his mother, the being at once forgets his prebirth promises and is engrossed in Maya (worldly illusion). He develops love for milk (of his mother). Then he establishes relationship with the parents. Then he fixes the remembrance of his relatives like brothers and sisters and others in his inner mind. As he grows up, he loves the sports. Later he is fully interested in the good and bad tastes of the eatables. He is engrossed in sinful foods like meat, fish, wines and such articles. In these enjoyments, he forgets the remembrance of God. Later on, under the influence of the intoxication of the waves of maddening youth, he gets caught in the whirl of enjoyments and is ever pursuing the attractions of the pleasures of the flesh.

On account of the excess of bodily indulgences, he ruins his health. Thus he is pushed into the deep well of miseries and falling into it, he catches dangerous diseases like AIDS.

Then he thinks of making provision for his old age. He would need a lot of money for his upkeep, and housing in old age. Then he makes all efforts to amass wealth by all means, fair or foul. The collecting of money with fair and honest means falls within the lot of only a few rare persons. The evils committed by man for amassing so much wealth accumulate in his inner consciousness the ill-smelling filth. Again his family for whose sake he owned a life of dishonest means and wrong doings, do not care for him even in the least. They do not obey him. Under such conditions, he ruins his bodily health through explosive anger. In fire, he passes his final days filled with diseases sighs. When his final hour arrives, he feels extreme trouble, as he feels himself caught in the most dangerous arms of the agents of death.

Describing his desperate condition, Guru Maharaj has ordained thus -

Enjoying revelments, man himself becomes a heap of ashes and his soul passes away.

When the worldly man dies, a chain is thrown around his neck and he is led away.

There, his good and bad acts are read out to him and seating him, his account is explained to him.

When thrashed, he finds no place of shelter, but none hears his bewailings now.

The blind man has wasted away his life.

P. 464

This condition has been fully described in the holy writ. *At first he develops love for (his mother's) breast milk. (P. 137)*

So the sufferings at the hands of agents

of death prove extremely fearful. After that, Guru Maharaj enumerates physical ailments. The bodily diseases are the result of man's forgetting God and getting caught in the vortex of physical indulgences, which produce an increased tension. This tension is the result of breaking all moral laws, which leads to the impurity of character and conduct and breaking all bonds and rules. These include those ailments for which the doctor's and *hakims* have no cure.

Apart from these troubles, Guru Maharaj has pointed out the greatest trouble of them all, of which in ordinary conditions, a cure is impossible; and no cure has been discovered in crores of years at all, unless one meets the right type of Guru. As a result of this great suffering, the self is born and dies again and again. He enters different kinds of bodies in numberless births and lives and suffers with no end. As is ordained -

For several births thou became a worm and a moth.

In several birth thou wert an elephant, a fish and a deer.

In several births thou became a bird and a snake.

In several births thou wert yoked as a horse and an ox.

P. 176

Apart from the above-mentioned sufferings, the greatest trouble is the thirst for the fulfillment of the various desires.

Desire always keeps churning his peace of mind inside. For the fulfillment of the desire for money, one submerges in the darkest and dangerous depths of mines, one battles with wild beings, flying in the skies, demonstrates dangerous antics for the sake of money; also they perform different types of numberless adventures risking their lives.

Always busy in the pursuit of money, one keeps forgetting God altogether. Also he indulges in various types of crimes by sinful use of one's strength, by fraud and deception, by adulterations, by the smuggling of the drugs - all for amassing more wealth. He performs (bad) actions, totally forgetting the day of judgement, when he will have to account for all his misdeeds. As is the commandment -

Practising great deceit, man acquires other's wealth.

Coming home, he squanders it on his sons and wife.

O my mind, practise not guile even by mistake. In the end, it is thy own soul that shall have to render an account. Pause.

P. 656

He does such defiled acts as murdering people by deception; snatching other persons money and uprooting the golden ideals of humanity by entering into condemnable actions. Some very big conquerors like Mahmood Ghaznavi, Changez Khan, Huns and Shakas sought for happiness, by massacring lakhs of people and robbing them of their properties. Thus it is ordained -

Taking halters, men go out at night to strangle others, but the Lord knows all, O mortal.

Concealed in places they look at others women.

They break into places, difficult of access, and enjoy wine deeming it sweet.

Over their respective misdeeds, they shall themselves afterwards, regret.

Azrail, the courier of death, shall crush them like the sesame in a mill.

P. 315

So irresistible grows the desire to collect more and more of wealth, that one crosses even the limits of insanity.

There is mention in the life of Guru

Nanak, the Emperor of the world, that a ruler named Karoon had amassed 40 huge treasures of money, but he did not spend even one paise of that limitless wealth, even by mistake on the welfare of his subjects. Once an idea struck him to find out if any of his subjects had kept any wealth hidden in the form of coins of gold or silver. With this objective, he took out his daughter in a horse-carriage. In front, a proclamation was being made, that any one who brought to him one coin will be married to the princess in the carriage. A boy who was charmed by the beauty of the girl (and wished to marry her) begged a rupee from his mother risking his life and death for it. His mother said that when his father died, he was buried in the grave yard and a coin was put in the mouth of the dead man. So the boy could dig the grave of his father and retrieve that coin from the mouth of the skeleton. When Karoon learnt of this fact, he got all graves dug and coins taken out of the dead people's mouths. Emperor Guru Nanak, taking pity on the miserable plight of his subjects advised the ruler thus -

That alone is one's money, which one spends and eats. He gives it to others and thus pleases God. Don't hoard, nor enjoy it selfishly, share it with others. Such a large-hearted giver of charity goes to heaven.

Nasihatnama

He taught wisdom to that ruler and taking him out of his mad love for money made him human. Mahmood Ghaznavi was suffering from paralysis at the time of his death. The strong passion for his looted wealth was pinching him like the pierce of a big needle. He commanded that all the wealth that he brought, looted from

different countries should be demonstrated in a heaps for miles. Also it should be written there as to which parts of the wealth he had looted from which countries and to get that how many persons had been murdered for each. He was seated in a wheel chair and was shown the entire wealth looted by him. At this, darkness surrounded him on all sides. The lamentings of lakhs of persons killed began ringing in his ears and the faces of the persons murdered by him were giving great fright to him and were bent on demanding their account from him. He felt himself fallen in the well of darkness. As he somewhat regained consciousness, he wept terribly and said, that this wealth would not accompany him to the next world. It would not go with him as there is a commandment in the *Bani* (Holy Writ) -

*Kabir, when this body has to depart, put it
thou on to some good path.*

*Either associate thou with the saints, or sing
thou thy God's praises. P. 1365*

When his consciousness returned, he found himself bound hand and feet in the fetters of the sins, which he had committed. He wept a lot and with tears in his eyes he remarked : Write in my life story that whatever crimes Mahmood committed for robbing and looting all that wealth throughout his life is not going to accompany him to the next world; in their place, the host of crimes that I committed to amass that wealth is going with me to the hereafter to demand their account. Take out my naked hands and feet from my bier, to demonstrate that I am quitting the world empty-handed. Seeing this, any future looter may take a warning not to commit such a blunder again.

Thus the intense desire for wealth

never brings any happiness. Similarly there are many other desires in life, which deceive a person into keeping him engaged in sufferings. An ordinary person feels that if he had a lot of wealth, and a great deal of property, if he got high promotions in his service, if his business crosses many times the limits in the matter of profits, also if he attains a great name at home and abroad, that he should have all the gains and he should never feel any shortage in any sphere, then he would feel very happy. But such is never the case.

Wealth and Happiness : I saw unlimited wealth earned through many means, I found myself a great author, enunciating scientific theories, economic fundamentals and writing dozens of books dealing with political objectives, I also had an experience of being a high officer, at last I found that I never tasted real happiness, the symbol of peace of mind.

*The mammon of many forms, I have seen in
many ways*

*With my pen, I have written ingenious
things on paper*

*I have seen what it is to be a Chief, a King
and a Lord.*

Through them the mind is not satiated.

P. 179

Since there was no mental satisfaction, I kept feeling that there was some lack or shortfall. I enjoyed the best possible transports (vehicles) after my heart, I remained indulging in the pleasures of beautiful women, I saw my favourite plays and arenas, also I heard many types of music, still I never achieved peace of mind. As I got deeper into these objects, my desires multiplied more and more in me. I enjoyed all sorts of pleasures, I got into beautiful gardens. I tasted most delicious

fruits. But the mind remained troubled and burning.

I may have wind-fast horses and elephants to ride on.

Otto of Sandal, couches, beautiful ladies, and actors singing for me at dramas in the arena; in them, the mind attain not contentment.

The throne, royal court, ornaments, rugs, all the fruits, the beautiful gardens, hobby of chase, and the kingly entertainments, the heart becomes not happy by such deceptive efforts.

P. 179

All this proves that the greatest of the living beings attempts to achieve happiness and is ever trying for the greatest achievements, so much so that great men tell us that even Inder, the king of heaven, who enjoys countless comforts is no exception to it.

Generally an emperor of the whole world in whose kingdom there never is any revolt, whose treasury is ever overflowing, who never feels old, whose pleasures never leave any (adverse) effect on his health, whose subjects regard him as Lord God himself, whose enemies have no weight, whose army is all-powerful, in whose kingdom there never is any shortage of foodgrains, fruits, milk and other edible articles - such a ruler is believed to be really happy. If you take this state as one unit of happiness, then there are hundred times more joys in the world of angels and also hundred times more than that is found in the realm of the ancestors and more than hundred times of this is found in heaven or paradise; hundred time more happiness is there in Inder's paradise. In this manner the wise ones have enumerated a large number of heavens; such as *Prajapat* heaven, *Karamdev* heaven, *Ajan Dev* heaven, *Brahm Lok*, *Shiv lok* and the last limit of this

universe is *Baikunth* - or highest of all the heavens (these are names of heavens higher and higher).

If you regard all the pleasures of the highest heaven (Baikunth) as just one drop, then the joys of God's Realm (by remembering God's Name) could be compared to the ocean. The greatest happiness falls to the lot of sadhus, saints, knowers of God, devotees of the Gurus, spiritual scholars and those who have obtained salvation in this life itself. Such are the stages of happiness current in life. The happiness of the abode of Inder (heaven) is 10 billion times greater than the happiness of the ruler of this earth. Once Inder questioned his Guru thus, I have countless pleasures and enjoyments, what thing is lacking in me? His Guru, replied, Inder, in heaven there are only pleasures of enjoyments. But there never is complete bliss in the pleasures of the senses and the mind keeps on wandering in dissatisfaction. As is said -

Ahalya was the wife of Gotam, the penitent. Seeing her Indra was fascinated.

When he got a thousand marks of vulva on his body, then did he regret in his mind.

P. 1343

This is clear from such holy texts. About enjoyments of the sense, Guru Maharaj has ordained thus -

Even though, thou cohabit with hundreds of thousands of ladies and rule over the nine regions of the world.

Even then, without the True Guru, thou shalt not obtain happiness and receive births over and over again.

P. 26

The Guru told Inder thus, you can get the answer to your question by searching for some great soul in the mortal world who has realized the Truth. Because the

happiness that such a person enjoys bears no comparison to the joys of any god, non-god, Gandharv, Yaksh, Kinner and Pishach (super human beings all) in the universe. In this search, Inder met with many saints, who told him -

*A man may enjoy a beauteous couch,
numerous pleasures and all sorts of
enjoyments;*

*And may possess mansions of gold studded
with pearls and rubies and plastered with
fragrant sandal dust;*

*He may further enjoy his heart desired
pleasures and have no anxiety whatever, but,
if he remembers not that Lord, he is like a
worm in excreta.*

*Without God's Name, there is no peace. In
what other way can the soul be comforted?*

P. 707

The source of all the joys lies in the Name of God. The man who has forgotten God can be compared with nothing higher than the worm of excreta; because happiness is never possible without the Name of God. Real happiness is never related to the achievement of the physical pleasures. The attainment of real happiness is connected with achieving the Name of God. God's Name is the giver of all the joys of the world. Any being, immersed in the Name of God, though lacking in the achievements of world, still feels himself the king of the entire creation -

*He, who abides in a broken hut, with all his
clothes tattered;*

*And has neither high caste nor honour nor
respect and wanders in wilderness;*

*Has neither a friend, nor a beloved and is
without wealth, beauty, relation or kinsman;
He is yet the King of the whole world, if his
soul is absorbed in the Lord's Name.*

*Yea, with the dust of his feet, one is
emancipated because the Lord is well-
pleased with him.*

P. 707

When we contemplate Gurbani, we are confronted with the fundamental truth, that the whole world begs for happiness, there is none who asks for misery. But in the inner layer of happiness, there is the hidden misery which is many times more. Till now, we have not realized how we can achieve perfect bliss. Guru Maharaj has ordained that he is going to put us in the knowledge (of achieving happiness) which secret he has discovered after a long search. He intimates us that in the world there is happiness, which is beyond all weight and measure; which is never destroyed, nor is it ever lost, that is -

*Searching and searching, I have ascertained
this reality that the Lord's slave is
dedicated unto Him.*

*O Nanak, if thou desirest eternal bliss,
remember thou ever the Omnipresent Lord.*

P. 714

He further ordains thus -

*I have seen the whole world, there is no
peace without the Lord's Name.*

*The body and wealth shall become dust, but
hardly any one understands this.*

P. 322

In the world, no one invites misery, but it does come. What is the reason for this? When Guru Nanak the holy emperor, was discussing the deepest philosophy with the Siddhas on the Sumer Mountain (according to the book *Suraj Parkash*), the great Guru expressed his opinion that the whole world is the manifestation of Waheguru, then the Sidhhas said, O Nanak, tell how the birth of this world came about, when only One God was playing his play, according to his joy. As is the commandment -

*The Lord, of Himself created His ownself
and assumed He Himself the Name.*

*Secondly He made the creation and seated
therein, He beholds it with delight.*

Thou Thyself art the Donor and Creator and being pleased, Thou bestoweth and showest mercy.

Thou art the Knower of all and Thou givest and takest life with a word.

Abiding within, Thou beholdest Thy creation with delight.
P. 463

Guru Nanak, the Emperor, elucidated it thus. That God, Who has manifested Himself in separate creations, assuming countless shapes and colours in different waves, also manifested in the world one element, named 'haumein' (vanity or pride of personal identity) under the influence of which, the single Eternal God (falsely) appears to be divided into three elements; one, God; two, the world; and three, the individual self. Though the indivisibility of the Supreme can never be broken, yet in the final strata of the creations of Nature, He alone is (nothing else exists). In other words, He, as the Universal Soul is the creator of the whole world and in no way allows his singleness to be divided, still the (individual) being, born out of the union of the soul with nature comes under influence of 'haumein' and disrupts his consciousness from the original source (God) and is greatly allured by the visible world. (He falls in love with the world). As is the fundamental truth -

Searching, searching and searching, ultimately the mortal succeeds.

By Guru's Grace, he comes to know the whole reality.

When I look, then I see God at the root of all the thing.

Nanak, He Himself is minute and Himself great.
P. 281

Under the influence of 'haumein' he forgot his (divine) source, but began to experience diversity in unity (God is the only reality, all else is unreal or false), thus

he cut himself off from the Supreme Energy (God) and caught the feel of diversity. Thus he begins to feel as helpless, hopeless and insignificant (not the God which he is) and becomes a being executed by his actions and stricken with various miseries. He is bereft of the music of God's Name, is caught in ignorance. Nature has three qualities - Good, bad and indifferent (*sato, rajo* and *tamo* gunas). These (differentiations) are the basis of all troubles. Thus the consciousness of this being, completely enmeshed in nature began to experience great misery. From unity (with God) he entered into diversity (separateness from God) and finds the burden of the troubles unbearable. He is all sighs and groans, and goes from pillar to post. This great change of his from perfect happiness into the valley of troubles is due to his 'haumein'. The fundamental truth propounded by Guru Maharaj is briefly expressed as follows -

"In what, what way the world comes into being, O man?

By what, what ills does it perish?

Through self-conceit the world comes into being, O Sire.

Forgetting the Name, it suffers pain and perishes.
P. 946

The upshot of all this is that this being having come out of the sphere of God's Name, has joined with Maya (illusion); he has forgotten the inner element of God's Name, and come under the influence of innate nature - which is the root of all troubles, he is caught in the web and feels extremely miserable. The remedy is to get *shabad* (holy writ) which is inside of him, from some competent Guru and with its power take a turning towards his real nature, he would reach the layer of Name's

(great) energy, and thus get immersed in realization of his self (soul) which is his real self, then he will enjoy happiness perpetually.

Why this search after happiness?

Man's reality is Godliness, which is Truth, knowledge and Bliss, but he goes under Maya (illusion), which is always material and dull and which is the source of all troubles. He gets caught in this, outward visible world whose existence is based on a d shape, which robs him of his consciousness and understanding and thus robs him. He gets far away from the sphere of Name and enters the sphere of miseries and troubles and feels miserable always. As is the commandment -

Kabir, the immaculate drop from the sky has fallen on the filthy ground.

Know thou thiswise, that without the saints' association, it becomes, like the ashes of furnance. P. 1374

Kabir, the pure rain-drop of heaven mixes with the dust.

Millions of wise men have striven and failed. It can be separated not. P. 1375

This living being has come into existence, under orders of God. His source is God Eternal Himself, Whose elements are Truth, Knowledge, Bliss and Love. In His remembrance, there never can be any lack of happiness. For this reason, the whole creation of variegated shapes and colours, directed by his original reality (God) always rivets the needle of his thinking towards happiness. Hence the consciousness element of the whole creation is inclined towards its real source (God). But due to ignorance, the person deceived by Maya (illusion) keeps groaning under the miseries -

The birds of beautiful trees fly and go in four

directions.

The more they fly (up) the more they suffer. They ever burn and bewail. P. 66

What is the means for the attainment of happiness?

As is the commandment -

If thou desirest eternal peace, then, seek thou the refuge of thy Lord. P. 1427

If thou desirest ever-lasting peace, O brother, the Guru counsels thee to associate with the saints. P. 1182

Unto slave Nanak, God has shown His sight. Realising his own self, he has obtained supreme bliss. P. 375

The natural state of the self (soul) is Truth, Knowledge and Bliss. On the other hand, Maya (illusion) is the cause of misery. The coming together of the innate and the consciousness, based on ignorance, is the fundamental form of misery. The false concept of the material element, which is false knowledge, is the real form of misery, and lack of true knowledge is the cause of misery. Also the misery in the form of lack of true knowledge is the cause of all troubles. The discriminating knowledge of the difference between the material and the spiritual elements is the chief means of liberation from misery.

The final goal of the self is the attainment of the objective of Waheguru, which is the element of Supreme Consciousness, Who is all-knowledge, Omniscient, Omnipresent, Omnipotent, in which there is the extreme absence of misery, materialism and ignorance. Where there is the full store of knowledge, there the self (soul) achieves the discrimination between materialism and God-consciousness. The self, breaking the fetters of ignorance, gets totally relieved of all troubles. Hence there is the supreme need

of meeting with a God-realized Guru and the Guru's grace.

With the help of the Guru, one has to achieve in the fullest measure the three instruments (means) namely (Good) act, prayer and knowledge. Thus one has to reach one's objective.

Desireless Action (ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਕਰਮ) - There is the problem of removing the filth and dirtiness accumulated in one's inner consciousness, through a succession of births. In this, the chief instruments (means) which are the best of all are remembering God's Name, devotional singing in the congregation (Kirtan) and performing actions without desire for fruit (selfless acts). Desireless service (of humanity) blesses the inner consciousness with full purity.

Prayer (ਉਪਾਸ਼ਨਾ) - Prayer consists of withdrawing mental tendencies from all directions and steadying and concentrating the mind only on God, the Eternal, who is all knowledge, all consciousness and all bliss, in order to achieve the goal of one's life.

For the attainment of the final goal of prayer, all distinctions between the trio, prayer, the maker of the prayer and the objective cease to exist (these three should work in perfect unison). For that purpose, the very indispensable one needed is a competent and experienced Guru, or a *Gurmukh* (Guru-oriented) the one who has achieved the state of being a perfect man of the Guru, in the service of the Guru fraternity; he should be the servant of God, the preacher of God and one who has realized God, you may address him by title of a perfect Gursikh (the true disciple of the Guru), or a saint or a Sadhu. There is little difference between either of these

epithets.

Divine Knowledge (ਗਿਆਨ) - When the mind becomes stable (concentrated) on one's goal, then with the grace of the Guru he is totally rid of the five illusions - namely the total destruction of the false consciousness of having a separate existence (he is one with God), attaining the state of non-duality (with God); eliminating the feel of separateness of the individual being (with God) and, also the difference between Self and God. Only one God is felt to be manifest in all beings and at all places. As is said -

The one Lord is in many manifestations and wherever I look, there is He pervading and filling all.

Fascinating is the marvellous picture of mammon and only a few understand this.

Everying is the Lord, everything is the Lord. There is nothing but God, the world-sustainer.

As one thread holds hundreds and thousands of beads, so is that Lord in warp and woof.
Pause. P. 485

Now the question arises, namely an average person cannot even understand this statement the attainment of bliss with full consciousness, nor can he advance even one step forward fully bound in the fetters and chains of Maya (illusion). He is bound by the unbreakable chains of illusion, various interests, envy, jealousy, hostility, enmity, talking ill of others and back biting, and thus cannot advance even one step. He is fully immersed in five senses namely sound, touch, shape, taste and smell. He is also burning in four fires, namely violence, attachment, anger and greed (ਹੰਸ, ਹੇਤ, ਕੋਪ, ਲੋਭ). Also he is completely fettered by the five robbers, who are authority or power, wealth, beauty, caste and youth. That

person is very badly caught and chained in evil intentions, hears everything (all good discourses) with his ears but gives very superficial consideration to them; so he cannot advance even one step (towards his real goal) all through his life. The only cure for these ills is possible in the company of perfect, great souls. In the company (of such men of God), by slow degree, the evils begin to leave him, such as the robbers who have bound him and the thieves like the various physical allurements (described above) for as is said -

'In the company of sadhus and saints all wicked evils fall under complete control (page 182). According to this commandment, all these evils start running away with fear and the consciousness of this person begins to be awakened and the dense darkness collected in his mind starts disappearing, as a result of the meeting with the saints and the doing of services to the saints -

When, the plumule of the actions of past sprouted, I met Lord, the Reveller and Detached.

My darkness is dispelled on meeting God. O Nanak, and I am awakened after being asleep for numberless births. P. 204

Of their kindness, the Saints have told me of the True One and I have obtained all this comfort and joy.

In the Society of Saints sing the praises of God.

Says Nanak, through the greatest good fortune the Lord is found. P. 179

Is misery really a bad things?

According to the fundamentals of Gurus philosophy, Guru Maharaj has not taught us to hate misery. Rather he has termed misery as the progenitor of

happiness.

Pain is the medicine and pleasure the malady, and where there is pleasure, there is no desire for God. P. 469

Misery has been termed as a medicine. At one place, Guru Maharaj has commanded thus -

Imbued with the Lord's praise, O Nanak, one's soul and body are reverdured.

With the fire of pain, the mortals are scorched to death, but pain is also the cure of all ills. P. 1240

Guru Ji has gone to the extent of pronouncing that misery is the gate to Waheguru and the watchman at that is anger. Hope and fear of misery are both the decorations of that door. So long as a person does not accept misery as happiness and so long as he does not make a compromise with misery, he is not able to pass through that gate. Hence one has to own misery, for the attainment of supreme bliss in his life. As is narrated in the life of the supreme Guru, Guru Nanak Sahib -

At first, Baba Nanak attained the gate of Grace, after that he made the earnings of the supreme merit. His diet was sand and cactus (very bitter thing), his bedding was on sharp pebbles. He practised severe penances. As a very good luck, he achieved God.

Bhai Gurdas Ji, Var 1/24

Misery is the result of our separation from God. When a person gets up at dawn and earns severe austerities, then that very misery (hardship) becomes our helper. In Gurus ideology, there is a hint about the state of one, who has attained salvation in this life itself.

The man, who in pain, feels not pain, who is affected not by pleasure, love and fear and deems gold as dust. P. 633

So what after all is misery? It is the

lowest stage of happiness. This happiness begins to be called trouble, in disguise. The definition of the misery is totally changed, when a person is doing jap (repeating) of God's Name, when he is engaged in service and remembering God, when he is keeping company with the perfectly God-realized souls, also when the consciousness of this individual comes into contact with his original element (God).

He has no pain, but all-comforts and with his eyes, he sees only the One Lord.

For him no one is evil, but every one is good. There is no defeat for him, but victory all through. P. 1302

Man is able to achieve happiness, only after suffering misery. When Bhai Mani Singh was going to have each limb of his cut, at that time the executioner found that though he was facing his last moments, his face was sparkling. Why are (on your face) the signs of supreme equanimity? In reply, Bhai Mani Singh declared, O executioner, on my lips there is the blessing of the touch of the (nectar-filled) cup of Guru's Name; there is the exalted feeling of Guru's Name, there is the intoxication of that Name; also the brilliance (light) of that Name has so deeply permeated my body, that now for me, the distinction between happiness and misery has ended; I am only feeling the supreme joy of carrying out the Order of God. That is giving me intoxication in the shape of feeling of supreme elation.

The deep colour of God's Name as a result of that intoxication is so indelible, that by no means can it be removed or dirtied. As is said -

The effect of poppy, wine, opium and hashish (an intoxicant) wears off by the morning. But the intoxication of God's Name stays

perpetually during days and nights - thus speak Guru Nanak. Janamsakhi

Like the durable dye of madder, supremely fast, is the Lord's love, acquired through the saints' association.

The body cloth is torn into many shreds, but the very auspicious dye of the Lord's love wears not off. P. 985

Neither dirty, nor dull, nor ochre nor any other false colour;

Nanak, perfectly red is the true colour of him who is imbued with the True Lord.

P. 1089

When one reaches such a (exalted) stage, he has already crossed the circle of 'haumein' (vanity or feeling of separate individual existence), he has achieved the life eternal. Such beloveds of God only experienced happiness even in the face of cruelest atrocities; each of the limbs of some were severed. Some were beheaded, some were put to a cruel death on the moving wheel, some were burnt alive in fire. All of them felt supreme joy in place of (what others would have felt) extreme torture.

All the troubles I drink as water and drive the earth before me. P. 147

Such beloveds of God generally attain this state.

Revealing this secret, we appeal to the blind followers of the world, to the blind persons of ignorance, to the intellectuals, scientists, philosophers the rich and hypocritic politicians and such others as are making efforts for the happiness of the masses to own the fundamentals of the philosophy of the Gurus.

(... to be continued)

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੀ ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਅਤੇ ਰਿਨੀਊਵਲ ਅਤੇ ਪੁੱਛਗਿਛ

ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਤ ਪੁਸਤਕਾਂ, ਗਾਇਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ ਦੀਆਂ ਕੈਸਟਾਂ, CD.'S, VCD.'S, DVD.'S MP3 ਦੇ ਆਪ ਜੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਐਡਰੈਸਾਂ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜੀ।

For all enquiries about 'Atam Marg' viz. renewal, new membership, non-receipt of the magazine etc. and also for procuring audios, videos & CDs; and books authored by Sant Waryam Singh Ji, please contact the following

England (U.K.)

For U.K. renewal of Atam Marg Magazine please forward cheque \$ 30.00 payable to A.M.S.S.E.C.T. (U.K.) 9 Elizabeth Road, Walsall, West Midlands WS5 3 PF

**Atam Marg Spiritual Scientific
Educational Charitable Trust (U.K.)**

9 Elizabeth Rd.,

Walsall West Midlands, WS5 - 3PF U. K.

Contact : Mrs. Gurbax Kaur,
Mr. Jagtar Kulair : Tel : 0044-1212002818
Fax : 0044-1212002879
Voicemail : 0044-8701654402
Raj Mobile : 0044-7968734058
Email : info@atammarguk.com

U.S.A.

Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable Trust, Contact : Baba Satnam Singh Ji Atwal, Po. Box No. 32845, Sanjose, CA - 95152, U.S.A. Phone & Fax :- 001-408-263-1844, vgrmctusa@yahoo.com

S. Baldev Singh Grewal
Fremont, U.S.A - 001-510-249-9456

Canada

Bhai Sarmukh Singh Pannu
Phone - 001-604-433-0408

Bhai Parmjit Singh Sandhu
Cell: 001-250-600-3072

Bhai Tarsem Singh Bains
Cell : 001-604-862-9525, Phone : 001-604-599-5000

IN INDIA

09417214391, 09417214379 09814612900, 9417214378
Email: atammarg1@yahoo.co.in

Foreign Membership

	Annual	Life
U.S.A.	60 US\$	600 US\$
U.K.	40 £	400 £
Europ	50 Euro	500 Euro

Australia

Bibi Jaspreet Kaur
Cell : 0061-406619858
Email :- jaspreetkaur20@hotmail.com
Bhai Gurinder Singh
Cell : 0061-469927233,